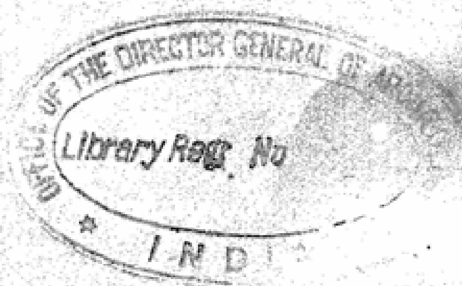

Notulen der eerste Directievergadering gehouden op Maandag den 12 Januari 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Mr. J. C. MULOCK HOUWER, president, Dr. J. L. A. BRANDES, Dr. PH. S. VAN RONKEL, Dr. G. A. J. HAZEU, Ds. A. S. CARPENTIER ALTING en H. N. STUART, Secretaris.

De Notulen der vorige Vergadering, zijnde die van 17 November 1902, worden goedgekeurd en gearresteerd.

De President

I. stelt aan de orde de navolgende uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

a. missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 12 November 1902, N°. 19799, ter kennisneming aanbiedende een door den heer J. S. A. VAN DISSEL, tijdelijk belast met de bestudeering der aan de kust van Nederlandsch Nieuw-Guinea gesproken Inlandsche talen, ingediend verslag eener door hem gedane reis van Fakfak naar Sekar, onder aanteekening dat de Directie zich tevens gemachtigd kan beschouwen om het verslag desgewenscht in haar tijdschrift op te nemen.

Wordt besloten der Directeur vd. mede te deelen, dat het verslag, zoowel wat vorm als inhoud betreft, niet geschikt tot plaatsing voorkomt.

b. Verbetering en aanvulling van de aanteekening bij de mededeeling over de hoofdbeelden op de voorsprongen van den teerling der Tjandi Mĕndoet, door Dr. J. BRANDES.

Plaatsing als bijlage achter de Notulen.

c. De door den Thesaurier ingediende Rekening en Verantwoording over 1902 en de Begrooting voor 1903.

Met betrekking tot de begrooting stelt de president voor 1°. om de bezoldiging van den Amanuensis, met het oog op diens ijver en toewijding, tevens om de groote verantwoordelijkheid aan zijne betrekking verbonden, te verhoogen met *f* 600.— en art. 2 alzoo te brengen op *f* 2400.—; 2°. om een post van *f* 1250.— uit te trekken, als aandeel in de uitgaven in Holland der door de Commissie voor oudheidkundig onderzoek van Java en Madoera samengestelde monografie over Tjandi Toempang (zie Not. Nov. '02 I *f* en deze Not. II, 18°); 3° om een post van *f* 1000.— uit te trekken voor de uitgave eener Catalogus der munten en amuletten van China, Japan, Corea en Annam, samengesteld door den heer H. N. STUART (zie Not. Febr. 1900, II 3° d. en Not. Aug. 1900, II p).

De Vergadering zich met deze voorstellen kunnende vereenigen wordt besloten:

de begrooting, in den boven aangegeven zin gewijzigd, vast te stellen;

de rekening en verantwoording ten fine van onderzoek te stellen in handen der Heeren Ds. A. S. CARPENTIER ALTING en Dr. PH. S. VAN RONKEL.

II. brengt ter tafel de navolgende ingekomen stukken:

1°. missive van den 1[en] Gouv. Secretaris dd°. 15 November j.l. N°. 3914, houdende aanbieding van een exemplaar van de onlangs verschenen publicatie van het Internationaal Koloniaal Instituut te Brussel, getiteld „Régime Foncier" (Colonies Anglaises).

In de Bibliotheek.

2°. missive van denzelfden dd°. 23 December j.l. N°. 4417, houdende aanbieding in bruikleen der herinneringsmedaille, aan het Gouvernement van Ned. Indië aangeboden van wege de Directie der in 1900 te Parijs gehouden wereldtentoonstelling (zie Not. Aug., '02, III, *i*).

Onder dankbetuiging in de numismatische verzameling.

3°. Missive van den Consul-Generaal der Nederlanden te Singapore dd°. 14 Nov. j.l. N°. 1420, houdende aanbieding van specimen der banknoten van de Straits Settlements, zijnde: 2 à $ 5.—, 1 à $ 10.—, 1 à $ 50.— en 1 à $ 100.—, door het Bestuur dier Kolonie welwillend afgestaan (zie Not. October '02, III).

Onder dankbetuiging in de numismatische verzameling.

4°. Missive van den Civielen en Militairen Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden, dd°. 7 November j.l. N°. 477/K., daarbij aanbiedende namens Dr. C. SNOUCK HURGRONJE eene verzameling ethnografica, bij verschillende gelegenheden op den vijand buit gemaakt, en namens den majoor VAN DAALEN een Atjehsch blaasinstrument, een doerietrens en een houtfiguur, gevonden bij verschillende patrouilletochten.

Wordt besloten, onder dankbetuiging aan de gevers te plaatsen in de ethnogr. verzameling, terwijl de door Dr. SNOUCK HURGRONJE bijgevoegde beschrijving als bijlage achter de Notulen zal geplaatst worden.

5°. Schrijven van den heer G. P. ROUFFAER te 's Gravenhage, dd°. 26 Oct. 1902, houdende verzoek om de *Kain Bĕntenan* (waarvan eene potografische afdruk van het negatief is bijgevoegd), bedoeld op pag. 19 zijner brochure, getiteld „Over Ikat's, Tjindé's, Patola's en Chiné's" en in het bezit der voormalige Indische Instelling, te vergelijken met de N°s. 6308 en 6320 in het bezit van het Genootschap, ten einde, indien die gelijkenis werkelijk treffend is, te trachten uit te maken of deze doeken afkomstig zijn van *Bĕntenan*, dan wel van *Bolaäng Mongondou.*

Wordt besloten voor zooveel mogelijk aan het verzoek des Heeren ROUFFAER te voldoen.

6°. Schrijven van de „American Philosophical Society" te Philadelphia van 15 Oct. 1902, naar aanleiding van dezerzijdsche missive dd°. 25 Juni '02, N°. 201, (zie Not. Juni '02, I, 17° *b*) waarbij op nieuw eene ruiling van editie wordt voorgesteld.

Wordt besloten te melden, dat in het voorstel niet kan worden getreden, aangezien het streven en de werkkring der Philosophical society geheel vallen buiten die door ons Genootschap beoogd.

7°. Schrijven van den Consul Generaal der Nederlanden te New-York dd°. 22 Oct. j.l. N°. 1069, waarbij, onder mededeeling dat in opdracht van de Nederl. Legatie te Washington een kist boekwerken aan het Genootschap verzonden is, verzocht wordt de daarop gevallen kosten à ƒ 3,50 te willen overmaken.

Naar aanleiding van dit schrijven deelt Dr. BRANDES mede, dat eertijds door de spaansche paters uitgebreide statistische gegevens, speciaal op ethnographisch gebied van de Philippijnen zijn gemaakt, welke gegevens thans de Regeering der Vereenigde Staten in boekvorm het licht heeft doen zien, en stelt voor bij H. M.'s Gesant te Washington pogingen in het werk te stellen om een exemplaar van dat belangrijke werk voor onze Bibliotheek te verkijgen.

Wordt besloten conform het voorstel van Dr. BRANDES, tevens om den Thesaurier op te dragen het verschuldigde bedrag over te maken.

8°. Schrijven van het Algemeen Réclame Bureau „Excelsior" te Bandoeng, dd°. 20 Nov. '02, gericht aan Mr. J. A. VAN DER CHIJS, houdende aanbieding voor het Genootschap van een ex. van het Réclame-album 1902/1903.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

9°. brief van den Conservator der numismatische Verzameling van 1 Dec. j.l. waarin, onder mededeeling dat bij de munt te Osaka (Japan) een groot aantal medailles zijn geslagen, die hoewel zij er ten zeerste op hare plaats zouden zijn, in 's Genootschaps verzameling ontbreken, wordt voorgesteld de tusschenkomst van het correspondeerend Lid, Dr. H. TEN KATE in te roepen, ter verkrijging van inlichtingen nopens het aantal soorten, den aard en den prijs der bewuste medailles.

Cfm.

10°. brief van den heer J. T. BEZEMER, Leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen, dd°. 14 November 1902, houdende verzoek om ten behoeve eener door hem uit te geven verzameling folklore uit den Indischen Archipel, eenige op dat gebied in het Tijdschrift voorkomende artikelen in het Duitsch te mogen vertalen.

Mededeelen dat tegen de inwilliging van het verzoek geen bezwaar bestaat.

11°. Schrijven van het Agentschap der Koloniale Bank te Batavia, dd°. 5 December j.l. aanbiedende een van het Hoofdagentschap te Soerabaia ontvangen kistje, inhoudende diverse voorwerpen, bij grondgravingen op de Koffie-onderneming Pidji Omboh, Wlingi, gevonden.

Onder dankbetuiging in de respectieve verzamelingen.

12°. Schrijven van den Assistent-resident van Sidoardjo, dd°. 10 December j.l. houdende aanbieding namens Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE van eenige gipsafgietsels van een koperen schaal.

Onder dankbetuiging in de Arch. verzameling.

13°. Schrijven van den heer J. E. JASPER, Controleur B. B. te Djombang, dd°. 12 December j.l. waarin, onder mededeeling dat hij een opstel onder handen heeft over Indische hoorn-, been-, schelp- en paarlemoerbewerking, het verzoek wordt gedaan om een aantal voorwerpen op dien arbeid betrekking hebbend uit de ethnographische verzameling van het Genootschap ter bezichtiging, beschrijving en afbeelding te mogen ontvangen.

Wordt besloten den heer JASPER te melden dat alhoewel eene voldoening aan zijn verzoek geheel in strijd is met de bepalingen op 's Genootschaps verzamelingen, welke uit den aard der zaak zijn aangelegd om plaatselijk bestuderd te worden, de Directie vermeent in dit bizondere geval en speciaal met het oog op de belangrijkheid zijner studieën ten opzichte der Inlandsche Kunstnijverheid, te mogen afwijken van den gewonen regel en aan den door hem uitgedrukten wensch te gemoet te komen.

14°. Missieve van den heer W. P. D. DE WOLFF VAN WESTERRODE, Assistent-Resident in Commissie, dd°. Batavia 18 December 1902, van den volgenden inhoud:

„Krachtens machtiging van de Regeering is onder mijne leiding in deze maand alhier een cursus geopend voor inlandsche jongelieden, die zich wenschen te bekwamen voor de betrekking van schatter in een Gouvernements-pandhuis.

Tot de vakken van onderwijs behoort ook de kennis van edelgesteenten en deze kan moeielijk worden verkregen zonder eenig materiaal.

Zoodanig materiaal wordt in de goudkamer van het Museum van Uw Genootschap alhier in overvloedige mate aangetroffen en daarvan zou een voor dit doel uiterst nuttig gebruik kunnen worden gemaakt, indien Uw Bestuur wilde vergunnen dat iedere ploeg van in opleiding zijnde jongelieden onder de leiding van den instructeur J. STRÜTT en van ondergeteekende of een der aan mij toegevoegden ambtenaren althans één voormiddag — wellicht niet meer dan 2 uren — in die goudkamer wordt toegelaten om de daar aanwezige edelgesteenten aandachtig te bezichtigen, waarvoor het noodig zal zijn dat deze stuksgewijze door een vanwege Uw Bestuur aan te wijzen persoon uit de kasten worden genomen.

Aangezien iedere ploeg vermoedelijk éóne maand hier ter plaatse in opleiding zal blijven, wordt dus voor slechts één voormiddag per maand de openstelling der goudkamer voor de leerlingen — met uitsluiting van ander publiek — verzocht, en wel gedurende slechts enkele maanden.

Ondergeteekende vleit zich daarom met de hoop dat het onderwerpelijke verzoek niet te onbescheiden zal worden geacht en dat het Uw Bestuur zal behagen — kan het zijn met eenigen spoed — de gevraagde vergunning te verleenen".

De President deelt hieromtrent mede dat spoedshalve tusschentijds aan den heer DE WOLFF VAN WESTERRODE is medegedeeld geworden, dat tegen de inwilliging van zijn verzoek geen bezwaar bestaat en dat de Secretaris zich bereid

heeft verklaard, onder de noodige voorzorgsmaatregelen, hem in deze behulpzaam te zijn.

15°. Schrijven van den heer G. P. Rouffaer te 's Gravenhage dd°. 28 November j.l., van den volgenden inhoud:

„In de Notulen Bat. Gen. 1886, p. 42—43 heeft Dr. Brandes o.a. eenige mededeelingen gegeven over het vinden van:

„„een in het Museum hier aanwezig afgedrukt vel, dat vermoedelijk dagteekent uit den tijd van Raffles, en blijkbaar voor uitgave gereed was, doch nooit uitgegeven is, even als nog eenige andere zich daar eveneens bevindende soortgelijke vellen"".

Op die onuitgegeven vellen zijn o. a. afgebeeld het jaartal van het graf der Poetri Tjĕmpa te Trawoelan (p. 42), en het jaartal van Djalatoenda (p. 43), terwijl een en ander schijnt te behooren bij Raffles' History of Java, waarvan op p. 42 wordt aangehaald „2de ed., Vol. II, 57", d. i. gelijkstaande met de *eerste editie*, 1817, II, p. 54 der 4°. uitgave.

Het formaat dezer te Batavia aanwezige onuitgegeven vellen wordt niet aangegeven, evenmin de taal van den tekst.

Doch nu is het wel zonderling dat in de *eerste uitgave* van Raffles, in dl. II het *vel G.*, beginnende met p. 41, *herdrukt* is geworden, gelijk ik reeds aantoonde in Bijdr. Kon. Inst., 6, X, 1902, p. 169 bovenaan.

Daar mij niets naders omtrent de te Batavia aanwezige onuitgegeven vellen bekend is, vraag ik mij onwillekeurig af:

Is het mogelijk dat bedoelde vellen den oorspronkelijk gezetten doch niet gepubliceerden tekst bevatten van p. 41 en volgende voor de eerste 4°. editie van Raffles' History of Java van 1817?

Of, zoo neen — hetgeen met een oogopslag kan blijken — zoude het dan niet van waarde wezen eenige nadere mededeelingen te doen omtrent die onuitgegeven vellen, waardoor ten minste eenigszins vast werd gesteld bij welk werk zij oorspronkelijk behoord hebben?

Mocht echter het geluk willen dat te Batavia eenige oorspronkelijke vellen inderdaad berusten van den door RAFFLES ontegenzeggelijk later omgewerkten tekst voor zijn History, dl. II, p. 41 vlg., zoude het dan niet van hooge waarde wezen deze *eerste redactie* VAN RAFFLES als zéér merkwaardig curiosum alsnog volledig het licht te doen zien?

Veroorlooft mij ook nog deze vraag:

De „Code of provisional regulations etc. Batavia 1812" was (Not. Bat. Gen. 1902, p. 17) te Batavia *niet te vinden.* Ons Kon. Instituut is daarop in de gelukkige gelegenheid geweest U een *dubbel* ex. van onze bibliotheek ten geschenke te kunnen aanbieden, waarvoor wij reeds een dankbrief van Uwentwege mochten ontvangen, dd. 5 Juni j.l. N°. 178.

Doch nu heeft Mr. VAN DER CHIJS in zijne „Proeve eener Ned. Ind. bibliographie" (Verh. Bat. Gen. XXXVII, 1875) wel degelijk deze Code van 1812 op p. 46 beschreven.

De vraag is nu: was dan het ex. hetgeen de heer VAN DER CHIJS in 1875 gekend heeft, *niet* het eigendom van het Bataviaasch Genootschap?

In handen van Dr. BRANDES en Mr. V. D. CHIJS.

16°. Naar aanleiding eener mededeeling van het Buitengewoon Lid. Dr. F. DE HAAN, (zie Not. Nov. '02 II, *k*) waarbij de aandacht werd gevestigd op eene afbeelding voorkomende in EIGEN HAARD 1883, pg. 257 van het fort te Batjan, hetwelk in 1615 gebouwd werd en in 1883 is afgebrand, en welk fort eenige merkwaardige gevelsteenen had, waarvan het niet waarschijnlijk is dat zij door dien brand geheel vernield zouden zijn, is bij dezerzijdsche missive dd°. 21 Nov. '02, N°. 370 de Resident van Ternate uitgenoodigd geworden dienaangaande een onderzoek in te stellen en den uitslag daarvan te willen mededeelen.

In antwoord hierop ontving de Directie bij missive van den Resident van Ternate dd°. 10 December j.l. N°. 2459, het bericht dat de bedoelde gevelsteen van het fort „BARNEVELD", waarin een of ander stedelijk Nederlandsch wapen

is aangebracht, niet door den brand van 1883 vernield is, en daar nog ongeschonden prijkt, onder mededeeling tevens dat de Gezaghebber van het Gouvernementsschip „Zeemeeuw" op zijn verzoek begonnen is van alle oude forten in dit gewest photografieën te maken, met verzoek te willen melden of op die wijze aan den wensch van het Genootschap betreffende het fort BARNEVELD kan voldaan worden, dan wel of de Directie den gevelsteen zelf verlangt te bezitten Voorts dat hij (Resident) in het bezit is van een wapenbord, gevonden in het bosch, achter de plek waar fort DU BUS gestaan heeft (zie A. HAGA: Nederlandsch Nieuw-Guinea en de Papoeasche Eilanden, Deel II, bl. 271) en gaarne zou vernemen of de Directie prijs stelt op de opzending daarvan.

In handen van Dr. DE HAAN om advies.

17°, Missive van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, dd°. 31 December 1902, N°. 8821, in antwoord op dezerzijdsche missives dd° 4 November en 14 December j.l. N°s. 346 en 394 (zie Not. Oct. '02 VII, 3°) mededeelende, dat voor zooverre zijn Departement betreft voor de toezending van bedoelde Woordenlijst in aanmerking komen de Resident van Ternate, de Assistent-resident van Noord-, West- en Zuid-Nieuw-Guinea en de in deze assistent-residentie geplaatste drie Controleurs bij het Binnenlandsch-Bestuur; tevens dat hij ook voor de bibliotheek van het Departement gaarne een exemplaar zou wenschen te ontvangen.

Wordt besloten bij de verschijning der Woordenlijst, welke eerstdaags zal plaats hebben, een aantal exemplaren aan de Regeering aan te bieden, met verzoek die de willen uitreiken aan bovenbedoelde en andere personen, van welke te verwachten is, dat zij er in de praktijk nut van kunnen hebben; zoo ook om eenige exemplaren aan te bieden aan Mgr. E. S. LUIJPEN, ter distributie aan die R. C. geestelijken welke daarvoor in aanmerking komen.

18°. Schrijven van de Commissie van Bijstand voor het

oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera te 's Gravenhage, dd°. 8 December '02, waarin ten vervolge op haar schrijven van 7 Oct. j.l. een uitgewerkt plan wordt aangeboden tot eventueele uitgaaf der ontvangen Monografie over Tjandi Toempang.

Uit dit plan blijkt dat, berekend over een oplaag van 500 exemplaren, de kosten zullen bedragen:

Voor 92 zincografieën der foto's. . . .	*f*	3322.—
Drukken van den tekst . . . . . . ±	„	278.—
Bouwkundige teekeningen, platte gronden, als anderszins . . . . ±	„	400.—
Stempelbanden à *f* 0.75 per stuk . . .	„	375.—
Inplakken van 92 platen à *f* 1.— over 500 exemplaren	„	500.—
	f	4875.—

Globaal gesproken zou de uitgaaf dus een *f* 5000.— kosten, waarvan dan ¼ of *f* 1250.— voor rekening van het Genootschap zou komen (zie Not. Nov. '02 I, *f*).

De Directie zich geheel met het uitvoerig opgemaakte plan kunnende vereenigen, wordt besloten in dien geest aan de Commissie voornoemd te antwoorden, en haar tevens te verzoeken wel te willen mededeelen of haar voorstel om de edita van het Genootschap open te stellen voor de driemaandelijksche rapporten, etc., bij de Regeering een gunstig onthaal geeft gevonden.

III. de heer Dr. Brandes

biedt ten geschenke aan:

a. namens den heer J. L. Martens eenige boekwerken benevens eene „Aantooning van de verdeeling der nalatenschappen onder de Mohammedanen."

b. namens den heer Francesco L. Pullé, professor aan de universiteit te Bologna, de tot dusverre verschenen afleveringen van de door genoemden heer geredigeerde „Studi Italiani di Filologia Indo-iranica", waarbij het schriftelijk verzoek is gevoegd tot ruiling van edita.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek en verder ten opzichte van *b*. conform.

biedt aan als bijlage achter de Notulen: „De wedloop van den Garûḍa met de schildpadden in relief op Midden-Java teruggevonden, en eene gissing tot verklaring van de vreemde voorstelling op Oost-Java van de fabel van de garnalen met de schildpad."

Cfm.

IV. de heer Dr. HAZEU:

a. legt over het onder zijn toezicht vervaardigde afschrift van den „Sĕrat adĕl", waarvan sprake is in Not. November '02 V.

In de handschriften verzameling.

b. wenscht, in verband met de kortelings plaats gehad hebbende gevallen van bankroof en inbraak de vraag te stellen, in hoeverre het noodig is de aandacht te wijden aan de goudkamer; of deze voldoende tegen braak verzekerd is en of de Directie met den bestaanden toestand volkomen verantwoord is ten opzichte van hare aansprakelijkheid tegenover de Regeering.

Deze zaak reeds meermalen ter sprake gekomen zijnde, o.a. in 1898 en in 1900, wordt de Secretaris uitgenoodigd hierover eene nota op te stellen en die in rondlezing te zenden, waarop alsdan de leden van hunne gevoelens kunnen doen blijken en zoo noodig, maatregelen voorstellen ter mogelijke verbetering van den bestaanden toestand.

c. deelt mede dat sedert de vorige Vergadering voor de Arch. Verzameling zijn ontvangen: afdrukken in gips van den bodem van een koperen schotel (Invent. N°s. 4495, 4497). (Zie deze Not II, 11°).

Vier bronzen lepels, een ovalen dierklok van brons en een bidschel van brons (Invent. N°s. 4498, 4501 en 4502). (Zie deze Not. II 12°.

Inf.

V. de heer Dr. van Ronkel

a. stelt voor dat zal voortgegaan worden met de beschikbaarstelling in de leeskamer van een „gebonden" exemplaar van 's Genootschap edita.

Cfm.

b. verzoekt machtigiug om spoedshalve twee artikelen van Dr. Brandes, zonder voorafgaande rondlezing, in het Tijdschrift op te nemen, en wel:

Dwerghert-verhalen uit den Archipel, en.

Insluimeren van het gevoel voor de symbolieke waarde van Ornament, ook in de Chineesche kunst op te merken.

Cfm.

VI. De Secretaris

biedt den geschenke aan

namens 's Genootschaps Eerelid Mr. N. P. van den Berg:

Nederland. Koningin Wilhelmina, $2^{1}/_{2}$ gulden, 1898. — z (Twee exmplaren, proefslagen).

medaille op M. T. Steijn, gewezen president van den Oranje-Vrijstaat, brons (Twee exemplaren).

VII. Wordt besloten ter voorziening in eene vacature de heer C. de Hamer, oud-Directielid, uit te noodigen wederom als zoodanig zitting te willen nemen.

VIII. Worden herbenoemd tot Lid de heeren: K. Lorch, Controleur B. B., R. L. A. Hellwig, Controleur B. B. en Mr. S. J. Lagerwey, benoemd Lid in den Raad van Ned. Indië;

worden benoemd tot nieuwe Leden de heeren: W. J. Rahder, assistent-resident, H. F. van Stipriaan Luiscius, w^d. Hoofdingenieur der S. S., H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Controleur B. B., M. van Winsen, Chef Exploitatie W. Lijnen der S. S., R. Croll, particulier, W. C. Blanken, Controleur bij de Opuim-Regie, P. J. M. Meyboom,

Controleur B. B., M. HERZ, Assistent-resident, B. SCHAGEN VAN SOELEN, Controleur B. B., W. C. VAN DER MEULEN, Controleur B. B. en MR. A. F. VAN BLOMMESTEIN, Lid van den R. van J. te Padang.

Worden afgevoerd van de ledenlijst de heeren: H. A. VAN DER STEENSTRATEN, P. A. WINTJES, Jhr. E. TH. TH. H. VAN BENTHEM VAN DEN BERGH, S. J. W. VAN BUUREN, Dr. Th. VAN BUUREN, J. C. VAN EERDE, J. A. SCHUURMAN, P. C. VAN DAVELAAR, H. J. BROERS, E. E. KLERCKS, J. D. PASTEUR en G. W. W. C. BARON VAN HOEVELL.

Niets meer te behandelen zijnde wordt de Vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van 16 Februari 1903.

De President,
J. C. MULOCK HOUWER.
De Secretaris,
H. N. STUART.

Notulen der tweede Directievergadering, gehouden op Maandag den 16en Februari 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Mr. J. C. Mulock Houwer, President, Dr. J. L. A. Brandes, J. Nuhout van der Veen, Ds. G. A. J. Hazeu, Ds. A. S. Carpentier Alting en H. N. Stuart, Secretaris.

Afwezig de Heeren: Mr. J. H. Abendanon, Mr. J. A. van der Chijs, Dr. Ph. S. van Ronkel en C. den Hamer.

De Notulen der vorige Vergadering, zijnde die van 12 Januari 1903, worden goedgekeurd en gearresteerd.

De President,

I. stelt aan de orde de navolgende uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

a. Toradjasche Uilenspiegel verhalen door Dr. N. Adriani. Plaatsing in het Tijdschrift.

b. De benamingen Tontemboan en Tompakŏwa door J. A. T. Schwarz.

Plaatsing in het Tijdschrift.

c. Nota van den Secretaris omtrent de veiligheid der goudkamer (zie Not. Januari j. l. IV, *b.*)

Uit deze nota blijkt, dat in de Vergaderingen van 1 Oct. 1895 (zie Not. dier maand II, 2° bl. 104), 5 Nov. 1895 (zie Not. Nov. '95, I, *h*, bl. 114), 4 Augustus 1898 (zie Not. Aug. '98, V 5° bl. 126) en 13 September 1898 (zie Not. Sept. '98, II 2° bl. 134) deze zaak reeds breedvoerig is ter sprake gebracht en dat toenmaals nadere maatregelen ter verzekering overbodig werden geacht, onder verwijzing naar de

geruststellende verklaring van den toenmaligen Resident van Batavia.

Sedert dien zijn nog de volgende regelingen getroffen: 1° aan bezoekers der goudkamer mag geen toegang verleend worden anders dan in het bijzijn van twee of drie bedienden: 2° de sleutels worden des namiddags ten huize van den Secretaris gedeponeerd en den volgenden morgen wederom door den mandoer in ontvangst genomen; 3° aan alle kasten (welke van een uniform slot zijn voorzien) zijn aan de onderzijde ijzeren instrumentjes aangebracht, elk van een afzonderlijk sluitend hangslot voorzien, waardoor het onmogelijk is gemaakt die deuren van de onderzijde met de hand een weinig te openen. De sleutels der kasten, zoomede die der hangsloten, zijn in bewaring bij den Secretaris.

Op het rondlezingsvel is o. a. voorgesteld, 1° om de goudkamer slechts gedurende eenige uren per week voor bezoekers open te stellen en dit bekend te maken; 2° om te bepalen dat bij bezoeken steeds drie bedienden moeten tegenwoordig zijn; 3° om zoowel in de goudkamer, als in het numismatisch kabinet de dunne, zeer gemakkelijk te verbreken ruiten der kasten te vervangen door dik, moeilijk te verbrijzelen glas, aangebracht op zoodanige wijze, dat het, desnoods, tegen een hamerslag bestand is.

Uit de hierop volgende discussie blijkt dat het eerste voorstel geen instemming vindt, omdat alsdan aan vele personen, die slechts voor een of twee dagen Batavia bezoeken, de gelegenheid voor een bezoek aan de goudkamer zou worden benomen.

Wat het derde punt betreft, dat in algemeenen zin voorzeker aanbeveling verdient, zoo stuit de aanneming daarvan af op de belangrijke kosten die de uitvoering daarvan met zich zoude slepen. Niet alleen toch dat dergelijk glas hoog van prijs is en zeer bezwaarlijk hier zou kunnen verkregen worden, doch ook de deuren der kasten zijn op het aanbrengen van zulk glas niet berekend, zoodat alle kasten van nieuwe, daartoe speciaal ingerichte deuren zouden moeten voorzien worden.

Wordt besloten, na overweging dat de algemeene veiligheidstoestand voldoende verzekerd is, om hierin verder geene verandering te brengen; te bepalen dat bij bezoek der goudkamer zooveel mogelijk drie bedienden tegenwoordig moeten zijn en dat na 's middags één uur geene bezoekers meer worden toegelaten.

II. neemt in behandeling de volgende ingekomen stukken:

a. Gouv. Besluit dd°. 13 Januari '03 N°. 41 houdende bepaling dat een tweetal door den Soetan van Indragiri aan den Resident van Riouw en Onderhoorigheden geschonken olifantstanden, op den voet van het besluit van 11 December 1858 N°. 77 (Bijblad op het Staatsbl. N°. 3121) aan het Genootschap ter bewaring worden afgestaan.

Inf.

b. renvooi van den 1sten Gouv. Secretaris dd°. 6 Februari j. l. N°. 3078, waarbij wordt aangeboden een exemplaar van deel VII, 1° stuk van het werk van den loogleeraar Dr. K. MARTIN getiteld „Beiträge zur Geologie Ost-Asiens und Australiens."

Bibl.

c. missive van den Gouv. Secretaris dd°. 11 Februari '03, N°. 499, waarbij op last van den Gouv. Generaal aan de Directie wordt aangeboden een 33-tal van den assistent-resident van Zuid-Nieuw-Guinea ontvangen fotographiën, alle betrekking hebbende op onze nieuwe vestiging te Merauke.

Onder dankbetuiging in de verzameling photo's.

d. missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 12 Januari '03, N°. 534, houdende mededeeling dat volgens bericht van den Resident van Soerabaia het onderzoek naar meerdere koperen platen ter completeering van de gedeeltelijk aan het licht gekomen oorkonde, geen resultaten heeft opgeleverd (zie Not Aug. '02, II *g* en Oct. '02, II *c*.)

Inf.

e. renvooi van denzelfden dd°. 29 Januari j. l. N°. 2101 ten geleide der missive van den resident van Kedoe, dd° 24 Januari '03, N° 181/10 met 2 gouden ringen en een gouden klauwtje, door den Inlander MOESTAREDJO van de desa *Koewajoean* district *Pedjagoan*, afd. *Keboemen*, op zijn woonerf opgedolven.

De voorwerpen geene oudheidkundige waarde hebbende, wordt besloten tot terugzending.

f. renvooi van denzelfden dd°. 7 Februari j.l. N°. 3695 ten geleide der missive van den Resident van Riouw en Onderhoorigheden dd°. 24 Januari '03 N°. 262, mededeelende dat de bij Gouv. Besluit dd°. 13 Januari j.l. N°. 41 bedoelde olifantstanden met de eerstvolgende boot der Koninkl. Paketvaart Maatschappij naar Batavia zullen worden opgezonden. (Zie te voren onder *a*).

Inf.

g. Missive van denzelfden dd°. 10 Februari j.l. N°. 2082 houdende verzoek, om vroegtijdige ontvangst der gebruikelijke gegevens en mededeelingen ten behoeve van het Koloniaal Verslag van 1903.

In handen van den Secretaris tot het noodige.

h. Missive van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur dd°. 4 Februari j.l. N°. 800, mededeelende, dat aangezien de aan den Resident van Ternate gerichte brief, waarbij om nadere inlichtingen is verzocht omtrent de herkomst van het aan het Genootschap aangeboden zilveren bord, tengevolge van het verbranden van de „Camphuys" zijne bestemming niet heeft bereikt, die inlichtingen nog wel eenigen tijd op zich zullen laten wachten (zie Not. Oct. '02 II *f*.)

Inf.

i. Schrijven van den amanuensis den heer H. PRANGE, dd°. 15 Jannari '03, houdende dankbetuiging voor de verhooging zijner bezoldiging (zie Not. Januari '03, I, *c*).

Inf.

j. Schrijven van den heer C. DEN HAMER van 3 Februari '03, mededeelende dat hij gaarne de benoeming tot Directielid wederom aanvaardt, al zullen dienstreizen het nu en dan ondoenlijk maken de vergaderingen bij te wonen.

Inf.

k. Schrijven van Dr. C. SNOUCK HURGRONJE dd°. Kota-Radja 12 Augustus 1902 (welk schrijven eerst op 17 Februari j.l. middels het Dep. van O., E. en N. werd toegezonden), ten geleide van een aantal Arabische, Javaansche en Maleische geschriften, door den Resident van Madoera voor de Bibliotheek van het Genootschap aangeboden.

Onder dankbetuiging in de verzameling handschriften.

l. brief van Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE te Sidhoardjo, dd°. 12 Januari '03, houdende mededeeling dat bij een Chinees te Sidhoardjo een aantal beelden staan, afkomstig van de kleine verzameling, die eertijds te Tangoelangin gevonden werd, onder aanbieding van een drietal foto's van beelden die van de bekende vormen afwijken en met bekendstelling dat hij gaarne over den aankoop daarvan met den Chinees zal onderhandelen, indien het Genootschap zulks gewenscht mocht voorkomen. Voorts dat betreffende de vroeger gezonden gipsafgietsels eener geelkoperen schaal (zie Not. Januari '03, II, 12°) hem is gebleken, dat de voorstelling veel overeenkomst toont met door MILIES afgebeelde amuletten.

Wordt besloten van het aanbod van Dr. KOHLBRUGGE dankbaar gebruik te maken en hem uit te noodigen bedoelde beelden voor de arch. verzameling te trachten te verkrijgen.

m. brief van 's Genootschaps Buitengewoon Lid Dr. F. DE HAAN van 15 Januari j.l., naar aanleiding der missive van den Resident van Ternate dd°. 10 Dec. j.l. N°. 2459, welke missive in zijne handen is gesteld ten fine van advies (zie Not. Januari '03, II 16°). De heer DE HAAN merkt hierin op:

1°. Dat de Directie vermoedelijk met belangstelling de toezending der daarin bedoelde photographieën zal tegemoet zien;

2°. Dat het naar zijne meening steeds de voorkeur verdient, historische gedenkstukken, speciaal bouwwerken, te laten rusten ter plaatse waar zij eigenaardig te huis behooren, wanneer men eenige zekerheid heeft, dat voor beschadiging kan en zal worden gewaakt; dat de ruine echter van het fort te Batjan voor haar voortbestaan geheel afhankelijk is van den Controleur aldaar of van den Resident en zoodra laatstgenoemde autoriteit het mocht noodig achten, zal verdwijnen. In verband met de omstandigheid dat dit fort en de daar aanwezige gevelsteen, of — steenen dateeren uit den oudsten tijd onzer vestiging in Indië, ja in dit opzicht wellicht unieke gedenkstukken zijn, zou het derhalve zeer wenschelijk zijn bedoelde steen of steenen voor goed in veilige haven te brengen.

3°. wat betreft het wapenbord „waaraan niets bijzonders te zien is" deze beschrijving is zoo vaag, dat de heer DE HAAN zich liever van advies onthoudt.

Wordt besloten den Resident van Ternate 1° mede te deelen dat de toezending der photo's ten zeerste op prijs wordt gesteld; 2° uit te noodigen den steen of de steenen naar herwaarts op te zenden en ten opzichte van het wapenbord zelf te willen beslissen of het belangrijk genoeg is om voor de historische verzameling behouden te worden.

n. Missive van de Koninkl. Natuurk. Vereeniging dd°. 15 Januari j.l. N°. 1, naar aanleiding van dezerzijdsche missive dd°. 28 Dec. a. p. N°. 404 mededeelende dat zij, zelve geen museum meer bezittende, weinig prijs stelde op de voorwerpen door mev. de wed. VORDERMAN ten geschenke aangeboden, en daarom de vrijheid heeft genomen die voorwerpen af te staan aan het Gymnasium Willem III, welks Directeur ze onder dankbetuiging heeft aanvaard (zie Not. Nov. '02 VII *c*).

Inf.

o. Missive van dezelfde Vereeniging dd°. Januari '03, N°. 9, houdende aanbieding van het aan haar toegezonden werkje „Catalogue of two Collections of Persian and Arabic manuscripts, preserved in the India Office Library, by E. D. Ross and E. G. Browne".

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

p. Circulaire van de Nederlandsche Handel-Maatschappij te Amsterdam van December 1902, houdende kennisgeving dat in den loop der maand Februari 1903 een agentschap te Shanghai zal worden opgericht, onder leiding van den heer E. D. van Walree, agent, W. la Gro, 1en Geëmploieerde en Th. J. van Rossum, 1en assistent.

Inf.

q. Schrijven van den heer H. D. H. Bosboom te 's Gravenhage van 22 December a. p., mededeelende dat een 15 tal kaarten, plattegronden en teekeningen betrekking hebbende op oud-Batavia thans gecopieerd en gereproduceerd zijn en, vergezeld van eene toelichtende Nota, spoedig zullen opgezonden worden, hebbende de kosten bedragen *f* 272.19.

Wordt besloten onder dankbetuiging den heer Bosboom het bovenstaande bedrag over te maken.

r. Schrijven van den Directeur van 's Rijks Ethnogr. Museum te Leiden, dd°. 22 Dec. a. p. N°. 935, houdende verzoek om aanvulling van eenige ontbrekende edita en aanbeveling voor de toebedeeling van eventueel zich voordoende dubbelen van ethnogr. voorwerpen, speciaal van een der twee blaasroeren van Bali, bedoeld bij Notulen 1895, bl. 94 en 121.

Wordt besloten aan het verzoek tot aanvulling der edita, zoo mogelijk, te voldoen en ten opzichte van het tweede punt mede te deelen, dat het Genootschap van hare verzamelingen slechts dubbelen in ruil voor andere voorwerpen mag afstaan en dat, zoo het R. E. M. er in toestemt te zijner

tijd ook dubbelen aan ons Genootschap af te staan, er geen bezwaar is tegen de afzending aan het bedoelde blaasroer bijaldien mocht blijken dat de twee exemplaren geheel overeenkomend zijn.

s. Schrijven van den Directeur van het koloniaal museum te Haarlem dd°. 23 Dec. a. p. L^a^. D, houdende verzoek om deelname aan het Rumphiusfonds ten einde door de periodieke uitkeering eener gouden Rumphius-medaille het natuurkundig onderzoek der Molukken te bevorderen.

Wordt besloten bedoeld fonds met eene bijdrage van *f* 100.— te steunen en den thesaurier op te dragen genoemd bedrag over te maken.

t. Missive van Justus Perthes' Geographische Anstalt te Gotha van 27 December a. p., houdende verzoek om toezending van een Recensie-exemplaar der „Brieven van en aan Mr. H. J. VAN DE GRAAFF."

Mededeelen dat het niet gebruikelijk is exemplaren der edita van ons Genootschap ter recensie aan te bieden, doch dat de Geogr. Anstalt zich tot dat doel kan wenden tot Petermann's Mittheilingen, dan wel tot de firma M. NIJHOFF in den Haag.

u. Schrijven van den heer J. E. JASPER te Djombang, dd°. 20 Januari j.l., mededeelende dat hij op de gestelde voorwaarden gaarne de door hem verlangde voorwerpen zal ontvangen (zie Not. Januari '03, II, 13°).

Inf.

v. Schrijven van den heer H. M. LA CHAPELLE, alhier dd°. 28 Januari jl., houdende mededeeling, dat bij het doen van eenige nasporingen voor de inrichting der z. g. Compagnies-kamer, op verzoek van mevrouw SERRURIER, hem o. a. bleek dat er te Batavia eene zeer bejaarde dame woont, die nog in het bezit is van de kleeding, die zij als bruid

heeft gedragen, de zoogenaamde *saja-kabaja*. Hij heeft toen getracht door tusschenkomst van den heer LATUPERISA, gepensionneerd ambtenaar, deze kleeding machtig te worden, doch dit is niet mogen gelukken, vermits bedoelde dame daarin wenscht begraven te worden.

Nochtans is den heer LATUPERISA deze kleeding voor eenigen tijd in leen afgestaan en daarvan hebben mevrouw LATUPERISA en hare beide dochters gebruik gemaakt, om zoowel van de *saja* als van de *kabaja* een exemplaar na de maken; uit den aard der zaak is daarbij gebruik gemaakt moeten worden van tegenwoordig verkrijgbaar katoen, doch overigens is alles met de meeste getrouwheid nagevolgd.

Deze kleeding wordt het Bataviaasch Genootschap namens de familie LATUPERISA thans aangeboden, met een nog aangetroffen stuk katoen, dat vroeger deel uitmaakte van een echte *saja*.

Wordt besloten bedoelde kleedingstukken onder bizondere dankbetuiging aan den heer LA CHAPELLE en de familie LATUPERISA, voor de inrichting der Compagnies kamer te aanvaarden.

w. Schrijven van den Secretaris van het Indisch Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen dd°. 30 Januari j.l. N°. 4, waarbij namens den Luit^{t}. ter Zee 2e kl. H. B. L. BRAAM wordt aangeboden een drietal ethnographica, verzameld ter noordkust van Bali.

Onder dankbetuiging in de Ethnogr. verzameling, tevens om den heer BRAAM uit te noodigen ten opzichte van herkomst, gebruik en benaming der voorwerpen nadere inlichting te willen verstrekken.

x. brief van 's Gen. Corr. Lid Dr. H. TEN KATE te Kobé, dd°. 13 Januari 1903, aanbiedende de missive van den Directeur der munt te Osaka van 10 Januari t. v. waarin wordt medegedeeld, dat de meeste der medailles, aangemaakt op verzoek, niet verkocht worden, doch dat twee daarvan,

n. l. „Medal Commemorative of the 25th Anniversary of the Marriage of T. I. M. the Emperor and Empress, 1887" en „Medal Commemorative of the Marriage of T. I. H. the Crown Prince and Princess, 1900" verkrijgbaar zijn in zilver tegen 3 Yen en in koper tegen 0.52 Yen (zie Not. Januari '03, II 9°).

Wordt besloten de heer TEN KATE uit te noodigen bovenbedoelde twee medailles voor het Genootschap aan te koopen in zilver en wanneer de gelegenheid zich mocht voordoen, te trachten ook de overigen voor het Genootschap machtig te worden.

ij. Schrijven van den heer J. E. JASPER te Djombang, dd°. 2 Februari j.l., houdende aanbieding van vier beelden en een steen met inscriptie.

Onder dankbetuiging in de archaeol. verzameling.

z. Brief van den heer Mr. J. A. VAN DIJK advocaat te Batavia, gedateerd Soekaboemi 7 Februari '03, naar aanleiding van een dezerzijdsch tot hem gericht verzoek om nadere inlichtingen nopens een op zijne vendutie alhier, van 's Genootschapswege aangekocht houtsnijwerk, mededeelende, dat bedoeld snijwerk, zijnde een „bovenlicht", door hem in 1900 werd ontdekt bij het afbreken van het huis op Molenvliet schuin over de brug van Sawah Besar (eertijds toko BAHLMANN); het stuk was onzichtbaar, daar er planken aan beide zijden overheen gespijkerd waren, heeft oorspronkelijk niet tot dat huis behoord, maar is daar blijkbaar in later tijd eerst aangebracht.

Inf.

aa. Schrijven van den heer Mr. J. H. CARPENTIER ALTING te Batavia, dd°. 14 Februari '03 aanbiedende een exemplaar van het door hem krachtens opdracht der Regeering samengestelde werk getiteld: „Regeling van het privaatrecht voor de Inlandsche bevolking der Minahassa-districten van de Residentie Menado". Eerste gedeelte (1°, 2° en 3° stuk).

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

bb. Circulaire van de „University of California'' waarbij onder toezending van het werk „the Hydroida of the Pacific Coast of North America" het voostel wordt gedaan tot ruiling van edita.

Aangezien de beoefening der Zoölogie geheel buiten den werkkring van het Genootschap valt, wordt besloten bedoeld boekwerk met het voorstel aan 's Lands Plantentuin, te Buitenzorg toe te zenden.

cc. Circulaire van den „Directeur Général de Statistique" te La Plata, benevens eenige nummers van het „Bolétin Mensual" met uitnoodiging om tot ruiling van edita over te gaan.

Bedoeld „Bolétin" alleen bevattende statistieke gegevens op meteorologisch en matrimonieel gebied, wordt besloten de circulaire met de toegezonden nummers aan den Directeur van het Koninkl. Magn. en Met. Observatorium alhier toe te zenden.

III. Ingevolge opdracht in de vorige vergadering wordt door den heer CARPENTIER ALTING ook namens Dr. VAN RONKEL rapport uitgebracht omtrent het finantieele beheer in het afgeloopen jaar.

Naar aanleiding van dit rapport stellen zij voor de rekening en verantwoording goed te keuren en den thesaurier acquit en décharge te verleenen, onder dankbetuiging voor het getrouw en nauwkeurig beheer.

Cfm.

IV. Ter voldoening aan art. 10 van het Reglement van Orde worden door den Voorzitter in Commissie gesteld ter opneming:

1°. van de Bibliotheek en de handschriften de heeren VAN RONKEL en DEN HAMER;

2°. van de archaeol. verzameling de heeren BRANDES en DEN HAMER;

3°. van de Ethnogr. verzameling de heeren STUART en HAZEU;

4°. van de numismatische verzameling de heeren CARPENTIER ALTING en STUART.

V. De heer NIJHOUT VAN DER VEEN deelt mede dat hij van plan is binnenkort naar Europa te gaan en verzoekt daarom ontslag als Directielid.

Dit ontslag wordt op eervolle wijze verleend onder dankbetuiging voor de bewezen diensten.

VI. De heer Dr. BRANDES

a. brengt rapport uit naar aanleiding van het in zijne handen gesteld schrijven van den heer G. P. ROUFFAER (zie Not. Januari '03, II, 15°) en deelt mede dat bedoeld blad nooit kan gediend hebben in eene uitgave VAN RAFFLES' History of Java, hetgeen blijkt uit de afmetingen, 42 × 26 cM. Het is eene prent aan éene zijde slechts bedrukt met drie opschriften, waarboven telkens de omschrijving, n. l. 1° een jaartal van Djĕdoeng in Sĕngkala, 2° een tweede van idem in cijfers en 3° het jaartal in cijfers van Trawoelan. Onder aan de pagina vindt men links, „van Pers sculp". en rechts „A. A. SLUYTER del." Het vermoeden bestaat dat deze bladen wel van een zoo ouden tijd als die VAN RAFFLES, of even na hem, zijn zouden, doch is het nog niet uit te vinden in welken tijd de werkzaamheden van dezen aard der beide genoemde personen vallen. Met deze nieuwe gegevens is het wellicht mogelijk het in Holland uit te wijzen. De Sĕngkala (zie boven onder N°. 1) welke indertijd ook niet ontcijferd kon worden, blijkt thans gelezen te moeten worden *bramana nora kaya bumi*, d.i. 1307 Çaka of 1385 A. D. De letters, dikke reliefletters in het origineel, zijn gedeeltelijk ineen loopend, gedeeltelijk gebroken weergegeven. Bij het lezen van zulke opschiftjes heeft eensdeels het geluk te dienen, en anderdeels misschien ook wel eenige meerdere geoefendheid dan toenmaals voorhanden was, ter beschikking te staan.

Wordt besloten den heer ROUFFAER met het bovenstaande in kennis te stellen en hem tevens mede te deelen, dat Mr. VAN DER CHIJS zich niet herinneren kan aan wien de bedoelde „Code of provisional Regulations, etc" toebehoorde, doch dat dit exemplaar in geen geval in het bezit van het Genootschap was.

b. Stelt voor om, naar aanleiding van eene mededeeling van het Lid der Commissie in N. I. voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera J. KNEBEL, dat zich in de desa Sêmen (Blitar) een „votief *tjaitya*" d.i. een tjaitija van kleine afmetingen, bevindt, de firma ANEMAET & Co. te Soerabaja uit te noodigen, dat stuk, ten bate van Archaeologische studien aan het Genootschap af te staan.
Cfm.

c. biedt ter bezichtiging aan de voorloopige „Restauratie teekeningen van den top van den Mendoet tempel", welke teekeningen in de October vergadering des vorigen jaars nog niet konden overgelegd worden.
Not.

VII. de heer Dr. HAZEU.
a. biedt ten geschenke aan:
1°. namens het directielid C. DEN HAMER:
een steenen beeld hoogstwaarschijnlijk afkomstig van het land Tjikapoendoeng, afd. Bandoeng;
een afdruk van houtsnijwerk, afkomstig uit het Cheribonsche.
2°. namens Raden ADIPATI KOESOEMA SOEBRATA, regent van Galoeh (Tjiamis):
een gebeeldhouwde stoel uit den Compagnie's tijd.
Onder dankbetuiging in de verschillende verzamelingen.

b. biedt aan voor het Tijdschrift een artikel van den heer J. A. T. SCHWARZ getiteld Minahassische Uilespiegel-verhalen.
In rondlezing.

c. legt over de lijsten van Ethnographische en Archaeologische aanwinsten gedurende het jaar 1902.

In handen van den Secretaris.

d. bericht dat in de maand Januari 1903 voor de Archaeol. verzameling zijn verkregen:

1°. Van het land *Tjikapoengdoeng* (Bandoeng): een steenen beeld, borststuk, van het zoogenaamde Padjadjaran-type. Aangeboden door den heer C. DEN HAMER. Invent. 4507 (zie hierboven *a*, 1°).

2°. uit Djombang (Soerabaia):

een steenen Doergâ met Mahishâsoera, Invent. 4508;

een steenen Ganeça, Invent. 4509;

een Râkṣasa of kleine Mahâkala, Invent. 4510;

een onbekend beeld. Invent. 4511.

een steen met opschrift „1309." Invent. 4512. Aangeboden door den heer J. E. JASPER te Djombang (zie deze Notulen II *ij*):

Inf.

e. stelt voor uit de Universiteits Bibliotheek te Leiden voor het Genootschap ter leen te vragen:

het lontarhandschrift van de Tantu-Panggĕlaran uit 't legaat VAN DER TUUK, N°. 977.

Cfm.

VIII. De Secretaris

biedt, namens het directielid Mr. J. H. ABENDANON, ter plaatsing in het Tijdschrijft aan een artikel van den heer J. KNEBEL, getiteld. „De Doerga voorstelling in de beeldhouwkunst en litteratuur der Hindoes."

In rondlezing.

IX. Naar aanleiding eener mededeeling van den Thesaurier wordt besloten van de ledenlijst af te voeren de heeren: Dr. R. BAUMGARTEN, Mr. L. J. P. J. JEEKEL en F. WIGGERS.

X. wordt besloten:

te benoemen tot buitengewoon lid, wegens zijne verdiensten op 's Genootschapsgebied, den heer J. A. T. SCHWARZ, hulp-prediker te Sonder (Menado):

in deze Notulen aan de teekenen, dat de heer O. L. HELFRICH, assistent-resident van Djambi, in de vergadering van 22 October 1900 is benoemd geworden tot buitengewoon lid.

XI. worden herbenoemd tot lid: Mr. J. W. T. COHEN STUART, Directeur van Justitie en H. P. WAGNER, Controleur B. B.

wordt benoemd tot lid C. M. PLEYTE, Leeraar aan de afd. B. van het Gymnasium Willem III.

worden afgevoerd van de Ledenlijst: G. W. BEEGER, Mr. J. A. VAN DYK Jr., C. H. F. WEBER, L. C. WESTENENK en H. C. P. DE BRUIJN.

Niets meer te behandelen zijnde wordt de vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van den 16en Maart 1903.

De President,
J. C. MULOCK HOUWER.
De Secretaris,
H. N. STUART.

Notulen der derde Directievergadering, gehouden op Maandag den 16en Maart 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Mr. J. C. MULOCK HOUWER, president, Mr. J. H. ABENDANON, Dr. Ph. S. VAN RONKEL, Dr. G. A. J. HAZEU en H. N. STUART, Secretaris.

Afwezig de Heeren: Mr. J. A. VAN DER CHIJS, Dr. J. L. A. BRANDES, Ds. A. S. CARPENTIER ALTING en C. DEN HAMER.

De Notulen der vorige Vergadering zijnde die van 16 Februari 1903 worden goedgekeurd en gearresteerd.

De President

I. Stelt aan de orde de navolgende uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

a. Lakon Ngroena Ngroeni, door Dr. G. A. J. HAZEU.
Plaatsing in het Tijdschrift.

b. De Doerga-voorstelling in de beeldhouwkunst en litteratuur der Hindoes, door J. KNEBEL.
Plaatsing in het Tijdschrift.

c. Minahassische Uilespiegel-Verhalen, door J. A. T. SCHWARZ, hulpprediker te Sonder.
Wordt besloten tot plaatsing in het Tijdschrift onder den titel: Voorloopige Mededeelingen omtrent Minahassische Uilespiegelverhalen.

d. Driemaandelijksch Rapport der Commissie in Nederlandsch-Indië voor oudheidkundig onderzoek van Java en Madoera (met 6 bijlagen) over October—December 1902,.

aangeboden bij renvooi van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, dd°. 28 Februari 1903, N°. 8325.

Onder dankbetuiging terug.

II. Neemt in behandeling de ondervolgende ingekomen stukken.

a. Besluit van den Gouverneur-Generaal van N. I van 18 Februari 1903, N°. 27, houdende machtiging om de bij missive van den 1en Gouvernements Secretaris van 12 Juli 1884 N°. 1317 aan het Genootschap in bewaring gegeven en aan den sinds overleden titulairen Sultan van Bantam Mohamad SAFIOEDIN, toebehoord hebbende voorwerpen, door tusschenkomst van den Resident van Soerabaia aan TOEBAGOES SOERIO ATMODJO te doen toekomen en van de voldoening aan deze opdracht aan de Regering mededeeling te doen.

In handen van den Secretaris om het noodige in deze te verrichten.

b. Renvooi van den Directeur van O. E. en N. dd°. 21 Februari '03, N°. 4239 en 1971bis, ten geleide der missives van den Resident van Banjoemas, dd°. 23 Januari j.l. N°. 792/29 en dd°. 5 Februari j.l. N°. 1182/29, met één aarden pot waarin twee zilveren kettingen, gevonden in een afgeschreven koffietuin, onder het gebied der desa *Wlahar*, distr. *Tjahjana*, afd. *Poerbolinggo*, door den Inlander TJANDRA KRAMA.

De voorwerpen geene archaeol. waarde bezittende, wordt besloten tot terugzending.

c. Missive van denzelfden dd°. 27 Februari '03 N°. 3199, houdende aanbieding van eenige voorwerpen (één gong en 22 paren oorringen, lor-lor) door de negoryen Lamdesar II en Roemean Ewenoer, gelegen in de residentie Amboina, als boete opgebracht, met verzoek het gevoelen der Directie te willen mededeelen, nopens de bestemming aan bedoelde voorwerpen te geven.

Wordt besloten der Directeur v^d voor te stellen den „Gong" voor 's Genootschaps ethnogr. verzameling te bestemmen en de oorringen ten geschenke aan te bieden aan het Ethnogr. Museum van Natura Artis Magistra te Amsterdam, het Koloniaal Museum te Haarlem, het Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „Prins Hendrik" te Rotterdam en het Museum der Nederlandsche Zendingvereeniging eveneens gevestigd te Rotterdam.

d. Missive van denzelfden dd°. 3 Maart '03 N°. 3497, houdende aanbieding van dubbele exemplaren van de sub. N°s. 85—91, en fotografische reproducties van sub N°s. 84 en 92—97 in de „Beschrijving van Indische oudheden van het Rijks Museum te Leiden" (Leiden 1885) blz. 120—121, vermelde teekeningen van Tjandi Sewoe, vervaardigd door den genie-officier Cornelis, welke door bemiddeling van het Ministerie van Koloniën zijn ontvangen en reeds zijn gebruikt bij het onderzoek naar de oude verbouwingen aan den hoofdtempel van het tempelcomplex Tjandi Sewoe, bedoeld bij het Gouvernements besluit van 22 Juli 1901, N°. 6 (zie Not. Juni 1901, I *k. p.* 49 en Not. Aug. 1901, II *i*, *p.* 82).

In beraad houden.

e. Missive van den Assistent-Resident van Toeloeng Agoeng, dd°. 21 Februari 1903 N°. 16/11, mededeelende dat aan het Genootschap verzonden zijn drie verschillende voorwerpen, bij opgraving gevonden in het onderdistrict Kalidawir, district Ngoenoet dier afdeeling.

Deze voorwerpen, bestaande uit een aarden pot, een metalen handvat eener spiegel en een metalen poppetje, bereids ontvangen zijnde, wordt besloten onder dankbetuiging tot plaatsing in de archeaol. verzameling.

f. Schrijven van den heer H. B. L. Braam, a/b van H^r. M^s. Assahan ter Westkust van Atjeh van 21 Februari j.l. in antwoord op dezerzijdsche missive van 5 Feb. j.l. N°. 43, bevattende eenige nadere mededeelingen omtrent de

van Bali afkomstige voorwerpen, bedoeld bij Not. Feb. '03, II *w*.

Inf.

g. Schrijven van den heer H. D. H. BOSBOOM te 's Gravenhage, dd°. 9 Februari 1903, van den volgenden inhoud:

Met terugzicht op mijn schrijven van 22 Dec. jl. (zie Not. Februari '03, II *q*) heb ik de eer Uwe Directie mede te deelen dat op heden aan Uw adres verzonden worden:

I. drie calques van kaarten betrekking hebbende op oud Batavia en omstreken, aanwezig in het Rijks-archief te 's Gravenhage en in den Catalogus opgenomen onder de N°ˢ. 1181, 1183 en 118 8;

II. zeven gekleurde reproducties van kaarten of platte gronden en afbeeldingen van oud Batavia, of van onderdeelen daarvan, evenzeer aanwezig in het R. A. te 's Gravenhage en in den Catalogus opgenomen onder de N°ˢ. 1189, 1191, 1200 t/m 1203 en 1233;

III. vier photografische reproducties (waarvan eén gekleurd) van platte gronden van oud Batavia en van eene buitenplaats (de gekleurde) aanwezig in de Leidsche Bibliotheek;

IV. een ongekleurde photografische reproductie naar een oude kaart van een deel der Preanger landen, aanwezig in de Bibliotheek der Universiteit te Amsterdam (eigendom van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap).

De Nota van toelichtingen, waarvan rede in mijn schrijven van 22 December jl., alsmede de verdere afdrukken (ongekleurde) van de photogr. reprod. zullen later volgen; voor die Nota moeten nog meerdere nasporingen in het Rijksarchief worden gedaan, dan ik tot nu toe deed, daar het mij gaandeweg bleek, dat er meer in dat Archief te vinden is met betrekking tot het onderwerp, dan ik eerst dacht.

De kaarten en teekeningen sub II, III en IV bereids ontvangen zijnde, wordt besloten de ontvangst van die sub I bedoeld af te wachten en daarna in rondlezing te zenden.

h. Schrijven van den heer Dr. H. H. JUYNBOLL te Leiden, dd°. 15 Januari jl. houdende dankzegging voor de toezending van een ex. van „Hommage au Congrès des Orientalistes de Hanoi", etc.
Inf.

i. Schrijven van den w^d^. Directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, dd°. 21 Februari j.l. N°. 520, houdende mededeeling dat ook 's Lands Plantentuin van de University of California een ex. van het 1°. deel harer publicaties op het gebied van Zoölogie mocht ontvangen en hij het ex. derhalve aan de Koninklijke Natuurk. Vereeniging zal aanbieden (zie Not. Februari, II *b.b.*).
Inf.

j. Schrijven van den Directeur van het Konink1. Mag. en Met. Observatorium te Batavia, dd°. 21 Febr. '03 N°. 54, waarbij onder terugzending van het „Bolétin Mensual" wordt medegedeeld, dat het Observatorium de bedoelde publicatie zelf ontvangt. (Zie Not. Febr. '03, II *cc.*).
Inf.

k. Schrijven van den Consul van Groot Brittanië en Ierland te Batavia, dd°. 9 Maart '03 N°. 50 houdende aanbieding, namens de Britsch Indische Regeering, van het boekwerk getiteld „A collection of Acts 1902."
Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

l. Missive van den Assistent-Resident van Blitar, dd°. 12 Maart '03 N°. 1593/18, ten geleide der missive van den w^d^. administrateur van het erfpachtsperceel Kawisari van 9 Maart te voren, waarbij bezwaren worden ingebracht tegen den afstand aan het Genootschap van de votief tjaitija, bedoeld bij Notulen Febr. 1903, VI, *b*.
In handen van Dr. BRANDES.

III. de heer Dr. HAZEU:

a. biedt aan ter plaatsing in het Tijdschrift een opstel getiteld: Kleine Bijdrage tot de ethnografie en de folklore van Java, I en II.

In rondlezing.

b. bericht dat sedert de laatste opgave voor de Archeaol. Verzameling zijn ontvangen:

uit Toeloeng Agoeng

een aarden pot, Inv. N°. 4515.

een bronzen handvat voor spiegel Inv. N°. 4513.

IV. de heer Dr. van Ronkel

biedt aan ter plaatsing in het Tijdschrift:

a. een opstel van den heer Ch. A. van Ophuijzen getiteld: Maleische Taalstudie I, en verzoekt bij uitzondering dit stuk, spoedshalve, zonder voorafgaande rondlezing te mogen plaatsen.

Conform wordt besloten, onder bepaling dat Dr. Brandes van het artikel eerst inzage zal nemen.

b. een opstel van hem zelven getiteld:

Eene moderne Arabische Verhandeling over de Zwaartekracht.

In rondlezing.

V. De Secretaris:

a. brengt verslag uit, ook namens Dr. Hazeu, omtrent den toestand van het Ethnogr. Museum gedurende de jaren 1902 en 1903, als volgt:

De Ethnographische afdeeling van het Genootschap onderging in de laatste twee jaren en speciaal in het afgeloopen jaar eene belangrijke uitbreiding. Bedroeg toch het aantal ingeschreven voorwerpen in het jaar 1901 een 198 tal, gedurende 1902 steeg dit tot 669, voorzeker een nog nimmer bereikt cijfer. Alhoewel niet alle ingeschreven voorwerpen gedurende dat jaar op rekening van 1902 komen (door den dood van Mr. Serrurier toch, waren een paar collecties

onbeschreven in de goedang blijven liggen), zoo hebben niettemin de groote collecties ethnographica uit de Gajō-landen, Flores, Bali en de West- en Zuidkust van Nieuw-Guinea, in den loop van 1902 ontvangen, het meest tot die groote vermeerdering bijgedragen. Ten opzichte van Atjeh en de Gajō-landen kan thans met stelligheid gezegd worden dat de verzameling eenig in haar soort is.

Ter voorbereiding der door wijlen Mr. SERRURIER voorgenomen reorganisatie van het museum werd een nieuwe Catalogus samengesteld, waarin de verschillende voorwerpen, niet zooals tot dusverre in geographische volgorde, doch groepsgewijs gerangschikt werden. Na de voltooiing van dezen Catalogus door Mev. SERRURIER kon met de nieuwe rangschikking een begin gemaakt worden; toch duurde het nog, door verschillende omstandigheden, tot het midden van 1902 voordat Mev. SERRURIER, aan wie op haar verzoek was opgedragen de reorganisatie tot stand te brengen, met dat omvangrijke werk een aanvang kon maken.

Dit werk, een ware reuzenarbeid, werd ingeleid met het schoonmaken, verdeelen en op nieuw politoeren van de verschillende kasten en tafels tot etalage bestemd, om gevolgd te worden door het uitzoeken en sorteeren van de ethnographica, ten einde ze te kunnen brengen tot de nieuwe groepen-afdeelingen, waartoe ze in den vervolge zouden behooren. Voor den voorbereidenden arbeid aan de kasten en tafels, was het noodzakelijk deze vooraf te ledigen, waardoor vele, vooral kleinere voorwerpen in doozen verpakt of op groote tampa's verzameld, afzonderlijk opgeborgen werden, en verscheidene kasten thans ledig staan.

In dit stadium der werkzaamheden werd Mevrouw SERRURIER in den aanvang van dit jaar door ziekte verhinderd deze verder te leiden, zoodat de huidige toestand van het museum voor den oningewijde aan hopelooze verwarring doet denken.

De Commissie evenwel, hopende op een spoedig herstel van mevr. SERRURIER, houdt zich niettemin overtuigd, dat de aan-

gevangen reorganisatie binnen een niet al te groot tijdsverloop zal zijn tot stand gebracht, waardoor alsdan het Ethnographisch museum ten sieraad zal strekken van deze gewesten.

b. biedt ten geschenke aan namens Mr. J. A. VAN DER CHIJS: drie moderne Siameesche munten, — *z.*
acht en dertig koperen munten van verschillenden aard; ontvangen van den Voorzitter Mr. J. C. MULOCK HOUWER.
Onder dankbetuiging in de Numismatische Verzameling.

c. vestigt er de aandacht op dat sedert de toezending in 1900 aan den heer G. P. ROUFFAER te 's Gravenhage van het album met batikpatronen en 7 batiks van Bantam (zie Not. Januari 1900, III 3° pag. 7 en Not. October 1900 V 7° pag. 105) omtrent deze zaak niets meer is vernomen en stelt voor den heer ROUFFAER uit te noodigen deze voorwerpen, zoo mogelijk spoedig, te willen retourneeren.
Conf.

d. deelt mede dat in het jaar 1900 door de redactie van het „Muséon et la Revue des Religions" te Leuven het voorstel tot ruiling van edita is gedaan (zie Not. Aug. 1900 II 9, pag. 87); dat in bedoeld voorstel werd toegestemd, waarna onze edita geregeld werden toegezonden, doch dat alhier nimmer iets van wege bedoelde redactie is ontvangen en stelt mitsdien voor deze laatste onder mededeeling van het vorenstaande uit te noodigen, de sedert dien verschenen werken alsnog aan het Genootschap te willen doen toekomen, of anders de ruiling te staken.
Conf.

VI. Wordt benoemd tot buitengewoon Lid, de Heer H. L. LEYDIE MELVILLE, Lid van de Commissie in N. I. voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera.

VII. Wordt afgevoerd van de Ledenlijst, op verzoek wegens vertrek naar Europa, de Heer H. Th. HENDRIKSZ.
Worden wederom op de ledenlijst gebracht de Heeren:

J. H. SCHMIEDELL, Chef der firma ERDMANN & SIELCKEN, J. EINTHOVEN, ass.-res. van Batavia, J. J. FEYTES, Controleur van Tegal, D. D. FRASER, chef der firma MACLAINE WATSON & Co., W. D. HELDERMAN, Controleur van Tamiang (Seroeweh), J. H. LIEFRINCK, Controleur van Pamakasan, H. E. MULLER, Controleur van Boven Langkat (Bindjei), O. NETSCHER, Inspecteur van finantiën te Semarang, W. J. COENEN, Assistent-Resident van Tanah-Datar en T. M. HARTHOORN, Controleur te Sidoardjo.

Worden benoemd tot nieuwe leden: F. VAN DER DUSSEN, Controleur te Magelang, J. F. HOEDT, Controleur van Padang Lawas, C. M. N. HUMMELGENS, Controleur te Blitar, H. KERBERT, Agent van de Factorij te Soerabaia, E. F. J. LORIAUX, Controleur te Medan, A. P. MELCHIOR, Hoofd-Ingenieur B. O. W. te Batavia, C. A DE MUNNICK, Controleur te Ploembon, Dr. W. PAUW, Dir. Off. van Gezondheid, Batavia, F. J. H. PRIVÉ, Controleur te Boemiajoe, J. G. H. F. SCHULLER TOT PEURSUM, Secretaris van Benkoelen, J. B. G. van SLINGERLANDT, Controleur te Koetoardjo, A. F. VAN SUCHTELEN, Directeur der Javasche Bank, C. G. G. VERMEER, Ass.-Res. te Palembang, J. VAN WEERT, Controleur te Barabei, A. C. ZEEMAN, Inspecteur der Bebakening en kustverlichting, J. W. SOUTJESDIJK, Kolonel der Infanterie te Batavia, J. F. H. VAN RAADSHOVEN, Ass.-Res. te Benkoelen, J. HAGA, Chef van den Geneeskundigen dienst, D. FREGERES, Predikant te Batavia en J. VAN DEN BROEK D'OBRENAN, Makelaar te Batavia.

Niets meer te behandelen zijnde wordt de Vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van den 8sten Juni 1903.

President,
J. C. MULOCK HOUWER.
Secretaris,
H. N. STUART.

BIJLAGE I.

STAAT DER VAN DR. C. SNOUCK HURGRONJE TEN GESCHENKE ONTVANGEN VOORWERPEN, BEDOELD BIJ NOTULEN JANUARI 1903.

---

1. (Inv. 10358). *Alas bèdang* (d. i. mat van ééne breedte, d. i. smal), naar de versieringen over de geheele lengte *bĕrlintöm* genaamd; gebruikt om op te slapen. Gemaakt van *bĕngkoeang* (pandanblad) en *tjiké* (biezensoort, roodgeverfd met rajangbladeren, die uitgekookt worden) (Twee stuks).

Gajōland (Laut Tawar) 1901.

2. (Inv. 10357). *Alas bèdang*, mat om op te slapen, gevlochten van *bĕngkoeang* (pandanblad) en *tjiké* (biezensoort).

Gajōland (Laut Tawar) 1901.

3. (Inv. 10356). *Alas bèdang bĕtjoetjōg*, d. i. smalle (slaap-) mat, die wat de *kĕrĕtan* (biezensoort, hier rood geverfd) betreft, niet gevlochten, maar met de naald bewerkt is. De witte grondlaag is van *bĕngkoeang* (pandanblad) gevlochten.

Gajōland (Laut Tawar) 1901.

4. (Inv. 10355). *Alas amparan*. Van deze matten worden een of twee als onderlaag voor de gewone slaapmatten gebezigd. Gevlochten van *bĕngkoeang* (pandanblad) met *tjiké* (biezensoort).

Gajōland (Laut Tawar) 1901.

5. (Inv. 10359). *Tĕtòpang*, mat, waarvan een als onderlaag dient voor een aantal zitmatten (*ampang*). Gevlochten van *bĕngkoeang* (pandanblad) en met *rajang* bladeren rood geverfde *tjiké* (biezensoort).

Gajōland (Laut Tawar) 1901.

6. (Inv. 10360). Negen zitmatjes (*tingka doeë'*) uit Seunagan en Geumpang, gevlochten van *ōnseukè* (pandanblad), deels met *tjoetjoeët*- en andere biezen.

7. (Inv. 10361). Tien zitmatjes (*tingka doeë'*) uit Seunagan en Geumpang. Gevlochten van *ōnseukè* (pandanbladeren), deels met *tjoetjoeët*-biezen, een enkel ook met *ibōih*-palmbladeren (zwart en geel gekleurd) er doorheen. De roode kleur wordt door afkooksel van moedjèë-bladeren verkregen.

8. Inv. 10362). *Sikin panjang*, door een geweerschot beschadigd. Scheede met fraai snijwerk (*tjeunoelé'*). Pidiëstreek, 1902.

9. (Inv. 10363). *Sikin panjang*, van Keudjroeën Malém (Boengòng Talòë, Atjèhs Westkust). Buitgemaakt Juli 1902.

10. (Inv. 10364). *Reuntjōng* van Teukoe Moeda Peudada. Een wapen als dit, waarvan het metaal weerstand bood aan de pogingen van den smid om het aaneen te smeden, geldt bij vele Atjèhers als *meutoeah* = heilrijk voor den bezitter. Buitgemaakt in 1902.

11. (Inv. 10365). *Reuntjōng* van Keudjroeën Malém (Boengòng Talòë, Atjèhs Westkust). Buitgemaakt Juli 1902.

12. (Inv. 10366). *Reuntjōng*. Pidiëstreek, 1902.

13. (Inv. 10367). *Geureupōh* (in Atjèh gliwang teubaj oedjōng, d. i. zwaar van punt). Atjèhs Westkust 1902.

14. (Inv. 10371). *Geureupōh*, naar de vischsoort geureupōh genoemde gliwangsoort; model van de Pasèstreek (in Atjèh *gliwang teubaj oedjōng*, d. i. dik van punt). Atjèhs Westkust, 1902.

15. (Inv. 10368). *Tarah badjòë* (in Atjèh *ladiëng*, speciale

naam voor het wapen met gebogen rug van het lemmet), gliwangsoort van Seunagansch model, zonder „moeka" of „beuneung soerat" (zoo hut het dieper in geslagen deel van het lemmet van sommige gliwangs).

Atjèhs Westkust, 1902.

16. (Inv. 10372). *Roedōïh lipéh oedjōeng*. Gliwangsoort met diepe groeve aan den breeden kant van het lemmet. In Atjèh is dit *de gliwang*, ook genaamd *gliwang pèh Lam Triëng*, d. i. „slag van L. Triëng."

Atjèhs Westkust, 1902.

17. (Inv. 10369). *Tjòt* (of *Tjò* ') *Jang*. Gliwangsoort, genoemd naar de gampōng, vanwaar het model afkomstig is.

Atjèhs Westkust, 1902.

18. (Inv. 10370). *Tjòt* (of *Tjò* ') *Jang*. Gliwangsoort, genoemd naar de gampōng (XXVI Moekims) van waar het model afkomstig is. Pidiëstreek, 1902.

19. (Inv. 10373). *Kapa* ' *ōn triëng* of *ōn boelōh*, d. i. werplans met punt (*mata*) in den vorm van bamboeblad. Pidiësch model. Pidiëstreek, 1902.

20. (Inv. 10377). *Kapa* ' *ōn triëng* of *ōn boelōh*, d. i. werplans met punt (*mata*) in den vorm van bamboeblad. De invatting der schacht (*teuboeëng*) van zilver. Pidiësch model. Pidiëstreek, 1902.

21. (Inv. 10374). *Kapa* ' *boengōng djeumpa*, d. i. werplans met punt (*mata*) in den vorm eener tjëmpakabloem. De *teuboeëng* (invatting der schat) van koper. Pidiësch model.

Pidiëstreek, 1902.

22. (Inv. 10376). *Kapa* ' *boengōng djeumpa*, d. i. werplans met punt (*mata*) in den vorm eener tjëmpakabloem. De

teuboeëng (invatting der schacht) van koper, de banden (klah) om de schacht van zilver. Pidiësch model.

Pidiëstreek, 1902.

23\. (Inv. 10375). *Toemba ' krèh*, d. i. stootlans met krisvormige punt (*mata*). Het (koperen) omvatsel van de schacht heet *teuboeëng*. Pidiësch model.

Pidiëstreek, 1902.

BIJLAGE II.

VERBETERING EN AANVULLING VAN DE AANTEEKENING BIJ DE MEDEDEELING OVER DE HOOFDBEELDEN OP DE VOORSPRONGEN VAN DEN TEERLING DER TJANDI-MĔNDOET, DOOR DR. J. BRANDES.

Ten opzichte van hetgeen voorkomt in de aanteekening op bladz. CXXV bij de mededeeling over „De hoofdbeelden op de voorsprongen van den teerling der Tjandi Mĕndoet," in in Not. Bat. Gen. XL (1902), dient een nadere opmerking geplaatst te worden, omdat het bleek, dat op N° 50 van van de 4e gaanderij van de Barabudur de tweede bodhisatwa niet een klok, maar een juweel in de tiara of kroon heeft, waar Wilkens 's teekening daar een klok geeft.

Ten opzichte van de bodhisatwa's, die aan de Barabudur voorkomen met een beeldje, een klok en een juweel in de kroon, dan in het laatste geval met een daarnaast aan te wijzen anderen bodhisatwa, valt dus iets anders te constateeren dan gezegd kan worden, en wel het volgende, wat zooveel eenvoudiger is.

Aan de Barabudur vindt men in de 2e gaanderij, tegen den achterwand in tableau of relief 47, 100, 101 en 102 een bodhisatwa met een beeldje in de kroon. Op 42 is de bodhisatwa tweearmig, op 100 en 101 vierarmig, op 102 zesarmig.

In de 3e gaanderij vindt men bodhisatwa's met een klok in de kroon (geen bodhisatwa' met een beeldje) op N°. 2, 5, 8, 9, 40, 41, 43—46, 47, 48, 50, 53, 56, 62, 77, 80, 81, 82 en 85.

In de 4e gaanderij ziet men daarentegen weer een bodhisatwa met een beeldje, en weer geen met een klok, daarenboven is deze bodhisatwa vergezeld van een andere, die in de kroon een juweel vertoont, behoudens in één geval,

waarin ook deze tweede bodhisatwa een beeldje op die plaats heeft. Dit laatste vindt men in N°. 16, voorbeelden van de groep: één bodhisatwa met een beeldje in de kroon en daarnevens een andere bodhisatwa met een juweel in de kroon, leveren N°. 17, 20, 47, en 50.

In hoeverre deze bijzonderheden werkelijk van belang zijn, is nu nog niet uit te wijzen, maar het trekt de aandacht, dat in de 3e gaanderij geen bodhisatwa met een beeldje in de kroon is aan te wijzen, terwijl omgekeerd de daar wel voorkomende bodhisatwafiguur met een klok in de kroon weer niet voorkomt in de 2e gaanderij, en ook niet in de 4e gaanderij. Ook is er een belangrijk onderscheid te constateeren tusschen de bodhisatwa's met een beeldje in de kroon, al naarmate men dezen aantreft in de 2e gaanderij dan wel in de 4e, want in de 2e komen zij op zich zelf (geisoleerd) voor, en zijn zij, behoudens in één geval, N°. 47, vierarmig of zesarmig, terwijl zij in de 4e gaanderij, daarbij steeds tweearmig zijnde, slechts voorkomen in een groep, vergezeld van een partner, die, als bij de groep in de Tjandi Mĕndoet, op één uitzondering na, steeds een juweel in zijn kroon heeft.

Men vraagt zich af of deze bevinding niet wijst op een climax, een stijgen in metaphysische etherischheid van de tableaux, maar mag daarbij niet vergeten, dat van vele andere bodhisatwa's, die in die tableaux ook voorkomen, bij deze opsomming van deze voorname, en door de bijzonderheid op den voorgrond tredende bodhisatwa's, niet gerept is. Zonder twijfel heeft de Koning van Siam, die zich ten opzichte van de Baraboedoer noodzakelijkerwijze in haast al zijne opmerkingen vergiste, daarin recht gehad, dat, zooals hij zeide, de tableaux der hoogere gaanderijen, nl. de 2e, enz., illustraties geven van wat voor den Budhist uit 's Buddha's leven van het meeste belang was, nadat hij was begonnen te prediken. Met dat oogenblik eindigt de reeks van den achterwand der 1e gaanderij, waarvan de drie laatste tafreelen, die welke nog volgen na het terugzien door den Budha van de vijf brahmanen-leeraren, die zich bekeeren en zijn

eerste leerlingen, zijn eerste gemeenteleden, worden, nu eindelijk door PLEIJTE, in zijn *Die Buddha-legende in den Skulpturen des Tempels voor Boro Budur*, aan de hand van de Lalita vistara, behoorlijk zijn verklaard en tot hun recht gebracht, waar een ieder, die iets van de Budhistische plastiek af wist, te voren toch reeds moet gezien hebben, dat de beide laatste tafreelen van deze reeks niet het Nirvâna van den Buddha, noch de lijkwassching konden voorstellen, daar in het Nirvâna-tooneel de Buddha steeds liggende op zijne rechterzijde, met zijn rechterhand onder zijn hoofd, wordt voorgesteld (een enkele maal ook liggende op zijne linkerzijde, maar het kan zelfs de vraag zijn of dan niet wat anders bedoeld wordt), en een lijkwassching, ook van den Buddha, die op regelmatige ritueële wijze werd behandeld, toch een eenigszins ander tooneel zou geven. Wie KERN's Boeddhisme kent, om maar iets te noemen, maar door hem wordt de zaak misschien wel het sterkst gepointeerd, weet, dat voor zoover het het leven van den Buddha betreft de legende als het ware staakt op een zelfde wijze als men dit aan de Barabudur ook ziet, en dat men, na dat oogenblik, eerst weder eenige feiten vindt medegedeeld uit den laatsten tijd van zijn leven, zoodat ons omtrent het tijdsverloop van zijn praktisch als leeraar optreden, in zijne levensbeschrijvingen althans, zoo goed als geen, in het geheel geen feiten worden medegedeeld. En toch is dat gedeelte zijns levens zeker niet het onbelangrijkste ook al mogen die andere treffender oogenblikken meer de aandacht van de impressief-geloovigen hebben getrokken en deze tafreelen meer voldoening en genoegdoening hebben verschaft aan de devote aanbidders en dankbare bekeerden, of accolijten. Doch al wordt dat tijdperk der prediking in het legende-kader gemist, men vindt dit elders daarom toch niet zoo veronachtzaamd of ook daarvoor is een schema gemaakt, waarin de voorstelling gegeven wordt van een ontwikkeling dezer prediking, van een aanzwellen der geloofsleer, van een steeds nader uiteenzetten van het geleerde, van een paedagogisch opvoeren van

den ingewijde van het eene probleem tot het andere, van het lagere tot het hoogere, waarbij het diepst metaphysche, en etherische eerst op de hoogste sport wordt aangetroffen, en als 't ware de geheele leer bekroont, een systeem waarin de Saddharmapundarika als het fijnste van het fijne van al wat de Buddha gaf, eerst het laatste aan de meest ingewijden geleerd, gegeven, geschonken wordt. Men zie hiervoor bijv. EDKINS, Chinese Buddhism, de eerste vier hoofdstukken, al vindt men daar lang niet voldoende om tot in bijzonderheden zich hierin in te werken, en er een voldoende diepgaand inzicht in te krijgen. Aan de Bara-Budur ziet men aan de achterwanden in de drie bovenste gaanderijen de tafreelen steeds grootscher en verhevener worden. De trance-gezichten waar tegenover men zich komt te bevinden, worden steeds nobeler, diep-gevoelder, rijker, ruimer, hooger, men ziet den climax, ook al gaat de klimming langzaam, en al bestaat er door den overvloed van tooneelen een zekere eentonigheid, die op de meesten zelfs vermoeiend werken zal. De enorme illustreering van de meest geliefde Buddhistische geschriften, van de Buddhistische literatuur van een bepaalde kerk (de Mahâyânistische), vermoedelijk van een bepaalde school of secte, waarbij voor zoover gebleken is bijv. ieder jâtaka-verhaal opgeluisterd, aangegeven of toegelicht is met niet minder dan vier illustraties, maakt het meer dan waarschijnlijk, ja men mag zeggen geeft de zekerheid, dat ook de tot nog toe niet verklaarde tafreelen aan de Barabudur in een zelfden trant illustraties moeten zijn van nog andere, der meest geliefde, van de kanoniek het meest op den voorgrond tredende schrifturen, en dan aan de achterwanden juist in een trant als de uiteenzetting bij EDKINS schildert. Maar dan ontbreekt er aan de reeksen, of beter de reeks, want dan is het een doorloopende reeks, aan de achterwanden zeker een gedeelte, daar het laatste deel er van, hetwelk de laatste groote momenten van het leven van den Buddha zou hebben gegeven, niet wordt aangetroffen, terwijl de buitenwanden der ronde terrassen, die

juist een oppervlak vertoonen van een rijzing, geschikt om ook daar nog relief-tableaux te plaatsen, zoo als men lager in de gaanderijen aangebracht vindt, blank of onbebeiteld zijn gebleven. Men mist, dat werd reeds elders opgemerkt (Not. B. G. 1892, Bijl. III, bl. XXXVIII) aan de Barabudur, die ons een zoo rijke illustratie van het leven of de legende van den Buddha geeft, het Nirvâṇa-tooneel, waarom, ja waarom anders dan omdat de zoo schoone, zoo rijke reeks nog niet voltooid was, toen het werk werd gestaakt of gestaakt moest worden. De waarde der tableaux tegen de achterwanden blijkt niet alleen uit de tafreelen en hun hoog innerlijk gehalte zelf. Door de daartegenover liggende, aan de binnenzijde van de balustraden der gaanderijen aangebrachte, schilderijen, die jâtaka's, jâtaka's, en nog eens jâtaka's of daaraan nader staande verhalen, illustreeren, die dus de prentverbeeldingen zijn van een reeks of reeksen van — men vergeve de uitdrukking — een inferieurder gehalte, want zij loopen slechts over den Buddha in zijne voorgeboorten, toen hij nog niet *de* Buddha was, die aan deze wereldperiode het geloof en daarmede het geluk, en de uitredding had geschonken, wordt men er telkens aan herinnerd, dat die andere reeks, die aan de achterwanden of de eigentlijke muren, zooveel superieurder is, iets wat trouwens ook een eisch is in de Indische kunst, waarin op de hoofdpartijen van een gebouw de hoofdzaak, en op de minder beteekenenden de bijzaken worden aangebracht of uitgebeiteld (zie t. a. p. Bijl. II bl. XXX), wat alles en alles weer leidt tot dezelfde uitkomst, en men zou haast zeggen dwingt de veronderstelling, die gemaakt werd, te beamen. Maar dan had de Koning van Siam, ook al kan men nu in bijzonderheden nog niet het bewijs leveren voor de correctheid van deze zijne opmerking, in dit opzicht een zeer juist inzicht in hetgeen de Barabudur ons als illustratie biedt, en dit kon ook, omdat op dit punt de hoofdzaak niet was te beslissen in hoeverre hetgeen gegeven was Mahâyânistisch dan wel Hînayânistisch zijn zou.

De climax in de tafreelen aan de achterwanden der gaanderijen van de Barabudur is zeer remarkabel. De hooge verhevenheid der tableaux met Buddha-groepen, waarvan er een of twee ons juist een stel te aanschouwen geven, dat overeenkomt met dat der dhyânibuddha's van de Barabudur zelf, hetwelk zooals bekend is, behalve de Buddah in de groote klok, een stel van *zes* vertegenwoordigt, wijst op een illustreering van zeer verheven boekwerken, en men zal het onderzoek voort te zetten hebben in die richting, bijv. met na te gaan in hoeverre die hoogere gaanderijen ons voor oogen brengen wat men vindt in de andere der negen dharmma's der Nepaleezen, van welken de Lalitavistara in de eerste gaanderij taliter qualiter, vertegenwoordigd wordt. Dit onderzoek zal niet gemakkelijk zijn, vermoedelijk moeielijker dan hetgeen nu reeds geschieden kon, en een controle aan het monument zelf zal daarbij noodzakelijk wezen, tenzij het gelukken kan alle tafreelen door de photographie, en wel vlak, vast te leggen. In die tafreelen spelen onder anderen de mudra's (of de houding der handen) en de emblemen een groote rol. De laatste zijn dikwerf zeer klein van afmeting en het correct weergeven der eersten in teekening is uiterst moeielijk. Men weet het hoe het teekenen van handen een der moeielijkste zaken is. Ook het leveren van een beschrijving van een handhouding, als deze eenigszins ingewikkeld is, is aan vele bezwaren onderhevig, en ook de wijze waarop een hand gehouden wordt, d. w. z. niet alleên de vingercombinatie, doet in deze gevallen meer dan eens aan de zaak af. Het is daarom dan ook niet te verwonderen dat het werk van WILSEN, dat desniettemin zeer veel lof verdient, op dit stuk niet levert wat voor de nauwkeurige bestudeering der tafreelen van noode zal zijn. Daarbij is ook de wijze waarop zich de tafreelen vertoonen, wat duidelijkheid betreft, niet steeds dezelfde. Die aan de Zuidzijde bijv. waar de verweering of beter de vermossing het ergst om zich heeft gegrepen, vertoonen zich in een geheel ander licht, in het goede, als men ze bij avondlicht in het najaar, of

beter als de zon in het Zuiden staat, kan waarnemen. Allerlei bijzonderheden komen in de tafreelen daar dan tot haar recht, waar men ze anders niet opmerkt, of de kleur van den steen of het licht belet, dat zij in het oog springen. Zoo herkent men wat de mudra's aangaat aan het monument zelf nog veelvuldig de bedoeling, ziet men de verscheidenheid, onderscheidt men de veelvuldigheid, de plaatsing, de schikking, wat alles zonder twijfel, als de waarneming dadelijk accuraat en correct kan plaats hebben, het opnemen en begrijpen veel gemakkelijker maken zal.

Van welk belang een nauwkeurig, een nauwkeuriger opname van het monument zal zijn, blijkt wel nu reeds uit de enkele opmerking die gemaakt kon worden in het begin van deze mededeeling. Een nauwkeurige vergelijking van de onderdeelen zal slechts mogelijk zijn bij een nauwkeuriger opneming ter plaatse, waarbij het plaatwerk van WILSEN ontzachlijke en goede diensten zal kunnen bewijzen.

Jan. 1903.

DE WEDLOOP VAN DEN GARÛDA MET DE SCHILDPADDEN IN RELIEF OP MIDDEN-JAVA TERUGGEVONDEN, EN EENE GISSING TOT VERKLARING VAN DE VREEMDE VOORSTELLING OP OOST-JAVA VAN DE FABEL VAN DE GANZEN MET DE SCHILDPAD, DOOR DR. J. BRANDES.

De Notulen van het Bat. Gen. bevatten in deel XXXVIII (1900), in een bijlage, getiteld „Opmerking aangaande een relief aan den buitenkant van de trap van Tjandi Mĕndoet", eene mededeeling over een fragment van een klein tableautje, waarin verondersteld werd, dat dat tableautje, toen het volledig voorhanden was, een voorstelling gaf van een zeker verhaaltje, nl. den wedloop tusschen den Garûda en de schildpad. Wat dit verhaaltje was werd medegedeeld aan de hand van de Tantri-redacties, maar verder gaan dan een eenvoudige, op dat oogenblik zelfs eenigszins gewaagde veronderstelling was niet mogelijk.

Daar van het bedoelde reliefstukje geen verdere fragmenten zijn aangetroffen, mag men ook nu nog daaromtrent zich niet beslister uiten, maar het kan van belang worden geacht, in verband met hetgeen t. a. p. gezegd werd, hier als een vervolg op die mededeeling te wijzen op hetgeen aan een andere Tjandi, nl. Tjandi Sadjiwan, in het Jogjakartasche, even bezuiden de spoorhalte Prambanan, aan den dag gekomen is.

In het voorjaar van 1902 heeft de Jogjasche Vereeniging voor het oudheidkundig onderzoek wat om het soubassement van dien tempel lag verder laten wegruimen en daardoor de overige casementen, die dien tempelvoet versieren, ontbloot. Daarmede is blootgekomen, niet alleen een voorstelling van het verhaaltje van de ganzen met de schildpad, en van

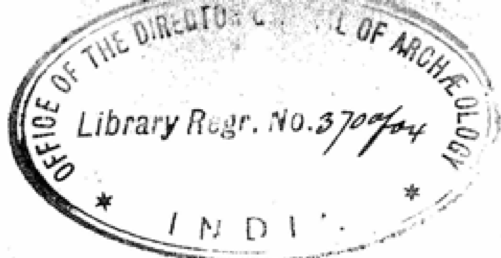
dat andere van den brahmaan met de krab, de kraai en de slang, om slechts dezen te noemen, omdat over hen mede reeds mededeelingen zijn gedaan, als aan de Mĕndoet voorkomende, maar ook een afbeelding van dien wedloop van den Garûda met de schildpad (of de schildpadden), die later met de overigen gereproduceerd zullen worden.

Men zal het terugvinden op photo 327 van de Commissie in Ned. Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, evenals die beide anderen resp. op photo 326 en 335. Het geeft indirect intusschen wel de bevestiging van de veronderstelling, want behoudens de drie genoemden, werden er ook nog verschillende andere tableau's gevonden, die men mede aan de Tjandi Mĕndoet aantreft, nl. aan den eigentlijken voet van den tempel, achter de balustrade van het soubassement.

Op deze reliefreeks zal later nog wel eens teruggekomen worden.

Aan het voorafgaande zij slechts het volgende nog toegevoegd. Op N°. 326, de fabel van de ganzen met de schildpad, ziet men, daar ook hier het tableau een composiet tafreel is, de schildpad tweemaal, als in het relief aan de Tjandi Mĕndoet. Leerende door dit tweede voorbeeld, dat een zoodanig weergeven van deze fabel, nl. met tweemaal de schildpad, een constante gewoonte is geworden, wordt hier de gissing uitgesproken, dat men daarin de verklaring zal hebben te zoeken voor de zoo remarkabele afwijking in de voorstelling, zooals daar gegeven wordt op Oost-Java en in lateren tijd. Zooals reeds meer dan eens werd opgemerkt, vindt men daar steeds *één* gans en *twee* schildpadden, en niet *twee* ganzen en *één* schildpad. De composiete voorstelling van Midden-Java kan zeer goed de meening hebben doen ontstaan, dat er *twee* schildpadden in het verhaaltje een rol speelden, die beiden op één oogenblik aan de stok geplaatst den eene dier ganzen hebben doen verdwijnen.

Jan. 1903.

Notulen van de vierde Directievergadering gehouden op Maandag den 8en Juni 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Mr. J. C. Mulock Houwer, President, Dr. Ph. S. van Ronkel, Dr. G. A. J. Hazeu en H. N. Stuart, Secretaris.

Afwezig de Heeren: Mr. J. H. Abendanon, Mr. J. A. van der Chijs, Dr. J. L. A. Brandes, Ds. A. S. Carpentier Alting en C. den Hamer, de laatste drie wegens uitstedigheid.

De Notulen der vorige Vergadering, zijnde die van 16 Maart 1903 worden goedgekeurd en gearresteerd.

De President

I. Neemt in behandeling de navolgende uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

a. Eenige mededeelingen omtrent de zeden en gewoonten der Toeratêya, ten opzichte van den rijstbouw, door G. Maan, Zendeling-leeraar van de Utrechtsche Zendings-Vereeniging.

Plaatsing in het Tijdschrift.

b. Kleine bijdragen tot de ethnographie en de folklore van Java, I en II door Dr. G. A. J. Hazeu.

Plaatsing in het Tijdschrift.

c. Eene moderne Arabische verhandeling over de zwaartekracht, door Dr. Ph. S. van Ronkel.

Plaatsing in het Tijdschrift.

d. Het schrijven van den heer Bosboom te 's Gravenhage, ddo. 9 Februari 1903, met de daarbij behoorende reproductie van kaarten en teekeningen, bedoeld bij Notulen 16 Maart 1903, II *g*.

Informatie.

e. Het schrijven van den heer BOSBOOM te 's Gravenhage, dd°. 5 Maart 1903, van den volgenden inhoud:

In mijn schrijven van 9 Februari jl. had ik de eer Uwe Directie te berichten dat aan Uw adres waren afgezonden:

I. drie calques naar de kaarten N°s. 1181, 1183 en 1188 uit het R. A.;

II. zeven gekleurde photogr. reproducties van de kaarten en teekeningen N°s. 1189, 1191, 1200 t/m 1203 en 1233 uit het R. A.;

III. vier photogr. reproducties (waarvan één gekleurd) van plattegronden en een teekening aanwezig in de Leidsche Bibliotheek;

allen betrekking hebbende op oud-Batavia en omgeving; en

IV. een photogr. reproductie naar een oude kaart van een deel der Preangerlanden.

Thans wordt Uwe Directie bericht dat van al de nummers vermeld onder II en III nog aan Uw adres worden verzonden twee ongekleurde photogr. reproducties, dus in het geheel $2 \times [7 + 4] = 22$ stuks reproducties.

Voorts wordt heden aan het adres van Uwe Directie verzonden een volledige opgave van de overgezonden calques en reproducties — alzoo bevattende de titels enz. van de op 9 Februari en van de op heden verzonden stukken — benevens een nota van toelichtingen met drie bijlagen A, B en C.

Die nota is wel wat lang geworden, maar naar het mij voorkomt, mocht eene toelichting niet ontbreken, terwijl ik door het naslaan van enkele archiefstukken, welke verband houden met die kaarten, er als van zelf toe kwam 't een en ander meê te deelen, dat voor de kennis der geschiedenis van de topographie van Batavia en omgeving bevorderlijk kon zijn.

Niet altijd slaagde ik er in de geschreven bescheiden te vinden, die op de thans gezonden kaarten betrekking hebben; de kaarten in het R. A. zijn opgelegd afgescheiden van de archiefstukken (Gener. missives, resolutiën enz. enz.) waarbij zij oorspronkelijk behoord hebben; die afscheiding heeft waar-

schijnlijk reeds vóór tal van jaren plaats gehad; de kaarten zelve bevatten maar zelden eene aanwijzing bij welke gelegenheid of met welk stuk ze werden overgezonden, terwijl in de registers van de overgezonden geschreven bescheiden lang niet altijd naar de kaarten verwezen wordt; men moet dus veel naslaan en veel lezen om kans te hebben, de kaart die men op 't oog heeft vermeld te vinden; vooral de bundels der 18de eeuw zijn talrijk en omvangrijk; men schreef toen heel wat meer dan in de 17de eeuw.

Ik zal nu geen reproducties van kaarten enz. meer doen maken voor Uw Genootschap, tenzij Uwe Directie daartoe haar wensch te kennen geeft; met het tot nu toe gezondene is een greep gedaan uit het meest belangrijke, van hetgeen er uit de 17de en de 18de eeuw op het gebied van kaarten aanwezig is in R. A. en L. B.; hoewel er nog wel een en ander te kiezen zou zijn, wat aanleiding zou kunnen geven tot het verkrijgen van meer kennis van het oude Batavia.

Ik acht 't echter noodig Uwe Directie onder de aandacht te brengen, dat de tot nu toe gezonden photogr. reproducties niet geschikt zijn voor *langdurig* opleggen; die copiën zullen verbleeken en na verloop van een zeker aantal jaren tamelijk onleesbaar worden; het zou dus wel aanbeveling verdienen, indien de fondsen daarvoor te vinden zijn, althans van *die* kaarten en plattegronden, welke als de belangrijkste moeten worden aangemerkt, meer blijvende reproducties te doen vervaardigen.

Van alle *thans* overgezonden gereproduceerde kaarten, *niet* van de gecalqueerde, is nog één exemplaar bij mij aanwezig en wel van degenen die daarvoor in aanmerking kwamen een gekleurd exemplaar; ik zou die nog gaarne eenigen tijd aanhouden, omdat ze mij voor verder onderzoek dienstig kunnen zijn.

Wordt besloten 1° den heer Bosboom den bizonderen dank der Directie te betuigen voor de welwillendheid waarmede door hem aan 's Genootschaps verzoek is gevolg gegeven,

zoowel als voor de vele moeite en zorgen bij de uitvoering daarvan aan den dag gelegd, met uitnoodiging tevens om alsnog bijeen te brengen wat hem de kosten waard dunkt, in 't bijzonder een belangrijk stuk dat nog niet gereproduceerd werd, n.l. het Project der Kapel van VAN DIEMEN; voorts om zich niet te laten afschrikken van het leveren van het stuk, bedoeld in de nota ad IV *b* door de daarbij aangevoerde bezwaren, doch om met deze bijdrage, welke als een der belangrijkste geacht kan worden ter zake te leveren, het Tijdschrift te willen verrijken. 2° den dank der Directie te betuigen aan den Minister van Oorlog, den Directeur der Topographische Inrichting te 's Gravenhage en het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap voor de toegestane en verleende hulp bij het reproduceeren der kaarten. 3° de kaarten en teekeningen te stellen in handen van Dr. BRANDES met het oog op het doel waarvoor zij zijn vervaardigd geworden (zie Not. April 1900, VII 2_0 bl. 48 en Not. Juli 1901, III *c*, bl. 68).

f. Eene tocht van uit Tjamba door Boni, door J. TIDEMAN, Controleur B. B.

Wordt besloten dit stuk aan den schrijver terug te zenden met uitnoodiging tot omwerking en bekorting, waarna het in het Tijdschrift zal worden opgenomen.

g. Eene verklaring van den naam van het Sĕmbiring'sche doodenfeest, door M. JOUSTRA.

Plaatsing in het Tijdschrift.

h. Schrijven van Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE te Sidoardjo, ddº. 23 April 1903, van den volgenden inhoud:

Het zal U niet onbekend zijn, dat voornamelijk door de pogingen van den Heer JASPER de algemeene aandacht gevestigd werd op het graveerwerk der Soerabaiaansche kopersmeden. Helaas ging deze daarbij van de gedachte uit, dat men nieuwe modellen moest verzinnen om deze met oud soort

graveersel te bedekken, of ook werden in de te graveeren figuren nieuwe gedachten gebracht. Zoo ontstonden chineesche, japansche of europeesche vormen van geelkoper, bedekt met veelal slecht gestyliseerde wajang figuren.

De Heer JASPER werd hierbij geheel door praktische overwegingen geleid, voornamelijk door deze dat de nieuwe vormen meer gewild waren en daar zijne toekans slecht, oppervlakkig werkten, goedkoop konden zijn.

De Heer JASPER verzuimde het bij de antiquiteiten-handelaren oude vormen te zoeken, die ook in Europa gewild zouden kunnen zijn. Dit trok reeds de aandacht van het bestuur der Vereeniging „Oost en West" in Nederland en werd ik verzocht voor dit bestuur koperwerk in te koopen niet geïnfluenceerd door JASPER.

Ik heb aan deze opdracht voldaan, moet evenwel tot mijn leedwezen erkennen dat elk van die oude stukken (als zijnde unica) naar Nederland opgezonden de Javaansche toekans van kostbare modellen berooft. Want zoo men de koperindustrie van Soerabaja weder los wil maken van den invloed van JASPER dan moet men de oude modellen ter namaak aan deze graveerders geven, hetgeen ik reeds met succes gedaan heb.

Het komt mij daarom gewenscht voor, om het oude graveerwerk zooveel mogelijk op te koopen, dit eerst tot model te laten dienen, waarna de oude modellen in een museum wel op hunne plaats zouden zijn.

In deze is spoedig handelen gewenscht, want ook anderen kwamen tot de overtuiging dat het oude werk veel mooier is dan het nieuwe van JASPER, al blinkt dit mooi terwijl het eerste vuil, of groen of gebarsten is.

Reeds wordt veel door particulieren opgekocht, en andere ook naar Berlijn opgezonden.

Daarom wensch ik U in overweging te geven om eene som van bijv. *f* 500.— te mijner beschikking te stellen, uitsluitend om oud koperwerk voor uw museum te koopen. Ik bedoel onder oud niet het brons of geelkoper van den voor-Mohamedaanschen tijd, maar werk van begin der 19e en van

de 18° eeuw, dat hier en daar in de dessas nog te vinden is, niet meer gemaakt wordt, maar overal door chineesche en inlandsche opkoopers gezocht wordt. Ik heb zelf reeds eenige stukken verzameld.

Noodig of gewenscht zoude het zijn, zoo deze aan te leggen verzameling eenigen tijd te Soerabaija bleef om aan werklieden tot voorbeeld te strekken; maar al geschiedde dit niet zoo meen ik toch dat deze zeldzame stukken, (vooral de fraaie zijn zeer zeldzaam) beter in handen van uw genootschap zijn, dan in die van particulieren en het meest ware te betreuren zoo zij naar het Buitenland verhuisden.

Wat ik boven over tijd van ontstaan der stukken schreef, is eigenlijk geheel uit de lucht gegrepen; ik weet niet wanneer zij gemaakt werden. Ik wil met deze tijdsbepaling slechts aanwijzen 1° dat zij jonger zijn en geheel anders bewerkt dan het gegoten werk (zodiakbekers bijv.) van het Hindoetijdperk, en anderzijds ouder dan het werk dat nu door elken toekang nog gemaakt wordt; het nieuwste werk van Jasper geheel daargelaten. Het geheele voorkomen is van dien aard dat ik het op 100 à 150 jaar taxeer.

Wordt besloten den heer Kohlbrugge mede te deelen, dat zijn voorstel alleszins ernstige overweging verdient, doch dat alvorens eene beslissing ter zake genomen wordt, het wenschelijk voorkomt eenige specimina van dat oudere echt-inlandsche koperwerk door eigen aanschouwing te beoordeelen, met verzoek om enkele dier voorwerpen vooraf ter beschikking der Directie te willen stellen.

i. Mededeelingen omtrent *Beloe* of *Midden-Timor*, door H. J. Gryzen, Controleur B. B.

Plaatsing in de Verhandelingen.

j. De oorsprong van de Kwartierstraat in oud Batavia, door H. D. H. Bosboom.

Plaatsing in het Tijdschrift.

k. Desa-legenden, naverteld door J. KNEBEL.
Plaatsing in het Tijdschrift.

l. Schrijven van den heer J. K. H. DE ROO VAN ALDERWERELT, dd°. 23 Mei 1903 luidende: Op bladzijde 294 van den Inventaris van 's Lands archief te Batavia van Mr. VAN DER CHIJS, worden sub 5 Varia opgegeven: Aanteekeningen uit het archief der residentie Timor, twee verschillende redactien, 1746-1809.

Het is mij gebleken, dat deze aanteekeningen, getiteld: „Specifieke opgaven van alle memoriën, rapporten, verslagen of andere voor de geschiedenis belangrijke schrifturen van vóór het jaar 1816" en „Diverse aanteekeningen uit het archief der Residentie Timor" belangrijke gegevens bevatten voor de geschiedenis van dat gewest. Deze aanteekeningen komen van te meer waarde voor, omdat op bl. 292, noot 1, van genoemden inventaris wordt gezegd, dat het archief te Koepang tijdens het Engelsche tusschenbestuur (1814) grootendeels gebruikt is voor den aanmaak van patronen ten behoeve eener expeditie naar Amanoebang.

Wellicht zou uwe Directie er toe willen overgaan deze aanteekeningen, welke niet zeer volumineus zijn (zij zullen geen kwart vel druks bedragen en naderen meer bladvulling dan bijdrage), in het tijdschrift van het Genootschap op te nemen, nadat zij van den Landsarchivaris ter inzage zijn gevraagd, voor uitgaaf geschikt worden bevonden en tot de uitgaaf machtiging is verleend.

De ondergeteekende is gaarne bereid de aanteekeningen van eene korte toelichting te voorzien.

Op het rondlezingsvel geeft Mr. VAN DER CHIJS in overweging, om zoo tot de uitgave besloten wordt, tusschen den tekst der twee manuscripten, voor zooveel noodig, in te voegen de tekst van een derde in 's Lands archief aanwezig manuscript van gelijken aard, getiteld: „Tijdrekenkundig overzigt van de Ned. bezittingen op Timor en onderhoorigheden, vooral

met betrekking tot de vestiging der Ned. Souvereiniteit aldaar", samengesteld door L. W. M. VAN DE VELDEN, welk laatste manuscript voorzeker niet minder belangrijke gegevens bevat dan de beide eerstbedoelde.

Wordt besloten, alvorens een beslissing omtrent de hoofdzaak te nemen, den G. G. te verzoeken 's Lands Archivaris te willen machtigen bedoelde manuscripten tijdelijk ter beschikking van het Genootschap te stellen en tevens, indien de stukken geschikt voor uitgave blijken te zijn, toestemming daartoe te willen verleenen.

II. Brengt ter tafel de navolgende stukken:

1°. Renvooi van den Gouv. Secretaris dd°. 17 Maart 1903, N°. 7538, ten geleide van een Ex. van deel VII, 2de stuk van het werk van den Hoogleeraar Dr. K. MARTIN, getiteld: „Beiträge zur Geologie Ost-Asiens und Australiens".

In de Bibliotheek.

2°. Missive van den Gouv. Secretaris dd°. 20 Maart 1903, N°. 927, houdende aanbieding ten geschenke van een exemplaar van de onlangs verschenen publicatie van het Internationaal Koloniaal Instituut te Brussel, getiteld „Régime Minier aux Colonies", Tome I.

In de Bibliotheek.

3°. Besluit van den G. G. van N. I. dd°. 14 April 1903, N°. 27, houdende opdracht aan de Hoofden van Gewestelijk bestuur, wat betreft de bezittingen buiten Java en Madoera voor zoover de plaatselijke toestanden zulks gedoogen, van het toezicht over de oudheden, die in hun gewest worden aangetroffen, met bepaling 1° dat de Gouvernements Museumloods te Djokjakarta bestemd is voor de opneming van de Hindoe-oudheden,

a. welke op het erf. der residents-woning aldaar staan, voor zoover de loods daartoe ruimte aanbiedt en voor zoover de overbrenging zonder nadeel voor die oudheden kan geschieden;

b. welke van de plaatsen, waar zij oorspronkelijk te huis behooren, naar verschillende landbouwondernemingen in de residentiën Soerakarta en Djokjakarta zijn vervoerd en welke de eigenaren in de museumloods wenschen te plaatsen;

c. welke door den Directeur van O., E. en N. op voorstel van de Commissie in N. I. voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, daarvoor worden aangewezen;

2° dat het toezicht op de Museumloods wordt uitgeoefend door den Resident van Djokjakarta in overleg met de Oudheidkundige Vereeniging aldaar.

Voorts wordt bij hetzelfde besluit nog bij wijze van tijdelijken maatregel, ten behoeve van de bewaking en het onderhoud der oudheden in de residentiën Soerakarta en Djokjakarta in dienst gesteld:

Een Europeesch opziener	à *f*	50.—	's maands
Drie Inlandsche mandoers	„ „	10.—	„
Vier „ werklieden	„ „	7.50	„

met bepaling dat de aanstelling van genoemd personeel geschiedt door den Resident van Djokjakarta, onder verplichting om daarvan ook kennis te geven aan den Resident van Soerakarta.

Informatie.

4°. Besluit van den G. G. van N. I. dd°. 20 April 1903, N°. 8, betrekkelijk de wijze waarop de 30 exemplaren der door wijlen C. J. F. LE COCQ D'ARMANDVILLE samengestelde Kapaursch-Nederlandsche en Nederlandsch-Kapaursche woordenlijst zullen worden verdeeld (zie Not. Mei 1902, I 1° en Not. Oct. 1902, VII 3°).

Informatie.

5°. Missive van den 1[en] Gouv. Secretaris dd°. 11 Mei '03, N°. 1590, mededeelende dat aan den Resident van Amboina is opgedragen, om eenige door de bevolking van het eiland Lirang als boete opgebrachte goederen aan het adres der Directie te zenden, met verzoek om nopens de aan die voorwerpen te geven bestemming te zijner tijd te willen dienen van advies.

Wordt besloten de missive wederom in behandeling te nemen, zoodra bedoelde goederen gearriveerd zijn.

6°. Besluit van den G. G. van N. I. dd°. 16 Mei 1903, N°. 32, houdende machtiging om een van wege het Batav. Genootsch. van K. en W. uit te geven Catalogus van zijn collectie Chineesche, Japansche, Koreaansche en Annamitische munten en amuletten, tegen betaling van het benoodigde papier en bindloon, doch overigens kosteloos, ter Landsdrukkerij te doen zetten en drukken (zie Not. Januari 1903, I, *c*).

Informatie.

7°. Missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 20 Maart 1903, N°. 4507, houdende mededeeling dat de origineelen van al de bij missive van 3 dezer N°. 3497 aangeboden afbeeldingen in het Rijksmuseum van oudheden te Leiden berusten, terwijl er alleen dubbelen waren van de teekeningen, welke niet door middel der photographie zijn vermenigvuldigd. De afbeeldingen werden door de Indische Regeering opgevraagd, onder de uitdrukkelijke mededeeling, dat zij na gemaakt gebruik zouden worden afgestaan aan het Batav. Genootschap van K. en W. (zie Not. Maart 1903, II *d*).

Plaatsen in de betrekkelijke Verzameling.

8°. Missives van denzelfden dd°. 6 Maart '03 N°. 3667 en dd°. 16 April '03 N°. 6119, houdende verzoek om aanvulling van eenige in de Bibliotheek van bedoeld departement ontbrekende edita van het Genootschap.

Spoedshalve is deze zaak tusschentijds afgedaan, waarop genoemd Directeur bij missive van 5 Juni j. l. N°. 9092 zijn dank betuigde voor de toezending van de aangevraagde werken.

9°. Missive van denzelfden dd°. 29 Mei '03 N°. 8668, houdende aanbieding namens den G. G. van een ex. van de door den ambtenaar voor de beoefening der Indische talen Dr. J. L. A. Brandes, samengestelde beschrijving der door

wijlen Dr. H. N. VAN DER TUUK nagelaten en aan de Rijks-universiteit te Leiden vermaakte Javaansche, Balineesche en Sasaksche handschriften, Deel II.

In de bibliotheek.

10°. Missive van denzelfden dd°. 5 Juni '03 N°. 9091, houdende aanbieding ter publiceering desgewenscht in het Tijdschrift, van het door den ambtenaar voor de beoefening der Indische talen Dr. J. L. A. BRANDES, samengesteld relaas betreffende zijne reis naar Hanoi ter bijwoning van het aldaar in 1902 gehouden Internationaal Orientalisten Congres.

In rondlezing.

11°. Renvooi van denzelfden dd°. 26 Maart '03 N°. 10831, ten geleide der missive van den Resident van Pasoeroean dd°. 21 Feb. '03 N°. 2087/44, met drie borden van aardewerk (waarvan een geschonden) met ingebrande figuren, opgegraven in het district Toeren.

Wordt besloten de 3 borden voor de Archaeol. Verzameling aan te houden.

12°. Renvooi van denzelfden dd°. 6 April '03 N°. 11868, ten geleide der missive van den Resident van Kedoe dd°. 30 Maart '03 N°. 3692/10, met 2 bronzen klokken en 1 ijzeren beitel in de afd. Temanggoeng opgedolven.

De voorwerpen van geen Arch. waarde zijnde, terug zenden.

13°. Renvooi van denzelfden dd°. 18 April '03 N°. 12844, ten geleide der missive van den Resident van Madioen dd°. 10 April '03 N°. 3265/25 met een koperen bel in de desa Ngertjo in den grond gevonden.

Dergelijke bellen in genoegzame hoeveelheid voorhanden zijnde, wordt besloten tot terugzending.

14°. Missive van den Resident van Amboina dd°. 11 Maart j.l. N°. 1299, meldende de afzending der Tenimbersche voorwerpen door den gewezen posthouder van Sejra

D. M. WESTPLAT voor het Genootschap aangekocht (zie Not. Mei '02, II *f*).

Informatie.

15°. Missive van denzelfden dd°. 21 Maart j. l. N°. 1510 ten geleide der afschrift-missive van den Controleur van Saparoea dd°. 16 Maart '03 N°. 204, waarin deze meldt dat hij eerst alle regenten heeft aangeschreven om hem mede te deelen, wie van hen den Controleur LUX oude steenen bijlen of andere steenen voorwerpen had doen toekomen en dat behalve de regent van Karioe geen van hen dergelijke voorwerpen hadden aangeboden. Deze laatste had bedoelden Controleur twee oude steenen voorwerpen geschonken, waarvan het eene een steenen bijl zou moeten voorstellen en ongeveer 16 jaar geleden in den grond is gevonden bij het uitgraven van een sagopalm in een doesson ± 3 uur ver van de negorij Karioe. De Inlander noemt het een „bidji goentor" en de beschrijving er van komt overeen met die, welke VALENTIJN er van geeft in het 3° boek, 4° hoofdstuk zijner beschrijving van Amboina en in het 1° boek, 3° hoofdstuk zijner beschrijving van Banda. VALENTIJN noemt dergelijke steenen ook dondersteenen en schrijft hun ontstaan toe aan de uitwerking van den bliksem.

Het andere steenen voorwerp, afkomstig van Karioe, wordt beschouwd te zijn een pijl- of lanspunt en is gevonden ongeveer 4 jaar geleden, dichtbij een „batoe pamali" op een diepte van ongeveer 2 d.M. in den grond. Deze „batoe pamali" is gelegen in eene vroegere nederzetting (negri-lama) op een afstand van ongeveer 2 uur gaans van de tegenwoordige negorij Karioe. De ouderdom van dit steenen voorwerp is moeilijk te bepalen, in alle geval zou het afkomstig zijn uit den voortijd, d. i. vóór den tijd, dat de O. I. Comp. hier invloed had en het volk onder zijn eigen kapiteins stond.

Schrijver stelt zich voor bij zijn bezoek aan de verschillende negorijen op het eiland Haroekoe in de volgende maand, plaatselijk een en ander te onderzoeken, om te trachten

nadere bijzonderheden te weten te komen (zie Not. Mei '02 V 1° a. en Not. Sept. '02 II p).

Informatie.

16°. Missive van Resident van Soerabaia dd°. 10 April '03 N°. 108 geheim, naar aanleiding van dezerzijdsche missive dd° 21 Maart j.l. N°. 96, de ontvangst meldende van de daarbij bedoelde voorwerpen (zie not. Maart '03 II *a*).

Informatie.

17°. Missive van den Directeur van B. B. dd°. 4 Juni '03 N°. 3543, mededeelende dat volgens den Resident van Ternate het bedoelde zilveren bord vermoedelijk zeer oud is en afkomstig uit den tijd der O. I. Compagnie, met verzoek om mededeeling of op het behoud daarvan voor de betrokken verzameling prijs wordt gesteld (zie not. Sept. '02, II m. en not. Oct. '02 II *f*).

In bevestigenden zin antwoorden.

18°. Schrijven van de firma ANEMAET & Co. te Soerabaja dd°. 21 Maart '03, houdende mededeeling dat gegronde bezwaren bestaan tegen het verwijderen van de hindoezuil te Kawisari (zie not. Februari '03 VI *b*).

Informatie.

19°. Missive van den Commissaris voor het Mijnwezen in N. I. dd°. 26 Maart 1903, N°. 30, houdende aanbieding van een ex. van Deel I (ontwerp A) der ontworpen voorschriften tot uitvoering van het K. B. in Sttbl. 1899 N°. 297, onder mededeeling dat Deel II (ontwerp B) spoedig zal volgen.

Deel II bereids ontvangen zijnde, onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

20°. Schrijven van den Kapitein der Genie T. VAN ERP te Magelang, dd°. 21 April '03 meldende de afzending naar het Museum van een baksteenen antefix, aangetroffen in de overblijfselen der oude Hindoe-badplaats *Tjandi-Panas*, gelegen in het onderdistrict *Grabag*, district *Ngasinan* residentie *Kedoe*.

Bedoelde steen is vermeld in de opgaven van J. VAN AALST, omtrent verschillende Hindoe-oudheden, voorkomende in de districten Ngasinan en Balak, afd. Magelang (Tijdschrift voor I. T., L. en V. deel XXXVII) alwaar men vindt opgeteekend: „*Desa Nglangon*: Een gebakken steen, trapvormig ojief, die vermoedelijk als antefix op een tempelmuur heeft gestaan. Aan den voorkant een ongeschonden kop met Europeesch type. De steen is naar Tjandi-Panas overgebracht".

Bedoelde steen bereids gearriveerd zijnde in de Archaeol. verzameling.

21°. Schrijven van den heer H. D. H. BOSBOOM te 's Gravenhage, dd°. 23 Maart '03, erkennende de ontvangst van den wissel à *f* 272.19 (zie Not. Feb. '03 II *q*).

Deponeeren.

22°. Schrijven van den heer Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE te Sidhoardjo dd°. 17 April '03, mededeelende dat de Chineesche eigenaar voor de beelden minstens *f* 50.— per stuk vraagt, met verzoek of hij *f* 150.— à *f* 200.— er voor mag geven (zie Not. Feb. '03, II *l*). Voorts dat in de dessa Wates bij de halte Tangoelangin onlangs een oud graf door hem bezocht werd; er was niets bijzonders behalve 3 oude lansen, waarvan éen meer een bedelstaf geleek (zie PLEYTE: Die Buddalegende, bl. 182), maar de ring om te rammelen ontbreekt. Bij de badplaats Redjopodo, tusschen Pandakan en Porrong werden twee groote beelden gevonden, waarvan éen met een stierenkop. Het komt schrijver voor die beelden, benevens die welke vroeger te Tangoelangin stonden, alle afkomstig zijn van Ardjoeno en Penanggoenan; ook de hier nu en dan te koop aangeboden beelden schijnen van laatstgenoemden berg afkomstig, evenals oud chineesch aardewerk en gedeelten van bidsnoeren en vragen derhalve nader onderzoek van dien berg. Wel beweren de Inl. ambtenaren dat niets meer van daar wordt weggehaald, omdat het verboden werd, maar niettemin gebeurt zulks.

Wordt besloten omtrent de eerstgenoemde beelden de terugkomst van Dr. Brandes af te wachten en naar aanleiding van het laatstvermelde de residenten van Soerabaia en Pasoeroean, onder mededeeling van het bovenstaande, uit te noodigen de vereischte maatregelen te willen nemen tot zooveel mogelijken tegengang van plundering der zich op Ardjoeno en Penanggoenan bevindende oudheden.

23°. Schrijven van den heer H. A. van Hien te Bandoeng dd°. 18 April '03, houdende aanbieding van eenige overdrukken van legenden en andere wetenschappelijke mededeelingen, desverkiezende ter publiceering in het Tijdschrift. Voorts aanbieding tot overname van eene collectie wandelstokken met knoppen, indische houtsoorten en handvatsels van krissen.

Onder dankbetuiging mededeelen, dat van het herdrukken in het Tijdschrift van reeds verschenen artikelen geen sprake kan zijn en dat ten opzichte der aangeboden voorwerpen eerst dan tot onderhandeling kan worden overgegaan, nadat van alles eenige specimina ter bezichtiging zullen zijn toegezonden.

24°. Schrijven van den Directeur van 's Rijks Ethnogr. Museum te Leiden, dd°. 26 Maart '03 N°. 947, houdende mededeeling dat het wel zelden zal voorkomen dat het R. E. M. eenig voorwerp in ruil zal kunnen afstaan, met verzoek of wellicht zijn wensch niet langs anderen weg te verwezenlijken zou zijn (zie Not. Feb. '03, II *r*).

Middelerwijl bevonden zijnde, dat de bedoelde blaasroeren door de Regeering in bruikleen zijn afgestaan, kan aan het verzoek niet voldaan worden.

25°. Schrijven van den Directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem dd°. 26 Maart '03, N°. 225, houdende dankbetuiging voor de gezonden bijdrage van *f* 100.—, bestemd voor het Rumphius fonds (zie Not. Feb. '03, II *s*).

Informatie.

26°. Schrijven van de Commissie van Toezicht op het Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „PRINS HENDRIK" te Rotterdam, dd°. 21 Maart 1903, houdende dankzegging voor de geregelde toezending van 's Genootschaps edita (zie Not. Aug. '02, III *n*).

Informatie.

27°. Schrijven van den heer T. J. BEZEMER te Wageningen dd°. 2 April '03, houdende dankbetuiging voor de door het Genootschap verleende toestemming om eenige artikelen uit het Tijdschrift in het duitsch te vertalen (zie Not. Januari 1903, II 10°).

Informatie.

28°. Schrijven van den heer W. DE KEMPENAER te Malang, dd°. 1 Mei '03 mededeelende, dat bij het ontginnen van bosch ten Zuiden van de Smeroe een mooie pot van bruin aardewerk gevonden is, welke pot hij gaarne ter beschikking van het Genootschap stelt.

De wenschelijkheid van de opzending der pot tusschentijds reeds betoogd en de pot reeds ontvangen zijnde, wordt besloten tot plaatsing in de Archaeol. verzameling onder dankbetuiging aan den schenker.

29°. Schrijven van den heer LOUIS DE LA VALLÉE POURCIER te Gent, dd°. 6 April '03, houdende aanbieding van verontschuldiging voor de niet toezending der werken van het Muséon met belofte van nazending (zie dez. missive dd°. 9 Maart N°. 89).

Informatie.

30°. Schrijven van den heer J. A. ZIMMER te Batavia, dd°. 7 Mei '03, houdende het verzoek om als oud-Controleur B. B., tegen eene contributie van *f* 5.— per kwartaal, Lid te mogen worden.

Mededeelen dat het verzoek, als strijdig met de bepalingen, niet voor inwilliging vatbaar is.

31°. Schrijven van den heer J. E. JASPER te Djombang, dd°. 6 Mei 1903, waarbij, onder mededeeling dat hij op zijn standplaats is teruggekeerd, om een tweede bezending der hem toegezegde ethnographica ter bestudeering wordt gevraagd.

Secretaris het noodige.

32°. Schrijven van den heer J. TIDEMAN te Tjamba dd°. 22 April '03 houdende mededeeling van de afzending aan het Genootschap van een knots door hem uit Lamontjong (BONI) medegenomen. Dit wapen is in dezen vorm uitsluitend in gebruik bij de To-ala. Wel komen knotsen onder de Boegineezen en Makassaren algemeen voor, doch in anderen vorm. Het dikkere gedeelte, in dien eigenaardig gedraaiden vorm is speciaal aan de To-ala eigen. Indien aan de bamboe-ring om den steel een lok menschenhaar bevestigd is, dient zulks als teeken dat er een slachtoffer mede gemaakt is.

De knots bereids ontvangen zijnde, onder dankbetuiging in de ethnographische verzameling.

33°. Schrijven van den heer J. B. HUBENET, Hoofdingenieur der S. S., gedateerd Pandeglang, 20 Mei '03 van den volgende inhoud:

Hierbij heb ik het genoegen U aan te bieden een 75 tal kralen, een pakje beenderen en een idem kiezen, een en ander gevonden bij den aanleg van de lijn *Kalisat-Banjoewangi*.

Even ten Oosten van den tunnel door den Kendengrug die de grens vormt tusschen de afdeelingen *Djember* en *Banjoewangi* werd eene oude begraafplaats aangetroffen. Elk lijk was geplaatst in eene stapeling van steenen die eenige overeenkomst heeft met de in *Nederland* aangetroffen hunnebedden.

Op eene rand van kleine steenen, die het lijk als het ware omgeven, was een groote deksteen geplaatst die ongeveer eene lengte heeft van 2 meter en eene breedte van 1 meter, dik 60 à 70 c.M.

Al deze steenen waren ruw en dus zooals de natuur ze oplevert.

In één dezer graven werden de hierbijgevoegde kralen en overblijfselen van het lijk aangetroffen.

Behalve deze graven werd aldaar ook gevonden een steen met een vlakke zijde, waarin een rond gat was gemaakt dat van boven ± 15 c.M. diameter had, ongeveer even diep was, van onder vernauwde en die vermoedelijk had gediend tot het ontbolsteren van het een of ander graan.

Deze steen is aldaar nog aanwezig, terwijl ook nog vele van bovenbedoelde graven in het bosch naast den spoorweg moeten worden aangetroffen.

Als verdere inlichting kan U worden medegedeeld, dat op verschillende plaatsen in het bosch, dat bij het begin van den aanleg van den spoorweg geheel onbewoond en woest was, met uitzondering van enkele koffieperceelen waarvan de ontginning was begonnen, zaken werden aangetroffen die vermoedelijk afkomstig zijn van vroegere bewoners dezer boschstreek.

Even ten Westen van den tunnel van Goenoeng *Bâtâh* werd op een rug een oude muur van gestapelde gebakken steenen aangetroffen, waarvan door een van de aannemers eenige duizende nog bruikbare steenen werden verzameld.

In de koffietuinen van het perceel *Garahan* VI en VII, behoorende aan de firma Maintz & Co. op eenen bergtop ten Westen van den Kendengrug vond men eveneens metselsteenen en ook enkele munten, geheel overeenkomende met de thans nog op *Bali* en *Lombok* gebruikte zoogenaamde kepengs, in het midden voorzien van een vierkant gaatje. Deze kepengs waren zoodanig verroest dat zij bij de minste aanraking uit elkaar vielen, terwijl door mij geene exemplaren werden gevonden die eenig spoor van opschrift aanwezen. Verder werden in de vlakte van *Banjoewangi*, in de omgeving van de tegenwoordige halte *Kempit* oude waterleidingen aangetroffen, die klaarblijkelijk vroeger hadden gediend tot het afleiden van water uit de riviertjes, terwijl de thans daar gevestigde nieuwe bewoners daarvan gebruik maken om de terreinen die door hen zijn ontwoud, te bevloeien.

Een dezer oude leidingen heeft vroeger gediend om het water uit de hoofdrivier dezer streek „de *Kalibaroe*" op de velden te brengen, die langs den spoorweg op ongeveer 4 en 5 kilometers Oostelijk van den tunnel in het grensgebergte zijn gelegen

Volgens mededeeling van den Heer H. A. WALLER, vroeger administrateur van de Naamlooze Vennootschap Cultuurmaatschappij *Kalikadjar-Kidoel*, werden door hem bij het openkappen van het bosch terreinen aangetroffen die klaarblijkelijk vroeger bewerkt waren geweest en veel overeenkomst hadden met terrasvormige sawahs.

Een en ander wijst er op dat de boschstreek tusschen de tegenwoordige spoorweghalten *Garahan* en *Temoegoeroeh* in oude tijden bewoond is geweest, al is het niet over hare geheele uitgestrektheid, dan toch in elk geval op sommige gedeelten.

Ik vermeen met het bovenstaande Uwe aandacht op de bedoelde streek te moeten vestigen, aangezien men thans bezig is over groote uitgestrektheden het bosch te vellen om het terrein in cultuur te brengen, zoodat het niet onwaarschijnlijk geacht mag worden, dat door de nieuwe bevolking een en ander zal worden gevonden, dat uit een oudheidkundig oogpunt van waarde geacht mag worden.

Vermoedelijk zal dit vooral plaats hebben wanneer men later voor het maken van leidingen meer of minder diepe ingravingen zal moeten maken, omdat ook de door ons aangetroffen graven als anderszins meestal op eenige diepte beneden het bestaande maaiveld waren gelegen.

In deze streek heeft men een verschijnsel, dat ook werd waargenomen in de streken van *Prambanan* op de grens van *Solo* en *Djocja*, ten Zuiden van den *Merapi* n. l. dat men uit verschillende zaken moet opmaken, dat het terrein in vroegere tijden ongeveer 80 à 90 centimeters lager was en dus langzamerhand dan wel meer plotseling is opgehoogd.

In de nabijheid van den Kendengrug wordt op die diepte bijna overal eene meer of minder dikke laag vulkanisch zand

aangetroffen. In de terreinplooien had die laag soms eene dikte van 0.80 à 1 Meter, terwijl die op de ruggen soms niet meer dan 0.05 à 0.10 M. bedroeg.

Misschien heeft de vulkaan *Raoeng*, die noordelijk daarvan is gelegen en waarvan bedoeld terrein als het ware den voet vormt, deze ophooging veroorzaakt.

Dat in vroegere jaren in deze streek uitbarstingen hebben plaats gehad, kan o. a. blijken uit eene zoogenaamde lahar die de spoorbaan bij de stopplaats *Kali Setail* snijdt en waar het terrein geheel uit meer of minder groote steenen bestaat en veelal alleen met alang-alang is begroeid, terwijl Oostelijk en Westelijk daarvan groot bosch wordt aangetroffen.

Wordt besloten, den heer HUBENET den dank der Directie te betuigen voor de toegezonden voorwerpen en zijne hoogst belangrijke mededeelingen, tevens om, onder overlegging van een afschrift van dit schrijven, de Regeering te verzoeken tegen roof en plundering der bedoelde oudheden te doen waken.

34°. Schrijven van de „Exposition Board" te Manilla dd°. 5 Mei 1903, houdende mededeeling van de oprichting te Manilla van een permanent museum voor de Philippijnen. Hieraan zal worden verbonden eene permanente Akademie van Wetenschappen, met welke de Board het voorstel doet tot ruiling van edita.

Antwoorden, dat dezerzijds gaarne in het voorstel zal worden getreden.

35°. Schrijven van den Bibliothecaris der Rijks-Universiteit te Leiden dd°. 27 April '03, meldende de afzending van het gevraagde handschrift 977, waarbij tevens is gezonden een ander: *Lontar* 35 N°. 2212, hetwelk vermoedelijk voor het beoogde doel eveneens van belang zal zijn. De zending is verzekerd voor *f* 200.— terwijl daarvoor en voor verschot en porto *f* 3.50 is betaald, de restitutie van welk bedrag per postwissel wordt te gemoet gezien. (Zie Not. Februari 1903 VII *e*).

Den thesaurier opdragen, bedoeld bedrag onder dankbetuiging over te maken.

36°. Missives van de heeren J. A. T. SCHWARZ te Kolongan-atas (Sondĕr) dd°. 15 Mei '03 en H. L. LEYDIE MELVILLE te Weltevreden, dd°. 24 Maart '03, houdende dankbetuiging voor hunne benoeming tot buitengewoon Lid (zie Not. Feb. '03 X en Not. Maart '03 VI).

Informatie.

37°. Schrijven van 's Genootschaps eerelid Mr. J. A. VAN DER CHIJS, dd°. 8 Juni 1903, waarbij ter opneming in de Verhandelingen wordt aangeboden: een tweede en laatste supplement op de „Proeve eener Nederlandsch-Indische Bibliographie".

In rondlezing.

38°. Schrijven van den assistent-resident van Tanah-Datar, dd°. 25 Mei '03, betoogende de wenschelijkheid om de aldaar bestaande oudheden, waarmede in het bizonder bedoeld worden de nagenoeg onbeheerde beschreven of versierde steenen, in een inventaris op te nemen, welke door nieuwe ontdekkingen steeds aangevuld kan worden en welke uitdrukkelijk vermeld zou moeten worden bij een afzonderlijk proces-verbaal van overgave en overname bij verwisseling van den Bestuursambtenaar.

Als tweede middel om de herinnering aan het bestaan dier oudheden levendig te doen blijven en tevens om die monumenten voor verder verval te bewaren, zou het wenschelijk voorkomen, dat voor beschutting en bescherming tegen weersinvloeden of andere beschadiging, jaarlijks een kleine som voor onderhoud werd toegestaan — al ware het slechts ƒ 10.—, in het bizonder om kleine afdaken te bouwen boven de kostbare beschreven steenen te Pagarroejoeng, welke gevoegelijk onder één dak verzameld zouden kunnen worden. Van deze laatsten werd reeds een zestal aangetroffen.

Met het eerst aangevoerde denkbeeld kan de Directie,

hoezeer ook daarmede instemmende, zich moeilijk inlaten, daar zulks een zuiver ambtelijke maatregel betreft. Wordt besloten de Regeering te verzoeken voor het beoogde doel jaarlijks een bedrag van *f* 10.— te willen toestaan.

39°. Mededeeling van het overlijden te Barmen op 22 Maart j.l. van 's Genootschaps Correspondeerend Lid Dr. AUGUST SCHEIBER, Inspektor der Rheinischen Missions-Gesellschaft.

Informatie.

III. De Heer Dr. HAZEU

a. Deelt mede dat sedert de vorige opgave voor de Archaeologische Verzameling werd ontvangen:

1°. Door tusschenkomst van den Heer J. KNEBEL, van den Heer TAETS VAN AMERONGEN, onderneming Saragĕdoeg, Jogjakarta:

een ijzeren lanspunt in den vorm van een vogel-(albatros) bek. Invent. 4516.

2°. Uit de Hindoebadplaats Tjandi-Panas, onderdistr. Grabag, distr. Ngasinan, resid. Kĕdoe, door tusschenkomst van den Heer T. VAN ERP:

een ogiefvormig antefix van rooden baksteen; aan den voorkant, in een kleine nis, een kop met Arisch gelaatstype. Inv. 4517.

3°. Uit Malang (miss. resid. Pasoeroean, 21 Febr. 1903 N°. 2087/44 en ass.-resid. Malang, 18 Maart '03 N°. 269/44):

drie borden van aardewerk, versierd. Invent. 4518, 4519 en 4520.

4°. Gekocht van een Chinees te Batavia en volgens hem afkomstig uit Poerwakarta (Krawang):

een koperen bel, met langen steel, die gevormd wordt door twee met de ruggen tegen elkaar geplaatste staande beelden, die misschien Hanumân en Garoeḍa voorstellen. Invent. 4521. Overgebracht naar de verzameling „voorwerpen uit den nieuweren tijd, aangekocht ter vergelijking".

Informatie.

b. Bericht dat, sinds de Nederl. Regeering heeft opgehouden subsidie daaraan te verleenen, sedert 1900 het Internationales Archif für Ethnographie niet meer ontvangen is en stelt voor dit werk uit eigen middelen thans aan te schaffen.

Conform.

IV. De Secretaris
biedt aan:

a. Namens den heer Mr. J. A. VAN DER CHIJS eene hem door den heer W. R. ESSER te Amsterdam ten geschenke aangeboden: „Promesse de mandat territorial" der 1ste fransche republiek.

b. Namens den heer H. V. baron BENTINCK laatstelijk assistent-resident van Soerakarta een stootwapen (kiwi-kiwi) uit Britsch-Indië afkomstig.

Onder dankbetuiging in de betrekkelijke verzamelingen.

c. Namens den heer Ds. A. S. CARPENTIER ALTING eene beschouwing naar aanleiding van het door Dr. J. BRANDES in de Notulen van December 1901, VI 3° bl. 136 medegedeelde.

Te plaatsen als bijlage achter de Notulen.

V. De president neemt alsnu het woord en wijst er op dat door zijn aangevraagd en verkregen eervol ontslag uit 's Lands dienst en zijn aanstaande terugkeer naar Europa, dit de laatste vergadering is geweest welke door hem is gepresideerd geworden. Z.H.E.G. drukt zijn leedwezen uit dat door omstandigheden deze vergadering slechts door een drietal Directieleden kon bijgewoond worden, want gaarne had hij aan ieder afzonderlijk zijn dank willen betuigen voor de welwillende hulp en medewerking, die hij gedurende zijn vijfjarig presidium van elk hunner heeft mogen ondervinden. De belangen van het Genootschap zullen hem steeds blijven ter harte gaan en hij neemt afscheid met de beste wenschen voor den bloei en voorspoed van het Bataviaasch Genootschap.

VI. Worden afgevoerd van de Ledenlijst: Jhr. J. C. van der Wijck, H. V. baron Bentinck, E. F. L. J. H. van Eelders, Dr. C. M. van Deventer, W. van Heusden, M. Knappert, A. C. van der Hout, K. W. G. de Beauvesier Watson, H. van Marken, J. B. Hubenet, Y. van der Kooi en H. Guillaume.

VII. Worden benoemd tot Lid: Raden Toemenggoeng Achmad Djajadiningrat, Regent van Serang, en A. Razoux Kühr, leerling aan de afd. B van het Gymnasium Willem III.

Niets meer te behandelen zijnde, wordt de Vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van den 4[en] Augustus 1903.

ABENDANON,
Vice-President.

H. N. STUART,
Secretaris.

Notulen van de vijfde Directievergadering, gehouden op Dinsdag den 4en Augustus 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Mr. J. H. ABENDANON, Vice-President, Dr. J. L. A. BRANDES, Dr. PH. S. VAN RONKEL, Dr. G. A. J. HAZEU, Ds. A. S. CARPENTIER ALTING, C. DEN HAMER en H. N. STUART, Secretaris.

Afwezig de Heer: Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

De Notulen der vorige Vergadering, zijnde die van 8 Juni 1903 worden goedgekeurd en gearresteerd.

De Vice-President

I. Neemt in behandeling de volgende uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

a. Missive van den Directeur van O., E. en N. ddo. 8 Mei '03, No. 7432, waarbij krachtens machtiging der Regeering worden aangeboden, de in voldoening aan de circulaires ddo. 6 Mei 1901 en 30 October 1902, Nos. 1316 en 3691, respectievelijk van den Algemeenen Secretaris en den 1en Gouvernements Secretaris ontvangen opgaven, van de Hoofden van Gewestelijk bestuur omtrent de in hun gewest aanwezige voorwerpen van vermoedelijk oudheidkundige waarde, met verzoek het gevoelen der Directie te mogen vernemen nopens eventueele aankoop van bedoelde voorwerpen ten behoeve van 's Genootschaps verzameling, dan wel van eenig museum in Nederland.

Tevens werd gaarne vernomen of het aanbeveling zou verdienen de photografische afbeeldingen, behoorende bij het schrijven van den Resident van Soerakarta, ddo. 12 Feb. j.l. No. 972/29 te doen reproduceeren.

In handen van Dr. BRANDES.

b. Het opstel van Dr. F. DE HAAN: Uit oude Notarispapieren II.

Wordt besloten Dr. DE HAAN uit te noodigen den titel zoodanig te willen aanvullen, dat daaruit meer van den inhoud blijkt en daarna plaatsen in het Tijdschrift.

c. Missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 5 Juni j.l. N°. 9091, houdende aanbieding, met instemming der Regeering, desgewenscht ter publiceering in het Tijdschrift, van het door den ambtenaar voor de beoefening der Indische talen Dr. J. L. A. BRANDES, samengesteld relaas betreffende zijne reis naar Hanoi, ter bijwoning van het aldaar in 1902 gehouden Internationaal Orientalisten Congres.

Onder dankbetuiging aan Dr. BRANDES voor de uitstekende wijze waarop zoowel de N. I. Regeering als het Genootschap door hem is vertegenwoordigd geworden en onder uiting van den wensch, dat de resultaten van het Congres zich in de toekomst zullen doen gevoelen, wordt besloten tot plaatsing in het Tijdschrift.

d. Schrijven van 's Genootschaps eere-lid Mr. J. A. VAN DER CHIJS, dd°. 8 Juni j.l., waarbij ten vervolge op het Supplement op diens „Proeve eener Nederlandsch-Indische Bibliographie", gepubliceerd in het XXXIX[ste] deel van 's Genootschaps Verhandelingen, wordt aangeboden een tweede en laatste Supplement op bovengenoemde Proeve.

Plaatsen in de Verhandelingen.

II. Brengt ter tafel de navolgende ingekomen stukken:

a. Besluit van den G. G. dd°. 19 Juni j.l. N°. 41, bepalende dat de „gong" op den voet van het besluit van 11 December 1858 N°. 77 (Bijblad N°. 3121) aan het Genootschap ter bewaring wordt afgestaan, terwijl de 22 paren oorringen aan het Departement van Koloniën zullen worden gezonden (zie Not. 16 Maart '03, II *c*).

Informatie.

b. Missive van den 1[en] Gouv. Secretaris dd°. 24 Juni '03, N°. 2091, aanbiedende ter verdeeling, op de wijze als in het schrijven van 18 Maart 1897 N°. 608 is aangegeven, 700 exemplaren van het in druk verschenen VIIe deel (1644-1645) van het „Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia".

Notificatie.

c. Missive van denzelfden dd°. 18 Juli '03, N°. 2367 ten geschenke aanbiedende een exemplaar van de onlangs verschenen publicatie van het Internationaal Koloniaal Instituut te Brussel, getiteld „Régime Minier aux Colonies, Tome II".

In de bibliotheek.

d. Missive van denzelfden dd°. 27 Juli '03, N°. 2459, houdende mededeeling, dat met het oog op de daaromtrent opgedane ervaring (referte aan het schrijven van 15 April 1901, N°. 1093, zie ook Not. 4 Feb. '01, II *a* en Not. 25 Nov. '01, I *l*), de Gouverneur-Generaal tot zijn leedwezen bezwaar moet maken tegen het verder in originali toevertrouwen aan de Directie van archiefstukken, doch dat de Landvoogd bereid is van de bedoelde tot 's Lands archief behoorende bescheiden op het bureau der Algemeene Secretarie te Batavia inzage te verleenen en daarvan desgewenscht ten behoeve en op kosten van het Genootschap afschriften te doen vervaardigen, terwijl tegen eene geheele of gedeeltelijke publicatie daarna der meergenoemde bescheiden geen bezwaar bestaat (zie Not. 8 Juni '03, I *l*).

Wordt besloten onder mededeeling van het vorenstaande den Heer DE ROO VAN ALDERWERELT uit te noodigen tot mededeeling zijner meening, of onder deze omstandigheden de bedoelde publiceering alsnog gewenscht blijft.

e. Missive van denzelfden, dd°. 1 Augustus '03, N°. 2526, waarbij onder de aandacht der Directie wordt gebracht, dat tot nog toe niet is terugontvangen het haar bij missive van 11 Februari 1901, N°. 364 aangeboden manuscript getiteld:

„Pepakem Tjerbon" met verzoek om voor de spoedige terugzending van dat werk alsnog het noodige te willen verrichten.

Wordt besloten mede te deelen, dat door omstandigheden onafhankelijk van den wil der Directie de uitgave van bedoeld werk belangrijk is vertraagd geworden; dat thans reeds ongeveer twee derde gedeelten zijn afgedrukt geworden, terwijl het geheel binnen een niet te groot tijdsverloop gereed zal zijn, met verzoek het manuscript nog ongeveer een viertal maanden te mogen aanhouden.

f. Renvooi van den Directeur van O. E. en N. dd°. 20 Juni '03, N°. 18557, ten geleide der missive van den assistent-resident van Lebak, dd°. 15 Juni j.l. N°. 1154/32, houdende aanbieding van twee aarden vaten en twee donderbijtels.

Aangezien prijs wordt gesteld op het bezit der genoemde voorwerpen, doch de plaats van herkomst niet bekend was, werd tusschentijds aan den Directeur v^d^ om nadere inlichtingen verzocht, waarop bij missive van den 7^en^ Juli '03, 11030 de mededeeling werd ontvangen, dat die voorwerpen werden gevonden bij het graven, ten dienste van een weg nabij de rivier Tjidaloepang, dicht bij Leuwidamar, district en afdeeling Lebak.

In de Arch. Verzameling.

g. Missive van denzelfden dd°. 17 Juli '03, N°. 11528, houdende aanbieding van een aarden potje, volgens mededeeling aangetroffen in de afdeeling Natal der residentie Tapanoeli, in een bosch op een diepte van 4 meter onder den beganen grond.

Onder dankbetuiging in de Archaeol. Verzameling.

h. Missive van denzelfden dd°. 20 Juli '03, N°. 11583, houdende verzoek om eene opgave betreffende de samenstelling van het Genootschap ten behoeve van den Regeerings-Almanak voor 1904.

In handen van den Secretaris.

i. Renvooi van denzelfden dd°. 27 Juni '03, N°. 18999, ten geleide der missive van den Resident van Kedoe dd°. 19 Juni j.l. N°. 6904/10, met 4 presenteerbladen.

De bladen reeds in voldoende hoeveelheid aanwezig zijnde, wordt besloten tot terugzending.

j. Renvooi van denzelfden dd°. 30 April '03, N°. 11529, en dd°. 30 Juni j.l. N°. 19395 en 11529, ten geleide der missive van den Resident van Jogjakarta dd°. 26 Maart '03, N°. 1257/33, met een koperen bel in het bosch *Migit*, desa *Kebowan*, district *Semanoe* en den grond gevonden.

Wordt besloten de bel tegen de getaxeerde waarde van *f* 2.— voor de Archaeol. Verzameling àan te houden.

k. Renvooi van denzelfden dd°. 15 Juli '03, N°. 20563, ten geleide der missive van den Resident van Soerakarta dd°. 3 Juli j.l. N°. 4735/29, houdende aanbieding van twee photografieën van een antiek beeldje (voor- en achterzijde) hetwelk, in eigendom toebehoorende aan den Chinees Sie Liang Keek aldaar, voor *f* 10.000 te koop is. Het beeldje zou destijds den Koning van Siam te koop worden aangeboden, doch de eigenaar werd daarvan weerhouden, omdat de Resident het eerst onder de aandacht van de Regeering wenschte gebracht te zien.

Mocht het Genootschap bedoeld voorwerp voor deze of gene nationale instelling van belang achten, dan wordt in overweging gegeven met de taxatie en den aankoop een deskundige te belasten.

Wordt besloten het beeldje ter bezichtiging op te vragen.

l. Missive van den Resident van Ternate dd°. 24 Juni '03, N°. 1244, in antwoord op dezerzijdsche missive van 5 Februari j.l. N°. 36, mededeelende, dat, bij een door den Waterstaatsambtenaar gedaan onderzoek is gebleken, dat de in den gevel van het fort Barneveld te Laboeha (Batjan) en relief aangebrachte wapens en opschriften geenszins in harden steen zijn uitgebeiteld, maar aangebracht op een basis van

kalk en cement. Daardoor is het niet mogelijk die versierselen uit te breken, omdat alles alsdan in gruis zou vallen.

Zooals uit de bijgevoegde photografie blijkt, zijn behalve de inscriptie en het naambord drie wapens op de poort aangebracht.

Van het wapen op den rechterhoek en de inscriptie links worden teekeningen aangeboden, welke eerlang gevolgd zullen worden door eene schetsteekening van de in het midden aangebrachte wapens.

Voorts is ingesloten eene photografie van de poort met het bastion, waarop de vlaggestok staat, van het fort te Banggaai, op het eiland van dien naam.

Wordt besloten de teekeningen tot nader onderzoek aan te houden.

m. Missive van den Resident van Batavia dd°. 22 Juli '03, N°. 8965/1, waarbij ten vervolge der missive dd°. 24 Juli a. p. N°. 8784/1 wordt aangeboden de herinneringsmedaille, verbonden aan de onderscheiding, op de in 1900 te Parijs gehouden wereldtentoonstelling (zie Not. 12 Aug. '02, III *o*).

In het Numism. Kabinet.

n. Missive van den assistent-resident van Toeloeng Agoeng dd°. 23 Juli '03, N°. 70/11, houdende mededeeling van de afzending aan het adres van het Genootschap van een kist met 20 voorwerpen van oudheidkundige waarde, bij opgraving gevonden in de desa Tenggong, onderdistrict Bandjarredjo, district Ngoenoet dier afdeeling.

In handen van Dr. Hazeu.

o. Twee brieven van Dr. J. H. F. Kohlbrugge te Sidhoardjo van 23 Juni en 12 Juli j.l. waarin wordt medegedeeld:

1°. dat het bedoelde koperwerk is bezichtigd door Dr. Brandes, die er persoonlijk over zal berichten (zie Not. 8 Juni '03, I *h*);

2°. dat Dr. Brandes de bij Notulen 16 Februari '03, II *l*

bedoelde beelden aan een onderzoek heeft onderworpen en één daarvan voor den prijs van *f* 30.— heeft aangekocht;

3°. dat een bewerkte steen, dienende tot afvloeien van het water van een gebouw aan het Genootschap als geschenk zal worden toegezonden.

Gehoord het advies van Dr. BRANDES, wordt besloten ad 1° in te gaan op het voorstel van Dr. KOHLBRUGGE om zooveel mogelijk de oude koperwerken, welke daarvoor in aanmerking komen, voor het Genootschap op te koopen en daartoe voorloopig eene som van *f* 250.— ter beschikking van Dr. KOHLBRUGGE te stellen;

ad 2° en 3° onder dankbetuiging te plaatsen in de Archaeol. Verzameling.

p. Schrijven van Dr. H. TEN KATE te Kobe, dd°. 23 Mei j.l. houdende aanbieding ten geschenke van de beide door het Genootschap aangevraagde herinneringsmedailles onder mededeeling dat, volgens mondelinge inlichting van den Directeur der Munt te Osaka, de overige medailles niet verkrijgbaar zijn gesteld (zie Not. 16 Februari j.l. II *x*).

Onder dankbetuiging aan den heer TEN KATE in de Numismatische Verzameling.

q. Schrijven van den heer A. G. VAN HATTUM, civielingenieur te Soerabaia van 7 Juni j.l. waarbij wordt aangeboden om een Zodiakbeker aan het Genootschap in bruikleen af te staan. Ook wenscht schrijver eenige andere voorwerpen van oud-Javaansche kunst op dezelfde wijze in bewaring te geven, met verzoek om mededeeling of het Genootschap alle verantwoordelijkheid voor schade, gevaar voor diefstal, vermissing, enz. op zich neemt.

Wordt besloten mede te deelen, dat het Genootschap gaarne bedoelde voorwerpen in bruikleen zal ontvangen, doch dat voor het behoud er van niet verder kan worden ingestaan dan menschelijkerwijze mogelijk is en met dezelfde voorzorgsmaatregelen als zulks omtrent de door de Regeering in deposito gegeven voorwerpen geschiedt.

r. Schrijven van den heer G. P. ROUFFAER te 's Gravenhage, dd°. 18 Mei j.l. van den volgenden inhoud:

Het is mij aangenaam, in aansluiting bij hetgeen de heer C. DEN HAMER omtrent „Zilveren gedenkbladen uit de dagen der O. I. Compagnie" mededeelde in Not. Bat. Gen. 1901, Bijlage II, en 1902, Bijlage VII, waardoor thans reeds het bestaan van 13 dergelijke zilveren schotels met inschriften werd bekend gesteld, — mededeeling te kunnen doen van een *veertiende*.

In de veiling der „Collection VON KARACSON" toch, welke van Di. 12 Mei — Vrij. 15 Mei j.l. te Amsterdam in „de Brakke Grond" door den antiquaar J. SCHULMAN gehouden is, kwam als N°. 331 van den auctie-Catalogus voor een „Plat à bord ondulé et à beau décor repoussé en mémoire du décès de David Andreas Stier, négociant en chef de la Compagnie des Indes à Batavia, né à Helmstad (Brunswick): . . . . Poinçons Batavia et I. Diam. 37 c.M. Gr. 760."

Waar hier de stippels staan, was de inscriptie gereproduceerd, doch onzuiver. Zooals mij bij persoonlijk onderzoek bleek, luidt dat inschrift, hetgeen aan den binnenkant van den zilveren schotel in rondloopend kalligraphisch schrift is aangebracht, als volgt:

„Ter Gedagtenisse VAN DAVID ANDREAS STIER Oppercoop^n^. En Gecommitteerde Tot En Over De saaken der Inlanderen Geboor^n^. Binnen Helmstad Den 10^e^ Aug^o^. Obiet [sic] Tot bat^a^. Den 8 May 1731 Oud 47 Jaar^n^. 8 Maand^n^. En 28 dagen".

Het is m. i. nog niet zeker, of Helmstedt in Brunswijk, dan wel Helmstadt in Baden of Beieren bedoeld wordt.

Het keurmerk van Batavia bevond zich aan den achterkant van den schotel, doch bood niets bizonders.

De schotel werd ingezet voor *f* 40.— en verkocht voor *f* 76.— waarop dan nog 10% kosten komen. Mijns inziens, een veel te hooge prijs, daar deze schotel van hoogst eenvoudig maaksel was; het blad was in het midden geheel vlak, onversierd, alleen dragende de genoemde inscriptie; de rand die in een 8-voudige golving om het ronde blad

zich verheft en omloopt, was wel vrij rijk uitgeslagen en gebombeerd, doch niet mooi, eer grof. Ik voor mij zou den schotel met *f* 40.— reeds ruim betaald hebben geacht.

Wellicht wil Uw Bestuur aan dit aanvullende berichtje een plaats geven in de Notulen.

Deze schotel dezelfde zijnde als het schenkblad, bedoeld bij Notulen Februari 1901, III 1° *b*, pag. 17, wordt besloten de mededeeling voor kennisgeving aan te nemen.

s. Schrijven van denzelfden dd°. 19 Mei j.l. van den volgenden inhoud:

In antwoord op Uw schrijven dd°. 1 Febr. 1903, N°. 54, over de kwestie der losse vellen met afdrukken van inscripties waarover Dr. BRANDES het eerst berichtte in Notulen Bat. Gen. 1886, p. 42, kan ik nader U een en ander mededeelen over den plaatsnijder A(UGUSTE) VAN PERS, welke blijkens het „van Pers sculp", dat op die bladen voorkomt, de platen vervaardigd heeft.

Dit was de A. VAN PERS, die in 1853-56 bij den lithograaf-uitgever C. W. MIELING te 's Gravenhage uitgaf zijne „Nederlandsch Oost-Indische typen. Types Indiens Néerlandais", gr. fol. (33 × 51 c.M.), met verklarenden Holl. en Franschen tekst, waarin, blijkens eenige onderteekeningen onder enkele Holl. artikelen, de heer J. HAGEMAN JCZ. hem bijstond.

Maar óók is dit de A. VAN PERS, die in 1851 bij de firma LANGE & Co. te Batavia reeds had uitgegeven de 1e aflevering van een diergelijke uitgaaf „Nederlandsch Oost-Indische typen, geteekend naar het leven", welke echter niet werd voortgezet (zie v. D. CHIJS, Bibliografie, Verh Bat. Gen. XXXVII, p. 94).

Blijkbaar werd dus in 1851 deze uitgave het eerste beproefd te Batavia, en daarna in 't volgende jaar overgebracht naar Nederland, waar in 1853 de eerste aflevering bij MIELING verscheen, terwijl de heele uitgaaf in 1856 voltooid was.

De vraag is nu: *behooren de te Batavia aanwezige losse vellen niet bij die gestaakte Bataviasche uitgave van de firma* LANGE & Co.?

Op deze wijze toch zou juist hun eenzaam voorkomen te Batavia, en hun karakter als vellen „blijkbaar voor uitgave gereed . . . . doch nooit uitgegeven" (Not. Bat. Gen. l. c.) verklaard zijn.

Blijkens den Regeerings-almanak van 1851 woonde toen — dus in 1850 en begin 1851 — AUGUSTE VAN PERS te *Soerabaja*, evenals HAGEMAN. Maar in datzelfde jaar 1851 — naar aanleiding van de Bataviasche uitgave? — *verhuisde* VAN PERS *naar Batavia*, want vóórin HAGEMAN's Handleiding enz. te Batavia bij diezelfde firma LANGE & Co. in 1852 verschenen (HAGEMAN's Voorberigt daarin is van „Soerabaija, 1851"), staat in de Naamlijst van Inteekenaren op p. XXIX: „PERS (A. VAN) te Batavia".

Het is dan ook zeker geen toeval, dat de 3 inscripties op het bewuste losse blad alle drie uit de buurt van Soerabaja zijn (2 van Djĕdoeng, 1 van Trawoelan), waar VAN PERS, die deze soort van Geïllustreerde uitgaaf op touw zette, zelve gewoond had.

Wie de „A. A. SLUIJTER" was die blijkens het „del" rechts onderaan de platen de teekenaar moet geweest zijn, bleek mij niet. Volgens den reeds vermelden Reg. Almanak van 1851 woonde een LAMBERTUS PHILIPPUS SLUIJTER toen te Batavia. Hij kan misschien een zoon A. A. gehad hebben die bij hem inwoonde.

Gaarne zoude ik Uw Bestuur naar aanleiding van een en ander een verzoek willen doen. Bevinden zich soms *dubbele vellen* onder diegene welke het Batav. Genootschap bezit? Zoo ja, zoude er dan bezwaar zijn die dubbelen aan onze Koloniale Bibliotheek af te staan?

In handen van Dr. BRANDES.

t. Schrijven van H. M. Gezant te Washington, dd°. 8 Mei en 23 Mei j.l. waarbij wordt kennis gegeven van de af-

zending aan 's Genootschaps adres van een exemplaar van de „Revised Statutes and Codes of Porto-Rico 1902" en van het boekwerk betreffende de Ethnographie der Philippijnen, getiteld: „El Archipielago Filipino, Collecion de datos" deel I en II (zie Not. 17 November '02 II *g* en Not. 12 Januari '03, II 7°).

Het eerste werk bereids ontvangen zijnde wordt besloten op ontvangst van het tweede aan den Gezant den bizonderen dank der Directie te betuigen.

u. Schrijven van de „Exposition Board" te Manilla, dd°. 2 Juni '03, waarbij onder mededeeling dat de oprichting van het permanent Museum en de Akademie van Wetenschappen niet doorgaat, het verzoek wordt gedaan het voorstel tot ruiling van edita als niet gedaan te beschouwen (zie Not. Juni '03, II 34°).

Deponeeren.

v. Verzoek van den Manteri Goeroe te Alian, afd. Keboemen, Raden Djajawinata om een door hem geschreven artikel door het Genootschap te doen uitgeven.

Het bedoelde artikel opvragen ter beoordeeling of het voor uitgave in aanmerking komt.

w. Schrijven van den heer J. E. Jasper te Djombang, dd°. 29 Juni '03, waarbij alle hem ter bestudeering gezonden voorwerpen onder dankbetuiging worden teruggezonden (zie Not. Januari '03 II 13°).

Voorts deelt de heer J. mede, dat door hem is vervaardigd een uitgebreid opstel over de hoorn-, been-, schelp- en paarlmoerbewerking der Inlanders, welk opstel hij gaarne in het Tijdschrift zou geplaatst zien.

Den Heer J. uitnoodigen het opstel ter beoordeeling te willen toezenden.

x. Schrijven van het Bestuur van het Koninkl. Nederl. Aardrijksk. Genootschap, dd°. Amsterdam, 4 Juni '03, waarbij

onder aanbieding van eene nota van den heer REINIER D. VERBEEK, betrekking hebbende op ontgraven oudheden bij den aanleg van den spoorwegtunnel van Goemitir, tusschen Djember en Banjoewangi, de wenschelijkheid wordt betoogd dat zoodanige maatregelen worden getroffen, dat onder bekwame leiding verdere nasporingen op Archaeologisch gebied in het werk worden gesteld.

Mededeelen, dat naar aanleiding der nota van den heer J. B. HUBENET, welke bedoelde zaak in extenso behandelt, bereids de aandacht der Regeering op het belang dezer ontgravingen is gevestigd (zie Not. Juni '03, II 33°).

ij. Brieven van den heer H. A. VAN HIEN te Bandoeng van 29 Juni, 13, 17 en 20 Juli j.l. handelende over de ter overname aangeboden verzameling van 50 knoppen en 600 stokken, waarvan de eerstgenoemde alle en van de laatstgenoemde een 50 stuks ter bezichtiging en beoordeeling zijn gezonden.

In handen van de heeren Dr. HAZEU en DEN HAMER (Not. Juni '03, II, 23°).

z. Verzoek van de „University Library" te Cambridge om wederom op de lijst van toezending der edita geplaatst te worden en om de sedert de staking der toezending verschenen werken alsnog te mogen ontvangen.

Conform.

aa. Schrijven van Dr. N. ADRIANI te Sondĕr, dd°. 15 Mei '03, houdende verzoek om in bruikleen te mogen hebben gedurende de jaren 1903 en 1904, het handschrift eener woordenlijst der Minahassische talen in het bezit van het Genootschap.

Conform.

III *a*. Wijdt een woord van erkentelijkheid aan den afgetreden voorzitter Mr. J. C. MULOCK HOUWER, die gedurende een tijdperk van ongeveer vijf jaren onze vergaderingen

geleid heeft en steeds met de grootste belangstelling het streven van het Genootschap heeft voorgestaan. Spreker stelt voor om als blijk van waardeering voor de vele verdiensten op 's Genootschaps gebied den heer MULOCK HOUWER te benoemen tot Eerelid.

Met algemeene instemming wordt dit voorstel aangenomen.

b. Stelt voor om ter vervulling van een der vacatures in het Bestuur den heer Dr. C. SNOUCK HURGRONJE uit te noodigen, daarin weder zitting te nemen, tevens om als voorzitter der Directie te willen optreden.

Conform wordt besloten.

IV. De heer Dr. BRANDES

a. doet de navolgende nieuwe mededeelingen over de Tjandi Mendoet (vergl. Not. 1901, bl. 141-143 en Not. 1902 Bijl. XV).

De indertijd reeds ter bezichtiging overgelegde terreinkaart van het emplacement der Tjandi Mendoet gaf reeds een overzicht van den omvang van het oude tempelplein, en de richting waarin zich de muren, die het eenmaal omzoomden, uitgestrekt hebben. De afgraving bracht aan het licht, dat er werkelijk een doorloopende muur om het tempelterrein heeft gestaan, maar ongelukkig was de boel zoo vernield dat met geen mogelijkheid met zekerheid uit te maken is op welke plek of plekken in die muur de toegangspoort of de toegangspoorten hebben gestaan, die eenmaal de gelegenheid gaven het terrein te betreden. Slechts op eene plaats in den Noordoostelijken muur zou men kunnen denken aan een restant fundeering voor een binnen- en een buitenstoep, doch alles heeft erg geleden. Veel is er niet uit af te leiden. Zeer dicht daarbij ligt nog een gedeelte van den muur, naar binnen omgevallen. Een zestien nog aaneengesloten lagen van steenen van ± 10 c.M. dikte wijzen daar uit, dat er werkelijk eens een muur stond, die blijkens andere verbrokkelde en verspreide indices, evenals de fundeering, bestaan

heeft uit een dubbelen wand, ingevuld met aarde of gruis, en, hier en daar, door in het verband gelegde steenen als met bouten bijeen gehouden. Die muur had een voetje, dat wat breeder was dan de muur zelf. Men mag aannemen, dat hij ook een kop had van een daarmede overeenstemmende afmeting, en daar het nu eenmaal in dezen stijl tot den toon behoort, dat òn muren èn balustraden aan de voor- en de achterzijde, dus zoowel binnen als buiten, hetzelfde profil vertoonen, kon men er zich, niettegenstaande schier alles verdwenen is, nog vrijwel een voorstelling van maken hoe deze roodsteenen muur er heeft uitgezien, naar alle waarschijnlijkheid niet geornamenteerd, dan aan den ingang alleen.

Die muur moet zijn weggevaagd. De thans weggegraven grond is als in lagen indertijd over het terrein gelegd, geloopen zal men wel mogen zeggen. Meer dan eens is het Mendoet terrein, van uit het Noorden, overstroomd geworden door modder- en zandvloeden, die naar het Zuiden toe zijn door- of uitgeloopen, en dus den eindrand van het overstroomingsvlak vormden, kennelijk met een zeker verschil van tijd, daar tusschen de lagen asch-couches werden aangetroffen, die de veronderstelling wettigen, dat dat alles gepaard is gegaan met belangrijke vulkanische verschijnselen. Het terrein zelf, met zijne omgeving, wijst op den Mĕrapi als de hoofdoorzaak van dit alles, den Mĕrapi, die ook aan de oudheden op de grens van Solo en Jogja, en in de vlakte van Sorogĕdoeg, zulk een ontzettende schade heeft aangedaan.

Er moet op het Mendoet terrein, en dus ook in den omtrek ontzachlijk veel gebeurd zijn. Zooals reeds vroeger bekend werd gesteld, is aan de Noordzijde, het terrein, dat naar dien kant klimmend oploopt, sedert den ouden tijd wel 3 Meter opgehoogd. De afgegraven grond vertoonde, behalve dat er duidelijk lagen in te bespeuren waren, daarnevens niet minder duidelijk, dat er een ravage was aangericht, daar overal, in alles en door alles heen, baksteengruis werd gevonden, en heele en halve steenen, in groot volumen. Er heeft dan ook op de andere helft van het terrein, die onder de desa onder

den grond lag, een roode baksteenen tempel gestaan, ongeveer van de afmeting van den ouden tempel, die in onze Tjandi Mendoet ingebouwd zit. Omgestort of omgesmeten, verbrijzeld en vergruisd, vermaald zou men haast zeggen, bij den toestand, waarin de resten grootendeels, en over een groot terrein, werden aangetroffen, is deze tempel verdwenen, de fundamenten, die in en onder den ouden grond zaten slechts achterblijvende, om ons thans van den vroegeren staat van dat gedeelte van het Mendoet complex te berichten.

Behoudens den bovenkant van deze fundeering bracht de afgraving dan ook weinig verder aan het licht. Er werden ver weg stukken gevonden, die blijkbaar tot het bijtempeltje den Hamer behoord hebben, doch ook nog anderen, welke vermoedelijk den reeds genoemden baksteenen tempel sierden. De eerste bevinding deed besluiten dieper te graven. Het kon toch zijn, dat waar zoo weinig op het oude niveau werd aangetroffen, de stukken door verweeking van den bodem, door inzinking, verdwenen waren. Geulen in allerlei richting over het erf getrokken, bevestigden slechts de vergruizing, en brachten nog niet aan het licht in welke richting wat weggevoerd moet zijn, door die laḍoe's en lahar's van het terrein werd verwijderd.

Een eind onder het oude maaiveld werden op verschillende plaatsen een vijftal bakken aangetroffen, met platten bodem en schuin opstaande randen, gemaakt door roode baksteenen naast elkander te plaatsen. Het algemeene oordeel is dat het oude speciën of mortelbakken zouden zijn. Zij hebben geheel de gedaante als van die, zooals men ze op de terreinen waar men bouwen moet en kalk heeft te bereiden, nu nog maakt, en hiertegen mag zeker niet worden aangevoerd dat men toenmaals niet met specie werkte, want al geschiedde het soms niet, het is bij de laatste onderzoekingen maar al te duidelijk aan den dag gekomen, dat die veronderstelling tot het rijk der fabelen mag gerekend worden, want èn aan de Baraboedoer èn aan Tj. Sewoe, èn in Tjandi Pawon, èn elders, om niets meer te noemen, is toe-

gepaste kalkspecie aangetroffen, èn in 't algemeen èn op bijzondere, kenmerkende, opzettelijke wijze gebruikt. Onder de aan den dag gekomen stukken roode baksteen zijn er verscheidenen, waarbij de steenen nog aan elkander zitten door de specie, die er zich tusschen bevindt. Het aan elkander groeien van steenen in een bouwwerk, waarop men bij de oudheden van Java ook al getracteerd is, heeft op mij van den aanvang af aan, den zelfden indruk gemaakt als het bouwen van een tempel op een aanstamping binnen een ring, die zijn fundeering niet is, en andere soortgelijke zaken. Herhaaldelijk zitten ook van de hardsteenen tempels stukken nu nog, door specie, vast aaneen, waarvan een hoogst merkwaardig en treffend sprekend voorbeeld bij de Tj. Pawon is aan te wijzen.

Het werd reeds gezegd dat er weinig hardsteenen of andesiet stukken werden aangetroffen, en dat deze gedeeltelijk nog moeten behoord hebben tot het zooveel Zuidelijker liggende tempeltje van DEN HAMER. Die andere stukken onderscheiden zich op in 't oogloopende wijze van dezen. Het tempeltje van DEN HAMER laat zich hoewel het klein was, daarin met den grooten Mĕndoet tempel vergelijken, dat het wat de techniek betreft daarmede op één lijn is te stellen. Dit blijkt vooral als men ook op Tjandi Pawon bijv. let. De steenen, die gebruikt zijn, bebeitelde, vierkant gemaakte riviersteenen, zijn door de bank 25 c.M. dik; als de plaats en de omstandigheden het niet hadden uitgewezen, had men ze even goed kunnen houden voor stukken van den grooten tempel. Niet alzoo die andere, nu nieuw gevonden andesiet stukken. Hier is de dikte ± 15 c.M. of minder, en ook de steensoort schijnt wel een andere te zijn. Dit doet onwillekeurig denken aan het materiaal, dat op de Dieng is gebruikt, en dat in zijn afmetingen ook zooveel kleiner is, dan het meest en meer bekende van het Zuiden van de Kĕdoe, en de grens van Solo en Jogja. Gevonden werden o. a. fragmenten van een groote klok, met een hollen conus, vier spuiers, een met bloemwerk versierd stuk ogief, iets vreemds op Midden-Java,

en een steen, die de helft geeft van een tableautje waarop voorkwamen twee vis à vis neerliggende hertjes met een tjakra tusschen hen in.

Men mag het vermoeden uitspreken, dat deze stukken eenmaal een deel uitmaakten van den tweeden grooten tempel, die hier indertijd op het noordelijkste gedeelte van het terrein heeft gestaan. De uitdrukking Noordelijk is misschien minder goed gekozen, toch zou men onduidelijker zijn als men zich anders uitdrukte. Men heeft in 't oog te houden dat het Mendoet terrein, en daarmede de Mendoet tempel niet liggen op de hoofdwindstreken. Het zijn de ware hoeken van de gebouwen en 't plein, die daarheen wijzen, of, op een andere manier, het zijn de diagonalen der vierhoeken, die daarmede correspondeeren. Is van dezen tempel nog slechts een gedeelte van de fundeering, met een zeer klein stuk van het opgaande buitenmuurwerk van het soubassement, aanwezig, dit resteerende gedeelte is voldoende om daartoe het recht te geven. Wel is waar is, in lateren tijd, deze fundeering, die vele fraaie en gave baksteenen bevatte, en waarboven juist de desa lag, door de er bovenop wonende bevolking zoo goed als uitgemijnd, maar gelukkig is er juist zoo veel blijven zitten, dat het nog een belangrijk licht over deze fundeering kon geven, en te gelijkertijd over die welke in en onder den in de Tj. Mendoet verborgen ouden tempel te vinden is. Die verdwenen tempel in 't Noorden stond op een vierkant fundament, en had een vierkant soubassement, dat op zijn eigen fundeering rustte. Deze beiden waren opgetrokken in een diepe uitgraving, tot op of in den kleigrond, bovenop een aanstamping van middelmatig groote riviersteenen, die in leem en gruis waren vastgelegd. De ruimte in de fundeering van den eigenlijken tempel, de bouwkoker, was volgestort met een aanstamping van iets fijneren aard, en de ruimte tusschen deze fundeering en die van den soubassements-muur op een soortgelijke wijze, maar met veel overleg, in correct uiteen gehouden lagen, en zoo dat het de aandacht trok en bewondering wekte. Ook buitenom die buitenfundeering

werd een breede randaanstamping gevonden, die almede in het licht stelde met welk een zorgvuldigheid de voorzorgsmaatregelen voor het behoud van het te bouwen bouwwerk van te voren toegepast werden. Dit bleek ook verder nog aan dit restant fundeering. Was er hecht ondermetselwerk geplaatst, waar het zware bouwsel opgetrokken moest worden, op de plaatsen waar straks de muren van het tempelgebouw moesten verrijzen en de soubassements- of borstweringsmuur gedragen moest worden, en had men de keurigste, beste, stevigste aanstamping dáár gelegd, waar, al was het een gedeelte dat weinig te dragen zou hebben, omdat er slechts de vloer van den omgang op komen zou, inregenen toch niet geheel buitengesloten zou zijn, men had waarlijk ook een maatregel genomen om de schade, die de regenaanslag op den druprichel om den voet van het soubassement zou kunnen aanrichten, tot een minimum terug te brengen. In plaats van roode baksteenen zitten daar andesietblokjes, in vijf lagen boven elkander, die als de tempel was blijven staan, en het terrein niet overstroomd was geworden, het bouwwerk daar tegen uitwatering en verkankering bewaard zouden hebben. In afmeting komen deze andesiet-stukken, in tegenstelling met wat men vindt aan den anderen grooten tempel op 't Mendoet-terrein overeen met die nieuw gevonden stukken, waarvan zoo even gesproken werd, zóó tevens de gegevens verstrekkende tot het boven geuite vermoeden. In haar geheel laat ons deze fundeering nog eens zien hoe de fundeering van den ouden, verbouwden tempel *in* onze Mendoet in elkander zit, wat de bedoeling van de deelen er van is, en wat nog verder gevonden zal worden, als het onderzoek, dat nog niet geheel voltooid is, ten einde zal worden gebracht. Aan die fundeering, dit werd in de Nadere Mededeelingen over de Tjandi Mendoet, Not. B. G. 1902, Bijl. XV, nog niet gezegd, vindt men op dezelfde plaats, tot het zelfde doeleinde, tegen den regenaanslag, in het roode baksteenen soubassement, zulke andesietblokken zitten, dáár van grooter afmeting, men vergelijke slechts de indertijd vertoonde profil-

teekening, zie ook de plaat op bl. 32 van Premier Congrès international des études d'Extrême-Orient, Hanoi 1902, Compte rendu analytique des séances.

Het baksteenen soubasement van dien ouden ingebouwden tempel kon wat zijn uitwendigen vorm betreft, gedurende het voortzetten van de bezigheden op het terrein nog verder onderzocht worden. Er is geregeld voortgewerkt aan het herstellen van het hardsteenen buiten-soubassement. Op enkele plaatsen was het noodig, voor het op nieuw opzetten, wat meer steenen weg te nemen, en zoo kwam het ook nog elders, op een hoek, en aan de achterzijde van den tempel, bloot. Hetgeen er reeds van gezegd werd, werd in alle deelen ten volle bevestigd. Binnenkort zal men ook met het soubassement geheel gereed zijn.

Het ogief van de trapboomen, die de beide trapvleugels moeten afdekken, werd gereconstrueerd. Een enkele reliefsteen zal nog op zijn plaats terug te brengen zijn, en deed goede diensten om het beloop van den boog uit te vinden. Een fragment van een der leeuwekoppen boven op die trapboomen zal zoo mogelijk weer herplaatst worden. De leeuwekoppen liepen met hun achterkant door op de borstwering, die nog een eind langer was dan zij zich thans voordoet, en een omloopend profil vertoonde, evenals de binnenpleinbalustrade te Tjandi Sewoe, in overeenstemming met den boven reeds aangestipten eisch van dezen bouwstijl, dat een balustrade van binnen en van buiten hetzelfde profil moet vertoonen, met deze restrictie dat de voet iets verschillen zal, omdat hij in 't eene geval niet op denzelfden basis rust, als in het andere, in 't eene geval staat op een vloer, in 't andere bovenop een kroonlijst, men vergelijke met de borstwering slechts die van de Baraboedoer, die van zooveel grooter afmeting is.

Het bleek, dat om den voet van den eigenlijken tempel, die welke op het soubassement staat, en om den voorbouw of het portaal, een voet van drie treden is weggevallen, geheel overeenkomende met den gaanderijvoet van de Bara-

boedoer. De reden tot dat verdwijnen is de zelfde als in de 1e gaanderij van dit laatste monument, waar hij ook grootendeels weg is, nl. deze, dat hij er in losse steenen tegen aanstond. De enkele steenen, die naast den ingangsstoep van het portaal nog ter plaatse staan, en de omloopende sponningen, die dien voet invatten, wezen dit uit.

In de tempelkamer is de troon gereed. De Buddha zit op zijne plaats, met de bijgemaakte glorie achter het hoofd, op de rugleuning, waarvoor één makara-kop werd bijgemaakt om het geheel te voltooien, en een goed voorkomen te geven. Deze olifantvischkop zal gemerkt worden met het jaartal 1903. Het is een kolossaal stuk werk geweest den Buddha te brengen waar hij wezen moest, en de Heer VAN DER HAM heeft er alle eer van, het gedaan te hebben, en dat zonder de minste ostentatie. Voor in den troon moet nog een stuk steen worden aangebracht. Ook hier heeft een voorstelling gezeten, als boven moest worden genoemd, toen er gesproken werd over de fragmenten, die in het Noorden van het terrein nieuwelings waren gevonden. Ook hier is, jammer genoeg, slechts de eene helft voorhanden. Voldoende om te zien dat onder aan den troon van onzen Buddha voormaals een tableautje prijkte, dat op het Hertekamp wees. De te herplaatsen steen geeft één liggend hertje te zien, gericht naar iets, dat een boompje, maar ook een tjakra op een voetstukje zou kunnen zijn. Het ornament dat nog verder op den steen voorkomt, wijst uit, dat hij op de plaats waar hij ingemetseld wordt, gezeten heeft [1]).

Er rest voor de kamer nog slechts het recht zetten van de troonen der beide andere beelden, en alsdan zal het mogelijk zijn het fundeeringsonderzoek van binnenuit te voltooien. Over een zeer korten tijd bezoeke men de Mendoet, en als de indruk daar thans een nog diepere en nog

1) Juist toen dit geschreven was, berichtte mij de Heer VAN DER HAM dat hij »bij het opruimen van het erf, waarop de ballast lag, bij den ingang" de andere helft van dit tafreeltje had gevonden. De beide hertjes hebben een rad (tjakra) op een lotuskussen tusschen zich.

grootschere is dan te voren, dan heeft men daarvoor den Heer VAN DER HAM niet weinig zijn dank te kwijten.

Er is intusschen nog meer door hem verricht. De omstandigheden beletten daarover geregeld reeds te berichten. Behalve de teekeningen van het oude (onder) dak, waarvan reeds vroeger gewaagd is, zijn nu ook gereed de restauratieteekeningen, die kunnen laten zien hoe de kop van onze Mendoet, met zijn mantel, was. Twee vierkante verdiepingen, met flauwe voorsprongen op de zijden, waartegen nissen aanstonden, de eerste verdieping op iedere zijde, gesierd met zeven, en de tweede met vijf klokken, van welken èn afmeting èn standplaats konden worden vastgelegd. Boven deze verdieping een achthoek, die nu van één zijde bezien drie klokken voor zich had, en daar boven de groote topklok, die zich geheel, en gemakkelijk, uit de voorhanden fragmenten heeft laten reconstrueeren. Men moet de teekening zien, men moet de teekening zien geplaatst boven het lichaam van den tempel, het dak was al niet minder fraai en nobel dan de teerling met zijn banden en lijsten, zijn voet en zijn bekroning. Is de achthoek wel is waar niet geheel zeker, omdat het aantal gespaarde losse fragmenten zoo uiterst gering blijkt te zijn, het aanzicht en het oploopen van het gebouw, zoowel als de plattegrond of de projectie van het dak, wijzen het wel uit dat de vorm moeielijk anders geweest kan zijn. Zóó klopt alles in de uittellingsreeksen, zoo voldoet het zich verjongen ook in de onderdeelen, in overeenstemming met de thans reeds bekende eischen van dezen bouwstijl. Doch men oordeele zelf op de teekeningen.

Een moeielijke kwestie was die der palmetten, hun aantal en hun vorm. Deze sierpunten, die in wezen in 't geheel geen palmetten zijn, bleken allen verlijnde, in arabesken opgeloste kala-makara-ornamenten te geven, bogen met de makara-koppen naar binnen geslagen, en van de leeuwekoppen eigentlijk niet veel meer leverende dan het maanwerk en de onder den bovenlip afhangende roset, het geheel uitgebreid of verder versierd met achter de makara's, aan de buiten

zijde, geplaatste opzittende leeuwenstukken, dus zooals men ze in volle vormen aan den hoofdtempel van Tjandi Prambanan vindt, maar in een anderen toon. Alle palmetten aan de Tjandi Mendoet zijn opgezet naar ditzelfde motief, maar slechts dan volkomen aan elkander gelijk, als zij dezelfde afmeting hebben, en op dezelfde overeenkomstige plaats zitten. Is dit niet het geval, dan leveren zij een variatie, zooals er dan ook verscheidenen aan de Tjandi voorkomen. Van een zeker standpunt beschouwd zijn hier zelfs de hoeksierpunten, zoo zal ik ze voortaan noemen, van denzelfden vorm. Men vouwe zulk een hoeksierpunt open en men zal dan verkrijgen een over de middenloodlijn gekreukte, plat gestrekte, vlakke sierpunt, als de anderen. Doch daarbij moet iets in het oog gehouden worden. De verlijning is ver gegaan, en hetzelfde aanzicht zou ook van zelf geboren zijn als men hierbij was uitgegaan van een leeuwekop. En op die hoeken hadden leeuwekoppen moeten zitten! Men zou ze daar verwachten, en om die reden moet dan ook bij hoeksierpunten èn bij het beschouwen, èn bij het aandikken of het verlevendigen der lijnen, daarop wel degelijk gelet worden. Zoo is, al schijnt de Mendoet bij zijn sierpunten eenigszins van de norm af te wijken, toch ook hier de regel van de Hindoe-kunst, het doen van den klassieken Hindoe-bouwstijl van Midden-Java, gehandhaafd, en hoe kon dit bij dit zoo ingeestige en zoo diep doordachte nobele monument ook anders zijn.

Doch last, not least. Als ware de tjandi door de goede zorgen, die er aan besteed worden, zelve gewillig geworden, of als hadde zij begrepen, dat zij tegenover de nieuwe werkwijze hare geheimen toch niet versluierd kon houden, op het laatste oogenblik heeft zij ook haar laatste, piquantste geheim geopenbaard, en laten merken hoe haar portaal er indertijd uitwendig en inwendig moet hebben uitgezien. De Heer van der Ham heeft de teekeningen daarvan in concept gereed. Als de netteekeningen, nu èn van portaal èn van dak, dus van de geheele tjandi, klaar zijn, zal de tempel zich in al zijn schoonheid in zijn geheel vertoonen, en daarmede meer

bereikt zijn, dan oorspronkelijk zelfs gehoopt mocht worden. Hoe het zich toegedragen heeft, zij hier met een enkel woord uiteengezet.

Van het hoofdgestel van het portaal staat nog de onderste helft. Het wordt gevormd door een dwars voor den voorsprong aan den voorkant van den tempel geplaatst langwerpig vierkant voorgebouw, op eigen voet, waarvan de achterkant dadelijk tegen den voet van dien voorsprong aanligt. De afstand tusschen de teerlingen van het voorgebouw en dien voorsprong is aangevuld met een met ruitornament versierden muur. Het beloop van den voet is normaal naar den bouwtrant van Midden-Java, en dus gelijk aan dien van den tempel zelf, maar minder hoog of van kleinere afmeting.

Het was gemakkelijk den daarbij behoorenden kop of kroonlijst te reconstrueeren, daar daarvoor de verhoudingen van den hoofdbouw gebruikt konden worden. Evenzoo liet zich de hoogte van den teerling van den voorbouw bepalen door den pilaster, die op een der zijvlakken nog tot en met zijn middenband voorhanden was. Maar daar zoo het voorgebouwtje nog niet hoog genoeg was, moest verder worden gegaan.

In aanmerking genomen dat aan het onderste gedeelte van het portaal, uitwendig, alles normaal was, werd nu, almede geheel in de verhoudingen van den hoofdtempel, thans naar die van het dak daarvan, een eerste verdieping, en daarna een tweede verdieping, op dit ondergebouwtje berekend, daarbij ook rekening houdende met de insprongen van het dak van den hoofdbouw, en vervolgens een voorloopige projectie van dit nieuwe dak gemaakt, die liet zien hoeveel ruimte op de verschillende étages er voor sierstukken, welken deze ook wezen mochten, klokken of wat anders, overbleven. Wat reeds bekend was, bleek nu zoo veel te meer. Het portaalgebouw was een dwars voor den hoofdbouw staand langwerpig vierkant gebouwtje, en de topverdieping moest een in doorsnede diezelfde verhouding vertoonend sierstuk hebben gedragen.

Dit bracht de aandacht op het groote kĕbén-stuk, den pynakel, die op het Mendoet terrein al van oúdsher bij den tempel lag, en daarmede op de andere kleinere kĕbĕn-punten, die in den ingang van het portaal en op de trapleuningen, al sints jaar en dag, paradeerden, en aan het dak van den hoofdbouw niet geplaatst hadden kunnen worden [1]).

De voetstukken dezer kĕbĕnpunten lieten zich weder gemakkelijk reconstrueeren. Van de kleinste soort van dezen waren er nog twee voetstukken voorhanden, voldoende om, ook al pasten zij niet juist bij de nog voorhandenen dadelijk de afmetingen te berekenen voor hun tegenhangers bij die andere kĕbĕnpunten, en — men mag wel zeggen o, wonder!—, het bleek toen oogenblikkelijk, dat deze kĕbĕnstukken met hun voeten de vereischte sierstukken waren voor het langs een anderen weg reeds gereconstrueerde dak van den voorbouw. De grootste stond eenmaal bovenop het gebouw, dit afsluitende, de kleinste bovenop de eerste verdieping, en de middensoort op de afdekking van het hoofdgestel. De stukken vielen als het ware in de gereed gemaakte projectie, zij zochten zelf hun plaats, men behoefde die niet aan te wijzen, één oogopslag was voldoende om de zaak te laten zien.

Ook het hoe van de plaatsing kwam dadelijk uit. Zij stonden op hun platte voetstukken dadelijk op het plat van het ogief boven de kroonlijsten, de groote bovenop, alleen, de vier der middensoort op de hoeken van het onderste vlak, en de vier anderen, de kleinste soort, twee aan twee, naast elkander op de eerste étage, tegen of beter een eindje in den voet van de tweede. Die voetstukken toch vertoonen aan de buitenzijden twee aaneenliggende versierde vlakken, terwijl de beide anderen blank, onbewerkt of onversierd zijn gebleven.

---

1) De naam kĕbĕn-stuk is gekozen naar dien van een vrucht, waarop de Heer Knebel de aandacht vestigde, zie het driemaandelijksch rapport der Comm. N. I. v. Oudh. onderz. op Java en Madoera, 3e kwart. 1902, en photo 309. Bedoeld zijn topstukken, zooals men ze vond op den 1en muur van de Baraboedoer, en in grooten getale ook te Prambanan.

Die stukken stonden indertijd dus met die laatste zijden in een hoek tegen iets aan, of met één dier zijden tegen 't een of 't andere lichaam en met de andere tegen of naast elkander. Zij vertoonen verder aan de smalle zijde, — ook zij zijn eenigszins langwerpig vierkant, — een stuk van een opgaand klein ogief, dat niet anders zijn kan dan een voet-ogief, en dat alles past, als men het geheel op maat, naar de verhoudingen, in elkander zet, een hoogst merkwaardige uitkomst, vooral als men er op let, dat er eigentlijk niet naar gezocht is geworden, maar zij zich zelf heeft gegeven. Bij den déplorablen toestand waarin het portaal zich bevond, scheen het opsporen van den vroegeren staat dan ook een onbegonnen werk.

Aan de voorzijde vertoonde dit portaal een poort met een kala-makara ornament, in den trant der poorten in de hoogere gaanderijen van de Baraboedoer, een hoog oploopenden boog met een grooten leeuwekop, en zware groote olifantvischkoppen aan de bases der posten.

Een der voetstukken onder een dier makara's is ter plaatse nog gedeeltelijk voorhanden, evenals de onderkaken der beide monstervischkoppen, waarin geheel vrijgewerkte half opzittende leeuwen stonden. De eigentlijke poort lag eenigszins dieper in, en was met een rechten strekbalk afgedekt, die rustte op los ingezette posten, en boven zich, op het evenzeer dieperin liggende vlak onder den kalakop, het beeld van Çrí of Târâ, al dan niet tusschen olifanten, moet vertoond hebben. Tegen dien drempel en in dat vlak liepen de vóór in het portaal zooveel lager voorkomende vertredingen van het gewelf dood. Zoo toch en niet anders is het mogelijk de vertredingen in de nissen, in het portaal, aan te vullen, die blijkens het nog restende ornament om den voorwand of pijlers moeten hebben omgeloopen. Maar daarmede is dan ook vrij wel alles verder uitgewezen.

Met de reconstructie van het bovenlicht in den achterwand van het portaal, wellicht oorspronkelijk slechts de ontlasting boven den bovendrempel van den ingang tot de tempelkamer,

in den ouden tempel, is de oude toestand van het achtergedeelte van dit gedeelte van den tempel reeds vroeger op hechte gronden uitgewezen. De aansluiting van het stuk dat er nog verder voor stond, geeft niet het minste bezwaar. De teekeningen, die nu reeds vertoond kunnen worden, daar zij ter tafel zijn gebracht, laten duidelijk zien hoe eenvoudig dat was, als men aanneemt dat het portaal overdekt was. Het hooge gewelf van het achterste gedeelte van het portaal liep door tot boven de nissen in de voorste helft, naar alle waarschijnlijkheid daar hetzelfde profil vertoonende als de zijwanden.

Het verbindende gedeelte dat den voorsprong van den hoofdbouw met het voorgebouwtje vereenigde, heeft zich uitwendig natuurlijk, op een zekere hoogte verjongd, en was afgedekt met een plat dubbel-ogief, dat tevens als rollaag diende.

Ten opzichte van den voorbouw kan nog opgemerkt worden, dat de vlakken van de wanden versierd waren op een soortgelijke wijze als de hoofdbouw, en dat de sierpunten op de kroonlijsten, in wezen almede overeenkomstig opgezet als al die anderen waarvan boven gesproken werd, weder een eigen type vertoonden of liever vertoonen, want er zijn nog verschillende fragmenten van voorhanden.

Den Heeren ENGEL en VAN DER HAM ben ik in hooge mate verplicht nu het werk, dat er voor de tjandi Mĕndoet verricht moest worden, met dezen onverwachten, maar ook niet minder aangenamen uitslag, zoover gevorderd, eigentlijk gezegd afgeloopen, is. Toen ik in December 1900, ten gevolge van mijne bevindingen ten opzichte van het werk, optreden moest, kon ook ik niet vermoeden, dat, als eenmaal slechts de goede weg ingeslagen was, de bemoeienissen, volgens een andere, en een correcte methode, nog zulke merkwaardige uitkomsten geven zouden. Ik vermoed, dat velen ten opzichte van hen mijn gevoelen deelen zullen. De restauratie, de behandeling van de tjandi Mĕndoet trekt ook in het buitenland veler aandacht. De gemaakte, schromelijke fouten,

die geëcarteerd moesten worden vóór men verder kon gaan, en belet zouden hebben uit te vinden wat straks zich zelf gaf, hadden niet verborgen kunnen blijven. Tegenover het luidruchtige geschetter, waarvoor waarlijk geen reden bestond, zouden wij in het eind een allerbelachelijkst figuur hebben gemaakt. De eenvoudige narekeningen, en de bezadigde controle van het voorhandene door de beide genoemde Heeren hebben gemaakt, dat thans de kritiek niet gevreesd behoeft te worden.

Deze nieuwe mededeelingen over de aller harten stelende tjandi besluit ik dan ook gaarne met een woord van hulde aan hun adres.

De mededeelingen worden met bizonder veel belangstelling aangehoord en geven den voorzitter aanleiding om Dr. Brandes met het verkregen succes ten zeerste geluk te wenschen.

b. Stelt eene serie teekeningen ter bezichtiging, leverende eene kleine bijdrage tot de geschiedenis van het makara-ornament, als haarvlecht (— tres)-sieraad.

Informatie.

c. Deelt mede dat hij van een Chineesch Architect eene teekening op linnen heeft gekregen, om tot plan te dienen bij den bouw van een tempel, waaruit ten duidelijkste blijkt dat ook de architecten der oude hindoemonumenten van dergelijke teekeningen gebruik moeten hebben gemaakt.

Informatie.

d. Bericht dat hij in de benedenstad in een tempeltje eenig houtwerk heeft gevonden, afkomstig van een afgebroken tempel, en waarop het tshi-h<u>o</u> (虎 蛆 of 蠦) ornament is uit gebeiteld. Spreker stelt voor eenige daarvan aan te koopen en daartoe eene som van b. v. *f* 10.— beschikbaar te stellen.

Conform.

V. De heer Dr. HAZEU
verzoekt de aandacht voor het-volgende:

Naar aanleiding van eene opmerking aan het slot van mijne nota „Een wajang-beber-voorstelling te Jogjakarta" (Notulen 1902, Bijlage XVI), deelt de heer G. P. ROUFFAER mij in een kort geleden ontvangen schrijven mede, dat hij de door mij gereleveerde zinsnede uit zijn artikel „Kunst (beeldende)" in de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië (deel II p. 335, 1e kolom reg. 31-43) over het „onloochenbaar vaststaand gegeven", waaruit blijken zou dat de wajang-beber de oudste wajangsoort zou zijn, later heeft gerectificeerd. Daar echter deze rectificatie, met eenige andere verbeteringen gedrukt op een klein strookje papier, dat in de onmiddellijk volgende aflevering van de Encyclopaedie werd ongeplakt, naar het schijnt aan velen onbekend gebleven is, verzoekt de heer ROUFFAER mij, daarvan in deze vergadering opzettelijk melding te maken. De bedoelde verbetering luidt: „Het hier beweerde dat de wajang-beber de oudste wajangvorm zou zijn is *beslist onjuist.* De wajang-poerwa, met in leer gesneden vrijstaande poppen gespeeld, is zeer zeker de oudste, en waarschijnlijk een Oer-Javaansch schimmenspel, dat al vóór de komst der Hindoe's bestond," waarbij naar mijn proefschrift „Bijdrage tot de kennis van het Javaansche tooneel" verwezen wordt.

Informatie.

VI. De Heer DEN HAMER
a. biedt ten geschenke aan:

1°. Een woordenlijstje in vier talen, n.l. Engelsch, Maleisch, Hokkian-chineesch en Tamilsch, welke laatste taal in eigen karakter is gedrukt; de overige talen in Latynsch karakter;

Uitgave van de American Mission Press te Singapore, 1901.

2°. twee burmeesche werkjes, bij den ingang der groote pagode te Rangoon te koop aangeboden.

3°. verhaal van eene reis naar de Poelau Toedjoeh, opgesteld door RADJA ALI KELANA van Penjengat in 1896. Gedrukt in Arabisch karakter te Penjengat.

4°. afschrift van hetgeen voorkomt op een gouden blad, dienst doende als rijkssieraad te Penjengat. De vertaling luidt aldus: Hoewa, hoewa [1]). In naam van ALLAH, den ontfermenden, goedertierenen. Dit is de vorst die afstamt van den berg Sagoentang, afkomstig van ALEXANDER den Groote, hij is de rechtvaardige en heilrijke vorst, die bezit den koninklijken troon en de grootheid en den luister in alle landen in het gebied der maleische onderhoorigheden, door de gunst van God, den heer des troons, over hem.

Moge ALLAH — lof is hem, hij is verheven — hem bevestigen op zijn troon, moge ALLAH zijn hoogen rang en luisterrijken graad vermeerderen in heil en zaligheid tot in lengte van dagen. ALLAH bestendige zijn koningschap en heerschappij en doe zijn rechtvaardigheid eeuwig zijn en doe hem voortreffelijk zijn door de glorie van den profeet, den heer der gezanten; over hem en zijn geslacht en zijne vrienden, allen zij de vredegroet.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek en de afdeeling Varia.

b. Brengt ter tafel een potlood afdruk van een waarschijnlijk Perzische munt, welke te Singapore te koop werd aangeboden voor *f* 70.—

In handen van den Conservator der numismatische afdeeling.

VII. De Secretaris

biedt ten geschenke aan namens den heer E. F. THYSSEN, ambtenaar voor Chineesche zaken te Pontianak:

a. twee stempelblokken, afkomstig van Soengei Poeron Besar (Wester afdeeling van Borneo), welke aldaar nog

---

1) Term uit de mystiek eig. beteekenende: hij, hij, waarmede Allâh bedoeld wordt.

ongebruikt in de oude Thang uit den tijd van de Lan-fong Kongsi (Mandor) lagen. Het eene blok was bestemd tot het afdrukken van passen, zooals vermeld in Not. 5 Februari 1900, III 1° *c*, en het tweede van kwitanties voor hasil.

b. twee afdrukken van oningevulde belastingsbiljetten en hoofdbriefjes, mede afkomstig uit den tijd der Lan-fong Kongsi te Mandor.

Onder dankbetuiging in de verzameling Varia.

VIII. Ter vervulling eener vacature in de Directie wordt gekozen de heer Dr. C. Snouck Hurgronje, oud-Directielid, aan wien tevens verzocht zal worden om het voorzitterschap van het Genootschap op zich te nemen.

IX. Worden afgevoerd van de ledenlijst de Heeren: J. C. O. F. Riedel, F. A. Palmer van den Broek, Mr. D. H. van Gelder, J. A. Ament, P. C. Arends, Dr. D. W. Horst, P. van Leersum en J. van den Broek d'Obrenan.

Worden wederom op de ledenlijst gebracht de Heeren: Mr. I. A. Nederbrugh, Raadsheer in het Hoog-gerechtshof, W. Boetje, Commandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog, J. L. H. Wattendorff, Controleur B. B. en J. W. Campagne, Controleur B. B.

Worden benoemd tot nieuwe Leden de Heeren: L. J. Lambach, Procuratiehouder tevens Chef van den Algemeenen dienst der K. P. Maatschappij, F. Neumann, Chef der firma van Buuren & Co., D. F. W. van Rees, Directeur van B. B., H. C. Kronouer, Luit. Kolonel der Artillerie, L. J. Gin-jöolen, Inspecteur der K. P. Maatschappij, T. A. de Vries Reilingh, Procuratiehouder der Scheepsagentuur voorheen J. Daendels & Co., H. J. G. Janssen van Raaij, Hoofdagent der N. I. Handelsbank, Mr. P. R. Hoorweg, advocaat bij het Hooggerechtshof, Mr. L. A. C. Kolff, ambtenaar ter beschikking van den Directeur van Financiën en I. Z. van Dijck, leeraar aan de Koningin Wilhelmina School.

Niets meer te behandelen zijnde, wordt de Vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van den 9[en] October 1903.

C. SNOUCK HURGRONJE,
President.

H. N. STUART,
Secretaris.

BIJLAGE IV.

NAAR AANLEIDING DER MEDEDEELING VAN DR. BRANDES IN DE NOTULEN VAN 1901, BL. 136

DOOR

DS. A. S. CARPENTIER ALTING.

In de Bestuursvergadering van 23 December 1901 deelde Dr. BRANDES o. a. het volgende mede: „Op het terrein van Panataran is nog veel meer te zien, maar van het opgemerkte wordt hier nog gereleveerd, dat men aan de restanten van den kleinen tempel voor den hoofdtempel een reliefje vindt, dat daarom de aandacht vooral verdient, omdat het in beeld te aanschouwen geeft een landman die zijn land beploegt, maar tot dat doel onder het juk van zijn ploeg niet twee runderen, maar twee krabben heeft gespannen. Op een ieder die de uitdrukking kreeftegang kent, maakt dit een humoristischen indruk. Tot mijn spijt moet ik erbij voegen, dat mij de fabel waarop deze illustratie slaat, tot nog toe in de literatuur der Javanen ontgaan is".

De vraag rijst of hier de illustratie van een fabel moet gezocht worden, of dat dit relief op een andere, meer eenvoudige wijze kan verklaard worden. Mij komt het waarschijnlijk voor, dat het laatste niet onmogelijk is.

Ik herinner daartoe aan het volgende. Op de Antillen komt veelvuldig voor de *gecarcinus ruricola* (LINN.), behoorende tot de Podophtalmata, die ver van 't strand leeft in holen of gaten. Eenmaal per jaar trekken deze krabben, in grooten getale, naar zee om daar eieren te leggen. Die tocht wordt met groote snelheid volbracht. De krab of kreeft loopt wel in een zijwaartsche richting, maar gaat niettemin regelrecht op het doel af en laat zich door geen beletsel weerhouden. Men raadplege hierover: BOSC et DESMAREST

„Manuel de 'l histoire naturelle des crustacés" I pag. 246, 247, waar van deze dieren gezegd wordt: „ils se tiennent dans les trous qu'ils font en terre, et n'en sortent guère que la nuit pour aller chercher leur nourriture. Chaque année, au printemps, ils descendent des montagnes en grandes troupes, et vont pondre leurs oeufs dans la mer; les habitans en sont alors fort incommodés, parce qu'ils entrent partout, coupent ou brisent les jeunes plantes, et font un bruit continuel". — Wat de snelheid betreft waarmee deze dieren zich voortbewegen kunnen, vindt men in 't zelfde werk (pag. 245) de volgende mededeeling: „Lorsqu'elle craint quelque danger, elle se sauve en marchant de côté dan son trou avec tant de rapidité que ce naturaliste (Bosc) a été long-temps à l'observer avant de se faire une idée de l'espèce d'animal qui fuyait devant lui; qu'enfin il a fallu toute la vitesse de son cheval pour s'en procurer quelques exemplaires". De zoo gesmade „kreeftengang" wordt zoo wel een weinig in eere hersteld. Hetzelfde wordt medegedeeld in ROCHEFORT „Hist. Antill. Lib I. cap 21, waar deze dieren „baussies" beurskrabben genoemd worden (Vgl. RUMPHIUS „d'Ambonsche Rariteit-kamer" (Boek 1 pag. 9). In het bekende werk, „Leunis, Synopsis der Thierkunde", 3e Aufl. von Prof. Dr. LUDWIG, II S. 646 wordt deze gecarcinus beschreven en daarvan o. a. gezegd: „sie laufen sehr schnell; zum Ablegen der Eier wandern sie zur Regenzeit scharenweise und mit groszem Geräusch dem Meer zu" — op deze wijze wordt ook de legende verklaarbaar dat eens op St. Domingo deze landkrabben bij de jaarlijksche optocht naar zee, door de snelheid waarmeê ze liepen en door 't gedruisch dat ze maakten, door de Engelschen des nachts voor Spaansche lanciers gehouden werden, zoodat dezen terugtrokken; ter gedachtenis van dit voorval vierden de Spanjaarden later hun krabbenfeest, waarbij een massief gouden krab in processie werd omgedragen.

Mij werd medegedeeld, dat de jaarlijksche optocht der krabben ook plaats heeft op Banda-Neira, waar men ze

Koetatoe noemt. Iedere poging om die naar zee trekkende dieren tegen te houden, mislukt; in een rechte lijn trekken ze voort, al loopen ze met een zijwaartsche beweging, nagenoeg gelijk vele honden doen.

Ik beweer nu geenszins dat hiermede een verklaring gegeven wordt van het door Dr. BRANDES bedoelde relief; maar mogelijk is hier wel de richting aangegeven waarin een verder onderzoek moet gaan. Naar een fabel te zoeken waarop dit relief zou zinspelen, acht ik niet noodig en zelfs niet gewenscht.

Is de kunstenaar bekend geweest met 't geen we hier over die krabben meêdeelden, dan is 't niet onverklaarbaar waarom hij den ploeg zoo vreemdsoortig bespande. Dan heeft hij het denkbeeld willen verzinnelijken van snelle vooruitgang, naar een begeerd en door de natuur zelf aangewezen doel, met een volharding die zich door niets laat terughouden.

AANTEEKENINGEN VAN DR. SNOUCK HURGRONJE BIJ DE LIJST VAN VOORWERPEN UIT DE GAJO-LANDEN, BIJEENGEBRACHT DOOR DEN OFFICIER VAN GEZONDHEID L. H. LEBBE.

Zie Not. 1902 p. CXCV sqq.

10284. *Opōh pawaq.* Lendendoek voor vrouwen (Lautstreek).

10285. *Opōh ömöt.* Lendenkleed voor vrouwen (Lautstreek).

10286. *Opōh ömöt.* id.

10287. *Kĕtawaq boeboengö* (Laut = *tjòkan boeboengö*). Gordel voor vrouwen [Namen van sommige der patronen: *tampōq-n-goestö* (goestö-manggistan), *kĕrés koerél* enz.]

10288. *Kĕtawaq sĕlaloe* (d. i. zonder rand, Lautstreek) of *k. boedjang* (Gajō-Loeös). Lendengordel.

10289 als 10288. (Verschillende deelen van het patroon hebben eigen namen, als *sĕrét dĕndéng*, *oeloe-n-ōpōh*, *angkōt²*).

10290. Atjèhsch lendenkleed voor mannen (zijde met gouddraad).

10291. *Södöp.* Mes om padi of gras te snijden. Lemmet Atjèhsch, heft Gajōsch maaksel.

10292. Ouderwetsche koperen *kĕtoemboe* (cf. N°. 10160. Zie N°. 38 van de lijst op pag. VI van de Not. 1902) voor tabak en gambir voor vrouwen. Atjèhsch maaksel.

10293 als 10292.

10294. *Tjĕrpa* (cf. N°. 10164. Zie N°. 42 van de lijst op pag. VI van de Not. 1902) van koper, ouderwetsch, Atj. maaksel, gebruikt door mannen om tabak, gambir enz. op te bergen.

10295. Ouderwetsche koperen (gegoten) ringen, *sĕnsém giléq bĕramboer*.

10296. *Sĕnsém kĕsèlan* (Laut) of *bĕrmata* (Gajō-Loeös). Gajōsch maaksel, zilver en soeasah, met opvulling van gomlak. De koperen of zilveren „mata" (die de plaats van een steen inneemt) is verloren geraakt.

10297. *Glang kédéng*. Voetringen voor volwassen vrouwen (zilver en koper) uit Atjèh, in het Gajōland ongebruikelijk.

10298. *Glang kédéng*. Voetringen voor kinderen, van koper met soeasahwand (*bĕrbalōt soeasah*). Gajōsch maaksel.

10299. *Glang*. Armband van koper, ook als *ikōl* (bovenarmband) gebruikt. Gajōsch maaksel. Aan den linkerarm, alleen door bruiden ook aan den rechterarm gedragen.

10300. *Tanggang*. Halsband voor kinderen, van vruchtjes van den *djĕkès*-boom en van de *pĕnggòng*-struik.

10301. Zilveren ketting met slot (*kawét*, Laut, *kantjéng*, Gajō-Loeös), gebezigd als *gĕndét* (buikband) of vrouwencollier (*bĕlgòng*).

10302. *Oeloe-n-gĕndét koelét*, slot voor een lederen gordel (koper). Van elders ingevoerd.

10303. *Tampōq* (9 stuks) en *lĕlajang* (1) van eene tjĕmara. Cf. N°. 10199 (= N°. 75 op p. XI v. d. Not. 1902).

10304. *Alas bèdang* (cf. N°. 10344—10347) van *bĕngkoeang* en *tjiké*, met *rajang* roodgeverfd. Slaapmat. Het model heet *lintōm*. Zie ook N°. 10346.

10305. Drie *tapé bĕrtjoetjōq*, van matwerk gevlochten zakjes voor sirihbenoodigdheden enz. Witte grond van bĕngkoeang, doorstikt met roodgeverfde kĕrĕtan. De voering heet *anaq*.

10306. *Bĕbalōn bĕrtjoetjōq*. Zakje, gebruikt voor gelijke doeleinden als 10305. De rand van roodgaren heet *krintji*.

10307. Onafgewerkte bĕbalōn, zonder voering, pradah of krintji.

10308 *Sĕntòng bĕrtjoetjōq*, zak om gepelde rijst in mede te nemen, gebruikt door jongelieden, die op handelsreizen naar de kust gaan.

10309. Als 10308.

10310. *Pĕrawésön*. Vrachtzak voor een eenmansvracht, waarin de reiziger zoowel zijne sĕntòng als koopwaren (tabak enz.) op den rug draagt.

10311. *Balōt-n-blō* (Gajō-Loeös) of *goelōng séréh* (Laut), rolletje om sirihbladeren of naaiwerk in op te bergen.

10312. *Glang bĕlélét* of *naroe*, ouderwetsche armbanden voor meisjes (koper, niet Gajōsch maaksel).

10313. *Ré*. Haarkam, van bamboe en been, door mannen gemaakt. De rug heet *toempōn*, in het midden worden de tanden (*anaq*) door een bamboe (*andōhön*) bijeengehouden. Het lapje (*roedjö*) dient om de kam schoon te maken.

10314. *Plōq-n-kapōr*, van bamboe, om *kapōr thōr*, als geneesmiddel gebruikt, in te bewaren. Een van de figurenreeksen, die om den cylinder aangebracht zijn, heet *mbōn bĕrangkat* (zich bewegende wolken).

10315. *Tòdn-pōpō*, bamboe om een *pōpō* (soort van mondharmonica, cf. N°. 122 op pag. XIX van de lijst in Not. 1902) in te bewaren. Namen der versieringen: *mbōn bĕrangkat*, *plang rasoeq*, *poetör tali*, *poetjōq rĕbōng*, *tĕtĕboe*.

10316. *Nĕratja ni mas*. Goudschaaltje. Gajōsch maaksel.

10317. *Nĕratja ni èpjoen*. Opiumweegschaaltje met foudraal (*oemah*, *tòn*); Gaj. maaksel.

10318. *Tjanang* met houten handvat (*pĕnamat*). Ingevoerd.

10319. *Bĕkam*, twee stuks. Hoornen koppen voor bloedaftapping.

10320. *Tòdn-pĕnggalaq*. Kruithoorn voor vuursteengeweer. Gajōsch maaksel.

10321. *Labèn*. Garenwinder.

10322. *Kĕndi rawan* (in Gajō-Loeös: *kĕlalang*).
10323. Als 10322.
10324. *Kĕndi bōnōn* (in Gajō-Loeös: *laboe kĕlalang*).
10325. *Laboe*.
10326. *Bòdjòq* (Lautstreek).
10327. *Plōq-n-kapōr*. Klapperdopje van dwergachtigen vorm (*soepét*) voor kapōr thōr.
10328. *Sĕnōq*. Scheplepel voor rijst en toespijzen. De steel heet *gōr*, de holte *ōlōng*.
10329. *Padōq*, klos om hengelgaren om te winden.
10330. *Gĕnta*, belletje voor paarden, schapen, geiten, honden enz. Gajōsch maaksel.
10331. *Pĕngajò* (*kajō* = krabben). Krabber voor de jeukende huid.
10332. *Téndéh-n-najoe*. Steen ter bezwaring van eene mat, die men bezig is te vlechten.
10333. *Batél*. Koperen schotel voor sirihbenoodigdheden. Uitheemsch maaksel.
10333 A. *Tjĕroeq* van been, die men over één der punten van den sirihdoek heenschuift, zoodat de tjĕroeq boven de *bahroe* (eikelvormige versiering G. L., *baroe* L. T.) komt te zitten en de punt samentrekt.
10334. *Poekōt*. Zegennet, dat met dobbers en zinkloodjes gebruikt wordt om *gĕgaréng* enz. te vangen.
10335. Onafgewerkte poekōt.
10336. *Tjangkōl*, kruisnet, aan de Laut Tawar gebruikt om *dĕpéq* te vangen. In Gajō-Loeös heeft men een kleinere soort, die *sĕlangat* heet en waarmee men *kĕpĕras* vangt.
10337. Halsband (*bĕlgòng*) van witte kralen (*tawér*) met koperen slot (*kawét* of *kantjéng*) voor vrouwen.
10338. Twee tot verschillende paren behoorende trommelstokjes (*pĕnggoeōl ni gĕgĕdĕm*).
10339. *Ampang*. Zitmat, met katoendraad bestikt (*bĕrtjoetjōq bĕnang*).

10340. *Ampang* als boven. De voering heet *lapés.*
10341.
10342. Ampangs als boven.
10343.

N.B. Al deze ampangs zijn uit de Lautstreek, waar men deze bijzonder mooi vlecht.

10344. *Alas bèdang* (In Gajō-Loeös: *alòs oesö* = kleine mat). Ligmat.
10345. als 10344.
10346. *Alas bèdang bĕlintöm* (dit laatste woord duidt het met rood vermengde patroon aan, zie 10304). In Gajō-Loeös: *alòs oesö bĕlintöm.* Ligmat.
10347. Als 10346.
10348. Atjèhsche ligmat (*tingka éh meukrawang*).

LIJST

van ingekomen boekwerken gedurende het 1e, 2e en 3e kwartaal 1903.

Hâdzâ matnoe soellami'ttaufîq ilâ mahabbati' llâli âlâ 'ttaḥqîq lil'allâmat asj Sjaich *ʿAbdoellâh bin Al Hoesain* bin Hâsjim Bâ Alawî. Mekka, 1310.

Adriani (*N.*), Toradja'sche Uilespiegel-verhalen. (Overgedr. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3). Batavia 1903. 8°.

Ahlenius (*K.*), Angermanälfrens flodområde. En geomorfologisk-antropogeografisk undersökning. Uppsala 1903. 8°.

Albers (*C.*), De diis in locis editio cultis apud Graecos. Akademisch proefschrift. Zutphaniae 1901. 8°.

Alting (*J. H. Carpentier*), Regeling van het privaatrecht voor de inlandsche bevolking in de Minahassa-districten der residentie Menado. Tengevolge opdracht der regeering samengesteld door —.

Eerste gedeelte: Burgerlijke Stand; huwelijk; afstamming; adoptie.

Eerste stuk. Inleiding.

Tweede „ Ontwerpen.

Derde „ Toelichting op de ontwerpen.

Tweede gedeelte: Voogdij; inlandsch notariaat.

Uitgegeven met machtiging der regeering. Batavia 1902/3. 8°.

Alexander (*W. D.*), A short synopsis of the most essential points in Hawaiin grammar: for the use of the pupils of Oahu college. Honolulu 1871. 8°.

Kitab Tahlil *Ambon*. I. Rotterdam 1903. 8°.

Andreen (*G. A.*), Studies in the Idyl in German literature. Published by authority of the board of directors of Augustana college and theological seminary, Rock Island, Ill. Rock Island 1902. 8°.

One *Anna* reading book. Published by the Burmah Bible and Tract Society, aided by the Christian vernacular education society. Rangoon 1885. 12°.

Armandville (*C. J. F. le Cocq d'*), Woordenlijst der taal, die gesproken wordt in het gebergte van Kapaur tot aan Sĕkar (Zuidwestkust van Nieuw-Guinea). (Overgedr. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 1.) Batavia 1903. 8°.

Aston (*W. G.*), Nihongi, Chronicles of Japan from the earliest times to A. D. 697. Translated from the original Chinese and Japanese by —. (Supplement to the Transactions and proceedings of the Japan Society, London.) 2 vol. London 1896. 8°.

Babington (*B.*), The adventures of the gooroo Paramartan: a tale in the Tamul language: accompanied by a translation and vocabulary, together with an analysis of the first story. London 1822. 4°.

Barnouw (*A. J.*), Text-kritische Untersuchungen nach dem Gebrauch des bestimmten Artikels und des schwachen Adjectivs in der altenglischen Poesie. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Barth (*A.*), Stèle de Vat Phou près de Bassac (Laos). (Extrait du Bulletin de l'Ecole française d'extrême-orient vol. II, 1902.) Hanoï 1902. 8°.

Barth (*A.*), Kaccayana's Pali grammar (edited in Devanagari character and translated in English) by Satis Chandra Acharyya Vidyabhusana. Published by the Mahābodhi Society, Calcutta. (Extrait du Journal des Savants. — Septembre 1902.

Barth (*A.*), Inscription sanscrite du Phou Lokhon (Laos). (Extrait du „Album-Kern''.) Leide 1903. 4°.

Catalogus van de Tentoonstelling te *Batavia* van inlandsche

kunstnijverheid, in Juni 1902 gehouden door de Afdeeling „Nederlandsch-Indië" van de Vereeniging „Oost en West." Batavia 1902. 4°.

Bellingshausens (F. von), Forschungsfahrten im Südlichen Eismeer 1819-1821. Auf Grund des russischen Originalwerks herausgegeben vom Verein für Erdkunde zu Dresden. Leipzig 1902. 8°.

List of Sanskrit, Jaina and Hindi manuscripts purchased by order of government and deposited in the Sanskrit College, *Benares*, during 1897, 1898, 1899, 1900 and 1901. Allahabad 1902. 8°.

Bendall (C.), Catalogue of the Sanskrit manuscripts in the British Museum. Printed by order of the trustees of the British Museum. London 1902. 4°.

Berg (N. P. van den), De Javasche Bank. (Overgedr. uit het Herinneringsnummer van „De Indische Mercuur," 1878-1903.) Amsterdam 1903. 8°.

Bidajatoel Moeftadi. Maleische vertaling. Mekka 1311. 8°.

Biegman (G. J. F.), Ilmoe mengoekoer. Bahagian I, II. Betawi 1903. 8°.

Bing (S.), Artistic Japan. A monthly illustrated journal of arts & industries conducted by —. VI vol. London 1888-1891. fol.

2 *Birmaneesche* boekjes. 8°.

Prajñākaramati's Commentary to the *Bodhicaryāvatāra* of Çantideva. Edited with indices by Louis de la Vallée Poussin. Fasc. 1, 2. (Bibl. Indica, new series, N°. 983, 1031.) Calcutta 1901, 1903. 8°.

Boeck (K.), Durch Indien ins verschlossene Land Nepal. Ethnographische und photographische Studienblätter von —. Leipzig 1903. 8°.

Boeka, Zijn wij in staat Oost-Indië te verdedigen? Leekenbeschouwing over een vraag van algemeen Nederlandsch belang. Amsterdam (1903). 8°.

Boekoe tjerita Tjan Tong Ngo Tay tempo hongtse Hie Tjong

merk „Tay Tong Tiauw" pengabisan terbit pada 1887/1902. N°. 1. Batavia 1902. 8°.

Boekoe tjerita Sam He Lam Tong koetika Hongte Tio Kong In terkoeroeng di kota Sioe Tjioe Shia merk Tay Song Tiauw. Tersalin dari boekoe Tjina oleh Goan Bie Ho, Soekaboemi. Tjitak jang kadoewa. Batavia 1903. 8°.

Boekoe tjerita sa-orang anak prampoewan jang bertjinta pada Iboe bapanja bernama Hoa Bok Lan Siotjia, djemang Lam Tiauw Hongtee Lauw Djoe, dan Pak Tiauw Goey Ong merk „Tjin Tiauw". Tersalin dari boekoe Tjina oleh Goan Bie Hoo, Soekaboemi. Tjitak jang kadoea. Batavia 1903. 8°.

Boekoe tjerita dahoeloe kalah di negri Tjina tempo Ong Tjiauw Koen nama Siang Hong Kie Yan merk Han Tiauw Hongtee Han Ong. Tersalin dari boekoe Tjina oleh O. H. T. & Y. P. S., Soekaboemi 1894—1903. Tjitakan jang kadoea kali. I. Batavia 1903. 12°.

Boekoe tjerita-an dahoeloe kala di negri Tjina tersalin dari tjerita Gak Hoey tempo Hongtee Hwi Tjong merk Tay Song Tiauw terkarang oleh merk Goan Bie Ho Soekaboemi. Bagian 16-22. Batavia 1903. 12°.

Bogle, Turner et Pourunguir, Voyage au Thibet, faits en 1625 et 1626, par le père d'Andrada, et en 1774, 1784 et 1785, par —. Traduits par J. P. Parraud et J. B. Billecoq. Paris l'an IV. 12°.

Les deux cours et les nuits de Saint-Cloud. Moeurs, débauches et crimes de la famille *Bonaparte*. Londres-Bruxelles 1865. 16°.

Booms (*A. S. H.*), Neerlands krijgsroem in Insulinde. Schitterende daden van moed, beleid, trouw en zelfopoffering in de negentiende eeuw sedert de instelling van de Militaire Willemsorde. 2 dln. in 1 band. 's Gravenhage 1902. 8°.

Bosboom (*H. D. H.*), De oorsprong van de Kwartierstraat in Oud-Batavia. (Overgedr. uit het Tijdschrift voor

Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel XLVI, afl. 4.) Batavia 1903. 8°.

Bosboom (H. D. H.), Opgave van calques en reproducties naar kaarten en plattegronden aanwezig in het Rijksarchief te 's Gravenhage en in de Universiteits bibliotheek te Leiden aan het Bataviaasch Genootschap toegezonden door —. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel 46 afl. 5.) Batavia 1903. 8°.

Brand (J. van den), Nog eens: De millioenen uit Deli. Tweede druk. Amsterdam z. j. 8°.

Brand (J. van den), Slavenordonnantie en koelieordonnantie gevolgd door een ontwerp arbeidswet. Amsterdam-Pretoria (1903). 8°.

Brandes (J.), Dwerghertverhalen uit den Archipel. (Overgedr. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 1.) Batavia 1903. 8°.

Brandes (J.), Kern en de Archipel. Extra-bijvoegsel van de Java-Bode van 6 April 1903. Batavia. 8°.

Brandes (J.), Insluimeren van het gevoel voor de symbolieke waarde van ornament ook in de Chineesche kunst op te merken. (Overgedr. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Brandes (J.), Verbetering en aanvulling van de aanteekening bij de mededeeling over de hoofdbeelden op de voorsprongen van den teerling der Tjandi Mĕndoet. (Overgedr. uit de Notulen der Vergaderingen van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen deel XLI, afl. 1, 1903.) Batavia. 8°.

Brandes (J.), De wedloop van den Garûda met de schildpadden in relief op Midden-Java teruggevonden, en eene gissing tot verklaring van de vreemde voorstelling op Oost-Java van de fabel van de ganzen met de schildpad. (Overgedr. uit de Notulen van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel XLI, afl. 1, 1903.) Batavia. 8°.

Lista dos navios de guerra e mercantes *Brazilierós* e de seos signaes distinctivos no codigo internacional de signaes organizada pela directoria de hydrographia da repartiçao da carta maritima. Até 1º de Janeiro de 1902. Rio de Janeiro 1902. 8º.

Bruining (*J.*), Over de waarde van de instrumenten ter bepaling van den bloedsdruk bij den mensch. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8º.

Brunn (*Heinrich von*), Gedachtnissrede gehalten in der öffentlichen Sitzung der k. b. Akademie der Wissenschaften zu München von A. Flasch. München 1902. 4º.

Bruijn (*C. A. L. van Troostenburg de*), Krankbezoekers in Nederlandsch-Oost-Indië. Amsterdam 1902. 8º.

Catalogue général de l'exposition nationale du millénaire *Budapest* 1896, publié sous la direction de M. M. S. Mudrony, Ch. Ráth et A. Miseh. Edition française extrait du texte hongrois par A. Sasvárí. Groupe 1b—20. Budapest. 8º.

Catalogue des éditions de François *Buffa* et fils. Amsterdam-La Haye. z. j. 4º.

Bühler (*G.*), The Vikramânkadevacharita, a life of king Vikramâditya-Tribhuvana. Malla of Kalyâna, composed by his Vidyâpati Bilhaṇa. Edited with and introduction by —. Bombay 1875. 8º.

First reading book for *Burmese* schools. Translated from a reading book of the christian vernacular education society. Published by the Burmah Bible and Tract Society aided by the Christian vernacular education Society. Rangoon 1884. 12º.

Burmese reader, Nº. 1, 2. Rangoon 1886-87. 12º.

Cabaton (*A.*), Rapport sur les littératures cambodgienne et chame. (Extrait des Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres, 1901.) Paris. 8º.

Calon (*L. F.*), Naroek iwa eï Testamentum (Amapoe soerat nimong) Goeng, Toneng ata. (Sikkaneesch.) (Semarang 1896?) 8º.

Cappeller (*C.*), Die Ganachandas. Ein Beitrag zur indischen Metrik. Der philosophischen Facultät der Universität Jena zur Erlangung der venia docendi vorgelegt von—. Leipzig 1872. 8°.

Catenius- Van der Meijden (*Mevrouw J. M. J.*), Nieuw volledig Oost-Indisch Kookboek. Recepten voor de volledige Indische rijsttafel, zuren, gebakken, vla's, confituren, ijssoorten, met een kort aanhangsel voor Holland. Semarang-Soerabaia (1903). 8°.

Chamot (*A. H.*), De prospector voor Nederlandsch-Indië bewerkt en uitgegeven door —. Batavia 1903. 8°.

Relation de l'ambassade de Mr. le Chevalier de *Chaumont* à la cour du roy de Siam. Avec ce qui c'est passé de plus remarquable durant son voyage. Paris 1886. 8°.

Christopher (*W.*), Vocabulary of the Maldivian language. (From the Journal of the Asiatic Society N°. 11, May, 1840.) London. 8°.

Clarke (*J. Freeman*), Ten great religions. An essay in comparative theology by —. 2 vol. Boston and New-York 1899. 8°.

Colquhoun (*A. R.*), Quer durch Chryse. Forschungsreise durch die Südchinesischen Grenzländer und Birma von Canton nach Mandalay von —. Autorisirte deutsche Ausgabe. Aus dem Englischen von H. von Wobeser. 2 vol. Leipzig 1884. 8°.

Coltof (*A. S.*), Drankzuchtigengestichten. Akademisch proefschrift. Scheveningen 1901. 8°.

Crab (*P. van der*), Eene meisjesschool in de Minahassa. Overdruk. Z. p. en j. 8°.

Maatschappij tot exploitatie van bouwterreinen *Crailoo*. Ontwerp plan van uitbreiding voor de gemeente Bussum. Aldaar 1902. obl. 8°.

Cramer (*A. C.*), Makassaarsche vertaling van Wisselink's Rekenschool. III. Batavia 1903. 8°.

Dāna Kriyā Kaumudī by Govindānanda Kavikankanāryya, edited by Paṇḍita Kamalakṛṣṇa Smṛtibhuṣaṇa. Fasc.

1, 2. (Bibl. Indica, new series N°. 1028.) Calcutta 1902. 8°.

Dauney (*W.*), Observations with a view to an inquiry into the Music of the East. (From the Journal of the Asiatic Society N°. 11, May, 1840.) London. 8°.

Demade (*Pol*), De Sanguinose. Plantaardig versterkingsmiddel. Eene studie door Dr. —. Z. p. en j. 12°.

Deventer (*W. van*), Insecteneieren welke veel op het Suikerriet gevonden worden. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903 N°. 10.) Soerabaia. 8°.

Dignet (*E.*), Etude de la langue Taï précédée d'une notice sur les races des hautes régions du Tonkin comprenant grammaire, méthode d'écriture Taï et vocabulaires. Hanoi 1895. fol.

Dinger (*J.*), De naaste toekomst onzer drie circulatiebanken. (Amsterdam 1903.) 8°.

Dirr (*A.*), Theoretisch-praktische Grammatik der Annamitischen Sprache. Mit analysierten Uebungssätzen, einer Chrestomathie und einem annamitisch-deutschen Wörterbuch. Wien- Pest- Leipzig. z. j. 8°.

Cruydt-Boeck van Rembertvs *Dodonaevs*, volgens syne laetste verbeteringe: Met Biivoegsels achter elck Capittel, wt verscheyden Cruydtbeschryvers: Item in 't laetste een Beschryvinge van de Indiaensche Gewassen, meest getrokken wt de schriften van Carolus Clvsivs. Leyden 1608. fol.

Dorst (*C. L.*), Bijdrage tot de pathologische anatomie der streepvormig uitgebreide huidtumoren. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

A list of the best books relating to *Dutch East India* made up in commemoration of the third centenary of the foundation of the East India Company (20 March 1602). The Hague 1902. 8°.

De Staatsarmenzorg voor *Europeanen* in Nederlandsch-Indië. Batavia 1901/2. fol.

Hoofdstuk I. De beginselen der armenzorg van Staatswege.
„ II. De armenbedeeling van Staatswege.
„ III. De armenverpleging van Staatswege.
„ IV. De door den Staat gesubsidiëerde particuliere weesinrichtingen.
„ V. De overige uitingen der armenzorg van Staatswege.

Inventaris der gedrukten, behoorende bij de missive van 1 Februari 1902. L^a. G.

Van Rees, Missive aan Z. E. den Gouverneur-Generaal, dd. Buitenzorg 1 Februari 1902.

Het pauperisme onder de *Europeanen* in Nederlandsch-Indië. Batavia 1901/2. fol.

Eerste gedeelte. Algemeen Overzicht.

Bijlage behoorende bij het eerste gedeelte: Nota over het verleenen van landbouwcrediet van staatswege ten behoeve van den Europeeschen kleinen land- of tuinbouw.

Tweede gedeelte. 's Lands dienst. — Werving. — Militaire pupillen. — Ambachtslieden. — Technische betrekkingen.

Derde gedeelte. Kleine landbouw.

Vierde gedeelte. Onderwijs.

Vijfde gedeelte. Officiersrang. — Onderwijzers. — Militie. — Erkenning. — Mindere militairen. — Pensioenen. — Concubinaat. — Vagebonden.

Experimental *Farms*, Reports of the Director and acting agriculturist, horticulturist, chemist etc. etc. Appendix to the report of the minister of agriculture. Ottawa 1898. 8°.

Ferf (*B. J.*), Over het knobbelvormig Carcinoma Cervicis Uteri. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

El Archipiélago *Filipino*. — Colección de datos geográficos, estadísticos, cronológicos y científicos, relativos al mismo, entresacados de anteriores obras ú obtenidos

con la propia observación y estudio por algunos padres de la missión de la compañia de Jesús en estas islas. 2 vol. Washington 1900. 4°.

Fischer (*Ed.*), Eene phalloïdee, waargenomen op de wortels van suikerriet. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 2.) Soerabaia 1903. 8°.

Flasch (*A.*), Zie Heinrich von Brunn.

Fokkens (*F.*), Onze naaste plicht ten aanzien van de Inlandsche bevolking op Java en daar buiten, naar aanleiding der Indische begrooting voor 1903. (Redevoering, gehouden in de vergadering van het Indisch genootschap te 's Gravenhage op den 11[den] November 1902.) ('s Gravenhage 1902.) 8°.

Forbes (*C. J. F. S.*), Comperative grammar of the languages of further India: a fragment and other essays. The literary remains of the late —. London 1881. 8°.

Forchhammer (*E.*), The Jardine prize. An essay on the source and development of Burmese law from the era of the first introduction of the Indian law to the time of the British occupation of Pegu. Rangoon 1885. 8°.

Frankfurter (*O.*), Elements of Siamese grammar with appendices. Bangkok-Leipzig 1900. 8°.

Frankfurter (*O.*), Handbook of Pali, being an elementary grammar, a chrestomathy, and a glossary. London-Edinburgh 1883. 8°.

Frey (*le Colonel*), L'Annamite mère des langues communauté d'origine des races celtiques, sémitiques, soudanaises et de l'Indo-Chine. Paris 1892. 8°.

Furness (*W. H.*), The homelife of Borneo head-hunters, its festivals and folk-lore. Philadelphia 1902. 8°.

Geerligs (*H. C. Prinsen*), Viscositeit van rietsuikerstropen. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903.) Soerabaia 1902. 8°.

Geerligs (*H. C. Prinsen*), Achteruitgang van rietsuiker gedurende het bewaren en het transport. (Overgedr.

uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 3/4.) Soerabaia 1903. 8°.

Geerligs (H. C. Prinsen), Resultaten van de cultuur- en bemestingsproeven. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 6.) Soerabaia 1903. 8°.

Geerligs (H. C. Prinsen), Bereiding van concrete suiker. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 13.) Soerabaia 1903. 8°.

Geerligs (H. C. Prinsen), De grondslag onzer polarimetrische bepalingen. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 15.) Soerabaia 1903. 8°.

Gelder (W. van), Atlas ketjil Hindia-Nederland dengan kitab peta. Terkarang oleh —. 's Gravenhage 1902. 4°.

Gentisville. Zee- en Rivierbadplaats aan de Wijnkoopsbaai nabij Palaboean-Ratoe. Oblong, z. p. en j.

Geuns (M. van), Het Soerabajasch Handelsblad van 1853-1903. (Overgedr. uit het Soer. Hbl. van 9, 10, 12 en 14 Januari 1903.) 8°.

Geuns (M. van), De opiumcultuur in Nederlandsch-Indië, eene nieuwe bron van inkomsten. (Overgenomen uit het „Soerabajasch Handelsblad.") Amsterdam 1903. 8°.

Ghil (René), Le pantoun des pantoun, poème Javanais. Paris et Batavia, 1902. 8°.

Graaf (H. T. de), De Joodsche wetgeleerden in Tiberias 70—400 n. C. Akademisch proefschrift. Groningen 1902. 8°.

Graag (K. S. de), Het beenmerg en zijne elementen by experimenteele staphylococcen-infectie. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Grasserie (R. de la), Essai de métrique védique et sanscrite. (Extrait de la Revue de Linguistique.) Paris 1893. 8°.

Graul (C.), Kural of Tiruvalluver. High Tamil text with translation into common Tamil and Latin, notes and glossary. Published after the authors dead by William Germann. Leipzig 1865. 8°.

Gulland (*W. G.*), Chinese porcelain. With notes by T. J. Larkin. Vol. II. London 1902. 8°.

Haan (*F. de*), Opium „schuiven". (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 5.) Batavia 1903. 8°.

Haan (*F. de*), Uit oude notarispapieren II. Andreas Cleyer. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde, deel 46 afl. 5.) Batavia 1903. 8°.

Premier congrès international des études d'extreme-orient *Hanoi* (1902). Compte rendu analytique des séances. Hanoi 1903. 8°.

Harder (*E.*), Deutsch-arabisches Handwörterbuch. Heidelberg 1903. 8°.

Hasselt (*J. L. van*), Aanvulling van het artikel over gewoonten der Papoea's in de Dorehbaai ten opzichte van zwangerschap en geboorte. (Overg. uit het Tijds. voor Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Hazeu (*G. A. J.*), Een Ngruwat-voorstelling. (Overdruk uit „Album-Kern".) Leiden 1903. 4°.

Hazeu (*G. A. J.*), De Lakon Ngroena-Ngroeni. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Hazeu (*G. A. J.*), Kleine bijdrage tot de Ethnografie en de Folklore van Java. (Overg. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel XLVI, afl. 4.) Batavia 1903. 8°.

Hepburn (*J. C.*), A Japanese-English and English-Japanese Dictionary. Second edition. Shanghai 1872. 8°.

Heringa (*A.*), Schatkistpapier. Middelen tot dekking. Akademisch proefschrift. Groningen 1901. 8°.

Heijde (*A. W.*), Zie Sarat Chandra Das.

Hien (*H. A. van*), Iets over de Javaansche tijdrekenkunde, den natuurdienst en geestenvereering.

Idem, Nog meer van de volksgewoonten.

Idem, De Malaëkat's. (Overgedr. uit de Locomotief van 19 September, 2 en 31 October 1902.) fol.

Hilgers (Th. J. A.), Kortere schooltijden. (Inleiding te houden op de Algemeene Vergadering van het N. O. I. G. den 27en Dec. 1902.) Bijvoegsel van Het Onderwijs. 8°.

Hoekman (J. G.), De voornaamste voorschriften betreffende het inlandsch onderwijs, bijeengebracht door —. Batavia 1902. 8°.

Hofstede (J. W.), Mededeelingen over symphysiotomie. Akademisch proefschrift. Leiden 1901. 8°.

Holle (A. A.), Zie H. J. Th. Netscher.

Huart (C.), A history of Arabic literature. London 1903. 8°.

Hurgronje (C. Snouck), Het Gajōland en zijne bewoners. Met eene overzichtskaart van de Gajō- en Alaslanden. Uitgegeven op last der Regeering. Batavia 1903. 8°.

Verslagen der congressen gehouden bij gelegenheid van de nationale tentoonstelling van vrouwenarbeid. VIII Maatschappelijk werk der vrouw in *Indië*, van 22-24 Augustus 1898. Batavia 1898. 8°.

Government of *India*. Legislative department. The Punjab and North-West code: consisting of the unrepealed enactments locally in force in the Punjab and the North-West frontier province with an appendix and an index. Third edition. Calcutta 1903. 8°.

Indra (K. R.), Südseefahrten. Schilderungen einer Reise nach den Fidschi-Inseln, Samoa und Tonga. Berlin 1903. 8°.

I. Wajan Djiwa, Peroepamaän jaitoe beberapa tjerita dalam bahasa Bali. Betawi 1903. 8°.

Jagt (H. A. C. van der), Het broeien van boengkil. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 17.) Soerabaia 1903. 8°.

Japanische Märchen. Deutsch von A. Groth, Hedwig Schiplock u. A. 5 nos. Tokio z. j. 8°.

Wörterbuch der *Japanischen* und deutschen Sprache. Bearbeitet von S. Hiratsuka, S. Shishido und A. Tsukamoto, unterstützt von Y. Ehmann und durchgesehen von Dr. G. Yamairaki. Neunte verbesserte und vermehrte Auflage. Tokyo, 33 Meiji. 8°.

Topographische dienst. — De coördinaten der driehoekspunten gebezigd bij de herziening der topographische kaarten van Midden-*Java*. Eerste gedeelte. De residenties Banjoemas en Kĕdoe. Samengesteld bij de Triangulatie-Brigade van den Topographischen Dienst naar gegevens verstrekt door den Chef der Opleidings-brigade. Batavia 1903. 8°.

Jelgersma (*B.*), Arthropathia tabica. Akademisch proefschrift. Purmerend 1902. 8°.

Jong (*L. N. de*), De grondslag onzer Wereld- en Levensbeschouwing. Akademisch proefschrift. Schiedam 1902. 8°.

Joustra (*M.*), Eene verklaring van den naam van het Sĕmbiringsche doodenfeest. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel 46, afl. 5.) Batavia 1903. 8°.

Judson (*A.*), Grammar of the Burmese language. Rangoon 1883. 8°.

Avĕtaran tĕarn mĕrŏh *Jvsŏvsi Khristosi.* Erkrovd tip. I Kalkatha 1849. 12°.

(Het Evangelie van onzen Heer Jezus Christus. 2e druk. Calcutta 1849.)

Kaiser P.J.Fil. (*W. F.*), Quo tempore dialogus de oratoribus scriptus sit quaeritur. Akademisch proefschrift. Lugduni-Batavorum 1902. 8°.

Kam jr. (*J. K.*), Sa'ikat rewajet' mesejhi bilangannja XII jang sudah ter'atjap dalan djama⊻at' pulau' Ambon oleh —. Tertambah dengan sawatu rewajet masa raja peng'ingatan (Ija itu N°. XIII) akan Ka⊻bah Huwa di Kota Ambon ampunja ⊻ûmor 100 tahon jang ngàplah pada tahon 1881. Rotterdam 1881. 8°.

Kamerling (*Z.*), Verslag van het Wortelrot-onderzoek. Soerabaia 1903. 8°.

Kate (*H. ten*), Erinnerungen an Philipp Franz von Siebold. (Sonderabdruck aus den „Mittheilungen" der Deutschen Gesellschaft für Natur- und Völkerkunde Ostasien's, Bd. IX, Theil 1.) Tokio 1902. 8°.

Kate (*H. ten*), Nachtrag zur „Psychologie der Japaner". (Sonderabdruck aus „Globus" Bd. 84 N°. 1.) 8°.

Kemp (*P. H. van der*), Eene herinnering aan den zeeroovers-aanval op de „Seaflower" in 1822. (Overdruk uit het Tijdschrift voor Ned. Indië 1902.) Zalt-Bommel. 8°.

Album-*Kern*. Opstellen geschreven ter eere van Dr. H. Kern hem aangeboden door vrienden en leerlingen op zijn zeventigsten verjaardag den VI. April MDCCCCIII. Leiden 1903. fol.

Ketjen (*J. H.*), Decentralisatie-politiek in Ned.-Indië. Vlugschrift naar aanleiding der Koninklijke boodschap van 13 Augustus 1902. Amsterdam 1903. 8°.

Kippel (*J. M.*), Handleiding voor het huis-schilderen ten dienste van opzichters en bouwkundigen. Bekroond antwoord onder het motto „laboremus" op de prijsvraag uitgeschreven door de afdeeling 's Gravenhage van de maatschappij tot bevordering der bouwkunst. 's Gravenhage 1903. 8°.

Knebel (*J.*), De Doerga-voorstelling in de beeldhouwkunst en litteratuur der Hindoes. (Overgedr. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Knebel (*J.*), Desa-legenden naverteld door —. (Overgedr. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel XLVI, afl. 4.) Batavia 1903. 8°.

Knobel (*F. M.*), Oostersche verpoozingen. Amsterdam 1902. 8°.

Kobus (*J. D.*) en C. van der Post, Het generatie-zaadriet der verschillende kruisingen van het proefstation Oost-Java in 1901-1902. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 5.) Soerabaia 1903. 8°.

Kobus (*J. D.*), De bemestingsproeftuinen van 1897-1898. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1899, afl. 9.) Soerabaia 1899. 8°.

Kobus (*J. D.*) en J. Schuit, Bijdrage tot de klassifikatie der Suikerrietgronden. Soerabaia 1903. 8°.

Kobus (*J. D.*), Cultuur van Suikerriet zonder tusschengewassen. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 16.) Soerabaia 1903. 8°.

Kobus (*J. D.*) en Th. Marr, Onderzoek van bodemlucht. (Overg. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 19.) Soerabaia 1903. 8°.

Kol (*H. van*), Uit onze koloniën. Uitvoerig reisverhaal door —. Leiden 1903. 8°.

(Bab sakit *Kolera*). [illegible] Batavia 1903. 8°.

Kooreman (*P. J.*), De koelie-ordonnantie tot regeling van de rechtsverhouding tusschen werkgevers en werklieden in de residentie Oostkust van Sumatra, toegelicht door —. Lezing in de Vereeniging Moederland en Koloniën te 's Gravenhage. Amsterdam 1903. 8°.

Kooreman (*P. J.*), Nog eens: de koelie-ordonnantie tot regeling van de rechtsverhouding tusschen werkgevers en werklieden in de residentie Oostkust van Sumatra. Amsterdam 1903. 8°.

Kotô (*B.*) and S. Kanasawa, A catalogue of the romanised geographical names of Korea. Published by the University of Tokyo. 1903. 8°.

Kronenberg (*H.*), Deventer weiderechten. Akademisch proefschrift. Deventer 1902. 8°.

Krull (*A. F.*), Jacobus Koelman. Eene kerkhistorische studie. Akademisch proefschrift. Sneek 1901. 8°.

Kruijt (*A. C.*), Gegevens voor het bevolkingsvraagstuk van een gedeelte van Midden-Celebes. (Overgedr. uit het „Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, jaargang 1903".) Leiden 1903. 8°.

Kruijt (*Alb. C.*), De Rijstmoeder in den Indischen Archipel.

Bijdrage van den Heer —. (Overgedr. uit de Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Afdeeling Letterkunde, 4e Reeks, Deel V.) Amsterdam 1903. 8°.

Kusters (J. D.), Katechis: Berkaar Agaam Laäi. In 't Klieesch.) Soerabaia 1901. 8°.

Lagarrue, Eléments de langue chinoise, dialecte cantonais. Notation Quôc Ngû, à l'usage des officiers, fonctionnaires et colons. Paris 1900. 8°.

Lajonquière (E. Lunet de), Inventaire descriptif des monuments du Cambodge. Paris 1902. 8°.

Lanman (C. Rockwell), Rāja-Çekhara's Karpūra-Mañjarī, a drama by the Indian poet Rājaçekhara (about 900 A. D.), critically edited in the original Prākrit, with a glossarial index, and an essay of the life and writings of the poet by Sten Konow of the University of Christiania, Norway, and translated into English with notes by —. Cambridge, Mass. 1901. 8°.

Illustrirter *Lehrmittel-Katalog*. Z. p. en j. 4°.

Bibliotheek der Rijksuniversiteit te *Leiden*. Tiele's kamer. Lijst der boeken uit de nalatenschap van prof. Dr. C. P. Tiele geschonken door Mevrouw Tiele-Ruychaver. Leiden 1902. 8°.

Lemire (Ch.), Les moeurs des Indo-Chinois d'après leurs cultes, leurs lois, leur littérature et leur théatre. Paris 1902. 8°.

Lente (W. J.), Het leven en werken van Johan Jakob Wettstein. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Lönborg (Sven), Sveriges karta tiden till omkring 1850. Utgifven med understöd frän Vilhelm Ekmans Universitetsfond. (Upsala 1903.) 8°.

López (V. F.), La religión de los antiguos Indios Tagalos. Madrid 1894. 8°.

L. S. Y. & T. H. L., Boekoe petangan-petangan orang Tjina (Koah Miea) tersalin dari boekoe Tjap Djie Shio bergoena aken: menoedjoem peroentoengan orang menoe-

roet Shio waktoe (sie) di lahirkennja di taon Tjina terkarang oleh —. Batavia 1903. 12°.

Luypen (*E. S.*), Naroek iwa eï Testamentum (Amapoe soerat nimoeng) Waroen, Tomeng ata. (Sikkaneesch.) (Semarang 1897?) 8°.

Lijst van technische benamingen ten dienste van het onderwijs in vormleer en landmeten op de openbare inlandsche scholen. Z. p. en j. fol.

Maan (*G.*), Eenige mededeelingen omtrent de zeden en gewoonten der Toerateya ten opzichte van den rijstbouw. (Overgedr. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel XLVI, afl. 4.) Batavia 1903. 8°.

Maas Ngabehi Prawiro Soediro, Javaansch leesboek pakĕm taroegana, vervaardigd door wijlen —. Batavia 1903. 8°.

Macdonald (*D.*), The Asiatic origin of the Oceanic languages: etymological dictionary of the language of Efate (New Hebrides) with and introduction by —. London 1894. 8°.

Magalhães (*J. G. de*), A confederaçao de Tamoyos. Poema par —. Rio de Janeiro 1856. 4°.

Malmström (*C. G.*), Bidrag till Sverges Medeltidshistoria. Upsala 1902. 8°.

Man (*Mlle. Marie de*), La numismatique du siège de Middelbourg de 1572 à 1574. Bruxelles 1903. 8°.

The *Manchester* Ship canal company. Official sailing list and ship cannal guide. September 1898. 8°.

Matiegka (*H.*), Zie Tycho Brahe.

Matthieu (*L.*), Boekoe kawat Melajoe, oleh toewan —. Soerabaia 1903. 8°.

Mc. Kertich (*S. M.*), The ninety-nine stories, being a collection of instructive and entertaining tales from Chambers' and other works. Compiled and translated by —. Rangoon 1885. 8°.

Meesters (*G. J. D.*), Adresboek der residentie Oostkust van Sumatra. Bijgewerkt tot 15 Juni 1903. Derde jaargang. Medan 1903. 8°.

Michelet, Précis de l'histoire de France. 7me édition. 2 vol. Bruxelles 1842. 12°.

Michels (A. Des), Contes plaisants anamites traduits en Français pour la première fois par —. Paris 1888. 8°.

Michels (A. Des), Dialogues Cochinchinois, expliqués littéralement en Français, en Anglais et en Latin, suivis d'une étude philologique du texte et d'un exposé des monnaies, poids, mesures et divisions du temps en usage dans la Cochin-chine. Ouvrage destiné à familiariser les étudiants avec le génie de la langue annamite. Paris 1871. 8°.

Middelburg (W.), Evenwichten in het stelsel Barnsteenzuurnitril—Zilvernitraat—Water. Akademisch proefschrift. Baarn 1902. 8°.

Molsbergen (E. C.), Frankrijk en de republiek der Vereenigde Nederlanden 1648-1662. Akademisch proefschrift. Rotterdam 1902. 8°.

Montoya (P. A. Ruiz de), Arte de la lengua Guarani, ó mas bien Tupi. Nueva edicion. Viena-Paris 1876. 8°.

Moquette, Eenige gegevens omtrent het variëeren van het riet, beschouwd in verband met de „Sereh". (Overdr. uit de Circulaires der Soerabajasche Vereeniging van Suikerfabrikanten, N°. 36, Sept. 1891.) 8°.

Moquette, Is het kweeken van suikerriet uit zaad, op groote schaal, mogelijk? (Overdr. uit „Teysmannia" 1892, N°. 9.) Batavia. 8°.

Moquette (J. P.), Iets over „Sereh" en over de „gele strepenziekte." (Overgedr. uit „Archief voor de Java-Suikerindustrie" 1894, afl. 9.) Soerabaia. 8°.

Moquette (J. P.), Iets over Fidjiriet. (Overg. uit „Archief voor de Java-Suikerindustrie" 1896, afl. 1.) Soerabaia. 8°.

Moquette (J. P.), Resultaten verkregen met suikerriet uit zaad. (Overgedr. uit „Archief voor de Java-Suikerindustrie" 1898, afl. 7.) Soerabaia. 8°.

Müller (F. Max), Râmakṛishna, his life and sayings. New impression. London-Bombay 1901. 8°.

Müller (*F. Max*), The Hitopadesa. Books I—V. London 1865, 1897. 8°.

Müller (*F. Max*) and H. Wensel, The Darma-Samgraha an ancient collection of Buddhist technical terms prepared for publication by Kenjiu Kasawara and after his dead edited by —. Oxford 1885. 8°.

Müller (*F. Max*), The science of thought. London 1887. 8°.

Müller (*F. Max*), Three lectures on the Vedânta philosophy, delivered at the royal institution in March, 1894. London, New-York and Bombay 1901. 8°.

Müller (*F. Max*), Natural religion. The Gifford lecture delivered before the university of Glasgow—in 1888. New impression. London, New-York and Bombay 1899. 8°.

Müller (*F. Max*), Anthropological religion. The Gifford lectures delivered before the university of Glasgow in 1891. New issue. London, New-York and Bombay 1898. 8°.

Müller (*F. Max*), Theosophy or psychological religion. The Gifford lectures delivered before the university of Glasgow in 1892. New impression. London, New-York and Bombay 1899. 8°.

Müller (*F. Max*), Physical religion. The Gifford lectures delivered before the university of Glasgow in 1890. New edition. London, New-York and Bombay 1898. 8°.

Nieuwe *Mijnwetgeving*. — Voorschriften tot uitvoering van het Koninklijk besluit van 29 Juli 1899, N°. 29 (Indisch Staatsblad 1899 N°. 297).

Deel I. Vereischten waaraan houders van mijnconcessiën moeten voldoen.

Ontwerp eener ordonnantie tot uitvoering van art. 1, sub B en D, van het koninklijk besluit in Staatsblad 1899 N°. 297.

Ontwerp A; Inleiding, Memorie van toelichting.

Uitgegeven met machtiging der Regeering. Batavia 1903. 8°.

Deel II.

Regeling van de heffing van vast recht en cijns van de bruto-opbrengst van mijnconcessiën.

Ontwerp eener ordonnantie tot uitvoering van art. 1, sub C en het tweede lid van artikel 2 van het koninklijk besluit in Staatsblad 1899 N°. 297.

Ontwerp B; Memorie van Toelichting.

Verzameling van voorschriften betreffende de protestantsche kerken in *Nederlandsch-Indië*, vervaardigd onder toezicht van het Bestuur over de protestantsche kerken in Nederlandsch-Indië. Batavia 1902. 8°.

Verslag van den dienst van het Boschwezen in *Nederlandsch-Indië* over het jaar 1901. Batavia 1902/3. fol.

Deel I. Algemeen Verslag.

„ II. Afzonderlijke verslagen der boschdistricten en houtvesterijen op Java en Madoera.

Netherlands-India at the fifth national industrial exhibition of Japan, held in the city of Osaka in the year 1903 (36th year of Meiji). 8°.

Verslag eener reis naar de Thee-districten van Britsch-Indië en Ceylon ondernomen door de heeren *H. J. Th. Netscher* en *A. A. Holle* in opdracht van de Cultuur-Maatschappij Parakan-Salak. (Niet in den handel.) Batavia 1903. fol.

Newbold & Wilson, The Chinese secret triad Society of the Tien-ti-huih. (From the Journal of the Asiatic Society N°. 11, May, 1840.) London. 8°.

New-York Directory of Exporters 1894. 4°.

Nijpels (*G.*), Onze strijd in Zuid-West-Selebes tot 1838 en de daaruit te putten lessen. 2 dln. Batavia 1902. 8°.

Oesman bin Abdulla bin Jahja, Ini kitab bernama Tjempaka Moelia mentjaritaken hal manoesia di dalem anem fatsal jang tersadia. Karangan hamba jang dlaif —. Batavia 1886. 8°.

Boekoe tjerita dahoeloe kalah di negri Tjina tempo Ong Tjiauw Koen nama Siang Hong Kie Yan merk Han

Tiauw Hongtee Han-Ong. Tersalin dari boekoe Tjina oleh *O. H. T.* & Y. P. S. Soekaboemi. Tjitakan jang ka-doea kali. I. Batavia 1903. 12°.

Landverkenningen behoorende bij deel II van den Zeemansgids voor den *Oost-Indischen* Archipel. 's Gravenhage 1902. 8°.

Ophuijzen (*Ch. A. van*), Maleische Taalstudiën. I. Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Osaka and the exhibition 1903. Osaka 1903. 12°.

Ossenbruggen (*T. D. E. van*), Een en ander over hypotheekverzekering. Semarang-Soerabaia 1903. 8°.

Otto (*E.*), Pflanzer-und Jägerleben auf Sumatra. Berlin 1903. 8°.

Oudemans (*J. A. C.*) et J. Bosscha, Galilée et Marius. (Extrait des Archives Néerlandaises des Sciences exactes et naturelles. Série II, tome VIII.) Z. p. en j. 8°.

Pannekoek (*A.*), Untersuchungen über den Lichtwechsel Algols. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Pichel (*R.*), Die Heimat des Puppenspiels. Rede beim Antritt des Rektorats der Königl. vereinigten Friedrichs-Universität Halle-Wittenberg. Halle 1900. 8°.

Pisonis (*G.*), De Indiae utriusque re naturali et medica. Amstelaedami 1658. fol.

Plaggert (*M. A. J. Gerritsen*), Ontwerp van eene administratie en boekhouding van een handelszaak in Nederlandsch-Indië. Eerste gedeelte. Uitgegeven op verzoek van het Instituut voor handelsonderwijs te Batavia. Batavia 1903. 8°.

Het Museum *Plantin*-Moretus te Antwerpen en zijne kunstuitgaven. Antwerpen. z. j. 8°.

Pleijte (*C. M.*), Rampzalige Boersok. (Overdruk uit „Album-Kern".) Leiden 1903. 4°.

Pleijte (*C. M.*), Singa Mangaradja, de heilige Koning der Bataks. Zijne afkomst en de openbaring der eerste wetten volgens een handschrift uit Bakkara behoorende tot het legaat „Dr. H. N. van der Tuuk". (Overgedr.

uit de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned. Indië, 7e volgreeks, I.) 8°.

Plooij (*D.*), De bronnen voor onze kennis van de Essenen. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Pöhlmann (*R.*), Griechische Geschichte im neunzehnten Jahrhundert. Festrede gehalten in der öffentlichen Sitzung der k. b. Akademie der Wissenschaften zu München am 13. März 1902. München 1902. 4°.

Revised statutes and codes of *Porto Rico*. Containing all laws passed at the first and second sessions of the legislative assembly in effect after July first, nineteen hundred and two, including the political code, the penal code, the code of criminal procedure, the civil code. Published by authority of the legislative assembly. San Juan, Porto Rico. 8°.

Prick (*F. P. H.*), Ons onderwijs in de moderne talen en hare letterkunde. Batavia — Den Haag 1903. 8°.

Annual Progress Report of the Archaeological Surveyor, *Punjab* Cercle, for the year ending 31st March 1902 und 1903. Lahore. fol.

Raden Ajoe Lasminingrat, Warnasari atawa roepa-roepa dongeng di salin tina basa Walanda kana basa Soenda koe —. Batavia 1903. 8°.

Raden Soerja Karta Lĕgawa, Tjarita Djahidin kalawan piwoeroek sĕpoehna disoedakeun koe —. Batavia 1903. 8°.

بهوا اينله چتر ايڠبرنام ڤوهن ڤرهيمڤونن ڤدا مپياكن ڤري ڤرجلانن
يڠ تله دكاراڠ اوله راج ڠلي كلان بن يڠ دڤرتوان مودا راج
محمد يوسف الحدي كتيک كوميسي كڤولو توجه ڤد تاهن
١٣١٣ د چيتاء د مطبعة الريوية ڤولو ڤيڠة ڤداتاهن سنة ١٣١٠.

Bahoewa inilah tjitra jang bernama Poehon Perhimpoenan pada menjataken pri perdjalanan jang tebah di karang oleh *Radja Ngali Kalan* bin jang di pertoewan moeda Radja Mahmoed Joesoep Alhamdi koetika koemisi kapaloeh toedjo pada tahoen 1313. Di tjitak di Matabingat Arijoejah poelo Panjangat tahoen Sanah 1310.

Rahing daëng Magassing, Boegineesche vertaling van het Makassaarsche leesboekje van Intje Nanggoeng. Batavia 1902. 8°.

Rapport der Pauperisme-commissie, ingesteld bij artikel 2 van het Regeeringsbesluit van 29 Juni 1902 N°. 9. Batavia 1903. fol.

Ravesteijn (P. J. van), Handleiding bij het teekenonderwijs in de laagste klasse der openbare Europeesche lagere school in Nederlandsch-Indië in opdracht van den Directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid samengesteld door —. Batavia 1902. 8°.

Idem voor de middelste en hoogste klasse. Batavia 1903. 8°.

Retana (W. E.), La imprenta en Filipinos (1593-1810) con una demonstración gráfica de la originalidad de la primitiva. Adiciones y observaciones à la imprenta en Manila de D. J. T. Medina por —. Madrid 1899. 8°.

Rhins (J. L. Dutreuil de), L'Asie centrale (Thibet et régions limitrophes) Texte et atlas par —. Ouvrage publié sous les auspices du ministère de l'instruction publique et des beaux-arts. Paris 1889. 4°.

Atlas B 57*

Rocamora (F.), Catecismo de la doctrina cristiana en la lengua de Isinay *ó* Inmeas, corregido, añadido y redactado en mejor forma del antiquo manuscrito por —. Manila 1876. 12°.

Ronkel (Ph. S. van), De oorsprong van het Maleische woord tjoema; — idem van het Maleische woord binara; — Een bericht over vampirisme bij een Syrischen schrijver. (Overdrukken uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde, deel 46, afl. 1.) Batavia 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), De oorsprong van het Maleische woord bagain. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), Over de herkomst van het Maleische

woord djodo. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), Eene moderne Arabische verhandeling over de zwaartekracht. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), De oorsprong van het Maleische woord kamandikai. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 5.) Batavia 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), Over den oorsprong van het Maleische woord pawai. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 5.) Batavia 1903. 8°.

Ross (E. Denison) and E. G. Browne, Catalogue of two collections of Persian and Arabic manuscripts preserved in the India office library. London 1903. 8°.

Rossem (C. D. van), De invloed der ongevallenverzekering op de invaliditeit. Akademisch proefschrift. Leiden 1901. 8°.

S. (Ethel Mac), Ja en neen. Batavia 1901. 8°.

S. (Ethel Mac), Tjampoeran. Uitgave van „De Locomotief". Semarang. z. j. 8°.

S. (Ethel Mac), Als kaf voor den wind ..... Amsterdam 1899. 8°.

Sandberg (G.), Zie Sarat Chandra Das.

Sarat Chandra Das, Tibetan-English Dictionary with Sanskrit synonyms. Revised and edited under the orders of the Government of Bengal by Graham Sandberg and A. William Heyde. Calcutta 1902. 4°.

Schaank (S. H.), Ancient Chinese phonetics. (Extrait du T'oung pao, vol. 8 en 9.) Leiden. 8°.

Schaap jr. (F.), Faillissement Goudexploitatie-Maatschappij „Mindrineti". (Den Haag 1903.) 8°.

Schaeffer (N. J. M. Façee), Over de aetiologie van de ontijdige loslating der placenta bij normale zitplaats gedurende de graviditeit. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Schat (*P.*), Verdere mededeelingen over „Surra". (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 2.) Soerabaia 1903. 8°.

Scheltema (*J. F.*), Nederlandsch-Indië en de Wereldtentoonstelling te Parijs. (Overgedr. uit „De Indische Gids" Augustus-afl. 1900.) 8°.

Scheltema (*J. F.*), De nieuwste vindingen van Dr. C. de Mooy. (Overgedr. uit „De Indische Gids", Februari-aflevering 1899.) 8°.

Schepers (*M. A.*), Alciphronis rhetoris epistularum libri IV. Akademisch proefschrift. Groningae 1901. 8°.

Schiefner (*F. A. von*), Tibetan tales derived from Indian sources. Translated from the Tibetan of the Kah-Gyur by —. Done into English from the German, with an introduction by W. R. S. Ralston. London 1882. 8°.

Schmidt (*J. J.*), Tibetisch-Deutsches Wörterbuch, nebst deutschem Wortregister. Herausgegeben von der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. St. Petersburg-Leipzig 1841. 8°.

Schmidt (*R.*), Beiträge zur indischen Erotik, das Liebesleben des Sanskritvolkes nach den Quellen dargestellt. Leipzig 1902. 8°.

Schrader (*F. O.*), Ueber den Stand der Indischen Philosophie zur Zeit Mahāvīras und Buddhas. Strassburg 1902. 8°.

Schwarz (*J. Alb. T.*), Voorloopige mededeelingen omtrent Minahassische Uilespiegel-verhalen. (Overgedr. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel 46, afl. 4.) Batavia 1903. 8°.

Schwarz (*J. Alb. T.*), De benamingen tontemboan en tompakĕwa. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Schuijten (*M. C.*), Over de snelheid der uitstralingswarmte van het lichaam. (Overgedr. uit de „Handelingen van het zesde Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres", gehouden te Kortrijk op 28 September 1902.) 4°.

Scott (*C. Payson Gurley*), The Malayan words in English. Reprinted from the „Journal of the American Oriental Society". New Haven, Connecticut, U. S. A. 1897. 8°.

Verslag over den waters- en voedingsnood in de Residentie *Semarang*, uitgebracht door de Commissie, ingesteld bij Gouvernements Besluit dd. 2 Juli 1902 N°. 8. Uitgegeven op last der Regeering. Buitenzorg 1903. fol.

Sĕrat wédákâ satmâkâ octawi pepakem ing yang gesang. Djilid I. Semarang 1903. 8°.

Siebold (*A. von*), Ph. Fr. von Siebold's letzte Reise nach Japan 1859-1862. Berlin 1903. 8°.

Sluijters (*L. M. J. van*), Assurantie-commentaren door de Directiën der Oost-Indische Zee- en Brandassurantie Maatschappij, de Bataviasche Zee- en Brandassurantie Maatschappij, de Nederlandsche Lloyd, de Javasche Zee- en Brandassurantie Maatschappij, te Batavia. N°. 1. Aldaar 1903. 8°.

Smith (*W.*), A schooldictionary of Greek and Roman antiquities. Abridged from the larger dictionary by —. London 1845. 8°.

Smyth (*H. Warrington*), Five years in Siam from 1891 to 1896. 2 vol. London 1898. 8°.

Gedenkboek der Burger-Avondschool te *Soerabaia*, 2 November 1877 — 2 November 1902. Soerabaia. 4°.

Sokolowsky (*A.*), Menschenkunde. Eine Naturgeschichte sämtlicher Völkerrassen der Erde. Ein Handbuch für jedermann. Zweite Auflage. Stuttgart, Berlin, Leipzig. z. j. 8°.

Sourindro Mohun Tagore (*Raja Sir*), Dhátumálá or a garland of metals, compiled and translated into English from various Sanskrit works, by —. Calcutta 1903. 8°.

Sourindro Mohun Tagore (*Raja Sir*), The coronation: being a compilation of the procedure as laid down in the Hindu classical works, with stanzas specially addressed to His most gracious Majesty the Emperor of India. Calcutta 1903. 8°.

Sourindro Mohun Tagore (*Raja Sir*), Gandharva kalapa Vyakarana. A comparison and reconciliation of the rules of Grammar and Music. Calcutta. 8°.

Spaarwater (*S. A.*), Handleiding bij het onderwijs in Landmeten en Waterpassen. Samengesteld op last van den Directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid in Ned.-Indië door —. 's Gravenhage z. j. 4°.

Sparnaaij (*K. F.*), De toekomstverwachtingen van Jeremia. Akademisch proefschrift. Gouda (1902). 8°.

Stilson (*L.*), Burmese pictorial reader, originally prepared and revised by —. 5th edition. Rangoon 1885. 8°.

St. John (*R. F. St. Andrew*), A Burmese reader, being an easy introduction to the written language and companion to Judson's grammar. For the use of civil service students and others who wish to acquire the language quickly and thoroughly. Oxford 1894. 8°.

The *Straits* Vocabulary. English, Malay, Hokkien Chinese and Tamil. 7th edition (enlarged). Singapore 1901. 4°.

Stratz (*C. H.*), Die Körperformen in Kunst und Leben der Japaner. Stuttgart 1902. 8°.

Studnicka (*F. J.*), Zie Tycho Brahe.

Surat segal musmur'. Harlem 1826. 8°.

Symes (*M.*), An account of an embassy to the Kingdom of Ava, sent by the Governor-General of India, in the year 1795. London 1800. 4°.

Tassy (*G. de*), Les aventures de Kamrup, par Tahcin-Uddin, traduites de l'Hindoustani par —. Paris 1834. 8°.

De porceleyne fles A° 1672. — Faiencerie de Delft de Joost *Thooft* et Labouchère Delft, Pays-Bas. Delft z. j. 8°.

Tiele's Kamer. — Zie Bibliotheek der Rijks-universiteit te Leiden.

Tiemersma (*L.*), Sobat anak sĕkola. 4 st. Batavia 1901. 8°.

Tjerita perang dari Hadoea Fiak negri Japan dan Taywan tersalin dari boekoe Tjina jang ber'alamat „Lauw Tay

Tjiang Koen Peng Wie Tjian Kie" telah terlahir moelai boelan Augustus 1895-1903. Tjitak jang kadoea kali. Batavia 1903. 12°.

Bericht über die Astrologischen Studien des Reformators der beobachtenden Astronomie *Tycho Brahe*. Weitere Beiträge zur bevorstehenden Saecularfeier der Erinnerung an sein vor 300 Jahren erfolgtes Ableben. Von Prof. Dr. F. J. Studnicka. Prag 1901. 8°.

Bericht über die Saecularfeier der Erinnerung an das vor 300 Jahren erfolgte Ableben des Reformators der beobachtenden Astronomie *Tycho Brahe*, welche die Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften am 24. October 1901 veranstaltet hat. Prag 1902. 8°.

Bericht über die Untersuchung der Gebeine *Tycho Brahe's*. Erstattet von Dr. H. Matiegka. Prag 1901. 8°.

Verbeek (Reinier D.), Grondwetschennis. Het wetsontwerp tot opsporen van delfstoffen van staatswege. 's Gravenhage 1903. 8°.

Verdam (H. D.), De Senatu areopagitico. Akademisch proefschrift. Lugduni-Batavorum 1902. 8°.

Verrijp (D. P. A.), Het interferentievlak bij de ringen van Newton en bij eenige andere verschijnselen. Akademisch proefschrift. Arnhem 1902. 8°.

Verzamelingen, aanwezig in 's Rijks Ethnographisch Museum, voorzien van toelichtende verklaringen der verzamelaars, en voor een deel reeds gediend hebbende als grondslag voor de publicatie van werken of opstellen. Leiden 1902. fol.

Vet (W. A. van der), Het Biënboec van Thomas van Cantimpré en zijn exempelen. Akademisch proefschrift. 's Gravenhage 1902. 8°.

The *Vidhāna Paryāta* edited by Paṇḍita Tārāprasanna Vidyāratna. Vol. I, fasc. 1, 2 (Bibl. Indica, new series, N°. 1034.) Calcutta 1903. 8°.

Voit (C. von), Max von Pettenkofer zum Gedächtniss. Rede im Auftrag der mathematisch-physikalischen Classe

der kgl. bayer. Akademie der Wissenschaften in München gehalten von —. München 1902. 4°.

Volz (*W.*), Die Anordnung der Vulkane auf Sumatra. (Sonderabdruck aus dem Jahresbericht der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur.) Breslau (1901). 8°.

Vossion (*L.*), Grammaire Franco-Birmane d'après A. Judson, augmentée d'un grand nombre d'exemples inédits, d'un appendice relatif aux livres sacrés et à la littérature des Birmans, et de la prononciation en Français de tous les mots Birmans qui paraissent dans le texte par —. Précédée d'une préface par Léon Feer. Paris 1888. 8°.

W. (*K.*), „Schaarschte" en Rapporten. — Eene bijdrage tot de geschiedenis van den nood in Indramajoe. (Overdruk uit het Nieuws van den Dag voor Ned. Indië).

Wade (*J.*), A dictionary of Boodhism, and Burman literature. Compiled by —. Maulmain 1852. 8°.

Wakker (*J. H.*) en J. P. Moquette, Onderzoek der Variëteiten. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1897, afl. 2.) Soerabaia. 8°.

Wenckstern (*F. von*), A bibliography of the Japanese empire. Being a classified list of all books, essays and maps in European languages relating to Dai Nihon (Great Japan) published in Europe, America and in the East from 1859-93 A. D. (VIth year of Ansei — XXVIth of Meiji) compiled by —. To which is added a facsimile reprint of: Léon Pagès Bibliographie Japonaise depuis le XVe siècle jusqu'à 1859. Leiden 1895. 8°.

Wershoven (*F. J.*), Lehr-und Lesebuch der Siamesischen Sprache und Deutsch-Siamesisches Wörterbuch zum Selbststudium. Wien-Pest-Leipzig. z. j. 8°.

Westerrode (*W. P. D. de Wolff van*), Het onderzoek naar de werking der pandhuispacht en de proefneming met eigen beheer. Beschreven door den Assistent-Resident in commissie —, bijgestaan door de Controleurs in

commissie F. H. D. H. von Ende en E. W. Ph. M. Nittel. (Batavia 1903.) fol.

Eerste deel. Aanleiding, Strekking. Inrichting.

Tweede deel. Resultaten, Conclusiën.

Weule (*K.*), Völkerkunde und Urgeschichte im 20. Jahrhundert. Eisenach und Leipzig 1902. 8°.

Wroth (*W.*), Catalogue of the Greek coins in the British Museum. Parthia. London 1903. 8°.

Y. L. M. dan Tj. K. L., Boekoe sairan dari tjeritanja „Tan Sha" dan „Go Nio". Batavia 1902. 12°.

Zabel (*R.*), Durch die Mandschurei und Sibirien. Reisen und Studien von —. Leipzig 1902. 4°.

Zeeman (*C. F.*), Opvattingen van een Amerikaan en Indische toestanden. Opmerkingen en beschouwingen van een gepensionneerd O. I. ambtenaar. Amsterdam 1903. 8°.

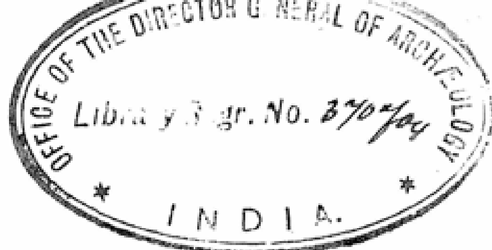
Zehntner (*L.*), Levenswijze en bestrijding der boorders. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie, 1896, afl. 10.) Soerabaia 1896. 8°.

Zehntner (*L.*), Levenswijze en bestrijding der boorders. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1896, afl. 13.) Soerabaia 1896. 8°.

Zehntner (*L.*), Levenswijze en bestrijding der boorders. V. De paarsroode boorder. VI. De Bandongboorder. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1898, afl. 15.) Soerabaia 1898. 8°.

Zehntner (*L.*), De plantenluizen van het suikerriet op Java. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1899, afl. 7.) Soerabaia 1899. 8°.

Zwiers (*H. J.*), Recherches sur l'orbite de la comète périodique de Holmes et sur les perturbations de son mouvement elleptique. Deuxième mémoire. Akademisch proefschrift. Leiden 1902. 8°.

Notulen van de zesde Directievergadering, gehouden op Vrijdag den 9en October 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Mr. J. H. Abendanon, Vice-President, Dr. C. Snouck Hurgronje, Dr. Ph. S. van Ronkel, Dr. G. A. J. Hazeu, Ds. A. S. Carpentier Alting en H. N. Stuart, Secretaris.

Afwezig de Heeren: Mr. J. A. van der Chijs, Dr. J. L. A. Brandes en C. den Hamer.

De Vice-President opent de Vergadering met een woord van welkom aan Dr. Snouck Hurgronje, die bereidwillig zich de op hem gevallen keuze tot voorzitter van de Directie heeft laten welgevallen en spreekt de overtuiging uit, dat de belangen van het Genootschap door den nieuwen voorzitter zullen worden behartigd met dezelfde toewijding en degelijkheid, als waarvan al het werken en streven van den heer Snouck Hurgronje het kenmerk draagt.

Nadat het praesidium is overgedragen en overgenomen met eene dankbetuiging voor de welwillende woorden door den heer Abendanon uitgebracht neemt de Voorzitter in behandeling

I. de volgende uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

1°. de missive van den Directeur van O., E. en N. ddo. 31 Juli j.l. No. 12397, houdende aanbieding uit naam van den hulpprediker ten dienste van de Inlandsche Christen-gemeente te Sonder (Menado) J. A. T. Schwarz van een opstel getiteld: Het verhaal van den Gulzigaard in het Tontemboansch, Sangireesch en Barée. Tekst, vertaling en aanteekeningen," door dien hulpprediker en den afgevaardigde van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, tijdelijk in dienst

van den Lande, Dr. N. ADRIANI, in gemeenschappelijken arbeid samengesteld.

Wordt besloten tot plaatsing in de Verhandelingen.

2°. Schrijven van den heer H. R. DU MOSCH, dd°. 4 Augustus j l. houdende aanbieding van een stel van 18 photografieën van de tentoonstelling te Osaka, met bijgevoegde beschrijving.

Onder dankbetuiging in de verzameling photographieën.

3°. renvooi van den Directeur van O., E. en N. dd°. 11 Aug. j.l. N°. 23319 ten geleide van het driemaandelijksch Rapport (Januari-Maart 1903) der Commissie voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera.

Deponeeren.

4°. Schrijven van den heer J. E. JASPER te Djombang van 12 Aug. j.l. houdende aanbieding van een opstel over Inlandsche methoden van hoorn-, been-, schildpad-, schelp- en parelmoerbewerking.

Wordt besloten tot plaatsing in het Tijdschrift.

5°. Een voorstel van Dr. BRANDES van de volgende strekking:

Er is reeds meer dan eens op gewezen, dat de verzameling van het Genootschap ten opzichte van het eiland Bali zeer arm is.

Dit kwam, nu het onlangs noodig was de Balische wajangfiguur met de Javaansche te vergelijken, ook maar al te zeer weer aan het licht.

Het genootschap bezit wel *zes*, zegge *zes*, wajang koelitpoppen van daar: Kalantaka, Anala, Sakoeni, Matsyapati, Salja en Dropadi, zie catalogus ethnographische afdeeling, N°. 3546—3551.

Reeds deze zes poppen zijn voldoende om ten volle de overtuiging te schenken dat van Hoevell (dat is nu meer dan een halve eeuw geleden), en vóór hem reeds anderen, terecht er op wezen, dat deze poppen wat men noemen kan

menschelijker figuren hebben dan de Javaansche, en dat hare bestudeering voor het beter kennen van de geschiedenis van de wajang noodzakelijk zijn zal.

Een onderzoek der voorhanden poppen liet, voor zoo ver vergelijking mogelijk was, — Kalantaka laat zich slechts indirect met tegenhangers confronteeren — allerlei bijzonderheden ten opzichte van den vorm, de samenstelling, de kleedij, het ornaat, enz., reeds oogenblikkelijk zien, maar deed de behoefte aan meer materiaal tegelijkertijd dringend gevoelen. Dubbel, omdat met den loop, die de oudheidkundige onderzoekingen op Oost-Java in dit jaar genomen hebben, een poging om de vervormingen en wijzigingen historisch te traceeren, op het program moet worden gebracht, zal men verder willen doordringen in het godenornaat, en voor de ikonographie niet verzuimen wat er voor gedaan moet worden. Evengoed als men, tot een goed begrip, heeft te trachten op te sporen wat de oorsprongen waren, heeft men er op te letten wat er van geworden is, om zoo tot het inzicht te komen hoe het werd opgevat en hoe men het begrepen heeft.

Reeds hierom alleen mag het wenschelijk heeten over te gaan tot het aanschaffen van een stel goede Balische wajang-poppen, dat vermoedelijk wel niet zoo te krijgen zal zijn, en daarom zij hier het voorstel gedaan een der ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur op Bali, bijv. den Controleur SCHWARTZ, uit te noodigen ons zijn tusschenkomst te verleenen tot het laten aanmaken daarvan, wat ook de onkosten over een langer tijdsverloop verdeelen zal.

Wordt besloten, alvorens eene beslissing ter zake te nemen, den heer H. J. E. F. SCHWARTZ, Controleur B. B. te Singaradja uit te noodigen eene berekening der kosten voor de aanschaffing van een dergelijk stel wajang-poppen te willen doen maken en de Directie hiermede in kennis te stellen.

6°. Schrijven van den Mantri Goeroe DJAJAWINATA te Alian (Keboemen) van 27 Augustus, houdende aanbieding van een opstel handelende over de wenschelijkheid, dat op

de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers en de Hoofdenscholen het oud-Javaansch onderwezen worde.

Het opstel is in 't Maleisch geschreven, hoewel de schrijver meermalen blijk geeft het Nederlandsch vrijwel machtig te zijn. De schrijver wijst op het onloochenbare feit, dat bij de hedendaagsche Javanen kennis van het oud-Javaansch en van de oude literatuur al minder en minder gevonden wordt. Toch is het naar zijne meening van groot belang, dat althans de meer ontwikkelde Javanen, vooral de onderwijzers, hun oude taal en literatuur niet verwaarloozen, „want" — zoo zegt hij, zijn beweringen met voorbeelden trachtend te staven — het oud-Javaansch is de sleutel, niet alleen tot het Javaansch, maar ook tot het Balineesch, het Madoereesch, het Maleisch en andere talen van den Archipel, terwijl de oude literatuur veel bevat, dat mooi en nuttig is om te kennen."

„De Javanen echter begrijpen die oude taal niet meer: hun verklaringen van den ouden tekst zijn meestal geheel en al verkeerd. Verstaan wordt ze thans alleen door de poedjånggâ's onder de Hollanders, zooals vooral prof. KERN. Daarom zou het wenschelijk zijn dat zulke Hollanders, die het oud-Javaansch volgens de Hollandsche methode hebben bestudeerd, op hunne beurt aan Javanen, b.v. allereerst aan leerlingen van kweekscholen, daarin onderwijs gaven."

Hoewel vorm en betoogtrant het artikel ongeschikt doen zijn voor opname in ons tijdschrift, dient toch de bijzondere aandacht gevestigd te worden op dit opstel, het eerste — voorzoover men weet — waarin een Javaan, na zich eenigszins vertrouwd te hebben gemaakt met het werk van Nederlandsche Javanisten (de Kawi-studien en de Râmâyana-uitgave van prof. KERN blijkt hij o. a. te kennen), het belang van die studiën ook voor Javanen duidelijk maakt en den weg tracht aan te wijzen, waarlangs ook zijn rasgenooten tot betere kennis van hun oude taal en literatuur kunnen geraken.

Wordt besloten het opstel niet in de édita op te nemen,

doch den schrijver aan te raden het aan te bieden aan één der inlandsche tijdschriften (b.v. de Sâsâdârâ) of couranten (b.v. de Djawikandâ).

7°. Een artikel van Dr. F. DE HAAN te Batavia, getiteld „Soebatten".

Wordt besloten tot plaatsing in het Tijdschrift, mits de schrijver in eene kleine wijziging toestemme.

8°. Het pepadonwezen en het huwelijks- en erfrecht in de afdeeling Toelang Bawang der Lampongsche Districten, door J. H. HISSINK.

Plaatsing in het Tijdschrift.

9°. Brieven van den heer H. D. H. BOSBOOM te 's Gravenhage, dd°. 11 Augustus en 6 September j.l. vergezeld van een artikel getiteld „Een buitenverblijf of *Thuijn* nabij Batavia in de 18e eeuw," een en ander naar aanleiding van de uitnoodiging bedoeld bij Notulen Juni '03 I *e*. Aangezien de beschrijving van dit buitenverblijf, opgesteld aan de hand van den platten grond van JAN SCHREUDER's Thuijn en Woonhuijs, zonder afbeelding van weinig waarde zoude zijn, heeft schrijver zich veroorloofd de kaart van JAN SCHREUDER door middel van autotypie te doen reproduceeren, waarvan de kosten *f* 36.— bedragen.

Verder meldt schrijver:

„Van het project van de Capel binnen 't Casteel vervaardigd ter ordre van den G. G. VAN DIEMEN saler, zal Uwe Directie te gelegener tijd eene copie worden aangeboden, terwijl mijne aandacht op andere merkwaardige kaarten en plattegronden ten behoeve van Uw Genootschap gevestigd blijft.

De vraag heeft zich echter bij mij voorgedaan, of Uwe Directie zich op het punt van kaarten en pl. gronden uitsluitend tot Batavia wil bepalen; van een der oudste steden op Java, die een Europeesch karakter dragen, van Semarang, dat, zooals u bekend zal zijn, reeds bij contract met SPEELMAN

dd°. 15 Januari 1678 aan de Comp^ie. werd afgestaan, bestaan in het R. A. eenige kaarten als:

Samarang's situatie in 1695 (een schets waarop het ontworpen fort);

Platte grond van het fort (vijfhoek) met tal van woningen daarbinnen, overgekomen in 1699);

Een kaart uit het jaar 1719 } niet veel meer dan schetsen;
Een id. „ „ „ 1741 }

Een zeer belangrijke, gedetailleerde pl. gr. van de stad uit het jaar 1787;

Een idem kaart van Samarang en omstreken van het jaar 1788;

Is het niet wenschelijk de collectie kaarten, ook met die van Samarang aan te vullen?"

Wordt besloten:

1° den thesaurier op te dragen om de door den heer BOSBOOM gemaakte kosten à ƒ 36.— per postwissel over te maken;

2° het opstel in het Tijdschrift te plaatsen, en in afwachting van de terugkomst ter plaatse van Dr. BRANDES in beraad te houden diens voorstel, om bij dat opstel ook uit te geven eene afbeelding van VAN OSSENBERGH's huis;

3° den heer BOSBOOM uit te noodigen, om de boven omschreven kaarten en pl. gronden van Samarang op kosten van het Genootschap te doen reproduceeren.

10°. Schrijven van den heer M. JOUSTRA te Boeloeh Awar, dd°. 31 Aug. '03, houdende 1° aanbieding van een opstel voor het Tijdschrift getiteld: Karo-Bataksche Vertellingen; 2° mededeeling dat schrijver in het bezit is van een Bat. tooverstaf, en wel van de „toenggal panaloean"; deze is afkomstig van OMPOE SOMBA SEBATA, een der aanzienlijkste hoofden van het schiereiland Samo Sir, in het Toba-meer, welke tooverstaf aan het Genootschap ten geschenke wordt aangeboden, aangezien deze in kunstigheid van bewerking niet achterstaat bij de beste van dit soort, en in voorstelling nog

al wat afwijkt van den door den heer MEERWALDT in de „Bijdragen van het Kon. Instituut (6° volgr. X)" beschrevene.

Wordt besloten:

1° tot plaatsing van het opstel in de Verhandelingen;

2° het door den heer JOUSTRA aangeboden geschenk onder dankbetuiging te aanvaarden.

11°. Het Nirvâna-tooneel en de Baraboedoer door Dr. J. BRANDES.

Plaatsen als bijlage achter de Notulen.

12°. Missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 17 September 1903, N°. 14978, ten geleide van het door Dr. J. WINKLER uitgebracht rapport over de oorzaken der afneming van de bevolking van het eiland Enggano en over de maatregelen om het uitsterven dier bevolking tegen te gaan. (Zie Not. Aug. '02, VI, pag. 76).

Wordt besloten tot gedeeltelijke plaatsing in het Tijdschrift.

13°. Voorstel van Mr. J. A. VAN DER CHIJS tot aankoop ten behoeve van de sphragistische verzameling van een zilveren zegelstempel, afkomstig van Atjeh, tegen den prijs van ƒ 16.—, te koop aangeboden door den antiquarius J. SCHULMAN te Amsterdam.

Conform.

II. De navolgende tusschentijds ingekomen stukken:

1°. Nota betreffende de Atjèhsche goud- en zilversmeedkunst, samengesteld door den 1[en] Luit. der Inf. T. J. VELTMAN, civiel-gezaghebber van Padang-Tidji.

In rondlezing.

2°. Missive van den resident van Amboina, dd°. 11 Aug. 1903 N°. 4032, houdende aanbieding van een cognossementfactuur betreffende een kist inhoudende 19 klewangs, 4 schildpad kerangs, 23 gongs, 3 lela's, 7 mas boelan, 3 sarongs en 2 koralen afkomstig van het eiland Wetter en aldaar

door de bevolking van Lirang als boete opgebracht (zie Not. Juni '03, II 5°).

Wordt besloten aan de Regeering het voorstel te doen bedoelde goederen aan het Genootschap in bruikleen af te staan.

3°. Missive van den 1[en] Gouv. Secretaris, dd°. 27 Aug. 1903, N°. 2843, houdende aanbieding van eenige goederen, welke door het Gouvernement ten geschenke zijn ontvangen van den Stedehouder van Gianjar (residentie Bali en Lombok), met verzoek nopens de aan die goederen te geven bestemming te willen dienen van consideratie en advies.

Deze goederen, bestemd voor drie in rang verschillende autoriteiten, bestaan uit drie onderling geheel overeenkomende verzamelingen, alleen daarin verschillend dat bij een er van enkele voorwerpen met zilver en goud zijn versierd in stede van met goud alleen.

Elk der verzamelingen bestaat uit:
een gevlochten sirihdoos,
een zit-kussen,
twee lansen met goudbeslag,
twee zonneschermen,
een sigarenkoker met goudbeslag (petalangan),
twee gouden doosjes voor tabak en gambir (tjopoks),
een pisangschaar met gouden handvatten (katjip),
een zilveren schaaltje (lepèr),
twee kaarsjes (lilin),
een pakje „menjan kastagi",
een gouden ring (ali-ali),
twee sovereigns,
een vierkant kleedje (kekasan),
een gele buikband (saboek),
een kain (kampoeh),
een blauw zijden doek (oempal),
een stuk chits (wastra dewangga).

Uit één der verzamelingen is een pisangschaar met gouden

handvatten en uit alle drie de gouden ring door Z. E. den Gouverneur-Generaal uitgehouden.

Daar het der Directie eigenaardig voorkomt elk der verzamelingen, vooral ten opzichte der zuiver Balineesche voorwerpen, zooveel mogelijk in haar geheel te laten, wordt besloten der Regeering in overweging te geven eén er van in bruikleen aan het Genootschap af te staan en de beide andere te doen bestemmen voor het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden en het Museum „Prins Hendrik" te Rotterdam.

4°. Missive van denzelfden dd°. 28 Aug. '03, N°. 2850, waarbij wordt aangeboden een exemplaar van het eerste vervolg op den in 1898 in druk verschenen Catalogus der Bibliotheek van het Departement van Koloniën.

Bibliotheek.

5°. Missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 5 Aug. '03, N°. 12597, aanbiedende een ex van het werk „Het Gajōland en zijne bewoners" door Dr. C. Snouck Hurgronje, adviseur voor Inlandsche en Arabische zaken.

Bibliotheek.

6°. Missive van denzelfden dd°. 7 September '03, N°. 14388, ten geleide der missive van den Resident van Pasoeroean, dd°. 24 Augustus '03, N°. 9818/44, met verzoek een postwissel tot een bedrag van *f* 0.90 te willen doen toekomen, ten einde dit bedrag van den daarop rechthebbende uit te keeren (Zie Not. Juni '03 II, 11°).

Thesaurier om het noodige te verrichten.

7°. Missive van denzelfden dd°. 28 September j.l. N°. 15514, ten geleide van een afschrift der ministerieele depêche van 3 Juli j.l. Litt. A¹ N°. 29/1832 en bijlage, betreffende de publiceering in de uitgaven van het Genootschap van de driemaandelijksche rapporten der Commissie in Nederlandsch-Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, met welk denkbeeld de Gouverneur-Generaal zich geheel kan vereenigen.

De vraag wat van de rapporten voor publiceering in aanmerking komt, staat uit den aard der zaak geheel ter beoordeeling van de Directie van het Genootschap.

Ook de reeds verschenen rapporten zullen desgewenscht nog in de edita kunnen worden opgenomen. De vermelde Commissie is derhalve verzocht, om afschriften van die rapporten te doen vervaardigen en in te zenden (zie Not. Nov. '02 I, *f*, pag. 105 en Januari '03, II 18°, pag. 9).

Informatie.

8°. Missive van denzelfden dd°. 3 October j.l. N°. 15806, houdende aanbieding ter publiceering van het 7° driemaandelijksch rapport der Commissie in N. I. voor oudheidk. onderzoek op Java en Madoera.

Deponeeren.

9°. Missive van denzelfden dd°. 8 October j.l. N°. 16086, waarbij wordt verzocht te willen mededeelen, of aan de gewone Gouvernements subsidie voor het Genootschap ook in het jaar 1905 werkelijk behoefte zal bestaan.

Den Directeur v^d in bevestigenden zin te antwoorden.

10°. Renvooi van denzelfden dd°. 22 Augustus j.l. N°. 24021/03, ten geleide der missive van den Resident van Madioen dd°. 15 Aug. j.l. N°. 8034/25, met twee koperen beeldjes, toebehoorende aan den inlander Donokromo uit de desa *Blembem*, afd. *Ponorogo*.

De beeldjes geen Arch. waarde hebbende wordt besloten tot terugzending.

11°. Renvooi van denzelfden dd°. 10 September j.l. N°. 25024, ten geleide der missive van den Resident van Pekalongan dd°. 9 Juli '03 475/56 met twee steenen voetstukken, gevonden bij het schoonbranden voor de ontginning van het erfpachtsperceel *Panoendan*, gelegen in de afd. *Batang*.

De steenen voetstukken voor de Arch. Verzameling te behouden.

12°. Renvooi van denzelfden dd°. 10 September j.l. N°. 25277, ten geleide der missive van den Resident der Preanger Regentschappen dd°. 1 Sept. '03, N°. 10140/34, met een aarden kom, d° bord en d° pot, door den Inlander BAPA SAWIE, desa *Tjikangkarang*, distrikt *Tjidamar*, afd. *Tjiandjoer*, bij het bewerken van zijn hoema in den grond gevonden.

De voorwerpen voor de Arch. Verz. over te nemen tegen de getaxeerde waarde van *f* 10.—.

13°. Renvooi van denzelfden dd°. 10 September j.l. N°. 25485, ten geleide der missive van den assistent-resident van Malang dd°. 4 Aug. '03, N°. 773/44 met eenige voorwerpen door den Inlander WONGSOKERTO bij de desa *Kepoek*, onderdistr. *Djaboeng* in den grond gevonden.

De voorwerpen tegen de getaxeerde waarde van *f* 0.73 voor de Arch. Verz. over te nemen.

14°. Renvooi van denzelfden dd°. 22 September j.l. N°. 15214 met een vrachtbrief voor een bewerkten steen per spoor aangevoerd van Sidhoardjo (zie deze Not. II 20°).

Informatie.

15°. Missive van den Directeur van B. B. dd°. 8 Aug. '03, N°. 4921, houdende aanbieding van het derde deel van het door den heer F. FOKKENS samengesteld eindrésumé van het in de jaren 1888 en volgende ingesteld onderzoek met betrekking tot de heerendiensten op Java en Madoera.

Bibliotheek.

16°. Missive van den resident van Pasoeroean dd°. 22 Aug. '03, N°. 9688/44, benevens afschrift der missive van den ass. res. van Bangil dd°. 13 Aug. j.l. N°. 978/44, waaruit blijkt dat bij het daaromtrent ingesteld onderzoek in de afdeelingen Malang en Bangil niets is gebleken van verkoop van oudheidkundige voorwerpen (zie Not. Juni '03, II 22°).

Afschrift van de beide missives in handen gesteld zijnde van Dr. KOHLBRUGGE te Sidhoardjo, heeft deze daarop bij

schrijven van 18 Sept. j.l. geantwoord, dat zoowel inlandsche ambtenaren als europeesche ingezetenen wel eens oudheden koopen, die door verder onbekende lieden worden aangebracht; ten deele zijn die oudheden in schrijvers bezit overgegaan, getuige de twee bewerkte steenen dakgooten aan het Genootschap gezonden. Wel heeft men die aanbrengers de vraag gesteld van waar zij die voorwerpen aanbrachten en dan ontving men steeds hetzelfde antwoord en wel van REDJOPODO of Mertjopodo bij Kasri. Men is toen naar die plaats gaan zoeken, maar vond slechts de welbekende badplaats van dien naam, waar wel eenige steenen beelden staan, maar van waar volgens verklaring van den loerah, nimmer beelden waren weggehaald. Nu is het zeer wel mogelijk dat bij Kasri of Pandaän nog eene andere plaats onder genoemden naam bekend is, doch dit is te ver buiten schrijvers afdeeling om zich daarheen te kunnen begeven.

Nog onlangs heeft schrijver op verzoek van den Directeur van het Ethnographisch Museum te Leiden een aantal gipsafgietsels van oud porcelein gemaakt, dat van Prigen uit de afd. Bangil afkomstig was; controle echter is te eenen male onmogelijk daar de ambtenaren alleen die oudheden kunnen kennen, die boven den grond uitsteken, en een vervoer door Europeanen zich aan de controle der inlandsche politie onttrekt.

Wordt besloten den Resident vd. mede te deelen dat geene aanleiding is gevonden tot verdere opgave van bepaalde namen en feiten tot instelling van een nader onderzoek.

17°. Missive van den ass. res. van Toeloeng Agoeng, ddo. 23 Juli '03, No. 70/11, houdende aanbieding van eenige bronzen voorwerpen bij opgraving gevonden in de desa *Tenggong*, onderdistr. *Bandjarredjo*, distr. *Ngoenoet* dier afdeeling.

Wordt besloten de voorwerpen voor de Arch. Verz. te behouden en den vinder *f* 3.— tot schadeloosstelling te doen toekomen.

18°. Schrijven van de Kon. Natuurk. Vereeniging ddo.

4 Aug. '03, N°. 137, houdende aanbieding van eenige boekwerken.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

19°. Schrijven van Dr. N. ADRIANI te Sonder bij Amoerang, dd°. 1 Aug. '03, waarbij eenige wenschelijk geachte verbeteringen worden aangegeven voor een tweeden druk der „Blanco Woordenlijst" samengesteld door wijlen den heer K. F. HOLLE.

Wordt besloten den Directeur van O., E. en N. met de wenschen van Dr. ADRIANI in kennis te stellen, met verzoek daarmede bij een eventueelen tweeden druk van bedoeld werkje rekening te willen doen houden.

20°. Schrijven van Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE te Sidhoardjo, dd°. 23 Aug. '03, houdende mededeeling van de ontdekking bij den ass. wedono van Kloerak van een bewerkten steen, dienende tot afvloeiing van dakwater, welke steen aan het Genootschap zal opgezonden worden (zie deze Not. II 14°).

De steen bereids ontvangen zijnde, onder dankbetuiging in de Archaeol. Verzameling.

21°. Schrijven van denzelfden dd°. 2 October j.l. houdende bericht van afzending van een kist met koperwerk, volgens opdracht van het Genootschap ingekocht (zie Not. Aug. 1903, II *o*).

De kist bevat:

een antiek koperen doos, gegoten,
een bokor met wajangfiguren,
twee gendi's,
een groot presenteerblad,
een klein d°,
een bokor met dierenfiguren,
een bokor met teekeningen van rijtuigen, spoorwagens, enz.
een staande lamp met olieschaaltje,
een theepot in den vorm van een eend,
een ronde doos voor tabak,

een groote muurlamp in den vorm van een garoeda,
een muurlamp met twee armen,
een d° met vier armen.

De gezamenlijke kostprijs dezer voorwerpen bedraagt *f* 211.77⁵. Voor het nog resteerend bedrag stelt schrijver voor in te koopen een geciseleerd voorwerp, dat tevens met „golo" is ingelegd, dan wel eene collectie van kleinere goedkoope zaken.

Wordt besloten de besteding van het resteerend bedrag geheel aan het inzicht van Dr. KOHLBRUGGE over te laten.

22°. Schrijven van Dr. F. DE HAAN van 4 Sept. j.l. van den volgenden inhoud:

Bij het doorwerken der Kronijk van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht werd ik getroffen door eene vermelding op blz. 109 van den jaargang 1860 van verschillende handschriften, eertijds hebbende toebehoord aan en grootendeels zijnde opgesteld door den Raad van Indië J. G. LOTEN.

Ik neem de vrijheid, de aandacht van Uwe Directie te vestigen op de aldaar besproken handschriften A en B. Het eerste bevat o. a. een journaal, door LOTEN in 1732 gehouden van zijn verblijf te Batavia. Dit is dus opgesteld in een tijd die tot de slechtst bekende perioden der N.-Indische geschiedenis behoort; het is mogelijk dat LOTEN's aanteekeningen mededeelingen van waarde behelzen.

Het handschrift B geeft de beschrijving van een uitstapje naar het binnenland van Midden-Java, anno 1740 door LOTEN van uit Samarang ondernomen „waaruit blijkt" zegt de rapporteur, „dat de heer LOTEN ook aan de oudheden van Java zeer bijzondere aandacht schonk". Voor zoover ik mij kan herinneren is dit dan de eerste maal geweest, dat die oudheden door een Nedérlander met opmerkzaamheid werden gadegeslagen.

Het zou daarom, mijns inziens, voor het Batav. Gen. van belang kunnen zijn, bedoelde handschriften ter inzage te

vragen. Indien echter daaraan geen gevolg kon worden gegeven, wenschte ik Uwe Directie beleefdelijk te verzoeken een afschrift te doen vervaardigen van dat gedeelte van LOTEN's journaal hetwelk handelt over zijn verblijf te Batavia.

Verder wordt in jaargang 1859, blz. 63 gesproken over een „journaal van ABRAHAM VAN RIEBEECK," blijkbaar in het bezit van het Utrechtsch Genootschap. Ik vermoed dat dit eene vergissing is en dat het zoogenaamde Dagverhaal van JAN VAN RIEBEECK wordt bedoeld, dat door het Genootschap is uitgegeven. Echter zou eenige opheldering zeker zeer gewenscht zijn, aangezien ik mij voorstel de reizen van den Gouverneur-Generaal ABRAHAM VAN RIEBEECK, door hem voor 't Bataviaasch Dagregister opgesteld, met ophelderende aanteekeningen uit te geven en de mogelijkheid niet geheel is uitgesloten dat het Utrechtsch Genootschap in het bezit is van een dergelijk journaal van dezen G.-G., dat de niet compleete berichten in het Bataviaasch Dagregister zou kunnen aanvullen.

Dr. BRANDES teekende hierbij aan: CORNELIS ANTONIE LONS (Bijdragen Deel III Bl. 7) bezocht de ruinen in Jogja en Solo in 1733 (11-18 Augustus). Zijn verslag en mededeelingen zijn dus ouder dan die van JOAN GIDEON VAN LOTEN in 1740 (6-10 November).

Wordt besloten onder mededeeling van het bovenstaande het Historisch Genootschap te Utrecht uit te noodigen, bedoelde handschriften en Journaal voor eenigen tijd in bruikleen te willen afstaan, dan wel zoo daartegen overwegende bezwaren bestaan er afschriften van te willen laten vervaardigen en die aan het Genootschap toe te zenden.

23°. Schrijven van den Heer G. P. ROUFFAER te 's Gravenhage van 1 Sept. '03, houdende het verzoek om het album met batik-patronen nog eenigen tijd te mogen aanhouden, onder mededeeling dat na bekomen antwoord de 7 batiks van Bantam onmiddellijk zullen terug gezonden worden (zie Not. Maart '03, V *c*, pag. 36).

Wordt besloten het verzoek toe te staan.

24°. Missive van den Consul van Groot Brittannië en Ierland van 30 Sept. '03, N°. 267, houdende aanbieding namens de Britsch Indische Regeering van een ex. van het boekwerk getiteld: „The Punjab and North-West Code".

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

25°. Schrijven van den heer J. R. COUPERUS, Resident van Jogjakarta, dd°. 22 September j.l. aanbiedende een afschrift van eene lijst van oude schrifturen in het bezit van den Sultan van Jogjakarta, waarvan vermoed wordt dat er enkele onder zullen zijn van belang voor de geschiedenis der Javaansche Taal- en Letterkunde of op oudheidkundig gebied.

Mochten van eenige dezer schrifturen afschriften gewenscht worden, dan zal schrijver zich gaarne der beschikking stellen om met een of meer daartoe aan te wijzen personen in correspondentie te treden.

Dr. HAZEU aan wien de lijst ten onderzoek in handen is gesteld brengt hieromtrent het volgend verslag en voorstel uit:

De inventaris bevat 108 nummers, waaronder voorkomen:

een groot aantal Babad's (27 à 28), en naar 't schijnt ook een of meer zoogend. sěrat-kaṇḍa, benevens een paar Contracten. (Misschien zijn er onder de Babad's wel enkele gedrukte boeken).

een niet gering aantal werkjes, die betrekking hebben op de populaire Javaansche mystiek, de zgnd. ngelmoe kasampoernan.

eenige meer zuiver-moslimsche werken, als Qoerân's, fiqhboeken en twee sěrat Běkarah (d. i. een verzameling van de 30 deelen (sectie's) van den Qoerân, elk gedeelte afzonderlijk gebonden).

een naar verhouding klein aantal van de oudere Javaansche gedichten, als Brằtằjoedằ, Rằmằ, Ardjoenằwidjằjằ, Sằsrằbahoe enz. (Enkele van deze worden „Kawi" genoemd, doch hiermede behoeft niet bedoeld te zijn wat wij „oud-Javaansch" noemen).

een paar profetengeschiedenissen en gedeelten van de sĕrat Menak.

eenige pakĕm's of handboeken voor den ḍalang.

een paar pasinḍen-verzamelingen (teksten van liederen, gezongen als accompagnement bij de dansuitvoeringen van bĕḍaja's enz.).

eenige wicheltabellen (pawoekon's enz.).

een sĕrat Prâmâsastrâ, een Javaansche Spraakkunst, waarschijnlijk die welke — naar men zegt — door Rangga-Warsita samengesteld, later door Pâdmâ-Soesastrâ is uitgegeven.

eenige door Hollanders uitgegeven boeken, als: de sĕrat Nampoelijoen (Napoleon), ed. L. WINTER; de Tjarios sewoe (de 1001 Nacht), ed. C. F. WINTER; de Sĕrat Saridin, d. i. het eerste deel van de Gesprekken van WINTER, zoo genoemd naar den eigennaam voorkomende in het eerste dier gesprekken; de Drie Heldendichten van WINTER; en ook een KITAB JESOES KRETOES, een Kitab Indjil en een Kitab Toret.

en eenige werken, wier titel mij onbekend is of niet voldoende opheldering geeft, als de sĕrat Banjak-Ḍalang, Djajeng Paloepi, Djĕsmaningrat.

Hoezeer uit deze specificatie reeds blijkt, dat des Sultans bibliotheek — voor zoover de inventaris er een beeld van geeft — noch uitgebreid is, noch ook zeldzame of bijzonder oude werken bevat, de uiterst beknopte opgaven stellen ons niet in staat te beoordeelen wat daarin wel, wat niet voor ons van belang is. Dit geldt vooral de vele BABAD'S. Om die naar hun werkelijke waarde te kunnen schatten, zou òf een Javanicus de geschriften een voor een rustig moeten kunnen inzien, òf elk handschrift zou moeten beschreven worden volgens de door Dr. BRANDES ingevoerde methode; ook dit laatste echter zal moeilijk zonder de leiding van een deskundig Europeaan verricht kunnen worden. Zoolang dit niet geschied is, kan men niet aanwijzen, welke van die babads voor transcriptie ten behoeve van 's Genootschaps bibliotheek in aanmerking komen.

Wat de overige werken betreft, die zijn — voorzoover uit

de korte omschrijving is op te maken — ons nagenoeg alle bekend en in onze bibliotheek aanwezig. Van de *Tjĕṇṭini* evenwel bezit onze verzameling slechts 2 deelen, dus nauwelijks 1/3 van 't geheele werk. Mocht Z. H. de Sultan een volledig exemplaar daarvan bezitten, dan zou dit werk misschien voor 't Genootschap kunnen worden gecopieerd. Ook zou het waarschijnlijk wel mogelijk zijn eenige nadere inlichting te verkrijgen aangaande den inhoud van de sĕrat's Banjak Ḍalang ([illegible]), Djajeng Paloepi ([illegible]) en Djŏsmaningrat.

Overigens zal men 't best doen te wachten, tot een deskundig Europeaan persoonlijk toegang tot des Sultans bibliotheek zal hebben verkregen.

Wordt besloten onder mededeeling van het bovenstaande den Heer Couperus uit te noodigen aan den Sultan van Jogjakarta toestemming te willen verzoeken tot het doen vervaardigen van een afschrift van de Tjĕṇṭini indien daarvan een volledig exemplaar bestaat, tevens om zoo mogelijk eenige nadere inlichting te verkrijgen aangaande den inhoud der bovengenoemde Sĕrats.

III. 1°. Biedt namens Mr. J. A. van der Chijs ten geschenke aan:

a. van mevrouw E. Zeilinga-Knoops:

Frankrijk. 20 francs, 1901. — g.
" 10 " 1899. — g.
Spanje. Peso, 1808. — z.
Keiz. Duitschland. 10 Pfennig, 1900. — nikkel.
Ver. Staten van N. Amerika. Dollar, 1888. — z.
Mexico. Peso, 1810. — z.
Bolivia. Peso, 1848. — z.
Peru. Peso, 1846. — z.
China. Kwang-Tung-provincie. Dollar. — z.
Straits-Settlements. 20 cents, 1894. — z.
" " 5 " 1896. — z.

Straits-Settlements. dollar, 1895. — z.
Britsch-Indië. 2 annas, 1841. — z.
„ „ 2 „ 1897. — z.

b. van Mr. J. H. ABENDANON:

Suriname. Papieren geld *f* 5.—, *f* 2.— en *f* 0.50, van vóór 1870,

2°. namens Dr. J. BRANDES:

van den Heer KLÖNNE te Soembĕr Poetih, Kendal, door tusschenkomst van den heer M. C. BRANDES te Semarang,

a. een leemen klok, waarvan de pynakel echter afgebroken is. Aan den onderkant zat een afgesleten afdruk van een zesregelig opschriftje; verder twee muntvormige stukjes klei, het eene grooter dan het andere, die beiden evenzeer zulk een opschrift dragen, maar in nog vrij duidelijke letters, n. l. nāgari-type en leverende de Boeddhistische formule *ye dharmma hetuprabhawā* enz., in het Sanskrit. Er zijn ter plaatse verscheidene van deze klei-bollen (klokken) gevonden, verschillende bevattende zulke klei-plakjes, andere hielden niets in. Om de bol te onderzoeken werd, na ontvangst, onder de klok hier een gleuf gezaagd en in anderen een gat geboord, wat kon geschieden, omdat het opschrift geheel afgesleten was. Deze klok bleek massief te zijn. Men zal zich herinneren dat onlangs zulk een quasi-munt aan het Genootschap werd aangeboden uit het Klatensche, doch met hetzelfde opschrift op eenzelfde wijze aangebracht (zie Not. Aug. '02 VII, *b*, 2°, pag. 80).

b. Twee andere leemen klokken die massief zijn.

Onder dankbetuiging in de betrekkelijke verzamelingen.

IV. De Heer Dr. VAN RONKEL

brengt, ook namens den Heer C. DEN HAMER rapport uit omtrent de opdracht bedoeld bij Not. Februari '03, IV, pag. 24, van den volgenden inhoud:

De commissie belast met het nagaan van den toestand der bibliotheek heeft zich den 16[en] Augustus van haar taak gekweten.

Met genoegen constateerde de commissie dat alle boeken worden nagezien, en hunne nummers met den catalogus vergeleken, en waar noodig verbeterd worden. De Afdeelingen V — XXIV zijn reeds geheel gecontrôleerd.

Van de Tijdschriften zijn nieuwe catalogi vervaardigd, ter vervanging van de oude die slechts de titels vermelden.

Alle photographieën en kaarten zijn thans gecatalogiseerd.

De uitgebreidheid der boekbinderij is nog op verre na niet in overeenstemming met den enormen toevoer van boeken en handschriften welke gebonden moeten worden; voorstellen ter verbetering kan de commissie niet doen, daar het haar bleek dat van voldoening aan den eersten eisch van uitbreiding: aanwezigheid van plaatsruimte, geen sprake kan zijn.

Tot verdere opmerkingen vond de commissie geene aanleiding.

Informatie.

V. De Heer Dr. HAZEU

biedt ten geschenke aan

a. namens Mevrouw M. SERRURIER- TEN KATE.

een stel zilveren Klamboe haken, bestemd voor het ledikant in de Compagnie's Kamer.

b. namens Prof. WICHMAN, leider der wetenschappelijke expeditie naar N. Guinea;

een prauw (model) van de Humboldtsbaai.

c. namens den Heer BRODHAAG:

bolletjes doepa, verpakt in bladeren, zóó dat het geheel eene figuur vormt (afkomstig van den vroegeren resident VAN ZUTPHEN).

Onder dankbetuiging in de ethnographische Verzameling.

VI. Ter vervulling eener vacature wordt tot Directielid benoemd de Heer V. ZIMMERMANN, chef der firma MAINTZ & Co. alhier.

VII. Worden afgevoerd van de Ledenlijst de Heeren: A. J. A. F. EERDMANS, J. VAN ZON, J. SCHEEL, E. F. J.

Loriaux, H. R. du Mosch, C. M. Pleyte Wzn., C. B. J. van Heuven, I. de Clercq Zubli, E. F. Intveld, W. C. Knoops en J. W. Stoutjesdijk.

Worden benoemd tot Lid de Heeren: F. H. Barkeij, Controleur B. B. te Singkawang, Mr. N. Dirkzwager, President van den Landraad te Garoet en Jhr. O. van der Wijck, Regeerings-Commissaris.

Niets meer te behandelen zijnde wordt de vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de vergadering van den 9en November 1903.

C. SNOUCK HURGRONJE.
President.

H. N. STUART,
Secretaris.

Notulen der zevende Directievergadering, gehouden op Maandag den 9en November 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Dr. C. SNOUCK HURGRONJE, President, Dr. J. L. A. BRANDES, Dr. Ph. S. VAN RONKEL, Dr. G. A. J. HAZEU, V. ZIMMERMANN en H. N. STUART, Secretaris.

Afwezig de Heeren: Mr. J. H. ABENDANON, Mr. J. A. VAN DER CHIJS, Ds. A. S. CARPENTIER ALTING en C. DEN HAMER.

De Notulen der vorige Vergadering, zijnde die van 9 October j.l. worden goedgekeurd en gearresteerd.

I. De President richt een woord van welkom tot het nieuwbenoemde Directielid den Heer ZIMMERMANN en spreekt de hoop uit, dat deze naar vermogen zal medewerken om den bloei van het Genootschap te bevorderen, waarna in behandeling worden genomen de uit de rondlezing terug ontvangen stukken:

a. missive van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, ddo. 30 September j.l. No. 5995, ten geleide van een extract schrijven van den toenmaligen Controleur van West- en Zuid-Nieuw-Guinea J. A. KROESEN, ddo. 6 Sept. 1899, No. 197/4, gericht tot den Resident van Ternate en Onderhoorigheden, handelende over paradijs- en aanverwante vogels, met machtiging om dat stuk te publiceeren.

Wordt besloten tot plaatsing als bijlage achter de Notulen.

b. Missive van den Directeur van O., E. en N. ddo. 30 October '03, No. 15805, aanbiedende een door den tijdelijken taalambtenaar J. S. A. VAN DISSEL ingediend verslag nopens eene reis door het westelijk deel van Nieuw-Guinea, met machtiging dit desgewenscht in het Tijdschrift te publiceeren.

Aangezien het niet wenschelijk voorkomt verschillende passages, zooals omtrent sagobereiding, suikerrietkauwing en dergelijke op te nemen, wordt besloten den Directeur voornoemd af te vragen, of er bezwaar tegen bestaat, dat slechts een gedeelte van het verslag, voornamelijk op Geographisch gebied, gepubliceerd worde. Zoo niet, alsdan gedeeltelijke opneming in het Tijdschrift.

c. Nota betreffende de Atjèhsche goud- en zilversmeedkunst, door T. J. VELTMAN, 1e Luitenant der Infanterie.

Hoewel dit opstel, behoudens enkele wijzigingen, die krachtens daartoe bekomen machtiging van den schrijver reeds zijn aangebracht, alleszins voor publicatie in aanmerking komt, deelt de President mede, van den Heer SCHMELTZ te Leiden bericht te hebben ontvangen, dat deze van den overste VAN DAALEN hetzelfde stuk ontvangen heeft en nu bezig is de uitgave er van voor te bereiden, waardoor thans eene ophelderende correspondentie is ontstaan, in afwachting van den uitslag waarvan, de beslissing omtrent eene publicatie tot nader zal worden aangehouden.

II. Worden ter tafel gebracht de navolgende ingekomen stukken:

a. Besluit van den G. G. van N. I. ddo. 13 October '03, No. 26, waarbij het door den Resident van Ternate en Onderhoorigheden aan den Directeur van B. B. opgezonden, tot 's Lands voorraad behoorend zilveren bord, afkomstig uit den tijd der Oost-Indische Compagnie, aan het Genootschap in bewaring wordt afgestaan (zie Not. Sept. '02, II *m*, Not. Oct. '02, II *f* en Not. Juni '03, II 17o).

Voor kennisgeving, terwijl bij den Resident van Ternate nogmaals navraag zal worden gedaan omtrent de herkomst van bedoeld bord.

b. Missive van den 1en Gouv. Secretaris ddo. 19 Oct. '03, No. 3459, houdende het verzoek om mededeeling of het Genootschap prijs stelt op de ontvangst in bruikleen van de

herinneringsmedaille, aan de Nederl.-Indische Commissie voor de Parijsche Wereldtentoonstelling, van wege de Directie dier tentoonstelling aangeboden.

In bevestigenden zin antwoorden.

c. Missive van den Directeur van O., E. en N. dd°. 16 October j.l. N°. 16536, waarbij wordt aangeboden een exemplaar van eenige publicaties over de resultaten der bij het Geneeskundig Laboratorium verrichte onderzoekingen.

Bibliotheek.

d. Missive van denzelfden dd°. 31 October j.l. N°. 17397, houdende aanbieding van een schrijven van 18 Sept. j.l. van den ambtenaar voor de beoefening der Indische talen Dr. J. L. A. Brandes, naar aanleiding van Not. Aug. '03, II *k* (pag. 67) van den volgenden inhoud:

Onder aanbieding van het mij gezonden schrijven van den Resident van Soerakarta dd°. 11 Sept. '03, N°. 6105/29, heb ik de eer U.H.E.G. beleefd te melden, dat ik na nader vergelijkend onderzoek tot de beslissing ben gekomen, dat voor het gouden beeldje in het bezit van den Chinees Sie Liong Keek eén honderd vijftig gulden (*f* 150.—) gegeven zou kunnen worden. Dit heb ik hem medegedeeld. Hoewel dit beeldje gedeeltelijk zeer goed is afgewerkt, vertoont het anderdeels sporen van te vluchtige behandeling en maakt het op mij den indruk als zouden daaraan, terwijl het in hoofdzaak overeenkomt met de op Midden-Java gevonden beeldjes, bijzonderheden aan te wijzen zijn, die slechts voorkomen aan die, welke slechts op Oost-Java werden aangetroffen, en uit zooveel later tijd dagteekenen. Het bericht van Sie Liong Keek, dat het beeldje indertijd in het bezit was van den Sultan van Tjeribon (eén der Sultans van Tjerbon) lichtte hij mondeling toe met een silsalah, maar dit acht ik voor mij niet voldoende; zoo iets dient ook met stukken gestaafd te worden. Hij berichtte mij dat een Sultan van Tjerbon het zoude gegeven hebben aan een zekeren

Chineeschen Kapitein HAN TJANG KING, van dezen ging het verder in erfenis over op diens zoon HAN TJI LIN, op diens dochter HAN SJOK NJO, op den zoon van deze I THOAN ING, op diens dochter I TJEN NJO en daarna op haar zoon, hem zelf, SIE LIONG KEEK. Zes geslachten, het geslacht gesteld op 25 jaar, geeft 150 jaren. Dit brengt terug tot een tijd, waarin de schenking werkelijk zou kunnen hebben plaats gehad. Zonder de geloofwaardigheid van SIE LIONG KEEK in twijfel te trekken, mag ik mij op zijn enkel beweren toch niet verlaten, waar ik ook de belangen van anderen heb voor te staan.

Uit het onderhoud met bedoelden chineeschen eigenaar gebleken zijnde, dat van eene overeenkomst in de prijsbepaling geen sprake kan zijn, wordt besloten deze zaak verder te laten rusten.

e. Renvooi van denzelfden dd°. 14 October j.l. N°. 28118, ten geleide der missive van den Resident van Samarang, dd°. 6 Oct. '03, N°. 16894/68 en die van den ass. res. van Pati, dd°. 29 Sept. '03, N°. 5908/68 met twee gouden ringen, waarvan een met een (lossen) steen, gevonden nabij de bron „*Grobog*" bij de desa *Gadoedero* (Tjengkal sewoe).

De ringen van geen waarde zijnde, wordt besloten ze terug te zenden.

f. Renvooi van denzelfden dd°. 17 October j.l. N°. 28243, ten geleide der missive van den Resident van Kedoe, dd°. 7 Oct. '03, N°. 10944/10, met 2 groote gouden beelden, drie kleine idem, vier gouden uitgeslagen figuren, twee zilveren voetstukken en een gouden ring, welke goederen gevonden zijn door vijf inlanders afkomstig van het gehucht *Gemoeroeh*, desa *Banjoekembar*, distr. *Leksono*, afd. *Wonosobo*.

Deze vond van bizondere archaeologische waarde, is evenwel getaxeerd geworden op *f* 2023.—, een bedrag hetwelk 's Genootschaps middelen niet toelaten er aan te besteden, weshalve wordt besloten der Regeering voor te stellen deze voorwerpen over te nemen tot genoemden prijs en ze daarna aan het Genootschap in bewaring af te staan.

g. Renvooi van denzelfden dd°. 27 Oct. j.l. N°. 29085, ten geleide der missive van den Resident der Preanger Regentschappen dd°. 17 Oct. '03, N°. 12330/34, met twee gouden ringen met „a(ng)kik" oog, de een gevonden door Djaja van de desa *Poeteran*, en de ander door Moehawi van de desa *Nanggerang*, onderdistr. *Poeteran*, distr. *Tjiawi*, afd. *Soekapoera*, onder mededeeling dat de administrateur van het Gouvernements pandhuis te Tasikmalaja de geldswaarde dier ringen schat op respectievelijk *f* 5.50 en *f* 10.—, doch dat de daartoe door den Assistent-Resident van Soekapoera aangewezen commissie haar, in overeenstemming met het gevoelen van eenige districtshoofden eene waarde toekent van respectievelijk *f* 25.— en *f* 30.—.

Wordt besloten de ringen over te nemen tegen de alhier getaxeerde waarde van resp. *f* 7.— en *f* 12.—.

h. Renvooi van denzelfden dd°. 31 Oct. j.l. N°. 29755, ten geleide der missive van den Resident van Kedoe, dd°. 24 Oct. '03, N°. 11584/10, met een gouden ring gevonden door de Inlandsche vrouw Bok Painem van de desa *Penanggoengan*, distr. *Kaliwiro* afd. *Wonosobo*.

Wordt besloten den ring aan te houden tegen de getaxeerde waarde van *f* 16.—.

i. Missives van den Directeur der B. O. W. dd°. 9 Oct. j.l. N°. 16533/F en dd°. 5 Nov. j.l. N°. 18029/D, houdende aanbieding van een exemplaar van elk der werken: „Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch-Indië over het jaar 1902" en „Publicatie der bescheiden in zake den aanleg eener haven te Soerabaia."

Bibliotheek.

j. Schrijven van Dr. N. Adriani te Sondĕr bij Amoerang, dd°. 6 September '03, aanbiedende een ex. van het door hem in dienst van het Nederl. Bijbelgenootschap te Amsterdam samengestelde en door dat Genootschap te Menado uitgegeven

Bijbelsch Leesboek van het Nieuwe-Testament in de Bare'e-taal (Midden-Celebes).

Onder dankbetuiging in de bibliotheek.

k. Missives van het Hoofdbestuur der N. I. Vereeniging tot bescherming van dieren dd°. 15 Oct. j.l. N°. 17 en dd°. 2 Nov. j.l. N°. 17ᵃ houdende aanbieding van het boekje „Nasihat Datang" opgesteld door den Adviseur honorair voor Arabische zaken SAID OESMAN BIN ABDULLAH BIN AKIL BIN JAHJA ALAWI, bewerkt in het Javaansch en het Maleisch, alsmede van eene verkorte bewerking daarvan in plakaat-vorm.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

l. Schrijven van Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE te Sidhoardjo, dd°. 22 Oct. j.l. houdende bericht van afzending van een kist koperwerk, aangekocht voor het resteerend bedrag, bedoeld bij Notulen Oct. '03, II 21° en bevattende:

een bokor,
een zodiakbeker uit de 13° eeuw,
een theepot,
een bokor met gegoten randversiering,
een vierkant presenteerblad.

Verder meldt schrijver dat te Grissee tal van amuletten, uit den Hindoetijd afkomstig, aanwezig zijn en dat aldaar toevallig door hem een fabriek van oudheden (oud-koperwerk) ontdekt werd, alwaar de heer RÖMER te Soerabaia „oudheden" laat aanmaken.

Wordt besloten 1° den Heer KOHLBRUGGE dank te zeggen voor zijne bemoeiingen in deze, voorts hem te verzoeken alsnog naar de prijzen te willen informeeren van bizonder mooi houtsnijwerk (zooals een stoel, bank, kist, kast, ledikant, voor- en achtergalerij-wand), voorkomende in de desa Singkil en waarover door hem met Dr. BRANDES gesproken is.

2° voor zooveel betreft de amuletten den brief in handen te stellen van Mr. VAN DER CHIJS met verzoek om advies.

m. Briefkaart van denzelfden dd°. 30 Oct. j.l. mede-

deelende dat door hem in bewaring is genomen eene verzameling voorwerpen in rood koper, onlangs bij het maken van een graf opgedolven. Vele zijn erg geschonden en niet fraai, toch zijn er eigenaardige vormen bij, waarom hij ze wenscht aan te bieden. Mocht het Genootschap ze niet willen bewaren, dan verdienen zij toch afgeteekend en in dien vorm bewaard te blijven. De voorwerpen zelf hebben in elk geval slechts eene geringe koperwaarde.

Wordt besloten de ontvangst der voorwerpen af te wachten.

n. Schrijven van den ex.-majoor van Sondĕr A. L. Wawo-Roentoe, gedagteekend Sondĕr 8 Oct. '03, aanbiedende cognossement over een kist met eenige voorwerpen, die hij aan het Genootschap wenscht aan te bieden, als blijk van erkentelijkheid voor de aangename uren, gedurende zijn verblijf te Batavia in de leeszaal doorgebracht.

De goederen bestaan uit:

2 koperen kanonnetjes in den loop der 17e eeuw in de Minahasa ingevoerd;

1 schako van den Groot-Majoor, aanvoerder der Minahasa-hulptroepen in den Java Oorlog tegen Dipo-Negoro:

2 monteering-rokken met epauletten van genoemden Groot-Majoor;

1 stuk van een mantel in de 16e en 17e eeuw door opperhoofden in de Minahasa bij plechtigheden gebruikt.

Onder dankbetuiging in de historische verzameling.

o. Schrijven van den Heer H. A. van Hien te Bandoeng, ddo. 28 Oct. '03, naar aanleiding van dezerzijdsche missive van den 26 Oct. '03, No. 325, waarbij hem is medegedeeld dat de Commissie bedoeld bij Not. Aug. '03, II *ij* (pag. 74) besloten heeft van den aankoop der stokken af te zien, doch de verzameling knoppen wil overnemen voor den prijs van *f* 200.— . . . . , te kennen gevende dat het bod der commissie door hem aannemelijk wordt geacht, doch dat hij thans nog drie stuks krisknoppen aanbiedt met verzoek het geheel voor den prijs van *f* 250.— over te nemen.

Wordt besloten de stokken terug te zenden en de 53 stuks krisknoppen over te nemen voor de som van *f* 250.— zullende de Heer VAN HIEN uitgenoodigd. worden, zooveel mogelijk eene beschrijving van de knoppen te willen geven.

p. Schrijven van den Heer V. ZIMMERMANN, dd°. 27 Oct. j.l. houdende kennisgeving dat hij de benoeming tot Directielid gaarne aanneemt.

q. Schrijven van de Konink. Natuurk. Vereeniging in N. I., dd°. 27 Oct. '03, N°. 189, aanbiedende het schrijven van den Heer M. J. STIBBE, adm. der Koffieonderneming „Karang Dinoyo" te Paree, dd°. 20 Oct. j.l., houdende mededeeling van het opgraven op die onderneming van een steenen beeld, met opschrift op de voor- en achterzijde, met verzoek, onder aanbieding van 2 foto's, te willen mededeelen of de ontcijfering van het opschrift eenige wetenschappelijke waarde heeft.

Dr. BRANDES, in wiens handen deze zaak gesteld is, deelt mede, dat uit de foto's niet is op te maken welk opschrift deze steen bevat en dat zulks slechts door bestudeering van het voorwerp zelf is uit te maken; dat evenwel de steen (het beeld) regeeringseigendom is en stelt voor: 1° de foto's in dank van de Kon. Nat. Ver. te aanvaarden; 2° den Heer STIBBE voornoemd mede te deelen, dat van de vondst aangifte behoort gedaan te worden aan het hoofd van plaatselijk bestuur; tevens dat van de zijde van het Genootschap kennis is gegeven aan den Directeur van O., E. en N. aan wien ten slotte de beslissing toekomt; 3° den Directeur van O., E. en N. met het bovenstaande in kennis te stellen, met verzoek het noodige te willen doen verrichten tot opzending van bedoelden steen naar hier.

Conform.

r. Het schrijven van Mr. J. A. VAN DER CHIJS, dd°. 9 November '03 van den volgenden inhoud:

Volgens mededeeling van een officier die de Korintji-

expeditie heeft medegemaakt, komen in die landstreek niet alleen de reeds bekende *koperen* ringen als geld voor, maar ook dergelijke *gouden* en *zilveren* ringen, welke laatste in 's Genootschaps verzameling ontbreken.

Zoo ooit, dan is vermoedelijk nu het tijdstip om te trachten bedoelde voorwerpen voor 's Genootschaps numismatische verzameling machtig te worden.

Op grond hiervan neem ik de vrijheid uwe Directie in overweging te geven den Gouverneur van Sumatra's Westkust, tot wiens gebied Korintji thans behoort, te verzoeken het Genootschap behulpzaam te zijn in het verkrijgen van bovenbedoelde ringen.

Conform.

s. Het schrijven van denzelfden dd°. 9 October '03 van den volgenden inhoud:

Blijkens nevensgaand Extract from the Journal, Straits Branch of the Royal Asiatic Society, N°. 39, June 1903, bevindt zich in het Raffles Museum te Singapore een vrij groot aantal doubletten van tinnen, te Malaka vervaardigde, munten.

In 's Genootschaps verzameling is geen dier muntsoorten aanwezig, weshalve ik mij de vrijheid veroorloof Uwe Directie in overweging te geven, den „Curator of the Raffles Museum" te Singapore te verzoeken mede te deelen, of er mogelijkheid bestaat een of meer dier doubletten aan 's Genootschaps verzameling af te staan; en zoo ja, onder welken vorm.

De bijlage dezes getiteld: On a Collection of Coins form Malacca, bij R. Hanitsch, Ph. D. Curator of the Raffles Museum, Singapore, wordt ter beschikking van 's Genootschaps bibliotheek gesteld.

Conform.

III. Biedt ten geschenke aan namens den adviseur honorair voor Arabische zaken Said Oesman bin Abdullah bin Akil bin Jahja Alawi, negen boekwerkjes.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

IV. De Heer ZIMMERMANN betuigt zijnen dank voor de vriendelijke woorden door den President bij den aanvang der vergadering tot hem gericht en spreekt het voornemen uit zijn best te zullen doen een nuttig lid der Directie te worden.

V. De Heer Dr. BRANDES

1° biedt aan namens den Heer C. DEN HAMER,

a twee handschriften,

b de vier Evangeliën in het Armenisch, van het jaar 1849.

2° deelt mede dat sedert overeenstemming is verkregen met de Redactie van het Tijdschrift Globus tot ruiling van dat periodiek met ons Tijdschrift (zie Not. Mei 1898 II *cc*, pag. 62 en Sept. '98, I *s*, pag. 133), behalve de toenmaals toegezonden vroegere jaargangen, niets meer van genoemde redactie is ontvangen, alhoewel van onze zijde de toezending geregeld heeft plaats gehad en stelt voor, aan die redactie het verzoek te richten het ontbrekende alsnog te willen aanvullen en voor eene geregelde toezending in den vervolge te willen zorgdragen.

Conform.

VI. De Heer Dr. HAZEU

stelt ter bezichtiging een kris en een (statie) piekpunt, voor de archaeol. verzameling aangekocht.

VII. De Heer Dr. VAN RONKEL

doet het voorstel, met het oog op het late uur waarop zij dikwerf eindigen, om voortaan de Directievergaderingen te houden in den voor-avond.

Alhoewel dit voorstel van verschillende zijden instemming ondervindt, stuit het af op de verklaring van eén der leden, dat het hem door drukke werkzaamheden onmogelijk is in den voor-avond vergaderingen bij te wonen.

VIII. De Secretaris-thesaurier

vraagt goedkeuring op eene door hem gedane uitgave van

ƒ 23.53 wegens den aanmaak van tien stellen kleederen voor de bedienden van het museum.

Conform.

IX. Worden afgevoerd van de ledenlijst de Heeren: Mr. A. LENS, A. G. VALETTE, Mr. C. L. DANKMEIJER en F. W. C. VON SYBURG.

X. Worden benoemd tot nieuwe Leden: E. A. ZEILINGA, Directeur der N. I. Esc. Maatij., J. J. FRÖLICH, Referendaris bij het Dept. van Financiën, J. E. BIJLO, Secretaris van den Raad van N. I., G. H. MOHR, Chef der firma GEO WEHRY & Co., A. SUERMONDT, lid van de Alg. Rekenk. en Mr. Th. THOMAS, advocaat te Batavia.

Worden wederom op de ledenlijst gebracht de Heeren: J. F. P. RICHTER, Ingenieur S.S., G. STORTENBEKER, Controleur B. B. en H. D. A. OBERTOP, assistent-resident.

Niets meer te behandelen zijnde wordt de vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van den 14 December 1903.

C. SNOUCK HURGRONJE,
President.

H. N. STUART,
Secretaris.

Notulen der achtste Directievergadering, gehouden op Maandag den 14en December 1903.

Tegenwoordig de Heeren: Dr. C. SNOUCK HURGRONJE, President, Mr. J. H. ABENDANON, Dr. J. L. A. BRANDES, Dr. G. A. J. HAZEU, Ds. A. S. CARPENTIER ALTING, C. DEN HAMER, V. ZIMMERMANN en H. N. STUART, Secretaris.

Afwezig de Heeren: Mr. J. A. VAN DER CHIJS en Dr. Ph. S. VAN RONKEL.

De Notulen der vorige Vergadering, zijnde die van 9 November j.l. worden goedgekeurd en gearresteerd.

De President

I. neemt in behandeling de navolgende ingekomen stukken.

a. Renvooi van den Directeur van O., E. en N. dd°. 17 November j.l. N°. 360 Geheim, ten geleide van een Extract uit het Register der Besluiten van den G. G. van Nederl. Indië, dd°. 13 November 1903 N°. 1, houdende 1° goedkeuring dat de Directeur van O., E. en N. den Heer J. KNEBEL, Lid van de Commissie in N. I. voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, verblijf houdende te Garoet, heeft opgedragen om zich van daar naar Kemanglen (Pekalongan) te begeven, ten einde te laatstgenoemder plaatse voor Gouvernementsrekening oudheidkundige voorwerpen aan te koopen, afkomstig van den boedel van den Heer L. E. ILLING; 2° den Heer J. KNEBEL voornoemd te machtigen om voor den in art. 1 bedoelden aankoop te beschikken over eene som van ten hoogste *f* 3000.—; 3° enz.

De Heer Mr. ABENDANON deelt mede dat de aanleiding tot dit besluit gelegen was in eene kennisgeving van den Ass. Res. van Tegal dat op bedoelde vendutie eene belang-

rijke verzameling steenen en gouden voorwerpen van oudheidkundige waarde, zoomede verschillende wapenen afkomstig van Lombok en andere ethnografica onder den hamer zouden worden gebracht; dat evenwel de heer KNEBEL bij zijn komst te Kemanglen, niets van eenige oudheidkundige of ethnographische waarde op de vendutie aanwezig vond en derhalve onverrichter zake moest terugkeeren.

De President voegt aan deze mededeeling toe, dat ook van wege het Genootschap de Heer KNEBEL telegraphisch was uitgenoodigd om ten opzichte der ethnografica de belangen van het Genootschap waar te nemen, echter met hetzelfde gevolg.

Dr. BRANDES verklaart overtuigd te zijn van het bestaan der verzameling, tot de bezichtiging waarvan hij korten tijd geleden juist ook is aangespoord geworden, zoodat deze, om welke reden dan ook, aan den openbaren verkoop schijnt onttrokken te zijn geworden.

b. Missive van den 1[en] Gouv. Secretaris dd°. 18 Nov. j.l. N°. 3808, waarbij op last van den Gouverneur-Generaal in bruikleen wordt aangeboden de herinneringsmedaille, aan de N. I. Commissie voor de Parijsche Wereldtentoonstelling in 1900 van wege de Directie dier tentoonstelling aangeboden (zie Not. Nov. '03, II *b*).

In de numismatische verzameling.

c. Besluit van den G. G. van N. I. dd°. 26 November j.l. N°. 1, houdende machtiging om te beschikken over eene som van *f* 30.—, voor den bouw van een afdak ter beschutting van een zestal beschreven of versierde steenen te Pagerroejoeng (afd. Tanah-Datar, res. Pad. Bovenlanden) (zie Not. Juni '03, II 38°, pag. 59).

Informatie.

d. Renvooi van den Gouv. Secretaris dd°. 25 November j.l. N°. 34121, ten geleide der missive van den Minister van Koloniën dd°. 1 Oct. j.l. Litt. G. N°. 16/2687, waarbij voor

de boekerij wordt aangeboden een van het India Office te Londen ontvangen exemplaar van het 1e deel van den Catalogus van Perzische manuscripten in de bibliotheek dier Instelling.

In de bibliotheek.

e. Missive van den Directeur van O., E. en N. ddo. 20 November j.l. No. 18529, met een exemplaar van het Daghregister over de jaren 1675 en 1676, onder mededeeling dat door de Landsdrukkerij een exemplaar van bedoeld werk aan het Departement wordt aangeboden, als gevolg waarvan toezending van wege de Directie niet noodig is.

Kennisgeving.

f. Missive van denzelfden ddo. 2 December j.l. No. 19259, houdende mededeeling dat er geen bezwaar tegen bestaat om slechts een gedeelte van het opstel van den Heer J. S. A. van Dissel, voornamelijk op geographisch gebied betrekking hebbende, in het Tijdschrift op te nemen (zie Notulen Nov. '03, I *b*).

Informatie.

g. Missive van denzelfden ddo. 8 December j.l. No. 19602, ten geleide van een afschrift der missive van den Voorzitter der Commissie in N. I. voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera ddo. 30 November en bijlagen daarvan, luidende als volgt:

„Onder overlegging van een afschrift van den brief Uwerzijds van 28 September 1903, No. 15513, bijl. 2, heb ik de eer UHEdG. aan te bieden copiën van de eerste zes driemaandelijksche rapporten door mij als voorzitter der Commissie in Ned. Indië voor Oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera ingediend.

Ik heb mij bepaald tot het laten overschrijven der rapporten zelf, niet tevens daarin betrekkende de daarbij overgelegde bijlagen.

Verschillende dezer zijn, zooals U uit de hierbij gevoegde

lijst blijken kan, reeds elders verwerkt, anderen komen in verband met den wensch van den Landvoogd niet voor uitgave in aanmerking, en omtrent de beschrijving van de Tjandi Toempang is reeds bepaald, dat zij in Nederland zal worden uitgegeven.

De resteerende bijlagen zijn zoo volumineus, dat het maken van copiën weken, misschien maanden vergen zou.

Onder nadere goedkeuring zal ik daarom de vrijheid nemen aan de directie van het Bataviaasch Genootschap direct ter inzage te zenden de minuten van de N°s. 11, 14, 15, 16, 17 en 18 van de bedoelde lijst, benevens N°. 12, dat men daar ook nog niet kent, met de bijbehoorende teekeningen, en het exemplaar der photo's van de commissie.

De directe zending van wege den voorzitter der commissie vd. verdient daarom aanbeveling, omdat deze daardoor zelf de controle op het teruggaan der stukken aan zich houdt, en hij daardoor ook den toegang er toe, waar dit noodig mocht blijken, voor zich kan openhouden.

Niet betwijfelende, dat deze schikking Uwe goedkeuring zal wegdragen, zal ik tot de verzending ervan overgaan, zoodra mij door den secretaris, dien ik hiervan verwittigen zal bericht gezonden is van de ontvangst der rapporten".

Onder aanteekening dat de Directeur v^d^. zich wel kan vereenigen met de door Dr. Brandes aangegeven werkwijze (zie Not. October j.l. II 7°).

Alsnu wordt besloten over te gaan tot de publiceering der driemaandelijksche rapporten, voor zooveel noodig met de daartoe behoorende bijlagen, als afzonderlijke uitgave, terwijl Dr. Brandes, daartoe uitgenoodigd, bereidwillig op zich neemt omtrent die uitgave en de daaraan verbonden kosten in de eerstvolgende vergadering nader te rapporteeren.

h. Renvooi van denzelfden dd°. 10 Nov. j.l. N°. 30442, ten geleide der missive van den resident van Palembang, dd°. 31 October j.l. N°. 11603/5 met twee piagems, toegezonden door den Controleur van Moesi Ilir.

Dr. Brandes deelt hieromtrent mede, dat de beide piagems door hem behandeld zijn in „Nog eenige Javaansche piagems uit het Mohammedaansche tijdvak," onder Palembang N°. 2 en 3 in Tijdschrift XXXII, bl. 582 en stelt voor te berichten dat op het bezit dier piagems veel prijs wordt gesteld.

Conform.

i. Renvooi van denzelfden dd°. 14 Nov j.l. N°. 30344, ten geleide der missive van den Resident van Semarang, dd°. 2 Nov. '03, N°. 18415/68 met eenige koperen voorwerpen, bestaande uit 3 lepels, 1 kommetje, 1 schel, 1 pannetje en zes losse stukken, gevonden door den Inlander Rakimin, van de desa *Bloemah* (afd. *Kendal*) bij het bewerken van zijn grond.

Aan te houden voor de Archaeol. verzameling tegen schadeloosstelling van *f* 2.— voor den vinder.

j. Renvooi van denzelfden dd°. 21 Nov. j.l. N°. 30521, ten geleide der missives van den Resident van Semarang, dd°. 19 Oct. '03 en 4 Nov. '03, N°s. 17682/68 en 18578/68 en van die van den Ass. Res. van Semarang, dd°. 14 Oct. j.l. N°. 10293/68 met een steenen beeld, gevonden bij het graven in den grond in de desa *Ngesrep*, distr. *Srondol*.

Aanhouden voor de archaeol. verzameling.

k. Het advies van Mr. J. A. van der Chijs in zake het schrijven van Dr. Kohlbrugge te Sidhoardjo van 22 Oct. j.l. (zie Not. Nov. '03, II *l*), luidende:

„Van aankoop der bewuste amuletten kan, naar mijn inzien alleen sprake zijn, indien meer of min nauwkeurig geconstateerd kan worden, dat zij werkelijk oud zijn.

Immers in den Oosthoek schijnt ergens eene fabriek van dergelijke voorwerpen te bestaan. Want bij herhaling zijn mij fonkelnieuwe, van daar afkomstige gobog's te koop aangeboden, welke natuurlijk minder waarde hebben dan de oude.

Ik verooroof mij mitsdien de vrijheid in overweging te geven:

Onder toezending van een extract uit Dr. KOHLBRUGGE's brief en van de daarbij gevoegde afbeelding (ter voorkoming van misverstand, omdat zoo vele soorten van amuletten bestaan) den Assistent-Resident van Grissee uit te noodigen het Genootschap behulpzaam te zijn in het opsporen van de bewuste amuletten en eventueel, onder opgave van den prijs, nopens zijne bevinding te berichten, — kan 't zijn, onder toevoeging van afbeeldingen als de nevensgaande en onder mededeeling, of de voorwerpen al dan niet een meer of min antiek voorkomen hebben".

Conform.

l. Schrijven van den Heer H. A. VAN HIEN te Bandoeng, dd°. 21 Nov. '03, meldende de ontvangst der teruggezonden 75 stokken, onder mededeeling dat de kwitantie der bij de Bataviasche Spaarbank gestorte *f* 250.— alsnog te gemoet wordt gezien. Voorts dat hij zich nog niet gewaagd heeft aan een beschrijving der krisknoppen, doch gaarne te zijner tijd te Batavia zooveel mogelijk inlichtingen dienaangaande zal verschaffen; verder dat te Soerabaia iemand woont, die ook een verzameling kris- en knopstokken heeft, welke aan het Genootschap ter overname worden aangeboden; eindelijk met het verzoek hem te willen inlichten wie de geschikte persoon op een der hoofdplaatsen zou zijn om zijne verzameling stokken in commissie te geven (zie Not. Nov. '03, II *o*).

Wordt besloten 1° bij den Heer VAN HIEN te informeeren of de bedoelde kwitantie, hem door den Thesaurier op 20 November j.l. toegezonden, door hem ontvangen is; 2° af te zien van een verderen aankoop van kris- en stokknoppen; 3° dat hij zich voor het in commissie geven zijner stokken waarschijnlijk het best zal kunnen wenden tot de alhier bestaande vereeniging „Oost en West."

m. Schrijven van den Heer M. J. STIBBE te Paree (Kediri)

van 22 Nov. j.l. waarin deze zijn spijt uitdrukt de foto's bedoeld bij Not. Nov. j.l. II *q* toegezonden te hebben, aangezien hij naast de verwijzing naar de verplichting tot aangifte minstens een woord van appreciatie had verwacht.

Deponeeren.

n. Schrijven van den Heer M. JOUSTRA zendeling-leeraar te Boeloeh Awar (Medan), dd°. 19 Nov. j.l. van den volgenden inhoud:

„Hierdoor heb ik de eer Uwe Directie mede te deelen, dat ik heden aan de agenten der Kon. Paketvaart Mij. te Medan ter verdere expeditie zond een collo inhoudende den door mij bij schrijven van 31 Aug. (zie Not. Oct. '03, I, 10°) beloofden tooverstaf, „toenggal panaloewan," en verder van den Heer J. H. NEUMANN een wicheltoestel (tĕndoeng).

Eerst iets over dit laatste. Ik heb deze toestel hier nooit zien gebruiken (het wordt inderdaad niet dikwijls gebezigd misschien vroeger meer dan nu) en kan dus slechts in 't algemeen eenige inlichtingen omtrent het gebruik geven. De toestel wordt tot 11 maal toe boven het hoofd van den te „betendoengen" persoon rondgedraaid, waarna de goeroe een der beschreven staafjes grijpt, om uit den inhoud van 't daarop geschrevene op te maken wat den persoon te wachten staat, en wat hij heeft te doen of na te laten, om voor onheil bewaard te worden.

Over den tooverstaf heb ik enkele opmerkingen te maken die misschien voor meer bevoegden aanwijzingen kunnen zijn, om tot meerdere klaarheid te komen omtrent den oorsprong dier staven.

Na de studie van den Heer MEERWALDT is 't wel zeker dat de staf met het onweder te maken heeft (in eene Karosche lezing, die ik onlangs opteekende, en die ik hoop spoedig voor Uw tijdschrift te kunnen bewerken staat het haast met ronde woorden: „Bij de geboorte van D. K. *viel de hemel neder*, *splinterde de vloer*, *vlogen er stukken van de steenen neuten*, *en ontstond een gat in de aarde*! Wat is dat anders

dan de zeer juiste beschrijving van de werking van den inslaanden bliksem), maar daarmee is 't laatste woord nog niet gezegd. Prof. KERN acht blijkbaar geen historisch verband te bestaan tusschen den Bat. tooverstaf en den staf van Indra. Hoe vermetel het ook moge schijnen tegenover een dergelijke onaangevochten autoriteit, twijfel ik toch op dit punt, althans zou ik het niet zoo onwaarschijnlijk vinden, dat de Bat. tooverstaf op een of andere wijze met voor-Indië te maken had. Doch daarover nu niet uitvoeriger.

Ik wil op enkele bijzonderheden van den door mij te zenden staf wijzen. 1° komen op dezen staf afbeeldingen van dieren voor, die moeilijk anders dan koeien kunnen voorstellen. Er zijn er zoo zes of liever vijf compleet, met lichaam en al, van de zesde alleen de horens, beneden het effene gedeelte, dat dient om den stok vast te houden. Ook op andere staven komen dergel. busten voor o. a. op een afgebeeld in „Veröff. Könl. Mus. für Völkerk. 1893. Band III. Heft. 1/2 daar staan er 7 op elkaar [1]). Maar wat mijn staf voor bijzonders heeft is 2° een *afscheiding* van de bovenste 4 figuren van de andere door een *ring met uitgeschulpten rand.* Kan dit ook een versieringsmotief zijn, dat eene symbolische beteekenis heeft? Misschien dat Dr. BRANDES deze vraag zou kunnen beantwoorden.

Ik voor mij kan soms niet nalaten daarin een *wolkenlaag* te zien, maar mijn oordeel, als leek en totaal onbevoegde heeft niet de minste waarde.

3° op dezen staf zijn kennelijk drie figuren vrouwenfiguren, waarvan de bovenste een haan in haar schoot houdt.

Ook de groote hoofdfiguur boven aan den staf toont iets dat aan vrouweborsten zou doen denken, maar ik zou dit zeer zonderling vinden daar deze figuur altijd als ADJI DONDA HATAHOETAN wordt aangewezen.

---

1) In *al* de Karo'sche lezingen is sprake van een slang en 7 *honden*, die tegelijk met D. K. en zijn zusje geboren zijn. Dat *moet* dus wel een integreerend deel van 't verhaal zijn, al bevat de mededeeling v/d. Heer MEERW, daaromtrent niets.

Ten slotte de mededeeling dat deze staf van onvervalschte *Tobasche* afkomst is. Ik kreeg hem in 1897 op eene reis van Toba over het Tobameer naar de Karolanden, van Ompoe (Oppoe) Somba Debata, een der grootste radja's van Lontoeng (Lottoeng) op het schiereiland Samosir. Hij zeide mij dat de staf zeer oud was, wat ook aan 't voorkomen der beeldjes wel is te zien. De vederbos liet ik door een goeroe vernieuwen. Het haar is geen menschenhaar maar waarschijnlijk paardehaar (zie 't opstel van MEERWALDT), ofschoon een Karo'sche goeroe mij verzekerde, dat men dit niet mocht gebruiken, maar bij gebrek aan menschenhaar wel 't haar van den mawas mocht bezigen".

De beide voorwerpen in goede orde ontvangen zijnde, wordt besloten tot plaatsing in het Ethnogr. Museum onder dankbetuiging aan de respectieve schenkers.

o. Schrijven van den Heer R. HANTITSCH, Curator van „the Raffles Library and Museum" te Singapore, dd°. 27 November j.l., waarin in antwoord op dezerzijdsche missive dd°. 17 Nov. j.l. N°. 355 (zie Not. Nov. II *s*) wordt medegedeeld, dat duplicaten der tinnen munten van Malacca, gaarne aan het Genootschap zullen worden afgestaan, nadat het Britsch Museum daarvan voldoende zal zijn voorzien, waaromtrent binnenkort nader bericht zal worden gezonden, met verzoek tevens om eenige orientalische munten daarvoor in ruil te mogen ontvangen.

In handen van den Conservator der numism. afdeeling.

p. Schrijven van den Heer J. K. H. DE ROO VAN ALDERWERELT, dd°. 1 Dec. j.l., naar aanleiding van dezerzijdsche missive van 11 Aug. j.l. N°. 232 (zie Not. Aug. '03, II *d*) mededeelende, dat de bedoelde aanteekeningen uit het archief der residentie Timor voor *f* 8.— kunnen worden overgeschreven in een vorm die ze voor publicatie geschikt maakt, nadat eenige woorden van toelichting er bij zullen zijn gevoegd, met verzoek thans tot opneming daarvan in het Tijdschrift over te gaan.

Ook Mr. VAN DER CHIJS acht het, blijkens zijn op dit schrijven uitgebracht advies, alleszins wenschelijk bedoelde Kronijk te publiceeren, al ware het slechts, omdat zij blijkt samengesteld te zijn vóór het verbranden van het Koepangsche archief en dientengevolge een aantal bizonderheden bevat, welke van elders niet bekend zijn.

Wordt besloten *f* 8 — voor het afschrift beschikbaar te stellen, tevens om den Heer DE ROO vd mede te deelen, dat de aanteekeningen in het Tijdschrift zullen gepubliceerd worden.

q. Missive van den President der Commissie voor Oudheidkundig Onderzoek op Java en Madoera, dd°. 1 Dec. j.l. houdende verzoek om te willen mededeelen, wanneer de eerste zes driemaandelijksche rapporten zullen ontvangen zijn, ten einde hem in de gelegenheid te stellen der Directie tevens inzage te verleenen van de bijlagen die daarbij behooren en voor uitgave in aanmerking komen (zie deze Not. I *g*).

Aan dit verzoek is door den Secretaris bereids voldaan.

r. Schrijven van Dr. J. H. F. KOHLBRUGGE te Sidhoardjo, dd°. 22 Nov. '03, in antwoord op dezerzijdsche missive dd°. 17 November j.l. N°. 350 (zie Not. Nov. '03, II *l*) mededeelende, dat er van een prijsopgave geen sprake kan zijn, omdat te Singkil nog geen vaste prijzen bestaan. De lieden aldaar werken wel voor export, doch alleen ruw bewerkte en dus goedkoope kasten, etc., die door de goedkoopte meer gewild zijn dan de meubels der Chineezen. Geheel anders is het gesteld met het houtsnijwerk dat de bewoner van Singkil voor eigen gebruik maakt en juist daardoor is een bezoek aan de huizen zeer interessant. Het hekwerk om het huis, ramen, deuren en alles binnenshuis kan met snijwerk versierd zijn. Aan dit snijwerk moet men de vormen bewonderen, hoewel de afwerking veel te wenschen overlaat. Indien het Genootschap dergelijk snijwerk wenscht te bezitten, wordt in overweging gegeven één stuk te bestellen, b.v. één

bed, of slechts de voorwand van een bed, waarvoor een limite van *f* 40.— à *f* 50.— zou kunnen bepaald worden, terwijl bij goedbevinding later meerdere bestellingen zouden kunnen volgen, waardoor eventueel geleidelijk eene kamer in Singkilschen stijl zou kunnen ontstaan.

Wordt besloten den Heer Kohlbrugge uit te noodigen om op bovenbedoelde wijze den voorkant van een ledikant te willen doen vervaardigen en daarvoor een bedrag van *f* 40.— beschikbaar te stellen.

s. Kennisgeving van het overlijden te Leiden op 15 Oct. 1903 van 's Genootschaps oud-Directielid en Eerelid Dr. Gustave Schlegel, Hoogleeraar in de Chineesche taal en Letterkunde.

Wordt besloten tot het zenden van een brief van rouwbeklag.

II. deelt mede dat de voorwerpen in de vorige vergadering door Dr. Hazeu ter tafel gebracht (zie Not. Nov. '03 VI), reeds dadelijk argwaan hadden gewekt, als te zijn onjuist beschreven en ook niet echt en biedt dientengevolge een tiental dergelijke voorwerpen aan, vergezeld van eene uitvoerige nota, nopens welke nota besloten wordt, dezelve verlucht door eenige afbeeldingen te plaatsen in het Tijdschrift.

III. biedt ten geschenke aan

1° namens Dr. F. de Haan te Batavia:

Zes jaren uit het leven van Wemmer van Berchem, gevolgd door Iets over onze vroegste betrekkingen met Japan, twee geschiedkundige bijdragen door Mr. L. C. D. van Dijk, Amsterdam 1858

2° namens den Heer Ed. G. Taylor te Batavia, twee uit Ambon ontvangen boompjes, n.l. 1 notenmuskaat en 1 kruidnagelboompje, beide van vogelveeren vervaardigd.

3° namens den Heer R. C. Bakhuizen van den Brink (Pasir-datar, Soekaboemi):

Nederland, begrafenispenning van:

a. G. C. PANERAS, burgemeester en raad van Amsterdam, 1649. — z.

b. C. SCHOUTEN DE JONGE, 1655. — z.

c. G. P. WORST, 1657. — z.

d. I. SCHOUTEN, 1669. — z.

Gouden bruiloft van M. R. en A. Z. (namen oningevuld), 1621. — z.

Dankbetuiging van Fransche réfugiés aan de provincie Utrecht voor verleende hulp, 1688. — tin.

Hulde aan studenten van de Groninger hoogeschool, vrijwillige jagers, 1831. — br.

Frankrijk, vijf francs, 1834. — z.

Spanje, 20 reales, 1854. — z.

5 pesetas, 1871. — z.

Mexico, Dollar 1871. — z.

Een groot aantal koperen munten van allerlei landen, waaronder 67 stuks van het latere Romeinsche Rijk.

4° namens den heer Mr. J. A. VAN DER CHIJS:

Revue des deux mondes, jaarg. 1902.

BOEKA. Uit Java's Binnenland. PAH TROENO.

KERNKAMP, Over ROBERT FRUIN.

VAN DER CHIJS, Geschiedenis van de Gouvernements theecultuur op Java.

5° namens den Heer Mr. N. P. VAN DEN BERG, te Amsterdam, de na te noemen zaken vermeld in het volgend schrijven, gedagteekend Amsterdam, 13 November 1903:

Bij een bezoek aan de tentoonstelling van voorwerpen door de firma JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN te Haarlem bijeengebracht ter gelegenheid van het tweehonderdjarig bestaan van haar bedrijf, trokken meer in het bijzonder mijne aandacht de N°s. 476, 489, 490, 499 en 500 van den Catalogus, waarvan een exemplaar Uw Genootschap hierbij wordt aangeboden. Al dadelijk echter kwam de omschrijving van het meerendeel der onder die nommers tentoongestelde zaken mij vreemd voor. Vóór de oprichting van de Javasche Bank in 1827

toch is van Gouvernementswege geen ander papieren geld uitgegeven, dan dat bedoeld in art. 10 van de publicatie van 14 Januari 1817 (Stbl. N°. 4), tot de intrekking, waarvan bij Gouv. besluiten van 18 Februari 1826 (Stbl. N°. 8) en 4 Juli 1826 (Stbl. N°. 25) achtereenvolgens werd besloten; en van eene creatie van papieren geld in 1824, zooals onder de N°s. 489 en 490 vermeld staat, kan dus inderdaad geen sprake zijn. Maar wel blijkt uit den bij N°. 489 gevoegden zoogenaamden bestelbrief, dat in genoemd jaar met de firma Joh. Enschedé & Zonen over een nieuw model-biljet is te rade gegaan, en van de toen door haar geleverde proef, die tot geene definitieve bestelling schijnt geleid te hebben, gaat in enveloppe A een volledig stel hierbij, vergezeld van een copij van bedoelden bestelbrief. Hoe men onder N°. 489 van „recepis" heeft kunnen spreken wist men mij niet te verklaren.

Van het blijkens art. 2 van de bovenaangehaalde publicatie van 1817 „op last van Zijne Majesteit voor Indië aangemaakte papier" waren onder N°. 476 drie coupures tentoongesteld, die in de numismatische verzameling van Uw Genootschap ontbreken, zooals aan den voet van bl. 335 van den Catalogus dier verzameling staat aangeteekend.

Als unica konden de origineelen mij niet worden afgestaan; doch op mijn verzoek hadden de heeren Enschedé de welwillendheid er fotografische reproductiën van te laten vervaardigen, die u in enveloppe B. worden aangeboden, terwijl in enveloppe C. zullen worden aangetroffen exemplaren van het krachtens Staatsbl. 1842 N°. 45 aangemaakte koper vertegenwoordigende papier, voor zoover die niet reeds onder N°. 62/64 in den Catalogus van uwe verzameling voorkomen. Merkwaardiger wijze is toen ook aangemaakt een coupure van ƒ 1000.—, waarvan in het aangehaalde Staatsblad niet gerept wordt.

Ten slotte gaan in enveloppe D. hierbij de mij door de heeren Enschedé welwillend afgestane copijen van de onder N°. 499 van hun catalogus omschreven bestelbrieven van het

door de Javasche Bank uit te geven papier, het aan uw oordeel overlatende of Uwe Directie die copijen in 's Genootschap's archief wil opnemen, of, wat misschien eigenaardiger ware, ze aan de Javasche Bank voor haar archief aan te bieden.

Wordt besloten ad 1°—5° onder dankbetuiging aan de schenkers in de verschillende verzamelingen en bovendien ad 5° te zenden in rondlezing.

IV. deelt naar aanleiding van Notulen Nov. '03, I *a* mede, dat door den Luitenant-Kolonel VAN DAALEN eene telegraphische lastgeving naar Holland is afgezonden om niet tot den druk van het opstel van den Luit. T. J. VELTMAN over te gaan, zoodat de opneming daarvan in ons Tijdschrift thans voortgang kan hebben. Men zal daarmede evenwel nog wachten totdat bericht ontvangen is op het verzoek om nieuwe photographische afdrukken, waarop de voorwerpen voorzien zijn van de nummers, naar welke de tekst verwijst, maar die op de toegezonden afdrukken ontbreken.

V. de Heer Mr. J. H. ABENDANON

vraagt of er bij de Directie iets bekend is omtrent den stand van zaken van het Engelsch Plakkaatboek, waarvan de voorbereiding der uitgave indertijd door Dr. DE HAAN op zich genomen is, en waaromtrent laatstelijk handelt Not. Januari '02, III 10°.

Bij de Directie hieromtrent niets bekend zijnde, wordt besloten den Heer Dr. VAN RONKEL uit te noodigen om persoonlijk bij Dr. DE HAAN inlichtingen dienaangaande in te winnen.

VI. de Heer ZIMMERMANN

biedt voor de Bibliotheek ten geschenke aan: Godgeleerde, Historische, Philosophische Natuur- Genees- en Aardrijkskundige, Poëtische en Regtsgeleerde Vermakelijkheden; of uitgelezen keurstoffen over allerlei onderwerpen. Vijfde stukje. 't Amsterdam bij MARTEN SCHAGEN, 1733.

Onder dankbetuiging in de Bibliotheek.

VII. de Heer Dr. BRANDES deelt mede:

1° dat een stel steenen werktuigen (zooals vijzel, stamper, wrijfblok, hamer), eertijds door de Inlandsche bevolking gebruikt bij de verwerking van gouderts in Palembang en Benkoelen en toebehoorende aan den Heer SCHMIEDELL, Chef der firma ERDMANN EN SIELCKEN, zich thans te zijnent bevindt; dat wellicht uitzicht bestaat dat het Genootschap eenige daarvan in zijn bezit zou verkrijgen, doch dat omtrent een en ander nader gerapporteerd zal worden (zie o. a. Not. Feb. 1900, I *j*, April 1900 II 2° en Aug. 1900, I *n*).

Voor kennisgeving.

2° dat het werk over de Tjandi Mendoet voor zooveel het platenmateriaal betreft is gereedgekomen, terwijl het afdrukken van den tekst ook spoedig verwacht kan worden (zie Not. *1896* p.p. 54, 68, 74, 86; *1897* p.p. 7, 8, 18, 29, 35, 38, 43, 56, 69, 81, 104, 105, 117, 142; *1898* p.p. 4, 14, 28, 50, 61, 73, 194; *1900* p. 8).

en vraagt machtiging, om den daarvoor uitgetrokken post op de begrooting, welke aanvankelijk *f* 2400.— bedroeg, doch die na verloop van tijd en in verband met andere dringende uitgaven tot *f* 1200.— was teruggebracht, alsnog te verhoogen met een zoodanig bedrag, als voor de dekking der kosten zal noodig blijken te zijn.

Conform.

VIII. de Heer Dr. HAZEU

biedt ten geschenke aan namens den Heer W. LENS te Meester-Cornelis twee draagpenningen van den Java-oorlog.

Onder dankbetuiging in de Numism. verzameling.

IX. de Heer Ds. CARPENTIER ALTING

doet eenige mededeelingen omtrent in het Kerkelijk archief aanwezige bundels, bevattende correspondentie van de Regeering te Batavia, de Heeren XVII en het Kerkbestuur met de gereformeerde gemeente te Colombo, uit de jaren 1660-1710 en een reglement voor een Cingaleesch Seminarium voor de lan-

den van Colombo onder „het Koningrijk van Jaffenapatnam." Spreker meent dat deze bescheiden belangrijk zijn uit een historisch oogpunt en vraagt of eene uitgave er van niet in het belang der wetenschap zou zijn, zoodat aan het Kerkbestuur vergunning daartoe ware te vragen.

Na eenige bespreking wordt besloten den Heer CARPENTIER ALTING uit te noodigen, zich omtrent deze archiefstukken in betrekking te stellen tot den Landsarchivaris, waartoe genoemde Heer zich bereid verklaart.

X. de Secretaris

1°. bericht dat de inlandsche bediende Kasim sedert ongeveer twee maanden sukkelend is en zijne gewone bezigheden niet kan verrichten en stelt voor, speciaal met het oog op den hoogen leeftijd van den patient, door een geneesheer te doen onderzoeken of deze nog in staat zal zijn om zijne werkzaamheden te hervatten.

Na eenige bespreking wordt conform dit voorstel besloten, met de bepaling tevens, dat ingeval door den geneesheer een ongunstig rapport mocht worden uitgebracht, de bediende Kasim zal worden ontslagen, onder toekenning van een pensioen van *f* 10.— 's maands, ter belooning voor zijne langdurige en trouwe diensten.

2°. brengt ter sprake, met het oog op den finantieelen toestand van het Genootschap, de dringende noodzakelijkheid om het ledental eene uitbreiding te doen ondergaan.

Naar aanleiding hiervan ontspint zich eene, reeds herhaalde malen aan de orde geweest zijnde, gedachtenwisseling omtrent het wenschelijke van verlaging der contributie, en wordt besloten, ten einde deze zaak nogmaals grondig te onderzoeken, dat ter speculatie van de Directie zal worden bijeengebracht en vervaardigd:

a. alle stukken in de Notulen voorkomende en op de contributie betrekking hebbende;

b. eene lijst van personen die geacht worden voor het lidmaatschap in aanmerking te komen;

c. eene berekening van het aantal leden, benoodigd om eene verlaging van contributie te doen compenseeren met het tegenwoordig geinde bedrag;

d. de meerdere kosten voortspruitende uit een verhoogd aantal leden, in verband met het grooter aantal exemplaren der edita en de vermeerdering der verzendingskosten.

XI. Worden afgevoerd van de ledenlijst de Heeren: L. B. Paardekooper, Mr. H. K. J. van Deinse, J. van Weert, H. H. F. J. Nusselein, P. R. van Motman, Mr. J. G. Pott, J. Bosman, G. J. P. de la Valette, Mr. G. J. A. van Berckel en H. J. W. van Lawick.

XII. Wordt benoemd tot Lid de Heer J. Kreemer Jr., Aspirant-Controleur te Fort de Kock.

Niets meer te behandelen zijnde wordt de vergadering gesloten.

Aldus goedgekeurd en gearresteerd in de Vergadering van den 18 Januari 1904.

C. SNOUCK HURGRONJE,
President.

H. N. STUART,
Secretaris.

NOTA

OMTRENT PARADIJS- EN AANVERWANTE VOGELS OP NIEUW-GUINEA

DOOR

J. A. KROESEN.

Luidens ingewonnen informaties komen de paradijs- en aanverwante vogels overal op dit eiland voor; de meest algemeen voorkomende soort is de paradijsvogel (paradisea papuana) met gele kop, nek, borst, buik en zijden, donker metaalgroene voorhoofd en keel, terwijl het overige lichaam en de staart licht roodbruin zijn; de geheel witte paradijsvogel wordt sinds lang niet meer gezien; hij is evenals de paradisea major, doch geheel wit gekleurd; hij schijnt een pamalivogel te zijn en slechts in de diepste binnenlanden gevonden te worden; geen naturalist heeft nog van deze soort gewag gemaakt; de roode paradijsvogel (paradisea rubra) met roodbruine borst en buik, en bloedroode zijveeren, komt alleen op het eiland Waigioe voor; de verscheidenheid der aanverwante vogels is te groot om daarvan eene opsomming te geven, terwijl die in alle streken van dit eiland overvloedig aanwezig zijn; in de kustlanden zijn de vogels in minder grooten getale aanwezig, dan in de binnenlanden; in de streken, waar reeds sedert jaren jacht op deze vogels gemaakt is, zijn zij schaarsch geworden, zoodat zij dieper landwaarts moeten bejaagd worden.

In de streken ten Zuiden van Kapia worden deze vogels nog ongemoeid gelaten, in de Noordelijk daarvan gelegen streken wordt op de vogels gejaagd; behalve in de rayons, waar de bevolking de jacht daarop verbiedt, wijl die vogels

groote pamali zijn, als zijnde, naar haar beweren, geene vogels, doch de incarnatie van menschen; die rayons op te geven, is thans niet wel mogelijk, daar de bevolking niet over pamali zaken wil spreken; het is mij bekend dat in het landschap Kapaur verscheidene zulke rayons bestaan, maar die strekken zich niet heel ver in het binnenland uit.

De volgende legende geldt als oorzaak dezer pamali plaatsen, alwaar in den regel bijzonder vele paradijsvogels aangetroffen worden.

Een erg leelijke jongeling van den besten stand trof bij het visschen aan het zeestrand een beeldschoon jong meisje aan, dat zeer vele en schoone visschen ving en op hetwelk hij doodelijk verliefd werd, hij knoopte een gesprek met haar aan en vroeg haar een der schoone visschen ten geschenke; zij draaide hem den rug toe, schold hem uit en verweet hem, dat hij zoo leelijk was; al zijn mooi praten om haar voor zich te winnen, haar mede te voeren naar een ander landschap en daar met haar te huwen, bracht het meisje volstrekt niet in betere stemming; eindelijk liep zij weg, terwijl zij hem den leelijksten visch toewierp, waarmede zij hem vergeleek; de jongeling had zielsverdriet en wel in die mate, dat hij zich opmaakte naar de bergen om daar in afzondering te leven; het gelukte hem eene pamali plaats te vinden, waar geesten huisden, aan wie hij zijn leed uitstortte en die beloofden voor hem te zorgen en hem te helpen, op voorwaarde, dat hij na zijnen schat veroverd te hebben dadelijk met het meisje naar de pamali plaats zou terugkeeren; het aanbod aannemende werd hij plotseling een paradijsvogel (mannetje); naar het zeestrand vliegende, ontwaarde hij het vurig begeerde meisje, dat bezig was met visschen, maar niets ving; toen het meisje den vogel gewaar werd, liep zij naar hem toe; zij had nog nooit zulk eenen mooien vogel gezien en deed alle moeite om dien te vangen; de vogel vloog van tak op tak, bosch in bosch uit en werd daarbij steeds achtervolgd door het meisje; de vogel bracht haar dus doende tot aan de pamali plaats, alwaar zij in de macht der geesten

was; haar werd toen beduid dat de vogel de incarnatie van den leelijken jongeling van vroeger was en zij, tot straf voor hare beleedigende handelingen jegens hem veranderen zou in een paradijsvogel, die echter leelijk zou zijn, en dan met hem moest huwen; de incarnatie had plaats en sinds bestaan de paradysvogels op dit eiland; door het dooden dezer vogels op de pamali plaatsen zouden de geesten zich wreken op de menschen door personen uit die streken aan ziekten of andere ongevallen te doen sterven. Deze legende is bij de Halifoeroes notoir, maar die vertelling wordt hoogst ongaarne gedaan.

BIJLAGE VIII.

HET NIRVANA-TOONEEL EN DE BARABOEDOER,

DOOR

DR. J. BRANDES.

Hoewel daarmede in een herhaling vervallende, acht ik het zaak nog eens even terug te komen op het feit, dat aan de Baraboedoer het Nirvâṇa-tooneel *niet* is afgebeeld (Not. B. G. 1902, Bijl. III, bl. XXXVIII; 1903, Bijl. II, bl. IX). Om een goed begrip te krijgen van wat de Baraboedoer ons geeft en wat dus het monument eigentlijk is, is in de allereerste plaats een koele beschouwing daarvan noodig. Wat geeft het of men al in bespiegelingen vervalt, als men eigentlijk daarvoor geen basis onder de voeten heeft? Zoo iets mag voor een oogenblik een zekere zelfstreeling zijn, nut heeft het niet en allicht belemmert het ook anderen nog om behoorlijk en scherp genoeg uit te zien bij het maken van de observaties, die straks den grondslag zullen kunnen vormen voor een juist oordeel over het gebouw en zijne bedoeling.

Juist omdat het aan den dag kwam hoe rijk al datgene geïllustreerd is geworden, waarvan wij tot nog toe de juiste interpretatie op het spoor konden komen, valt het afwezig zijn van het Nirvâṇa-tooneel zooveel te meer op. Nog sterker voelt men dit, als men weet, dat ook van dit gedeelte van de legende van den Buddha ruime illustraties zijn aan te wijzen, zij het dan ook niet op Java.

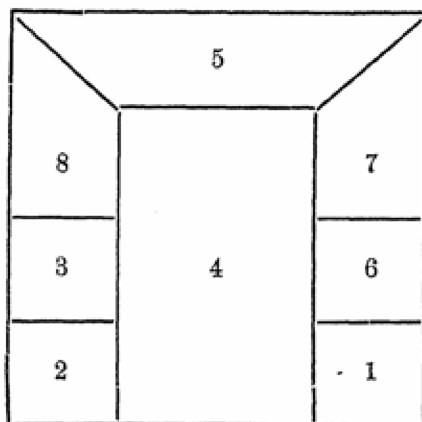
Uit die illustraties ziet men wat men van dat gedeelte van het leven van den Buddha nog verder in prentverbeelding heeft meenen (te kunnen) en te moeten brengen, en zij zijn met het oog op de Baraboedoer vooral daarom zoo leerzaam, omdat men er oogenblikkelijk uit gewaar wordt, dat ook die andere tafreelen van zijn lotgevallen even vóór

en dadelijk na zijn dood, aan dat monument evenmin zijn aan te wijzen. Men mist er het slot, den afloop van de legende, geheel en al. Ruimte om ze te plaatsen was er overvloedig. Juist dat gedeelte van het bouwwerk, waar zij hun plaats hadden moeten krijgen, is blank gebleven, in schrille tegenstelling met de haast overdadige verluchting aan het overige gedeelte van de Baraboedoer aan alle kanten op te merken. Wat een pracht van sprekende en ingrijpende tooneelen hadden die vlakke wanden van de drie ronde terrassen niet kunnen dragen, en wat een gemis ook, dat, op die hoogte, aan het bouwwerk het werk gestaakt is, zoodat daar nu niet worden aangetroffen de serie gebeeldhouwde schilderijen, die de lange reeks hadden moeten besluiten, en zeker even goed gedaan zouden zijn, als het tot een uitvoering had kunnen komen. Ook in dit opzicht, waar nog zooveel plaats is opengebleven, en waar deze plaats juist voor een bepaald doel als aangewezen zijn zou, heeft men zich de vraag voor te leggen: Wat had er nog meer aan kunnen gebeuren? Wat is er nog niet aan gedaan?

Wat er al zoo gemist wordt, zij hier met een enkel voorbeeld even aangetoond.

In het prachtwerk van W. ANDERSON, The pictorial arts of Japan, with a brief historical sketch of the associated arts, and some remarks upon the pictorial art of the Chinese and Koreans, London 1886, Folio, vindt men op Plaat 70 afgebeeld een Kakimono van den Chineeschen kunstenaar Wu-Tao'tsz, die leefde onder de regeering van den Chineeschen keizer MING HWANG (A. D. 685—762). Het stuk, nog in goeden staat te vinden in het klooster van de Zen-secte Manju (of in Kioto), is een schilderij op zijde, en, zooals men bespeurt, anterieur aan de Baraboedoer, die uit de 9e eeuw van onze jaartelling dagteekent. Het is dus ook daarom voor ons belangrijk, omdat tegelijkertijd blijkt, dat reeds vrij lang vóór men dat monument ontwierp, men ook die oogenblikken, waarvan hier sprake is, tot onderwerp van de illustreering had genomen, en dat de verwachting dat men ze ook aan de Baraboedoer zou moeten vinden, niet onbillijk is.

Het is een samengesteld tableau, zooals de Chineezen, en in navolging van hen de Japanners en de Tibetanen, om maar enkelen te noemen, ze zoo gaarne maken. Het is een doek, dat eigentlijk *acht* schilderijen bevat, één, het belangrijkste stuk, in het midden, de zeven anderen daaromheen gegroepeerd, drie aan weerszijde van het groote stuk, het zevende daarboven, in dezen trant:

In 4 vindt men het voornaamste moment, het Nirvâṇa-tableau, waarvoor men bijv. vergelijken kan de plaat in Grünwedel's Buddhistische Kunst in Indien (Handbücher der Königlichen Museen zu Berlin, Museum für Völkerkunde), Berlin 1900, op bladz. 115, N°. 57, Japanisches Gemälde (nach Chinesischer Vorlage): Das Nirvâṇa des Gautama Buddha.

Op bladz. 255 geeft Anderson van het door hem gepubliceerde tableau ongeveer de navolgende toelichting:

1. (Het laagste tafreel rechts). „Het preeken voor Moki (?) door den Bhagavat". Çakya is gezeten op een troon, omgeven door een schaar knielende leerlingen.

2. (Het laagste tafreel links). „Het aanvaarden door den Bhagavat van de gift van Cunda". Çakyamuni ontvangt, gesteund door de Twee Koningen en zijn leerlingen, de geloovigen, die, voor hem geknield, hem hun bedelnappen aanbieden, die zij hem wijden, in één waarvan, nl. in die welke hem eerbiedig door Cunda wordt geoffreerd, het noodlottige

varkensvleesch ligt, dat de oorzaak zal zijn van de ziekte, waaraan de Leeraar bezwijken zal.

3. (Boven 2). „De Tathâgata zich in de lucht verheffende ten aanschouwen van een groote verzameling geloovigen". Men ziet Çakya zich boven zijn zetel in de lucht verheffen, voor een grooten kring van prinsen of vorsten en leerlingen, die het wonder in opgetogenheid aanschouwen.

4. (Het Middenstuk). „Buddha het Nirvâṇa ingaande." Çakya ziet men uitgestrekt liggen op zijn rechterzijde (met zijn rechterhand onder het hoofd, op een legerstede) in een prieel van Çâlaboomen. Hij is omgeven door een groote menigte van klagenden, wier duidelijk uitgedrukt groot leed in scherpe tegenstelling is met het volmaakt rustige aanschijn van den Buddha. Brahma en Indra, de Nâga-koningen, Dewa's en Dewî's, de geliefdsten zijner discipelen, ja zelfs het dierenrijk, welks welvaren door de geloofsleer verzekerd was geworden, treuren altegader, omdat het materieele bestaan van den Grooten Meester ten einde spoedt. Ananda, zijn verwante en geliefdste leerling, is bewusteloos neergezegen aan het voeteneinde van de legerstede; Brahma en Indra hebben zich ter aarde geworpen, hun herculische gestalten in hevige stuiptrekkingen verdraaiende; en de leeuw en de olifant, de typen van ruwe kracht, rollen, zich niet meer meester, in overspannen gemis aan zelfbeheersching, over den grond. Juist omdat men haar mist te midden der meer bekende viervoeters, komt den toeschouwers de kat in de gedachte, die, zooals verteld wordt uit moord- en vraatzucht de rat gedood had, die aangewezen was geworden om aan den stervende Tathâgata het geneesmiddel te brengen, dat hem uitredding zou hebben gegeven, en dat men aan het uiteinde van een bedelstaf, op een der takken van de boomen, in een doek gewikkeld, ziet hangen. Bovenop een wolk, die aan komt varen, boven de kruinen der boomen, komt de verheerlijkte Mâyâ, de moeder van Çakya, toegesneld, vergezeld van haar gevolg, en begeleid door Kṣitigarbha (?), die als een monnik den Buddhistischen bedelstaf voert.

5. (Boven 4). „De Tathâgata strekt zijn voet naar Kâçyapa uit". Buddha's doodkist is geplaatst op een hoogen brandstapel, door aanbidders *omgeven*. Twee monnikken hebben den brandstapel beklommen, en liggen geknield voor de kist. De voeten van het lijk steken mirakuleus uit het ondereinde van de kist.

6. (Boven 1). „De vergeefsche pogingen van de athletische worstelaars de kist op te heffen".

7. (Boven 6). „De heilige doodkist vliegt uit zich zelf om de stad Kuçi rond". De koffer is uit zich zelf de poort van het Mausoleum uitgekomen, en vaart nu, begeleid door een Dewî, die er een zonnescherm overheen houdt, op een wolk, door de lucht.

8. (Boven 3). „Het verdeelen van de Çañra (de overblijfselen bij het verbranden, de relieken) door den Brahmaan Gandhakûla". De gewijde relieken-kist staat, lichtend aan alle zijden, op een tafel, waaromheen een verzameling van vorsten zich heeft opgesteld, die allen een vaas ophouden om iets van de asch van den Buddha te ontvangen. Gandhakûla ziet men zich tot de urn begeven om met de verdeeling een aanvang te maken.

Ook zonder de plaat is deze beschrijving er van, met welke men slechts vergelijke wat KERN in zijn Buddhisme over dit gedeelte van de Buddha-legende zegt, zeer sprekend. Men ziet als het ware de tooneelen voor zijn oogen opkomen, zoo realistisch zijn de oogenblikken gekozen, maar een ieder, die de Baraboedoer eenigszins kent, zal dadelijk beamen, dat men van dit *alles*, en dat is nog maar weinig tegenover hetgeen er nog meer gegeven had kunnen worden, aan dat monument *niets* vindt. Er is geen reden uit te denken waarom het er niet ook geplaatst zou zijn geworden, ruimte, dit mag hier nog wel even herhaald worden, was er nog te over.

Weltevreden, September 1903.

Bijlage IX.

LIJST

van ingekomen boekwerken gedurende het 4e kwartaal 1903.

Abu Othman Amr ibn Bahr Al-Djahiz Basrensi. Zie G. van Vloten.

Se'imo sura laolita i mpue Isa pai ana guranja. Bijbelsch leesboek van het Nieuwe-Testament in de Bare'e taal door Dr. *N. Adriani*, afgevaardigde van het Nederlandsch Bijbelgenootschap voor Midden-Celebes. Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap. Menado 1903. 8°.

Altenstadt (*Jonkvrouwe A. von Schmidt auf*), Van het land van de rijzende zon. 's Gravenhage 1903. 4°.

Proceedings of the Royal Geographical Society of *Australasia:* South Australian branch. Session 1902-1903. vol. VI. Adelaide 1903. 8°.

Barth (*A.*), Aankondiging van: E. Lunet de Lajonquière, Inventaire descriptif des monuments de Cambodge. (Extrait du Journal des Savants, Juillet 1903.) 4°.

Berg (*N. P. van den*), Een onderkruiper van 's Compagnie's negotie. (Overdruk uit „Onze Eeuw" 1903.) 8°.

Bock (*C.*), Temples and elephants: the narrative of a journey of exploration through upper Siam and Lao. London 1884. 8°.

Boeka, Bestuur van Oost-Indië. Studiën en beschouwingen. Amsterdam (1903). 8°.

Boeka (*P. C. C. Hansen jr.*), Tropisch Nederland. Studiën en beschouwingen. Amsterdam (1903). 8°.

Boeka, Uit Java's binnenland. Pàh Troeno. Amsterdam (1902). 8°.

Boekoe tjerita Sam Po Toa Lang tempo keradjaän Beng Tiauw keizer Eng Lok Koen. N°. 1. Batavia 1903. 12°.

Brandes (*J.*), Nog eenige Javaansche piagĕms uit het Mohammedaansche tijdvak, afkomstig van Mataram, Bantĕn en Palembang. (Zevende vervolg.) (Overdruk uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 6.) Batavia 1903. 8°.

Brandes (*J.*), Verslag van het Internationaal Oriëntalisten-Congres te Hanoi van 1-6 December 1902. (Overdr. uit het Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 6) Batavia 1903. 8°.

Brandes (*J.*), Nieuwe mededeelingen over de Tjandi Mĕndoet. (Overg. uit de Notulen der Directievergaderingen van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel 41, afl. 2/3.) Batavia 1903. 8°.

Burgess (*J.*), The ancient monuments, temples and sculptures of India. Illustrated in a series of reproductions of photographs in the Indian office, Calcutta museum, and other collections, with descriptive notes and references by —. Part I. The earliest monuments. London 1897. fol.

Campbell (*Wm.*), Formosa under the Dutch described from contemporary records with explanatory notes and a bibliography of the island. London 1903. 4°.

Çatadûṣaṇi by Çriman Nigamānta-Mahā-Deçika, with the commentary entitled Caṇḍamamāmta, by Çriman-Mahā-Cārya. Edited by the Honorable P. Anandacharlu Vidyāvinod Viçārada, Rai Bahadur & Co. Vol. I, fasc. 1. (Bibl. Indica). Calcutta 1903. 8°.

Chijs (*J. A. van der*), Geschiedenis van de Gouvernements thee-cultuur op Java, samengesteld voornamelijk uit officiëele bronnen, door —. Uitgegeven met medewerking van de N. I. regeering door de N. I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw. Batavia — 's Hage 1903. 8°.

Christian Doppler, Zie F. J. Studnicka.

Çrāddha Kṛyā Kaumudi by Govindānanda Kavikan- Kanācāryya edited by Paṇḍita Kamalakṛṣṇa Smṛtibhûṣaṇa. Fasc. 3. (Bibliotheca Indica.) Calcutta 1903. 8°.

Damsté (P. H.), Feriae aestivae. Carmen in certamine poetico Hoeufftiano praemio aureo ornatum. Amstelodami 1903. 8°.

Dijk (L. C. D. van), Zes jaren uit het leven van Wemmer van Berchem, gevolgd door Iets over onze vroegste betrekkingen met Japan, twee geschiedkundige bijdragen door —. Amsterdam 1858. 8°.

Catalogus van voorwerpen betrekking hebbende op de geschiedenis van het bedrijf der firma *Joh. Enschedé & Zonen* en van voortbrengselen van de verschillende takken harer werkzaamheid tentoongesteld ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van het bedrijf der firma op 21 Juni 1903. Haarlem 1903. 8°.

Ethé (H.), Catalogue of Persian manuscripts in the library of the Indian office. Volume I. Published by order of the secretary of State for India in council. Oxford 1903. 4°.

Führmann (J.), Nach Nirwana auf achtfachem Pfade oder: Der weg zur Vollkommenheit. Leipzig u. Frankfurt a. M. z. j. 8°.

Fihirana mity hatao ao amy ny sekoly. Natonta fanimpitony. Antananarivo 1874. 12°.

Katesizy na fampiarana ny *Fivavahana Marina*. Antananarivo 1880. 8°.

Freydank, Buddha und Christus. Eine buddhistische Apologetik. Leipzig 1903. 8°.

Geerligs (H. C. Prinsen) en W. van Deventer, Verslag over den bemestingsproeftuin 1902/1903. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 22.) Soerabaia 1903. 8°.

Goeije (M. J. de), Waar blijft de waardigheid? Een woord over de museumquaestie. Leiden (1903). 8°.

Haerdtl (J. C. A. W. Freiherr von), Die Pferderassen

des Niederländisch-Indischen Archipels. Stuttgart 1903. 8°.

Hagen (*B.*), Die Gajo-Länder auf Sumatra. (Sonderabdruck aus Jahresbericht des Frankfurter Vereins für Geographie und Statistik 1901-1903.) Frankfurt. 8°.

Hamer (*C. den*), Zie B. Kersjes.

Hanitsch (*R.*), On a collection of Coins from Malacca. (Reprinted from the Journal, Straits Branch, Royal Asiatic Society N°. 39, June 1903.) Singapore 1903. 8°.

Hedin (*Sven*), Meine letzte Reise durch Inner-Asien. Halle a. S. 1903. 8°.

Heger (*F.*), Alte Metaltrommeln aus Südost-Asien. Mit Unterstützung der Gesellschaft zur Förderung Deutscher Wissenschaft, Kunst und Literatur in Böhmen herausgegeben von —. 1 Bd. Text u. 1 Bd. Tafeln. Leipzig 1902. fol.

Hoffmann (*H.*), Les monnaies royales de France depuis Hugues Capet jusqu'à Louis XVI. Description des pièces avec indication de leur valeur actuelle. Paris 1878. 4°.

Hopkins (*E. Washburn*), The great epic of India its character and origin. New-York 1901. 8°.

Het *jaar* 1904. Uitgegeven door L. J. Veen, Amsterdam. 4°.

Jellesma (*E. J.*), De Minahassa en eenige andere streken der residentie Menado. Amsterdam 1903. 8°.

Jésus-Bouddha. Paris 1886. 8°.

Kalff (*S.*), Van 't oude Batavia. Rotterdam 1903. 8°.

Kamerling (*Z.*), Voortzetting van de onderzoekingen over de physische gesteldheid van den bouwgrond. (Overg. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 24.) Soerabaia 1903. 8°.

Kathavate (*Abaji Vishnu*), Report on the search for Sanskrit manuscripts in the Bombay presidency during the years 1891-1895. Bombay 1901. 8°.

Kernkamp (*G. W.*), Over Robert Fruin. I. Bijvanck over Fruin. II. Fruin-Studies. Utrecht 1901. 8°.

Kersjes (*B.*) en C. den Hamer, De Tjandi Měndoet voor de

restauratie. Uitgegeven door het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. Batavia-'s Gravenhage 1903. 4°.

Kleintjes (*Ph.*), Het Staatsrecht van Nederlandsch-Indië. Beginselen en beschouwingen door —. 2 dln. Amsterdam 1903. 8°.

Kobus (*J. D.*) en J. A. van Haastert, vergelijkende Cultuurproef met verschillende zaadrietsoorten. (Overgedr. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 21.) Soerabaia 1903. 8°.

Kobus (*J. D.*) en and., Verschillende cultuurproeven. (Overg. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1903, afl. 23.) Soerabaia 1903. 8°.

Koning (*D. A. P.*), Eenige gegevens omtrent land en volk der Noordoostkust van Ned. Nieuw-Guinea, genaamd Papoea Telandjang, ontleend aan het rapport van —. (Overgedr. uit de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned.-Indië, 7e volgreeks I.) 8°.

Leander (*Pontus*), Ueber die Sumerischen Lehnwörter im Assyrischen. Akademische Abhandlung. Uppsala 1903. 8°.

Loebèr jr. (*J. A.*), Timoreesch snijwerk en ornament. Bijdrage tot de Indonesische Kunstgeschiedenis. Uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië. 's Gravenhage 1903. 8°.

Lundborg (*H.*), Die progressive Myoklonus-Epilepsie (Unverricht's Myoklonie). (Herausgegeben mit Unterstützung aus Wilhelm Ekman's Universitätsfonds. Upsala (1903). 8°.

Marr (*Th.*), Onderzoekingen omtrent het phosphorzuur in den bouwgrond op Java. (Overg. uit het Archief voor de Java-Suikerindustrie 1904, afl. 1.) Soerabaia 1904. 8°.

Martin (*F. R.*), Aeltere Kupferarbeiten aus dem Orient gesammelt von —. Stockholm 1902. fol.

Middel (R. Brons), Soendaneesch-Hollandsch Woordenlijstje. Bandoeng 1903. 8°.

Mosch (H. Rud. du), Zie Nederl. Indië ter tentoonstelling te Osaka.

Nederlandsch-Indië ter tentoonstelling te Osaka (Japan) in 1903. (Extrabijvoegsel der Javasche Courant 2/10 1903 N°. 19).

Nityacāra-Pradipah by Narasimha Vājapeyi, edited by Paṇḍita Vinoda Vihari Bhaṭṭācāryya. Fasc. 1, 2, (Bibl. Indica.) Calcutta 1903. 8°.

Nyblom (C. R.), Upsala universitets konstsamlingar. Beskrifvande förteckning. Upsala 1902. 8°.

Oldenberg (H.), Die Literatur des alten Indien. Stuttgart und Berlin 1903. 8°.

Plaggert (M. A. J. Gerritsen), Ontwerp van eene administratie en boekhouding van een handelszaak in Nederlandsch-Indië. (Laatste gedeelte.) Uitgegeven op verzoek van het Instituut voor handelsonderwijs te Batavia. Batavia 1903. 8°.

Preyer (Axel), Indio-Malayische Streifzüge. Beobachtungen und Bilder aus Natur und Wirthschaftsleben im tropischen Süd-Asien. Leipzig 1903. 8°.

Prick (F. H. P.), De verindisching van ons Nederlandsch. Lezing gehouden op Vrijdag 24 Juli in de afdeeling Batavia van het Alg. Ned. Verbond. Batavia- den Haag 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), Tamilwoorden in Maleisch gewaad. (Overg. uit het Tijds. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46 afl. 6.) Batavia 1903. 8°.

Ronkel (Ph. S. van), Een Maleisch telwoord in het Teloegoe? Mededeeling van —. (Overg. uit het Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46 afl. 6.) Batavia 1903. 8°.

Sabang baai op het eiland Poeloe Weh. De nieuwe aanleghaven van de mailbooten der Stoomvaart Maatschappij „Nederland." Amsterdam (1903) obl. 8°.

Scheltema (*J. F.*), De opiumpolitiek der regeering en de vrijheid van drukpers in Nederlandsch-Indië. Vervolging en veroordeeling van den gewezen Hoofdredacteur van het „Bataviaasch Nieuwsblad" —, onder Artikel 24 van het Drukpersreglement (Stbl. 1856, N°. 74.) 's Gravenhage 1903. 8°.

Schmidt (*R.*), Das Pañcatantram (textus ornatior). Eine altindische Märchenversammlung zum ersten Male übersetzt von —. Leipzig z. j. 8°.

Scidmore (*E. R.*), Winter India. London 1903. 8°.

Segerstedt (*P. K.*), Till frågan om Polyteismens uppkomst. Akademisk afhandling. Stockholm 1903. 8°.

Settle (*Elkanah*), Insignia Bataviae; or, the Dutch trophies display'd; being exact relations of the unjust, horrid, and most barbarous proceedings of the Dutch against the English in the East-Indies. Whereby is plainly demonstrable what the English must expect from the Hollanders, when at any time or place they become their masters. Published with allowance. London 1688. 4°.

Shellabear (*W. G.*), A Malay-English vocabulary containing 6500 Malay words or phrases with their English equivalents, together with an appendix of househould, nautical and medical terms, etc., etc. Singapore 1902. 8°.

Verhaal dat de Ambassadeurs van *Siam* aan haar Koning gedaan hebben, van 't geen zij in Vrankrijk vernomen hebben van de algemene toestant van Europa, van de manier van regeren en de hoedanigheden van yder Christen Vorst, en andere bijzonderheden rakende het Christendom. Uyt het Siams vertaalt. Batavia 1688. 4°.

Publicatie der bescheiden in zake den aanleg eener haven te *Soerabaja*. Met 18 platen en kaarten. Batavia 1903. fol.

Sorg (*Léon*), Introduction à l'étude du droit Hindou. Paris 1895. 8°.

Sorg (*Léon*), Traité théorique et pratique du droit Hindou applicable dans les établissements français de l'Inde. Cours professé à l'Ecole de droit de Pondichéry par—. Paris 1897. 8°.

Speijer (*J. S.*), De Brahmanen en hunne beteekenis voor het Indische volk. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de rijks-universiteit te Leiden, den 30sten Sept. 1903. Groningen 1903. 8°.

Srāddha Kryā Kaumudi by Govindānanda Kavikan Kanācāryya edited by Paṇḍita Kamalakṛṣṇa Smṛtibhuṣaṇa. Fasc. 1, 2. (Bibl. Indica). Calcutta 1903. 8°.

Studnicka (*F. J.*), Ueber das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer Gestirne des Himmels. Versuch einer des Bradley'sche Aberrations-Theorem als integrirenden Theil in sich schliessenden allgemeineren Theorie von Christian Doppler, zur Feier seines hundertsten Geburtstages als erste veröffentlichung des nach ihm benannten physikalischen Princips neu herausgegeben von —. Prag 1903. 8°.

The *Tantravartika* of Kumārila Bhaṭṭa translated into English by Gangānātha Jhā. Fasc. 1. (Bibliotheca Indica.) Calcutta 1903. 8°.

Tattvârthâdhigama, by Umâsvâti being in the original Sanskrit with the Bhâshya by the author himself edited by Mody Keshavlal Premchand. Text and Bhâshya. Vol. I, fasc. 1. (Bibl. Indica.) Calcutta 1903. 8°.

Observaciones gramaticales sobre la lengua *Tiruray* por un p. misionero de la compañia de Jésus. Manila 1892. 8°.

Tjerita jang betoel soeda kedjadian di poelo Djawa dari halnja satoe toean tana dan pachter opium di Residentie Benawan bernama Lo Fen Koei. Terpetik dari s. k. B. B. terkarang oleh G. P. L. 2 st. Batavia 1903. 12°.

Treub (*M. W. F.*), Het wijsgeerig-economisch stelsel van Karel Marx. Eene critische studie. 2 dln. Amsterdam-Haarlem 1902. 8°.

Verzeichniss der im Winter halbjahr 1903/04 auf der Königl. Württ. Eberhard-Karls-Universität *Tübingen* zu haltenden Vorlesungen. Tübingen. 4°.

Tückermann (*C. F. H.*), Stelselmatig geordende inhoudsopgave der 33 verschenen jaargangen van het Indisch Militair Tijdschrift, 1870-1903, samengesteld door —. Batavia 1903. 8°.

Vellema (*P.*), De ordonnantie op de rechten van successie en van overgang toegelicht. Bandoeng 1903. 8°.

Godgeleerde, historische, philosophische, natuur- genees- en aardrijkskundige, poëtische en regtsgeleerde *vermakelijkheden;* of uitgelese keurstoffen over allerlei onderwerpen: uit de beste dagelijks in 't licht komende uitlandsche schrijvers, enz ten algemenen nutte bijeengebragt. 5 deelen. Amsterdam 1732/36. 8°.

Tria opuscula auctore Abu Othman Amr ibn Bahr Al-Djahiz Basrensi quae edidit *G. van Vloten* (opus posthumum). Lugduni Batavorum 1903. 8°.

Vooijs (*C. G. N. de*), Middel-nederlandse Marialegenden vanwege de maatschappij der Nederlandsche letterkunde uitgegeven door —. Eerste deel: Onzer liever vrouwen miraculen. (Naar het katwijkse handschrift.) Leiden z. j. 8°.

Mededeelingen uit het Geneeskundig Laboratorium te *Weltevreden*. 2e Serie A N°. 4. 2e Serie B N°. 2. Batavia 1903. 8°.

Catalogus van de Militaire geneeskundige bibliotheek te *Weltevreden*. Boekwerken van 1888-1903 en alle tijdschriften. Batavia 1903. 8°.

Wiggers (*F.*), Boekoe pengoendjoek djalan dalem perkara harta Banda (Ke Hwe) pada Wees dan Boedelkamer, hal overschrijving, hal failliet, dengan bebrapa katerangan, tjonto tjonto dan rekest dalem perkara begitoe. Terkarang oleh —. Batavia 1901. 8°.

Wiggers (*F.*), Hal verjaring dalem perkara civiel dan perkara hoekoem, jang terpake boeat orang bangsa Tjina, Arab

dan l.l. dan bangsa Boemipoetra. Terkarang oleh —. Batavia 1903. 12°.

Winkler (*Johan*), Bericht über die Untersuchungsreise der Insel Engano. 4-11 April 1903. (Overg. uit het Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk. deel 46, afl. 6.) Batavia 1903. 8°.

W. S., Een onvermoeid strijder voor de belangen van den inlander tevens bijdrage tot de kennis der in de laatste tien jaren gevolgde koloniale politiek met betrekking tot de welvaart der inlandsche bevolking in Oost-Indië. 's Gravenhage 1903. 8°.

BIJLAGE X.

AANWINSTEN

VAN DE

NUMISMATISCHE VERZAMELING IN 1903.

GEDENKPENNINGEN.

Ned. Indië. Penning, vereerd door de N. I. Regeering aan de Samarangsche Schutters, enz., die bij Gedoeng Demak hadden gestreden, 1825. — z.

Gegraveerde draagpenning door de N. I. Regeering vereerd aan C. TUHUPURIN „voor betoonde trouw te Amboina", 1829. — g.

Draagpenning voor den Java-oorlog br. (klein model).

Idem. br. (Nog kleiner).

Japan. Zilveren bruiloft van den Mikado, — z. (1887).

Huwelijk van den Kroonprins. — z. (1900).

Pondicheri. E. PARMY, aide-de-camp van den Gouverneur van Pondicheri, 1755. — br.

Nederland. Gouden bruiloft van M. R. en A. L., 1623. — z. (Namen niet ingevuld).

Begrafenis-penning van G. C. PANCRAS, burgemeester en raad van Amsterdam, 1649. — z.

Idem van C. SCHOUTEN JR., 1655. — z.

Idem van G. P. WORST, 1657. — z.

Schutters-penning van Leiden, 1665. — z.

Begrafenis-penning van I. SCHOUTEN, 1669. — z.

Dankbetuiging van Fransche réfugiés, 1688.—tin.

Hulde aan Groninger jagers-studenten, 1831.—br.

Frankrijk. Draagpenning met de portretten van St. François de Sales en Ste. Françoise de Chantal, z. j. —br.

Duitschland. Zur Erinnerung an das drei Kaiser Jahr, 1888. — geel k.

Oranje-Vrijstaat. M. T. Steijn, Staats-president, z. j. (1902). — br.

AMULETTEN.

Java. Gobog. — k. (onbeschreven).

MUNTEN.

Ned. Indië. Duit VOC met wapen van Utrecht en jaartal 1790, geslagen in 1827. — k.
Halve stuiver, 1838. — k.
Duit VOC met wapen van Utrecht en jaartal 1790, geslagen van 1840 tot 1843. — k.
Halve stuiver, 1843. — k.
Kwart gulden, 1890, 91, 93, 96, 98, 1900. — z.
Tiende gulden, 1891, 93, 96, 98, 1900. — z.
$2^1/_2$ cent, 1894, 96, 1902. — k.
Cent, 1896-99, 1901. — k.

Siberie. Groesch 1768. — k.

Kĕdah. Naam onbekend. — tin (Millies 230).
Timma met twee ringen. — tin.
Als voren met één ring. — tin.

Poeloe pinang. Kwart dollar, 1788. — z.

Assam. Ropij, 1705 (of 1706). — z.

Madras. $2^1/_2$ cash., z. j. — k.

Trankebar. Piaster, 1671. — z.

Goa. Sam Thomé, 1796. — g.

Georgie.	Rial, 1832. — z.
Nederland.	*Gelderland.* Halve kruis-rijksdaalder, 1538. — z.
	Zutphen, 28 stuiver-stuk, 1690. — z.
	Duit, z. j. — k.
	Holland. Rijksdaalder, 1734. — z.
	Halve gulden met 10. . . . S, 1696.—z.
	Friesland. Halve gehelmde schelling, 1599.—z.
	Kempen. Halve dukaton, 1670. — z.
	Staten-schelling, 1680. — z.
	Groningen (stad). St. Jans-rijksdaalder, 1602.—z.
	28 stuiver-stuk, 1692. — z.
	Koningrijk. Halve negotie-penning, 1855. — g.
België.	Schelling met de pauw, 1620. — z.
	Kwart kroon, 1750. — z.
Engeland.	Halve shilling, 1557. — z.
	Farthing voor Ierland, 1750. — k.
	„ , 1789. — k.
	Penny token, 1814. — k.
Frankrijk.	Een aux quatre L, 1706. — z.
	Demi écu aux insignes, 1701. — z.
	Douzième, 1644. — z.
	Quart d'écu, 1706. — z.
	20 francs, 1901. — g.
	10 „ , 1899. — g.
Spanje.	Alfonsus XI. Naam onbekend. — z.
	Hendrik III. „ „ . — z.
	„ „ . „ „ . — z.
	Philips IV. „ „ . — z.
Duitschland.	Aken: Grosch met den h. Charlemagne, 1421.—z.
	Brandenburg. George Willem. Kipper 6 Groschen, z. j. — bill.
	Frederik Willem, 1/3 Thaler, 1669. — z.

Tympf, 1684. — z.
Brunswijk. 12 Marien-groschen, 1684. — z.
Dortmund. Frederik III. Groschen met afbeelding van den keizer, z. j. — z.
Frankford. Frederik III. Goudgulden, z. j.—g.
Glückstadt. Groschen met de Fortuin 1666.—z.
Gulik en Berg. Dubbele Groschen, 1584. — z.
Hanover. 1/24 Thaler, 1843. — bill.
2/3 „ , 1807. — z.
Keulen. 1/6 „ , 1693. — z.
Kleef. 1/4 Stüber, 1743. — k.
Mecklenburg-Strelitz. III gute Pfennige, 1793. — k.
Schaumburg. Guter Pfennig, 1801. — k.
Waldeck. Pfennig, 1817. — k.

Oostenrijk. Dreier, 1648. — z.
Tyrol. Thaler, 1704. — z.
Bohemen. Groschen, 1591. — z.
1/4 Thaler met het borstbeeld, 1610. — z.

Italië. Kerkelijke Staat. Mezzo Soldo, 1847. — k.

Denemarken. 4 Skilling, 1815. — k.

Noorwegen. 2 Skilling Species, 1824. — k.

Rusland. 50 kopeck, 1895. — z.
10 „ , 1833. — k.
5 „ , 1803. — k.
2 „ , 1842. — k.

Turkije. Abdoe'l Hamid. 25 piaster. — g.

Canada. 20 cents, 1858. — z.
Halfpenny token, 1820. — k.

Vereenigde-Staten. 1/4 dollar, 1869. — z.

Brasilie. Cruzado, 1823. — z.

Peru. Real, 1842. — z.

Ecuador. $^1/_4$ doblon, 1835. — g.

Chili. Peso, 1810. — z.

Bolivia. Peso, 1825. — z.
Toston, 1776, 1780. — z.
„ , 1797. — z.
„ , 1821. — z.

Deensch Guinea. Dukaat, 1699. — g.
Dubbele dukaat, 1704. — g.
Dukaat, 1746. — g.

Angola. Equipaga, 1789. — k.

Goudkust. Ackey, 1796. — z.
$^1/_4$ ackey, 1796. — z.

Kaap de Goede Hoop. I d. (penny?) van de East-London municipality, 1880. — k.
Dog-badge, 1892. — k.

Transvaal. Sovereign, 1874. — Aflag in k.
Penny, 1874. — k. (Munt-proeve, Twee soorten).

Mauritius. Etablissement Mont Choisy, une journée, 1852. — k.
Shilling (?), z. j. — geel k.

Sandwich-eilanden. T. Bondock, halfpenny token, z. j. — k.

PAPIEREN GELD.

Suriname. Vijf gulden, 1856.
Twee „ , 18...(?)
Vijftig centen 1871.

AANWINSTEN

VAN DE

ETHNOGRAPHISCHE VERZAMELING IN 1903.

Gekocht van een vrouw uit Pontianak:

10749. Een geweven zijden saroeng, rood met groen, bestaande uit 2 aan elkaar genaaide stukken. — Waarschijnlijk afkomstig uit Sambas.

Door 't Gouvernement bij Gouvernements-Besluit van 13 Januari 1903, N°. 41, aan 't Genootschap ter bewaring afgestaan (Not. Febr. 1903 p. 16):

10553—10554. Twee groote olifantstanden, door den Soetan van Indragiri geschonken aan den Resident van Riouw en Onderhoorigheden.

Gekocht van een Chinees te Batavia:

10557. Een koperen spuwbak van den bekenden vorm.—Java.

10558. Een koperen keteltje met tuit (tjeret). — Java.

Gekocht van inlanders te Batavia:

10587. Een hoofddoek, aan de vier zijden en in 't midden Arabisch schrift in blauwe letters op een wit veld.— Volgens mededeeling van den verkooper uit Pandéglang (Bantĕn).

10610. Een hangolielamp, met oliebakje en ketting, koper. — Java.

10755. Een kris, gedamasceerd, ladrangan, met fraai geornamenteerde pĕṇḍok. — Java.

10756. Een kris, gedamasceerd. — Java.

10757. Een sikin, lang, gedamasceerd. Gewone houten scheede. — Java.
10748. Een kris, gedamasceerd, recht.

Geschenk van Dr. C. SNOUCK HURGRONJE:
Eene verzameling Soendaneesche wapens en gereedschappen (zie Not. Dec. 1903 II, p. 136 en Jan. 1904 VII).
N.B. Zie de uitvoerige beschrijving dezer voorwerpen in Not. Jan. 1904 VII en cf. een artikel daarover, te verschijnen in Tijdschr. Bat. Gen. jaargang 1904.
10762—10765. Vier koedjangs.
10766. Een toembak, lanspunt.
10767. Badi.
10768. Badi gagang beusi.
10769. Tjondre.
10770. Kris rangga-tjatjing.
10771. Kris.
10772. Koedjang pangarak.
10773. Koedjang met houten scheede.

Gekocht van den Heer H. A. VAN HIEN, te Bandoeng, uit eene door dezen Heer gedurende zijn jarenlang verblijf op Java aangelegde verzameling (Not. Juni p. 53, Aug. p. 74 en Nov. p. 121):
10695-10747. Drie en vijftig houten krisheften, op verschillende wijzen gebeeldhouwd. — Java (en Madoera?).

Aangekocht in de toko van „Oost en West" te Batavia:
10552. Een koperen hanglamp, 't oliebakje gevormd door het lichaam van een vogel (garoeḍa), terwijl de vleugels aan weerszijden daarvan rechtopstaan. — Java.

Gekocht door bemiddeling van den Heer Dr. KOHLBRUGGE te Sidoardjo, een verzameling oudere

koperen voorwerpen uit Soerabaja (Not. Juni 1903 p. 42-44, Aug. p. 68-69, Oct. p. 106 en Nov. p. 120):

10593. Een antieke koperen ronde doos met deksel. De buik versierd met wajangfiguren en relief.

10594. Een bokor, met wajangfiguren versierd.

10595. Een gĕndi, geciseleerd, met tuit. Gedeeltelijk rood, gedeeltelijk geel koper.

10596. Een gendi, geelkoper, geciseleerd.

10597. Groot presenteerblad met opengewerkten opstaanden rand; de bodem versierd met wajangfiguren, waarvan de namen in leelijk gevormde Javaansche letters onder de betreffende beelden zijn gegrift.

10598. Een klein achtkantig presenteerblad. Op den bodem 3 wajangfiguren, waarvan één met naam.

10599. Een bokor, geciseleerd, versierd met dierfiguren.

10600. Een bokor, geciseleerd. Teekeningen van rijtuigen, een locomotief enz.

10601. Een staande lamp met olieschaaltje (adjoeg-adjoeg met tjĕloepak).

10602. Trekpot in den vorm van een eend (banjak), met roodkoperen deksel en hengsel.

10603. Ronde doos voor tabak met inlegbodem. Geciseleerd. Wajangfiguren en dierfiguren.

10604. Muurlamp in den vorm van een garoeḍa-vogel, met groote vleugels en twee armen waaraan bakken voor lampen zijn bevestigd.

10605-10606. Een stel van twee muurlampen, elk met één arm.

10607-10608. Een stel van twee muurlampen, elk met twee armen.

10758. Een bokor, geel koper, geciseleerd. Meer modern werk.

10759. Een trekpot, geelkoper. Geciseleerd. De tuit in den vorm van een slangekop.

10760. Een bokor, geelkoper, vrij oud. Versierde randen aan boven- en onderzijde.

10761. Vierkant presenteerblad, koper. Vrij oud. Met afgesneden hoeken, eenigszins bewerkt.

Geschenk van den Heer J. TIDEMAN, controleur B. B. te Tjamba, Celebes (Not. Juni 1903 p. 55):

10559. Een houten knots met gedraaid bovenstuk. Aan het ondergedeelte is een touw bevestigd met twee rotanbanden. In die rotanbanden worden wel eenige haren van de met dit wapen gemaakte slachtoffers bevestigd. Hier is dat niet het geval.— Afkomstig uit het gebied van de To-Ala, het zgnd. oervolk in Boni. Heet in 't Boegin. *pâloe*.

Aangeboden door den Heer Dr. ROLL, namens het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen te Batavia, dat de voorwerpen ten geschenke had bekomen van den Luit^{nt}. ter zee IIe klasse H. B. L. BRAAM (Not. Febr. 1903 p. 22 en Maart p. 31):

10549. Een van lontarblad gevlochten figuur, waarschijnlijk dewi Sri, met in plaats van 't hoofd een groot driehoekig stuk, waaraan uitsteeksels, en aan weerskanten een opgerold lontarblad in den vorm van oorhangers. (Zie Feestalbum prof. VETH, p. 205 met plaat).

10550. Een ingewikkeld versiersel of voorwerp van godsdienstig gebruik, van uitgesneden lontarblad. Onderaan herkent men vier menschelijke figuren.

10551. Een beschreven lontarblad.

Een stel geschenkgoederen, door Z. E. den Gouverneur-Generaal ontvangen van den Stedehouder van Gianjar (Bali), en bij Gouvernementsbesluit van 18 Dec. 1903 aan 't Genootschap in bewaring afgestaan (Not. Oct. 1903 p. 101 en Jan. 1904 III, 2°).

10676. Een gevlochten sirihdoos, de eigenlijke sirihbergplaats van hout past in de gevlochten doos.

10677. Een vierkant zitkussen van chits, groengebloemd.
10678. Een zwartgeverfde houten koker voor strootjes met goudbeslag.
10679. Een stel van 2 ronde gouden doosjes voor tabak en gambir, eenigszins geciseleerd, door een kettinkje verbonden.
10680. Een pinangschaar in den vorm van een paardenbuste, de handvatten met goud belegd.
10681. Een rond zilveren schaaltje.
10682. Twee dunne kaarsjes.
10683. Een pakje mĕnjan.
10684. Een vierkant kleedje met een zwart, een groen en een rood veld, waarop met bladgoud bloemfiguren zijn aangebracht.
10685. Een buikband van geel katoen met gouddraad doorstikt.
10686. Een kain (kampoeh) van paarse zijde, het fond met zilveren bloemen doorweven; de met bladgoud opgelegde kapala afgesloten door een gelen rand.
10687. Een blauwzijden doek.
10688. Een stuk chits, roode grond met gele bloemen.
10689—10690. Twee lansen, zwarte stok met goudbeslag, een rood-houten scheede en een knop waaraan een pluim van paardehaar.
10691—10692. Twee zonneschermen (pajoeng) met langen stok.

N.B. Bij dit stel geschenkgoederen behooren nog 2 gouden souvereign's, die aan 't Numismatisch Kabinet zijn afgestaan. De 2 stellen geschenkgoederen, bestemd respectievelijk voor den Resident van Bali en Lombok en den Controleur voor de politieke aanrakingen aldaar, bestonden uit volkomen dezelfde voorwerpen, slechts met dit onderscheid, dat de monteering wat minder kostbaar (bv. met zilver- in plaats van goudbeslag) was en ook de kleuren hier en daar verschilden. De 2

souvereigns bij elk dezer stellen behoorende, werden eveneens aan het num. kabinet afgestaan.

Geschenk van den Heer K. Brodhaag, student a/d afd. B v. h. Gymnasium Willem III te Batavia (Not. Oct. 1903 p. 113):

10693. Een collectie mënjan-balletjes, elk afzonderlijk gewikkeld in (djagoeng?) blad en tot een bladvormige figuur samengesteld.

Gekocht van een inlander te Batavia:

10694. Een stuk Balineesch houtsnijwerk, voorstellende een gevleugeld monster. Fraaie kleuren.

Gekocht van de familie de Siso, vroeger te Koepang, thans te Batavia, een verzameling voorwerpen, afkomstig van Timor, Roti, Solor eil. en Soemba:

10504. Een sëlimoet, tjinde. Zwarte grond met gele tijgerfiguren, ingesloten door rood-geruite randen. Daaromheen een roode rand met witte strepen in de lengte, en aan twee zijden franje. Dracht voor vorsten, tevens lijkkleed. — Solor.

10505. Een slimoet, geweven. Donkerbruin fond, omringd door een licht patroon van vogels en bloemen, telkens 2 vogels tegenover elkaar. Bruine franje. — Roti.

10506. Muziekinstrument, tokkelinstrument, gelijkend op een gitaar. Twee metalen snaren, gespannen over een kam van vijf hooge blokjes. — Soemba.

10507—10508. Twee buikbanden van grauw katoen, waarop met blauw en rood garen figuren zijn geborduurd.— Timor.

10509. Een gevlochten doos met hoog deksel, waarin een tweede doos, voorzien van twee laadjes, ter berging van sirihbenoodigdheden. — Soemba.

10510. Gevlochten doos, bruin en wit, met 2 inschuivende doosjes, verdeeld in vakjes, ter opberging van sirihpinang. — Roti.

10511. Gevlochten doos, wit met rood en groen, met een inschuivende doos, waarin 6 vakjes. Voor sirih enz. — Timor.

10512. Een kleine laboe, plat, waarin aan de bovenzijde een gaatje. Ter berging van sirihkalk. — Timor.

10513. Een laboe ongeveer als 10512. Bovenin een grooter gat met houten sluitstuk, waarin 4 kralensnoeren, benevens een houten lepeltje om de kalk op te scheppen. — Timor.

10514. Een laboe als 10512. Bovenin een klein gaatje, voorzien van een tinnen beslag, en gesloten door een dito stop. De laboe is bewerkt met fraaie ingesneden figuren, zwart en geel. — Timor.

10515—10516. Twee laboe's als 10512. In 't gaatje boven past een lederen of een houten stop. De buik van de laboe versierd met snijwerk. — Timor.

10517—10518. Twee zeer kleine laboe's. Bovenin groot gat, waarin een bewerkte houten stop. — Sawoe.

10519—10528. Tien cylindervormige bamboekokers van verschillende grootte, met houten bodem en houten stop ter berging van sirihbenoodigdheden. De wanden fraai bewerkt met zwart-en-witte figuren, ingesloten door verschillende randen. — Timor.

10529. Haarkam van hoorn, het bovenstuk eenigszins puntig uitgesneden. — Soemba.

10530. Een hooge vierkante gevlochten mand met geheime laadjes, gedragen aan een touw. Voor op reis. — Timor.

10531—10532. Twee deksels van vlechtwerk, dienend om klaargezette eetwaren te bedekken; zeskantig, pyramide-vormig. Het eene deksel vertoont gele en roode, het andere gele, groene, blauwe, zwarte en roze biezen. — Timor.

10533—10534. Twee vierkante gevlochten mandjes, geheel gesloten, gekleurd, in zgnd. doerian-vlechtwerk. Gevuld met rauwe djagoeng voor op reis. — Timor.

10535—10536. Twee mandjes van vlechtwerk, nagenoeg als 10533. — Timor.

10537—10538. Twee mandjes, geheel gesloten, gevlochten in den vorm van een schildpad; ter berging van djagoeng op reis. Het eene is nog gevuld. — Timor.

10539. Een rond mandje, gevlochten van bamboe, opengewerkt. — Timor.

10540—10541. Twee tabakskokertjes van vlechtwerk, met opgelegd geborduurd patroon, 't eene rond, 't andere langwerpig. — Timor.

10542. Een massief-hoornen tol. — Timor.

10543. Een hengselmandje met deksel van lakwerk, rood, goud en zwart gekleurd.

Bij Gouvernementsbesluit van 19 Juni 1903, N°. 41, aan het Genootschap afgestaan (Not. Maart 1903 p. 30):

10555. Een koperen gong met kleinen knop. Maakte deel uit van een collectie voorwerpen, door de negorijen Lamdesar II en Roemean Ewenoer (resid. Amboina) als boete opgebracht aan 't Gouvernement.

Verzameling voorwerpen, door de bevolking van 't eiland Lirang (resid. Amboina) opgebracht aan 't Gouvernement als boete voor den in Februari 1900 aldaar op 5 Madoereezen gepleegden moord. Bij Gouvernementsbesluit van 12 Dec. '03, N°. 34, aan 't Genootschap in bewaring afgestaan (Not. Juni 1903 p. 47 en Jan. 1904 III, 1°).

10611—10629. Negentien klewangs in houten scheede met bamboedraad omwonden, de greep voorzien van bossen paarde (?) haar.

10630—10633. Vier schildpadden-huiden.

10634—10656. Drie en twintig gongs, waarvan 14 klein, de overige vrij groot.

10657—10659. Drie lilla's (kanonnetjes), de lichamen versierd met wigvormige figuren en één met een hagedis.

10660—10666. Zeven „masboelan": ronde platen van zilver of koper met ingeslagen figuren, voorstellende een ster met een maansikkel, of cirkels met een vogel en een ankervormig ornament, of een cirkel met 2 visschen, of een cirkel met ruitvormige figuurtjes. In de ster of den cirkel is een gaatje aangebracht, waardoor een draad of een touw is getrokken, waarschijnlijk om 't voorwerp op te hangen.

10667—10669. Drie saroengs, geweven; zwaar, donkere grondkleur, horizontaal gestreept.

10670—10674. Vijf „koralen": kettingen van oranjekleurige doorboorde steentjes hier en daar afgewisseld met glaskoralen en metalen balletjes. Aan vier ervan is een harpvormige ring (oorring?) waarschijnlijk van zilver, bevestigd.

10675. Acht oorringen, zilver, harpvormig, van onderen verdikt en in den regel met een knop voorzien, van boven open.

Eene verzameling voorwerpen, afkomstig van de Tenimber-eilanden, voor 't Genootschap bijeengebracht door den Heer D. M. Westplat, posthouder der onderafdeeling Sèjra aldaar (zie Not. 1902 p. 42-43, en de „Opgave", als Bijlage VIII bij de Notulen van 1902 gevoegd):

10560. Een ouderwetsche saroeng.

10561. Toedoeng van kolieblad.

10562. Trom (tifa) van boven gedekt met slangenhuid. Geen handvat. Aan een kant (boven) geslagen.

10563. Kinderwieg van gespleten rotan, hangende aan touwen.

10564. Mat (tikar).

10565. Krom hout om kleeren aan op te hangen.

10566. Houten eetschaal, vierkant.

10567. Houten eetschaal, ovaal, met handvat, waarin een gat. Door dat gat is een touw gehaald.

10568. Een sagoe-oven, om sagoekoek te bakken.
10569. Langwerpig-vierkante mand, gevlochten.
10570. Sirihdoos voor oude mannen op Sèjra.
10571. Sirihmandje voor vrouwen.
10572. Veger.
10573. Harnas van buffelhuid, met sluiting.
10574. Schild met handvat.
10575. Lange klewang met beschermd handvat (de bescherming van hertevel).
10576. Elger, pijl om visschen mee te schieten.
10577. Fuik om visschen te verschalken.
10578. Vischlijn.
10579. Vischmandje van bamboe.
10580. Vischmandje van plantenvezels.
10581. Een zilveren (oor?) sieraad.
10582. Twee stokken met ijzeren punten, om op visschen te jagen.
10583. Lijn, gebezigd tot het aanmaken van netten, met knoophout en ijzer.
10584. Harpoen.
10585. Houten hoofdkussen.

Geschenk van Prof. Dr. A. Wichmann, leider van de wetenschappelijke expeditie naar Noord-Nieuw-Guinea (Not. Oct. 1903 p. 113 V, *b.*):

10609. Model van een vlerkprauw van de Humboldtsbaai, (Noord-Nieuw-Guinea).

VARIA.

Van Mevrouw de Weduwe Dr. A. G. Vorderman, uit de nalatenschap van wijlen Haren echtgenoot (Not. Nov. 1902 p. 113 VII, *c.*):

10545—10546. Twee lederen, langwerpig-vierkante hoofdkussens, gebruikt door Chineezen.

10547. Een waterpijp (nargileh); de kop ontbreekt. 't Voetstuk, tevens waterreservoir, van plate-zilver.

Van den Heer H. V. BARON BENTINCK, ass.-resid. te Solo (Not. Juni 1903 p. 61):

10556. Een stootwapen met handvat, zgnd. *kiwi-kiwi* (zie Wood. De onbeschaafde volken, deel II p. 818), afk. uit Nepal, Britsch-Indië.

Gekocht van een Chinees te Batavia:

10586. Een koperen reukwaterflesch met langen hals, waarschijnlijk uit Engelsch-Indië afkomstig.

HISTORISCHE COLLECTIE.

Aangetroffen in het munten-kabinet:

10544. Een ijzeren geldkistje, met kunstig slot. Sleutel boven in den deksel.

Aangekocht op de vendutie van Mr. J. A. VAN DIJK:

10548. Een houten uitgesneden ornament van boven een deur in 2 stukken. Oorspronkelijk verguld, maar grijs overgeverfd. Oud-Hollandsch. Cf. N°. 7461.

Geschenk van RADEN ADIPATI KOESOEMA-SOEBRATA, regent van Galoeh (Not. Febr. 1903 p. 26):

10588. Een gebeeldhouwde stoel uit den Compagniestijd.

Van den Heer H. M. LA CHAPELLE Batavia (Not. Febr. 1903 p. 21):

10589—10590. Een zoogenaamde *saja-kabaja*, zooals vroeger pleegden gedragen te worden door de Indische dames te Batavia. Deze stukken zijn door eenige leden der familie Latuperisa alhier vervaardigd naar het model van een thans nog bestaand echt exemplaar.

Door bemiddeling van den Heer J. W. H. ADÈR verkregen van een dame in de Benedenstad:

10591. Een saja (rok) van paarsbruin gebloemd katoen, zooals vroeger Indische dames te Batavia droegen. Echt exemplaar, gebruikt.

Van Mevr. M. SERRURIER- TEN KATE (Not. Oct. 1903 p. 113):

10592. Twee ouderwetsche zilveren klamboehaken.

Van den Heer A. L. WAWAROENTOE, oud-majoor van Sondĕr (Minahasa, Not. Nov. 1903 p. 121):

10750. Een steek van den Groot-Majoor, aanvoerder der Minahasische hulptroepen in den Java-oorlog.

10751. Een donkere uniformjas met epauletten.

10752. Een blauwe uniformjas met rooden kraag en epauletten, beide eveneens door den Groot Majoor gedragen in dien oorlog.

10753—10754. Twee kleine kanonnen, lilla's van het bekende model, in den loop der 17de eeuw in de Minahasa ingevoerd.

N.B. De mantel, in 't aanbiedingsschrijven vermeld, was niet aanwezig.

LIJST

der voorwerpen, die in het jaar 1903 voor de Archaeologische Verzameling zijn verkregen.

17de Vervolg van den Catalogus.

A. VOORWERPEN VAN STEEN.

97*b*. (Invent. 4510). **Mahâkâla** (of Râkshasa?) Mannenbeeld, staande in krijgshaftige houding, linkerdij helt naar buiten over. 't Hoofdhaar onbedekt, woest rond 't hoofd hangend. Twee armen. De linkerhand steunt op de heup, de hand van den recht-afhangenden rechterarm houdt een knots vast. Hoog 47. — Not. Febr. 1903 p. 23 en 27. Desa Losari, distr. Djombang, Soerabaja.

138*d*. (Invent. 4589). **Doergâ** van zwaren witten zandsteen. Staande op een buffel. Links de mahishâsoera. 't Gelaat geschonden; van den buffel is bijna niets meer te zien. Acht armen. In de handen houdt de godin, rechts: tjakra (gedeeltelijk afgebroken), een kort zwaard, een lang zwaard (?) en den staart van den buffel; links: de çangkha, en het hoofdhaar van den asoera; 't overige niet meer te onderkennen. Over 't algemeen is 't beeld zwaar geschonden. Hoog 40. — Not. Dec. 1903 p. 130, I, *j*. Gevonden tegelijk met een aantal zoogenaamde Madjapahit-steenen. Desa Ngĕsrĕp, distr. Srondol, Semarang.

148*a*. (Invent. 4508). **Doergâ** met mahishâsoera, sterk verweerd, lijnen onduidelijk. Staande op den rug van den buffel, die met den kop naar den *rechter*-kant gekeerd ligt,

zoodat de asoera *rechts*-staat, en wel geheel vrij. De staart van den buffel is links van het beeld naar boven gestrekt, wordt *niet* door de godin vastgehouden. Evenmin houdt zij het hoofdhaar van den asoera vast. Acht armen, waarvan de beide onderste een soort van breeden doek of gordel aan weerszijden van 't lichaam ter hoogte van de dijen vasthouden. Van de attributen in de zes overige handen werden slechts herkend, rechts: een zwaard, een kris en een ander wapen; links: een olifantshaak en een knots. Hoog 61. — Not. Febr. 1903 p. 23 en 27. Desa Katemas, distr. Plåså, afd. Djombang, Soerabaja.

191*b*. (Invent. 4509). **Ganeça**, zittend op een klein lotuskussen. Geen achterstuk. Slang als oepawita. 't Hoofd mist de gewone versierselen. 't Hoofdhaar is met een band samengebonden en naar achteren gestreken. Op het achterhoofd is de haartooi duidelijk zichtbaar en op den rug de oepawita. De achterhanden afgebroken. In de voorhanden rechts de olifantstand (?) en links het etensbakje waarin het uiteinde van den snuit reikt. Hoog 60. — Not. Febr. 1903 p. 23 en 27. Desa Losari, afd. Djombang, Soerabaja.

228*b*. (Invent. 4557). **Boeddhistische monnik.** Zittend met gekruiste beenen, de handen vóór de borst gehouden in dezelfde moedrâ als de bronzen beeldjes met wadjra. Fijn besneden gelaat. Hoofd kaal. Zie verder eene in 1904 te verschijnen nota van Dr. BRANDES. Hoog 67. — Not. Febr. 1903 p. 18, Juni p. 52 en Aug. p. 69. Ontvangen van Dr. KOHLBRUGGE. Afkomstig van een eertijds te Tangoelangin gevonden kleine verzameling, welke later in 't bezit kwam van een Chinees te Sidoardjo.

265*a*. (Invent. 4511). **Onbekend beeld**, gewoon type. Zittend met de knieën over elkaar. Twee handen die, geopend, rechts en links op de knieën rusten; in elk der handen een rozet (?). Vóór tusschen de knieën hangen af twee slippen

van een kleed of gordel. Hoog 38. — Not. Febr. 1903 p. 23 en 27. Desa Losari, afd. Djombang, Soerabaja.

363*b*. (Invent. 4547). **Joni**, van slechten steen. Met tuit en middenin een vierkant, diep gat. Slecht afgewerkt, geen versiering. Grondvlak 36 × 36. Hoog 35. Not. Oct. 1903 p. 103. Erfpachtsperceel Panoendan, afd. Batang, Pekalongan.

363*c*. (Invent. 4548). **Joni** met tuit en middenin een vierkant diep gat. Geen versiering. Grondvlak 30 × 30. Hoog 28. — Not. Oct. 1903 p. 103. Erfpachtsperceel Panoendan, afd. Batang, Pekalongan.

389*a*. (Invent. 4546). **Steenen bal**, vermoedelijk vroeger gebezigd om gouderts fijn te wrijven in een steenen wrijfbak. Diameter 9. — Not. Maart 1904. Rĕdjang-Lĕbong. Geschenk van den Inspecteur v. d. geneesk. Dienst Dr. WINKLER.

416*e*. (Invent. 4558). **Gooteinde** of **spuier**, uitloopend in een makara ornament. 't Ornament is niet zeer duidelijk van lijnen. In den opgesperden bek van den makarakop schijnt een bloemguirlande te hangen. Lang 63, hoog 49. — Not. Aug. 1903 p. 69. Van Dr. KOHLBRUGGE.

416*f*. (Invent. 4564). **Spuier** (gedeelte van een —) met makara-ornament en bovenop een vrouwelijke figuur. Beschadigd. Grootste afmeting 36. — Not. Oct. 1903 p. 104 en p. 106. Aangeboden door den assistent-wĕdana van Kloerak, afd. Sidoardjo, Soerabaja, door bemiddeling van Dr. KOHLBRUGGE.

461*h*. (Invent. 4517). **Ornament**, ogiefvormig antefix, van *rooden baksteen*. Aan den voorkant een versiering in hautrelief, die omgeeft een soort van nis, waarbinnen een fijne vrouwenkop, schijnbaar van Arisch gelaatstype, geheel ongeschonden zich vertoont. Waarschijnlijk is het ornament

in zijn geheel gebakken. Aan de bovenzijde geschonden. Breed 34, hoog 31, diep $18^1/_2$. — Not. Juni 1903 p. 51 en 60. Gevonden door den Heer T. VAN ERP, in de oude badplaats Tjandi Panas, onderdistr. Grabag, distr. Ngasinan, Kedoe. Cf. van Aalst in Tijdschr. Bat. Gen. XXXVII p. 557.

479*i*. (Invent. 4507). **Polynesisch beeld**, *harde steen*, zgnd. Padjadjaran-type. Ruw bewerkt borstbeeld, voorstellende een man met een breed, plat gezicht en lang-uitgerekte ooren. De lijnen van het gelaat zijn betrekkelijk scherp. De haren schijnen achter 't hoofd in een wrong opgenomen, die in een vlecht uitloopt. In de beide voor de borst samengevouwen handen houdt hij een langwerpig, plat voorwerp, waarschijnlijk een boek. Van onderen gaat de romp zonder eenige afscheiding over in een soort voetstuk, dat in den grond schijnt te zijn gegraven geweest. Hoog 48. — Not. Febr. 1903 p. 26 en 27. Waarschijnlijk afkomstig van het land Tjikapoendoeng, afd. Bandoeng. Geschenk van den Heer DEN HAMER.

B. VOORWERPEN VAN METAAL.

486*a*. (Invent. 4568). **Wishnoe**, *uitgeslagen in goudblik*. Hoog drijfwerk. Staand beeld, vierarmig. De rechterbenedenhand heeft tegen de palm geen rond maar een vierkant stuk, waarvan de waarde onduidelijk is. In de opgeheven achterhand de tjakra. In de neerhangende linker de knots, in de opgeheven linkerhand de çangkha (schelp), een links omloopende convolvulus. Om alle pinken ringen. Bovenarmbanden en polsringen. Halssnoer, drievoudig brahmanensnoer. Breede, uit over en weer in elkaar grijpende ringetjes bestaande buikband met slot. Afhangend onderkleed met breeden versierden rand, die van boven neerloopend zichtbaar is en om de beenen verdwijnt. Om de heupen en over de dijen wordt dit kleed nog samengehouden door een losjes als een touw om- en ineengedraaide langen smallen doek, die

op de heupen in losse strikken en lussen is samengeknoopt terwijl de slippen ervan neerhangen. In de lange oorlellen zitten breede oorbellen. Het hoofd is getooid met diadeem en kroon. De breede, met sterpunten versierde, uiteinden van de diadeem hangen achter de ooren neer. Het beeld staat op een lotuskussen, welks rand uit breede lotusbladen bestaat en dat bovenop de zaadhuisjes vertoont. (In een geval als dit is het misschien beter te spreken van: staat bovenop een lotus). Rechts naast het beeld staat een menschenfiguur met breeden, wolligen, kroesigen haartooi. 't Gezicht is van volmaakt menschelijke vormen, maar de achter den rug afhangende vleugels in de slang die het met beide handen ophoudt kenmerken deze figuur ontegenzeggelijk als een garoeḍa. Het lendenkleed dat tot op de knieën afhangt is opgeschort tusschen de beide beenen. Ter weerszijden van het beeld zijn op de plekken waar dat mogelijk was verschillende bloemen- of plantendeelen afgebeeld, vijf soorten. Deze plaat is nog zoo goed als compleet, zooals blijkt uit den rand. Bovenaan het stuk is een serie van guirlanden aangebracht. Hoog 34, breed 17. — Not. Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

497*a*. (Invent. 4569). **Çiwa,** *goud.* Staand. Vierarmig. In de beide naar voren opgeheven benedenhanden ontbreken de emblemen, zoo ze er geweest zijn, wat waarschijnlijk is omdat in de beide naar boven opgeheven handen de steeltjes nog zichtbaar zijn van een drietand (?) en een tjĕmara (?). De polsringen zijn zwak aangegeven, de bovenarmbanden hebben een zwaar sierstuk. Het benedenkleed, dat niet verder reikt dan tot boven de knieën, vertoont een eenvoudig patroon. Breede banden ingevuld met rozetten die bestaan uit 4 met de punten tegen elkander aangeplaatste halve cirkeltjes. Achter om het lichaam is de tijgerhuid geslagen, zoodat de kop onder de rechterheup en het staartgedeelte onder de linkerheup afhangt. Deze tijgerhuid wordt aan een

voorpoot en een achterpoot opgehouden onder den buikband. Een snoer hangt van de linkerheup om de rechterknie, maar is op de linkerheup in een strik gelegd, vanwaar de slippen daar afhangen. Een smal brahmanensnoer, dat begint op de linkerschouder, achter over den rug naar de rechterheup neerloopt, van voren weer opklimt over de linkerborst en dan van schouder tot schouder weer over den rug loopt, om op den rechterschouder te eindigen in een vrij grooten slangenkop met uitpuilende oogen, blaaswangen, en een verdwenen bezoar. De gouden zettandjes zijn nog voorhanden. Collier, oorbellen, lange oorlellen. Derde oog, opgetrokken wenkbrauwen, diadeem, haarband, waarop vooraan de doodskop en waarboven een hooge kroon, getooid met een sphatika en een rand van robijnen. De robijntjes zijn grootendeels verdwenen, de 2 die er nog zijn, zijn van weinig beteekenis, de sphatika is een ronde glazen kraal. Links boven het kapsel ligt een halve maan. De glorie was een open rand met een dwarsbalk en een halve staande balk met het kruispunt en het ondereinde van den rand aan 't beeld bevestigd. Op den rug bevindt zich nog een rug, waaruit af te leiden is, dat het beeld ook nog een glorie gehad heeft. Hoogst opmerkelijk is bij dit beeld het streven naar anatomische zuiverheid. Behalve de opgetrokken wenkbrauwen, de smalle wegloopende buiten-ooghoek, vertoont het gelaat, dat tot een licht minzaam lachen is gezet, ook flauw de jukbeenderen, wangkuiltjes en 't geultje onder den neus. Aan 't lichaam zijn op te merken een duidelijk keelkuiltje, een goed verloopen van de romp, merkwaardig goed getroffen Oostersche knieën, onderbeenen en enkels. De bovenarmen zijn bij 't plaatsen van de boven beneden armen, waarvan vooral de linker een merkwaardig goed beloop vertoont, opzettelijk verdikt geworden, waardoor hier de vormen beter uitkomen. 't Beeld staat op een plat gouden plaatje, dat eenmaal het bovengedeelte moet geweest zijn van een voetstuk. Voor op de borstkas zijn 2 naast elkander liggende gebogen lijnen, waarvan de beteekenis niet duidelijk is. Hoog 24. — Not.

Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

498*a*. (Invent. 4572). **Çiwa**, *goud*, staand. Vierarmig. Rechter voorarm afhangend naar beneden met de palm naar voren, rechterbovenarm, rozenkrans. Linkerbenedenarm omvat den steel v/d drietand, die uit het voetstuk opkomt. Linkerbovenarm tjĕmara. Platte brahmanensnoer. Laag afhangend kleed, saamgehouden door een eenvoudigen platten band, die vóór op den buik gestrikt is. Derde oog, geen oorbellen. Diadeem, die achter om 't hoofd omloopt. Geen haarband. Hoog kapsel, waartegen bovenaan aan den rechterkant een maansikkeltje zit en iets lager een menschenschedel. Het beeld heeft een glorie gehad, die afgebroken is. Het staat op een zilver voetstukje, een dubbel lotuskussen op ronde basis. Hoog 10,5 — Not. Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

514*b*. (Invent. 4573). **Çiwa** (??), *goud*. Staand beeld 2 armig. Zonder emblemen. Op de gewone wijze aangekleed, maar met plat brahmanensnoer, en 't gordellint vóór op den buik vastgestrikt. Glorie en voetstuk zijn verdwenen. Gevonden met de beelden N°. 4565—4572 (Catal. N°. 486*a*, 497*a*, 498*a*, 517*b*, *c* en *d*, 519 *a* en *b*). Dit beeld levert het bewijs, dat men in de 8ste eeuw na Christus op Java ook minderwaardig werk maakte. Hoog $8^1/_2$. — Not. Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

517*b*. (Invent. 4565). **Çiwa**, *drijfwerk van zwaar bladgoud*, zoodat 't zich deels als gietwerk voordoet, wat het intusschen niet is. Staand. Staat op een lotuskussen. Vier armen. De rechterbenedenarm houdt de drietand, waarvan de steel door de hand heen gebogen is, de rechterbovenhand de rozenkrans, die bovenop puntig uitloopt, als ware het een groote ring met steen of collier. De linkerbeneden-

hand houdt de kruik, de linkerbovenhand de vliegenkwast. Eenvoudige pols- en enkelringen. Versierde bovenarmbanden, collier en buikband, die over de slippen van de sjerp heenloopt, welke het onderkleed ophoudt. Op dat onderkleed is de tijgerhuid aangegeven, de kop rechts, de staart links, als gewoonlijk. Een slang als brahmanensnoer. De slangekop op den linkerschouder. In de lange oorlellen, oorbellen, die er uitzien als de bekende groote oude vingerringen. De beide oogen zijn neergeslagen, evenals ook het derde oog, dat toch op zijn kant staat. Een diadeem om 't voorhoofd, opgekamd haar, dat boven op het hoofd met een haarband is saamgebonden, en van boven is afgedekt. Rechts voor het bovengedeelte v/h kapsel een doodskop, die niet op 't midden kon staan, omdat daar boven de haarband een driehoekig sieraad was geplaatst. Om 't hoofd heen een glorie, die van boven eenigszins puntig is en vermoedelijk met 2 openingen is bedoeld, een achter 't hoofd en een achter 't hooge kapsel. Rechts naast de glorie een zon, die de Hindoes afbeelden als een ronde vlakke bol zonder straalpunten. Links een maansikkel. Naast den drietand leest men: *si mpos gĕri* (?) Hoog 20, breed 11. — Not. Nov. 1903, p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

517*c*. (Invent. 4566). Çiwa, uitgeslagen in *goudblik*. Hoog drijfwerk. Staand beeld, waarachter de wâhana, de nandi, gelegen. Vierarmig. In de rechteronderhand 't bidsnoer, en in de opgeheven rechterbovenhand de drietand, waarvan de middentand zich tweemaal verbreedt vóór hij uitspitst. De linkeronderhand omvat de gĕndi, de linkerbovenhand houdt een tjĕmara (vliegenwaaier) omhoog. Armbanden om den bovenarm en om alle vier de polsen. Halssnoer, brahmanenkoord, en buikband die behalve het korte of opgeschorte benedenkleed, ook de tijgerhuid vasthoudt, die over de lendenen om het benedenlichaam geslagen, zóó afhangt dat op 't rechterbeen de kop en een voorpoot en op 't linker de staart en een achterpoot zichtbaar zijn. Lange oorlellen,

waarin onderaan oorsieraden hangen voor over 't sleutelbeen heen. De lippen zijn vrij dik. Op 't voorhoofd vindt men het derde oog. 't Kapsel is zwaar, hoog opgegooid en verbreedt zich naar boven. Door de beschadiging boven aan 't stuk is het niet goed te zien of de maansikkel aan de linkerkant v. h. kapsel daar zit als embleem of slechts een gedeelte is van den haardos zelf. Hoog $31^1/_4$ breed 14. — Not. Nov. 1903 II *f* p. 118. Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

517*d*. (Invent. 4567). **Harihara**, uitgeslagen in *goudblik*. Hoog drijfwerk. Staand beeld, vierarmig. In de rechterbenedenhand de kruik (gĕndi), in de rechterbovenhand, of beter daar bovenop het bidsnoer; in de linkerbenedenhand een ronde bol; boven de linkerbovenhand een vierde embleem dat gedeeltelijk afgebroken is; wat van dit embleem rest is een samenstelling van eenige concentrische ruiten met 2 ooren aan den kant, zoodat 't dus een verfatsoeneerde gevleugelde schelp zou kunnen zijn. De linkerbovenhand heeft een ring aan de pink, de rechterbovenhand is juist afgebroken op de plek waar de ring zou moeten gevonden worden. Polsringen, bovenarmbanden. Halssnoer, lendengordel en fraai versierde buikband met gerekt ruitvormig sluitstuk. 't Lendenkleed dat daardoor wordt opgehouden komt boven dezen band een eind uit, stijf om den buik. Daaronder hangt het tot over de knieën af, in plooien neervallende, maar toch 't patroon vertoonende dat op de eene helft eene afbeelding is van het voorgedeelte van de tijgerhuid, en op de andere helft een rijk bloemen- en rankenpatroon, vol en druk. De lange oorlellen met de oorsieraden hangen vóór de schouders af. Dikke lippen. Boven het derde oog een diadeem met een hoogoploopende voorplaat, die het kapsel aan den linkerkant van voren bedekt moet hebben. Dat kapsel, waarvan maar weinig rest, liep hoog op en verbreedde zich van boven. Op den voorhoofdsband van het diadeem zijn 3 sierstukken, één boven het voorhoofd, de beide anderen even boven vóór de ooren.

De band zelf loopt achter de ooren uit in waaiervormige uiteinden. Daaronderdoor komen de haartressen te voorschijn die op de schouders liggen. Rechts naast het beeld staat onderaan een menschenfiguur met buffelkop, de handen voor de borst ophoudende in añjali (sĕmbah) houding. Deze figuur draagt een halssnoer, bovenarmbanden, polsringen en een pantalon of een benedenkleed opgenomen als een Siameesche broek. Op dezelfde wijze schijnt ook 't kleed van het hoofdbeeld opgenomen te zijn, wat niet zoo in 't oog loopt omdat die figuur rank en slank is. Links onderaan vindt men een tweede figuur, bijkans geheel menschelijk van gedaante. Dit figuurtje is en profiel, houdt de handen evenzeer tot een sĕmbah opgericht en heeft de knieën gebogen, maar omhoog. Over den rug draagt het een kleed, dat niet wel thuis te brengen is, evenmin als men dat 't benedenkleed kan doen, dat loopt van de lendenen tot boven de knieën. Op 't hoofd heeft het een kap of kroesbaar. De neus is snebvormig spits. Dit laatste doet denken aan een garoeḍa in menschelijken vorm, dan zou de kleedij de vleugels en andere veeren kunnen voorstellen —. Door deze laatste bijzonderheid komt men er toe te vragen of dit beeld ons niet geeft een combinatie van Çiwa en Vishnoe in één lichaam, van Harahari (Hariharan) (de samengestelde vorm van Arddhanari (d. i. Naran Nari) is voldoende bekend). Een tegenhanger is dus bekend. Onder den Garoeda ziet men nog een klein gedeelte van bloemwerk, dat duidelijk in 't licht stelt dat 't stuk oorspronkelijk grooter en breeder was en de randen er afgeknipt waren. Hoog 37, breed 13. — Not. Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

519*a*. (Invent. 4570). **Oemâ** of **Pârwatî**, *goud*. Staand. Tweearmig. Zonder emblemen. Eenvoudige polsringen en enkelringen, maar zeer fraaie bovenarmbanden. Collier en vrouwensnoer, dat aan den voorkant loopt door een lang slot in den vorm van een bloemeknots (kusumeshu), op den

rug door een slot dat de vorm heeft van een dubbele wadjra Het kleed met een schitterend mooi patroon, dat denken doet aan ons moiré, hangt tot over de knieën af, en wordt opgehouden door een eenvoudig omgedraaid lint, waarvan de slippen weer opgenomen zijn en gedragen worden door een uit schakels bestaande lendenceintuur met fraai slot aan de voorzijde. Zware schelpvormige oorbellen, rustende op de schouders. Voor aan de diadeem hangt op 't voorhoofd een rij lamfertjes. Hier loopt de diadeem duidelijk om 't achterhoofd heen. Het lange hoofdhaar hangt in krullen af op de schouders en tot ver op den rug. Boven het hoofd een haarband met een bovenafdekking, zoodat dit bovengedeelte als kroon zou zijn op te vatten. Een open van boven puntig uitloopende glorie met een kruis er in. In 't kruispunt en onderaan achter tegen het beeld bevestigd. 't Beeld staat op een rond zilveren voetstuk, dat piramidaal opklimt en met 4 rijen lotusbladeren versierd is. Tusschen de 2 onderste rijen bevindt zich een rand van slecht uitgevoerde swastika's (?). Hoog 25. — Not. Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

519*b*. (Invent. 4571). **Oemâ of Pârwatî**, *goud*. Staand. Vierarmig. De rechterbenedenarm naar voren. Rechter bovenarm: bidsnoer. Linkerbenedenhand: bloemknop op steel. Linkerbovenhand: tjĕmara. Polsarmbanden en bovenarmbanden. Collier, enkelvoudig platsnoer. Het kleed hangt af tot over de enkels, is versierd met sterren, die men zou kunnen beschrijven als 4 met de punt naar buiten gerichte anunâsika's om een anuswāra. Dubbele buikband. Daaronder nog een dubbele sjerp, waarvan de slippen hier 4 in getal zijn. Zware oorknoppen, rijk versierde diadeem met lamfertjes. Deze diadeem loopt achter 't hoofd heen, maar heeft ter hoogte van de ooren lange afhangende vleugels. Tegen den diadeem aan zijn boven de ooren nog bloemknoppen ingestoken. Het hooge kapsel is saamgehouden met den

haarband en boven vastgestoken met een haarspeld. De tressen hangen in fraaie bochten neer. Ronde glorie met kruis en vlammenrand. Achter aan 't beeld bevindt zich een ring, die hier gebruikt is om de glorie vast te zetten. Het beeld staat op een zilveren voetstuk, een scherp hoog lotuskussen boven op een vierkante basis. Bovenop zijn de zaadhuisjes in scherpe teekening aangegeven. Vóór op 't voetstuk leest men: *Rakehamboeloe djah saga* (d. i. Kyai amboeloe mas Saga). Hoogte met glorie en voetstuk 14.5. — Not. Nov. 1903 p. 118. Gehucht Gĕmoeroeh, desa Banjoekĕmbar, distr. Lĕksono, afd. Wonosobo.

682*h*. (Invent. 4560). **Afdruk** of afgietsel in klei van een rond stempel of medaillon waarop in deva nâgari schrift in 't Sanskṛt de zoogenaamde Boeddhistische geloofsbelijdenis (cf. 682*g*) voorkomt. Diameter 2,5. — Not. Oct. 1903, p. 112. Ontvangen van den heer KLÖNNE te Soembĕr-poetih, Kĕndal, Semarang, door tusschenkomst van den Heer M. C. BRANDES te Semarang.

682*i*. (Invent. 4561). **Afdruk** of afgietsel in klei van een rond stempel of medaillon, waarop in deva nâgari-schrift in 't Sanskṛt de zoogenaamde Boeddhistische geloofsbelijdenis (cf. 682*g*) voorkont. Diameter 1,9 — Not. Oct. 1903, p. 112. Ontvangen van den heer KLÖNNE te Soembĕr-poetih, Kĕndal, Semarang, door tusschenkomst van den heer M. C. BRANDES te Semarang.

682*k*. (Invent. 4559). **Afgietsel** in klei van een klok. Onder in de klok bevindt zich een gat, waarin het leemen muntje met de Boeddhistische geloofsbelijdenis (zie N°. 682*h*) schijnt gevonden te zijn. Zulke leemen klokjes deden waarschijnlijk dienst als exvoto's. Hoog $6^1/_2$. Grootste diameter onder 7. — Not. Oct. 1903 p. 112. Geschonken door den heer KLÖNNE, te Soembĕrpoetih, Kĕndal, Semarang, door tusschenkomst van den heer M. C. BRANDES te Semarang.

682*l*. (Invent. 4563). **Afgietsel** in klei van een klok. Deed waarschijnlijk dienst als exvoto. Geschonden en stuk, de pijnakel is afgebroken. Hoog 8,8. — Not. Oct. 1903, p. 112. Geschonken door den heer Klönne te Soembĕrpoetih, Kĕndal, Semarang, door tusschenkomst van den heer M. C. Brandes te Semarang.

682*m*. (Invent. 4562). **Afgietsel** in klei van een klok, een votiefklok. Grof, veel minder afgewerkt dan 682 k. Hoog 7,4. — Not. Oct. 1903 p. 112. Geschonken door den heer Klönne te Soembĕrpoetih door tusschenkomst van den heer M. C. Brandes te Semarang.

808*a*. (Invent. 4538). **Beker voor offerwater.** (Bovenrand van een —), *geel koper*. De eigenlijke beker ontbreekt. In de even benedenwaarts omgebogen rand bevindt zich een klein beneden-buitenwaarts gericht tuitje. Diameter 12,3 — Not. Aug. p. 68 en Oct. 1903 p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

816*b*. (Invent. 4532). **Beker voor offerwater** (?), *brons*. Rond eenigszins bekervormig potje met tamelijk breeden, nagenoeg platten rand. Diameter boven ruim 13. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

816*c*. (Invent. 4533). **Beker voor offerwater** (?), *brons*. Rond dikbuikig potje met niet breeden nagenoeg platten rand, 't schijnt wel of dit potje op een voetstuk heeft gestaan, misschien wel op een drievoet, zooals de onder N°. 830—835 beschrevene. Diameter boven $10^1/_2$. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

832*a*. (Invent. 4531). **Drievoet**, *geelkoper*, bestaande uit een ring met 6 uitsteeksels en drie geornamenteerde pooten.

De hierop behoorende pot is niet gevonden, misschien moet N°. 816*c* als zoodanig aangemerkt worden. Diameter v. d. ring: 7,8; hoogte v. d. pooten 7,5. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. 1903 p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

942*c*. (Invent. 4534). **Bidschel** met handvat, *geelkoper*. De versiering van het lichaam der schel is niet meer te onderkennen. 't Handvat loopt uit in iets, dat gelijkt op een speerpunt met één weerhaak, geheel en al ingesloten in een ovaalvormigen breeden versierden rand. 't Handvat is los van het lichaam der schel. De klepel ontbreekt. Hoog 19. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. 1903 p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

981*a*. (Invent. 4536). **Ronde dierklok**, *brons*. Gewone vorm. De ring op den top heeft den vorm van een korten, liggenden cylinder, met 2 ringen aan weerszijden. Op 't lichaam van den bel een paar versierde randen. Hoog 8. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. p. 105. Desa Tenggong onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1073*c*. (Invent. 4528). **Lamp** (Midden- of boven stuk van een) *brons*. De lamp zelf ontbreekt. Het middenstuk, tevens ornament van de lamp, stelt voor een viervoetig dier, onbevallig van vorm met langen kop en groote, lange ooren. Daarop is gezeten eene mannelijke figuur, met ontbloot bovenlijf; de armen naar voren gehouden, de vingers schijnbaar in de zgnd. phallische houding. Op de borst en boven 't voorhoofd ziet men sieradïen. Rondom deze figuur is versiering, een soort van lofwerk aangebracht. De ketting ontbreekt. Hoog 28. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. 1903 p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1076*b*. (Invent. 4529). **Lamp** (fragment van het midden- of bovenstuk van een —) *geelkoper* (of brons). 't Fragment geeft slechts te zien een mannelijke figuur, rijdende op een slang (?). Hoog 10,5. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. 1903 p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1104*a*. (Invent. 4530). **Lampje**, *geelkoper* of *brons*. Een rond oliebakje met spitsen tuit, dat bevestigd is aan een kokervormig voetstuk, zóó dat het oliebakje een eind buiten het laatste uitsteekt. Dit lampje kan op die wijze aan een leuning of muur, of boven op een pilaar bevestigd zijn geweest. Lang 20. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. 1903 p. 105. Desa Tenggong, onderdistrict Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1177*a*. (Invent. 4513). **Spiegel (handvat van een)**, *brons*. Ongewoon groot en zwaar, maar het uitgesneden ornament gelijkt bijna volkomen op dat van N°. 1177. Op den boogvormigen bovenkant zijn geen sporen te zien van de bevestiging van een spiegel. 't Schijnt niet zeker of dit voorwerp antiek is. Lang 14, breed 14. — Not. Maart 1903 p. 31 en 34. Kalidawir, Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1325*c*. (Invent. 4582). **Ring**, *goud*. Op het bovenvlak van het dikkere gedeelte is de syllabe Çrî in sterk gefigureerde lijnen ingegrift. — Not. Nov. 1903 p. 119. Desa Penanggoengan, distr. Kaliwira, afd. Wonosobo, Kedoe.

1379*c*. (Invent. 4578). **Ring**, *goud*, in de kast een agaath, waarin een *kidang* is gegrift. — Not. Nov. 1903 p. 119. Gevonden in de desa Poeteran, distr. Tjiawi, afd. Soekapoera, Preanger.

1387*a*. (Invent. 4579). **Ring**, *goud*, in de kast een agaath, waarin een niet-herkenbare langwerpige figuur is gegrift. — Not. Nov. 1903 p. 119. Gevonden in de desa Nangge-

rang, onderdistr. Poeteran, distr. Tjiawi, afd. Soekapoera, Preanger.

1583e. (Invent. 4539). **Metalen hecht** om den houten steel van een of ander werktuig (patjoel?) in te vatten, *koper*. Cylindervormig voorwerp met breede gleuf en 't aan eene einde een gebogen uitlooper. Lengte 2,2. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Nov. p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1583*f*. (Invent. 4550). **Koperen hecht** om den houten steel van een of ander werktuig (patjoel of iets dergelijke) in te vatten. Cylindervormig voorwerp met niet zeer breede gleuf, aan 't eene eind smal toeloopend, en daardoor vormend een gebogen steel. Lang 28. — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Loering, onderdistr. Djaboeng, Malang.

1606*g*. (Invent. 4580). **Wapen**, een soort van mes of klein zwaard, eenvoudig, het lemmet gedamasceerd. Veel gelijkend op de zoogenoemde „kris Madjapait", maar inzooverre daarvan verschillend, dat het lemmet van af de punt tot ongeveer op de helft van zijn lengte aan weerskanten scherp geslepen is, terwijl alleen de onderste helft aan één zijde een rug heeft, die het naar beneden smal uitloopende verlengde vormt van de achterzijde van het gevest. 't Gevest bestaat uit een menschelijke figuur en vormt één geheel met 't lemmet. Die figuur stelt voor een schijnbaar ouden man, met eenigszins voorovergebogen hoofd en bovenlijf. De handen liggen vóór den buik. De beenen zijn niet te onderscheiden: 't is alsof het bovenlijf naar beneden uitloopt in een massief voetstuk. In het een weinig zich verbreedende bovenste gedeelte van het lemmet is aan den scherpen (dus aan den binnen-) kant een figuur uitgesneden, die den indruk maakt van het profiel van een mannenkop. Lang ruim 22. — Not. Nov. 1903 VI p. 124. Gekocht van een inlander uit Serang (Bantěn). De hedendaagsche Javanen noemen dit wapen *tjoendrik*, en beweren dat het een der wapens is

die vroeger in 't bijzonder door asceten gedragen werden. Zie over de Soendaneesche beschouwing daaromtrent een artikel van Dr. SNOUCK HURGRONJE in Tijdschr. Bat. Gen. 1904.

1620*e*. (Invent. 4516). **Koeḍi**, wapen van grillig gebogen vorm, uitloopend in een vogelkop met scherpen snavel (misschien albatros?). Bovenin drie gaatjes naast elkaar. Onderaan een dunne massief-metalen steel, die diende om in een houten handvat of schacht gestoken te worden. Lengte zonder steel 16, met steel 22. — Not. Juni 1903 p. 60. Onderneming Sårågĕdoeg, Jogjakarta.

1620*f*. (Invent. 4581). **Koeḍi**, wapen van grillig gebogen vorm, uitloopend in een vogelkop met scherpen snavel. Bovenin vier ronde gaatjes, drie naast elkaar, één eronder. Onderaan een steel, met kain omwonden. Lengte met steel 24,5, zonder steel 18. — Not. Nov. 1903 p. 124. Gekocht van een inlander uit Serang (Bantĕn).

N.B. Zie over dergelijke wapens uit de Soendalanden een artikel van Dr. SNOUCK HURGRONJE, in Tijdschr. Bat. Gen. 1904.

1660*a*. (Invent. 4541). **Pot** (dandang) *van dun metaal*. Diep, niet geheel platte bodem, naar boven iets nauwer toeloopend; tamelijk breede bovenrand. Hoog 26. Diameter 40. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1696*i*. (Invent. 4586). **Kommetje**, *brons*. Niet diep, rond, zonder voet en met bijna platten bodem. Platte rand. Het bovenste gedeelte van den buitenkant is geornamenteerd. Beschadigd. — Not. Dec. 1903 p. 130. Desa Bloemah, Kĕndal, Semarang.

1718*a*. (Invent. 4587). **Beker**, *brons*, met ronden bodem en eenigszins naar buiten loopenden rand. De voet ontbreekt.

Hoog ruim 8. Middellijn boven ruim 9. — Not. Dec. 1903 p. 130. Desa Bloemah, Kĕndal, Sĕmarang.

1760*c*. (Invent. 4583). **Schepper**, *koper*. Bijna rond. Een nagenoeg plat pannetje met een handvat, dat bovenaan plat is en later in een vertikale, op 't eind gekrulde figuur eindigt. De steel is geornamenteerd. Lang, met steel, 21. Not. Dec. 1903 p. 130. Desa Bloemah, Kendal, Semarang.

1760*d*. (Invent. 4584). **Schepper**, *brons*. Een ongeveer rond, bijna plat pannetje, met een handvat, dat bovenaan plat is en later in eene vertikale, op 't eind gekrulde figuur eindigt. De steel is eenigszins geornamenteerd. Lang, mèt steel $21^1/_2$.— Not. Dec. 1903, p. 130. Desa Bloemah, Kendal, Semarang.

1760*e*. (Invent. 4585). **Schepper**, *brons*. Een ongeveer rond, nagenoeg plat pannetje, met een handvat, dat bovenaan plat is en later in een vertikale, op 't eind gekrulde figuur eindigt. Het handvat is geornamenteerd. Lang, mèt steel, ruim 21. — Not. Dec. 1903, p. 130. Desa Bloemah, Kendal, Semarang.

1763*d*. (Invent. 4553). **Schepper** (iroes), met hecht voor een steel. Lepelvormig met een korten hollen steel. — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Loering, onderdistr. Djaboeng, Malang.

1799*b*. (Invent. 4549). **Metalen Blad**, *koper*. Schuinopstaande, tamelijk hooge rand. Op 't binnenvlak in 't midden een knop, verder daar rondom eenige cirkelranden. De rand is gedeeltelijk versierd met bloem- en lijnfiguren. Diameter: 38,8. — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Loering, onderdistr. Djaboeng, Malang.

1836*d*. (Invent. 4545). **Klein metalen blad**, *koper?* Sterk verweerd. De versiering op 't binnenvlak schijnt fraaier en rijker dan in den regel op dergelijke borden wordt aange-

troffen, doch is door den roestigen uitslag slechts voor een klein gedeelte zichtbaar. Diameter bijna 26. — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

1856*a*. (Invent. 4544). **Klein metalen blad**, *koper*. Tamelijk breede, hooge rand met een gleuf aan de buitenzijde. Op het binnenvlak is een bijzonder fraaie, mooi-gelijnde teekening gegraveerd, voorstellende: Een naakte vrouw, waarschijnlijk een prinses, gezeten op een visch (makara, gadjah mina), wiens geschubde achterlijf en staart in een mooien boog zich om de vrouwelijke figuur heen krult. De prinses houdt de linkerhand voor de borst, de rechterhand voor den buik. Onder de hoofdfiguur is nog een klein vischje zichtbaar. 't Geheel is omgeven door 2 parelranden. Wat de teekening voorstelt, is niet bekend; misschien wel is het een illustratie van een episode uit een dongeng (de dongeng van Bandjaran-Sari?). Diameter 24,8 — Not. Aug. 1903 p. 68 en Oct. p. 105. Desa Tenggong, onderdistr. Bandjarredjo, distr. Ngoenoet, afd. Toeloeng-Agoeng, Kediri.

C. VOORWERPEN VAN AARDEWERK.

1858*b*. (Invent. 4522). **Tempajan**, *donkerbruin verglaasd* (behalve het onderste gedeelte). Vier vertikale ooren, wijde buik, nauwe hals, die voor een gedeelte afgebroken is. Geen versiering, alleen eenige cirkelranden rondom het gedeelte, waar de ooren zich bevinden. Hoog 62. — Not. Juni 1903 p. 54. Gevonden in een bosch ten Z. van den berg Smeroe. Geschenk van den Heer DE KEMPENAER.

1870*b*. (Invent. 4523). **Pot**, van *grijs aardewerk*, onverglaasd, tempajanvorm. Vier liggende ooren en een kleine tuit. Wijde buik met smalle, doch zeer korte hals. Hoog 23. — Not. Aug. 1903 p. 66. Leuwidamar, Lebak, Banten.

1897*c*. (Invent. 4524). **Pot** van *grijs aardewerk*, onver-

glaasd, in vorm overeenkomend met de tempajans. Twee liggende ooren en een kleine tuit. Wijde buik, zeer smalle hals. Hoog 10,5. — Not. Aug. 1903 p. 66. Leuwidamar, Lebak, Banten.

1897*d*. (Invent. 4556). **Pot**, *bruin aardewerk*, verglaasd. Niet bijzonder wijde buik, vrij groote opening boven en 5 vertikale ooren. Geen versiering. — Hoog 33. — Not. Oct. 1903, p. 104. Desa Tjikangkareng, distr. Tjidamar, afd. Tjiandjoer, Preanger.

1911*b*. (Invent. 4515). **Pot** van *donker-grijsgroen*, verglaasd *aardewerk*; in de lengte geribd. Breede buik, wijde hals, met niet hoogen rand. Hoog 15. — Not. Maart 1903 p. 31 en 34. Kalidawir, Ngoenoet, Toeloeng-Agoeng.

1920*b*. (Invent. 4552). **Potje**, *olijfkleurig*, verglaasd. Wijde buik, nauwe hals. Hoog 6. — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Loering, onderdistr. Djaboeng, ass. resid. Malang.

1978*b*. (Invent. 4555). **Aarden kom**, grijs. De binnenkant versierd met bladfiguur in zwakke lijnen. Diameter 23,5. Hoog 12,8 — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Tjikangkarang, distr. Tjidamar, afd. Tjiandjoer, Preanger.

1979*f*. (Invent. 4518). **Kom**, *grijswit aardewerk*. Klein voetstuk, naar boven wijd uitloopend. Binnen bloem- en bladversiering; ingebrand? Diameter boven 28½. — Not. Juni 1903, p. 49 en 60. Distr. Toeren, Malang. Opgegraven.

1979*g*. (Invent. 4519). **Kom**, *grijswit aardewerk*. Binnen, rondom den bodem, bloemversiering ingebrand? Diameter boven 24½. — Not. Juni 1903 p. 49 en 60. Distr. Toeren, Malang. Opgegraven.

1984*a*. (Invent. 4551). **Kommetje**, *vuilgroen aardewerk*, seladoon, geribd (vorm van een vingerglas) Hoog 10. — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Loering, onderdistr. Djaboeng, Malang.

1994*b*. (Invent. 4554). **Schotel** van *aardewerk*, vuilwit. In 't midden langs den rand versiering in flauwe kleuren. Diameter 29. — Not. Oct. 1903 p. 104. Desa Tjikangkareng, distr. Tjidamar, afd. Tjiandjoer.

1999*a*. (Invent. 4520). **Schotel**, *groenachtig grauw aardewerk*. Klein voetstuk, naar boven wijd uitloopend, met een naar buiten omgebogen horizontalen rand. Van binnen versierd met bloemen en bladen, die als door zachten druk slechts even zijn aangegeven. Diameter boven 30. Beschadigd: een stuk uit den rand is afgebroken. — Not. Juni 1903 p. 49 en 60. District Toeren, Malang. Opgegraven.

Bijlage XIII.

KORTE INHOUD

VAN HET

BEHANDELDE IN DE NOTULEN VAN HET BATAVIASCH GENOOTSCHAP VAN K. W. OVER HET JAAR 1903.

Archaeologie.

Nieuwe Aanwinsten p.p. 5, 11, 17, 23, 26, 27, 30, 31, 34, 49, 54, 60, 66, 67, 68, 103, 104, 105, 106, 112, 118, 119, 130.

Beelden afkomstig van Tangoelangin, p.p. 18, 52, 69.

Votief tjaitija van de desa Sĕnen (Blitar), p.p. 26, 33, 51.

Toezicht over de oudheden aan de Hoofden van Gewestelijk Bestuur opgedragen, p. 46.

Steenen bijlen, of dondersteenen van Saparoea, p. 50.

Baksteenen-antefix aangetroffen in de overblijfselen der oude Hindoebadplaats Tjandi-panas (Kedoe), p. 51.

Oudheden ontdekt bij den aanleg der spoorlijn Kalisat-Banjoewangi, p.p. 55-58, 73, 74.

Beschutting en bescherming van oudheden te Tanah-Datar, p.p. 59, 127.

Opgave der hoofden van Gew. Bestuur omtrent de in hun gewest aanwezige voorwerpen van Oudheidkundige waarde, p. 63.

Aarden vaten en donderbijtels van Lebak, p. 66.

Antiek gouden beeldje van Sie Liang Keek te Soerakarta, p.p. 67, 117.

Zodiakbeker van den Heer A. G. van Hattum te Soerabaia, p. 69.

Oudheden afkomstig van Ardjoeno en Penanggoenan, p.p. 52, 104.
Gouden godenbeelden van Gemoeroeh (Wonosobo), p. 118.
Steen van Karang-Dinojo, p.p. 122, 131.
Oudheidkundige voorwerpen afkomstig van wijlen den Heer L. E. Illing te Kemanglen, p. 126.

Ethnographie.

Ethnografica van Atjeh en de Gajo-landen, p. 3.
Kain Bĕntenan van Bolaäng Mengondou, p. 3.
Verzoek Jasper om eenige ethnografica in bruikleen te mogen ontvangen, p.p. 5, 21, 55, 73.
Olifantstanden afkomstig van Riouw, p.p. 16, 17.
Nieuwe Aanwinsten, p.p. 22, 30, 31, 55, 61, 113, 136.
Inlandsch koperwerk van Soerabaia, p.p. 42, 43, 68, 69, 106, 120, 121.
Boete opgebracht door de bevolking van Lirang, p.p. 47, 100.
Tenimbersche voorwerpen, verzameld door den gewezen posthouder van Sejra, D. M. Westplat, p.p. 49, 50.
Krisknoppen en Wandelstokken van H. A. van Hien te Bandoeng, p.p. 53, 74, 121, 131.
Knots van Lamontjong (Boni) uitsluitend in gebruik bij de To-ala, p. 55.
Gong als boete opgebracht door de negorijen Lamdesar II en Roemean Ewenoer (Ambon), p.p. 30, 64.
Balineesche Wajangpoppen, p.p. 95, 96.
Bataksche tooverstaf, p.p. 99, 132.
Geschenkgoederen van den Stedehouder van Gianjar, p. 101.
Album met Batik-patronen, p.p. 36, 108.
Gouden en zilveren ringen van Korintji, p.p. 122, 123.
Bataksch wicheltoestel, p. 132.
Steenen werktuigen uit de goudmijnen van Redjang Lebong, p. 140.
Houtsnijwerk van Singkil, p.p. 120, 135.

Linguistiek.

Afschrift „Serat Adûl, p. 11.
Koperen platen uit den tijd van Modjopait, p. 16.
Arabische, Javaansche en Maleische geschriften, door den Resident van Madoera aangeboden, p. 18.
Lontar handschrift van de Tantu-Panggelaran, p.p. 27, 58.
„Blanco Woordenlijst" van wijlen K. F. Holle, p. 106.
Oude schrifturen van den Sultan van Jogjakarta, p. 109.
Twee piagems van Palembang, p. 129.

Historie.

Gevelsteen in het fort Barneveld te Batjan, p.p. 8, 9, 18, 19, 67.
Zilveren bord van Ternate, p.p. 17, 51, 116.
Kaarten van Oud-Batavia, p.p. 20, 32, 39, 40-42, 98, 99.
Saja-Kabaja, p.p. 21, 22.
Bovenlicht (houtsnijwerk) afkomstig van het huis op Molenvliet, eertijds toko Bahlmann, p. 23.
Nieuwe Aanwinsten, p.p. 26, 121.
Teruggave der voorwerpen van wijlen den titulairen Sultan van Bantam, p.p. 30, 51.
Zilveren gedenkbladen uit de dagen der O. I. Compagnie, p. 70.
Stempelblokken van de Lanfong Kongsi, afkomstig van S[ei] Poeroen Besar (W. afd. van Borneo), p. 91.
Afdrukken van oningevulde belastingbiljetten en hoofdbriefjes uit den tijd der Lanfong Kongsi te Mandor, p. 92.
Handschriften van J. G. Loten, p. 107.

Penningkunde, Sphragistiek.

Herinneringsmedaille der Parijsche Wereldtentoonstelling in 1900, p.p. 2, 68, 116, 127.
Gouvernements Banknoten van de Straits-Settlements, p. 3.
Medailles van de munt te Osaka, p.p. 4, 69.

Nieuwe Aanwinsten, p.p. 12, 22, 23, 36, 61, 111, 140.
Potloodafdruk van een Perzische munt, p. 91.
Zilveren zegelstempel afkomstig van Atjeh, p. 100.
Tinnen munten van Malaka, p.p. 123, 134.
Amuletten van Grissee, p.p. 120, 130.
Papieren geld van Mr. N. P. van den Berg, p.p. 137-139.

Bibliotheek, Handschriften, Prenten, Kaarten en Photographische Collectie.

„Régime Foncier" (Colonies Anglaises), p. 2.
American Philosophical Society (Voorstel tot ruiling van edita), p. 3.
Ethnogr. gegevens omtrent de Philippijnen, p.p. 4, 73.
Reclame Album „Excelsior", p. 4.
Code of Provisional Regulations, etc., p. 8.
Beiträge zur Geologie Ost-Asiens und Australiens, p.p. 16, 46.
Foto's van Zuid Nieuw-Guinea, p. 16.
Kaarten van Oud-Batavia, p.p. 20, 32, 39, 40-42, 98, 99.
Catalogue of Persian and Arabic munuscripts, p. 20.
Regeling van het Privaatrecht voor de Inlandsche bevolking der Minahassa districten, p. 23.
Ruiling van edita p.p. 3, 24, 36, 54, 74.
Regime minier aux Colonies, Tome I, II, p.p. 46, 65.
Dr. J. Brandes. Beschrijving der door wijlen Dr. H. N. v. d. Tuuk nagelaten Jav., Balin. en Sasaksche handschriften. Deel II, p. 49.
Internationales Archief für Ethnographie, p. 61.
Revised Statutes and Codes of Porto-rico 1902, p. 73.
El. Archipielago Filipino, Collecion de datos, Deel I en II, p.p. 4, 73.
Nieuwe Aanwinsten, p.p. 90, 91.
Foto's van de tentoonstelling te Osaka, p. 95.
Dr. C. Snouck Hurgronje. Het Gajoland en zijn bewoners, p. 102.
Dr. N. Adriani. Bijbelsch leesboek van het Nieuwe Testament in de Bare'e taal, p. 119.

Diversen.

Vertaling van het Tijdschrift in het duitsch, p.p. 5, 54.
Opleiding van Inl. jongelieden tot schatter in een Gouvern. pandhuis, p. 6.
Onuitgegeven vellen gevonden in de Boekerij, p.p. 7, 25, 71-72.
Afschrift „Serat Adĕl", p. 11.
Veiligheid der goudkamer, p.p. 11, 14-16.
Aanvulling van de edita in de Leeskamer, p. 12.
Verzoek om aanvulling edita en toebedeeling van dubbelen voor 's Rijks ethnographisch Museum, p. 20.
Rumphiusfonds, p.p. 21, 53.
Verzoek Jasper om eenige ethnografica in bruikleen te mogen ontvangen, p.p. 5, 21.
Driemaandelijksche rapporten der Commissie voor Oudheidkundig Onderzoek, p.p. 29, 95, 102, 103, 128, 135.
Album met batikpatronen en kains van Bantam aan den Heer Rouffaer in bruikleen toegezonden, p.p. 36, 108.
Inlandsch koperwerk van Soerabaia, p.p. 42, 43, 68, 69, 106, 120, 121.
Toezicht over de oudheden aan de Hoofden van Gewestelijk Bestuur opgedragen, p. 46.
Exposition board te Manila, p.p. 58, 73.
Beschutting en bescherming van oudheden te Tanah-Datar, p. 59.
Terugzending van het Manuscript „Pepakem Tjĕrbon" p.p. 65, 66.
Teekeningen als bijdrage tot de geschiedenis van het makara-ornament, als haarvlechtsieraad, p. 89.
Bewijs dat ook de Architecten der oude Hindoe-monumenten van teekeningen gebruik maakten, p. 89.
Tshi-how ornament, afkomstig van een Chineeschen tempel, p. 89.
De „Capel" van van Diemen, p. 98.
Vergaderingen in den voor-avond te houden, p. 120.
Kleederen voor de bedienden, p. 124.

Correspondentie van de Regeering te Batavia, de Heeren XVII en het Kerkbestuur met de gereformeerde Kerken te Colombo, uit de jaren 1660-1710, p. 140.
Vermindering van Contributie, p. 141.

Personalia.

C. den Hamer, herbenoemd tot Directielid, p.p. 12, 18.
Verhooging bezoldiging Amanuensis H. Prange, p.p. 2, 17.
J. Nuhout van der Veen treedt af als Directielid, p. 25.
J. A. T. Schwarz, benoemd tot buitengewoon Lid, p.p. 28, 59.
H. L. Leijdie Melville, benoemd tot buitengewoon Lid, p.p. 36, 59.
Aanteekening dat O. L. Helfrich in de October vergadering van 1900 is benoemd tot buitengewoon Lid, p. 28.
Overlijden van het Corresp. Lid Dr. August Scheiber, p. 60.
Aftreden van Mr. J. C. Mulock Houwer als president, p.p. 61, 74, 75.
Benoeming van Mr. J. C. Mulock Houwer tot eerelid, p. 75.
Benoeming van Dr. C. Snouck Hurgronje tot Directielid, tevens president, p.p. 75, 92, 94.
De Heer V. Zimmermann tot Directielid benoemd, p.p. 113, 115, 122, 124.
Overlijden van het eerelid Dr. G. Schlegel, p. 136.
Ziekte en eventueel ontslag van den bediende Kasim, p. 141.

Edita.

J. S. A. van Dissel, Verslag eener reis van Fak-fak naar Sekar, p. 1.
Dr. J. Brandes, Verbetering en aanvulling van de aanteekening bij de mededeeling over de hoofdbeelden op de voorsprongen van den teerling der Tj. Mendoet, p. 1.
Woordenlijst (Holl.-Kapaursch en Kapaursch-Holl.), p. 9.
Publicatie van hetgeen door de Commissie in N. I. voor oudheidk. onderzoek aan het licht zal worden gebracht, p. 10.

Dr. J. Brandes, De wedloop van den Garuda, etc. p. 11.
d° Dwerghert verhalen uit den Archipel, p. 12.
d° Insluimeren van het gevoel voor de symbolieke waarde van ornament, ook in de Chineesche Kunst op te merken, p. 12.
Dr. N. Adriani, Toradjasche Uilespiegel-verhalen, p. 14.
J. A. T. Schwarz, De benamingen Tontemboan en Tompakĕwa, p. 14.
J. A. T. Schwarz, Minahasasche Uilespiegel-verhalen, p.p. 26, 29.
J. Knebel, De Doergavoorstelling in de beeldhouwkunst en litteratuur der Hindoes, p.p. 27, 29.
Dr. G. A. J. Hazeu, Lakon Ngroena Ngroeni, p. 29.
d° Kleine bijdrage tot de ethnographie en de folklore van Java, I en II, p.p. 34, 39.
C. A. van Ophuijzen, Maleische Taalstudie, I, p. 34.
Dr. Ph. S. van Ronkel, Eene moderne arabische verhandeling over de zwaartekracht, 34, 39.
G. Maan, Eenige mededeelingen omtrent de zeden en gewoonten der Toeratĕya, ten opzichte van den rijstbouw, p. 39.
J. Tideman, Eene tocht van uit Tjamba door Boni, p. 42.
M. Joustra, Eene verklaring van den naam van het Sĕmbiring'sche doodenfeest, p. 42.
H. J. Grijzen, Mededeelingen omtrent Beloe of Midden Timor, p. 44.
H. Bosboom, De oorsprong van de Kwartierstraat in oud-Batavia, p. 44.
J. Knebel, Desa-legenden, naverteld door —, p. 45.
Aanteekeningen uit het Archief der residentie Timor, p.p. 45, 65, 134.
Catalogus der Chineesche, Japansche, Koreaansche en Annamitische munten en amuletten, p.p. 2, 48.
Dr. J. Brandes, Relaas betreffende zijne reis naar Hanoi, p.p. 49, 64.
Mr. J. A. van der Chijs, Tweede en laatste supplement op de „Proeve eener N. I. Bibliographie," p.p. 59, 64.

Ds. A. S. Carpentier Alting, Beschouwing naar aanleiding van het door Dr. Brandes in Not. November 1901, VI 3° bl. 136, medegedeelde, p. 61.
Dr. F. de Haan, Uit oude Notaris-papieren II, p. 64.
Raden Djajawinata, Opstel over oud-Javaansch, p.p. 73, 96, 97.
J. E. Jasper, Over hoorn-, been-, schelp- en paarlmoerbewerking der Inlanders, p.p. 73, 95.
Dr. J. Brandes, Nieuwe mededeelingen over de Tj. Mendoet, p.p. 75-89.
J. A. T. Schwarz, Het verhaal van den Gulzigaard in het Tontemboansch, Sangireesch en Baré'e, p. 94.
Dr. F. de Haan, Soebatten, p. 98.
J. H. Hissink, Het pepadonwezen en het huwelijks- en erfrecht in de afdeeling Toelang Bawang der Lampongsche districten, p. 98.
H. Bosboom, Een buitenverblijf of *Thuijn* nabij Batavia in de 18e eeuw, p. 98.
M. Joustra, Karo-Bataksche Vertellingen, p. 99.
Dr. J. Brandes, Het Nirvâna-Tooneel en de Baraboedoer, p. 100.
J. Winkler, De oorzaken der afneming van de bevolking van het eiland Enggano, p. 100.
T. J. Veltman, Nota betreffende de Atjehsche goud- en zilversmeedkunst, p.p. 100, 116, 139.
J. A. Kroesen, Over paradijs- en aanverwante vogels, p. 115.
J. S. A. van Dissel, Verslag nopens eene reis door het westelijk deel van Nieuw-Guinea, p.p. 115, 128.
Dr. C. Snouck Hurgronje, Over Soendasche wapens en gereedschappen, p. 136.
Engelsch plakaatboek, p. 139.
B. Kersjes en C. den Hamer, De Tjandi Mĕndoet voor de Restauratie, p. 140.

BIJLAGE XIV.

LIJST

DER LEDEN VAN HET BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

VAN

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

op 31 December 1903.

Beschermheer.

Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië
W. Rooseboom.

Directie.

Dr. C. Snouck Hurgronje, President.
Mr. J. H. Abendanon, Vice-President.
H. N. Stuart, Secretaris, Thesaurier, Redacteur der Notulen.
Mr. J. A. van der Chijs, Conservator van het Numismatisch Kabinet.
Dr. J. L. A. Brandes, Bibliothecaris, Conservator der Handschriftenverzameling, Redacteur der Verhandelingen.
Dr. G. A. J. Hazeu, Conservator van de Archaeologische Verzameling.
. . . ., Conservator van het Ethnographisch Museum en van de Historische verzameling.
Dr. Ph. S. van Ronkel, Redacteur van het Tijdschrift en mede-Conservator der Handschriften.
A. S. Carpentier Alting.
C. den Hamer.
V. Zimmermann.

Eereleden.

Z. K. H. Alexis Alexandrovitch, Grootvorst van Rusland.
A. Barth, Parijs.
Mr. N. P. van den Berg, Amsterdam.
Prof. Mr. L. W. C. van den Berg, Delft.
H. D. H. Bosboom, 's Gravenhage.
M. J. van Bosse, 's Gravenhage.
Mr. J. A. van der Chijs, Batavia.
W. P. Groeneveldt, 's Gravenhage.
H. Helb, Amsterdam.
Prof. Dr. J. H. C. Kern, Leiden.
Mr. J. W. van Lansberge, 's Gravenhage.
Dr. B. F. Matthes, 's Gravenhage.
Mr. J. C. Mulock Houwer, 's Gravenhage.
Dr. A. W. Nieuwenhuis, Leiden.
Dr. J. G. F. Riedel, 's Gravenhage.
G. A. Scherer, 's Gravenhage.
Mevr. M. Serrurier- ten Kate, Batavia.
Z. M. Somdet Phra Paramendr Maha Chalulonkorn, Koning van Siam, Bangkok.
Dr. R. D. M. Verbeek, 's Gravenhage.
W. F. Versteeg, Amsterdam.
J. W. IJzerman, Amsterdam.

Correspondeerende Leden.

Dr. A. Bastian, Berlijn.
Prins Roland Bonaparte, Parijs.
Dr. R. Brandstetter, Luzern.
Dr. J. Burgess, Edinburgh.
J. Chailley-Bert, Parijs.
Dr. A. Ehrenfeld, Weenen.
A. G. Ellis, Amsterdam.
Prof. Dr. J. M. de Goeje, Leiden.
Prof. Dr. J. J. M. de Groot, Leiden.
Dr. B. Hagen, Homburg (Reinpfalz).

Dr. E. Hultzsch, Halle a. d. Saale.
Prof. Dr. C. M. Kan, Amsterdam.
Dr. H. ten Kate, Kobe.
Dr. J. Kohler, Berlijn.
G. Lavino, Nederland.
Mr. O. J. W. Graaf van Limburg Stirum, 's Gravenhage.
Aristide Marre, Vaucresson, St. Cloud.
A. Meulemans, Brussel.
Dr. A. B. Meyer, Dresden.
Dr. E. Modigliani, Florence.
Prof. Dr. G. K. Niemann, Delft.
Prof. Dr. J. Pijnappel, Gzn., Nijmegen.
Dr. W. Pleyte, Leiden.
Prof. C. Poensen, Delft.
G. P. Rouffaer, 's Gravenhage.
Dr. Hugo Schuchardt, Graz.
Z. K. H. Krommun Sommot Amarabandhu, Bangkok.
Rajah Sourindro Mohun Tagore, Calcutta.
Th. Speidel, Parijs.
Mr. S. R. Steinmetz, 's Gravenhage.
Dr. Hjalmar Stolpe, Stockholm.
Prof. Dr. A. C. Vreede, Leiden.
Alfred Russel Wallace, Londen.

Buitengewone Leden.

Dr. N. Adriani, Amoerang (Menado).
K. Cephas, Jogjakarta.
S. Coolsma, Rotterdam.
Dr. J. Groneman, Jogjakarta.
J. G. de Groot, Blinjoe (Banka).
Dr. F. de Haan, Batavia.
O. L. Helfrich, Djambi.
J. van Kinsbergen, Batavia.
J. Knebel, Magetan.
F. Kramer, Nias.

J. Kreemer, Bandoeng.
A. Kruijt, Modjowarno.
A. C. Kruijt, Posso (Celebes).
H. L. Leijdie Melville, Batavia.
Ch. A. van Ophuijzen, Padang.
Raden, Rangga Soeria Nata Legawa, Soekaboemi.
J. A. T. Schwarz, Posso.
W. H. Sundermann, Nias.
Sajjid Oethman bin Abdullah bin Akil bin Jahja Alawi, Batavia.

Gewone Leden.

Raden Toemenggoeng Achmad Djajadiningrat, Serang.
P. M. Adèr, Wonogiri.
W. F. H. van Amerom, Kediri.
L. A. Arends, Soerabaia.
Mr. N. B. H. F. Arriëns, Batavia.
E. van Assen, Amboina.
Ch. R. Bakhuizen van den Brink, Batavia.
D. Bakker, Keboemen.
C. L. Barentz, Tewah (Z. en O. afd. van Borneo).
F. H. Barkey, Singkawang.
J. P. J. Barth, boven Mahakam.
H. J. M. Baumann, Batavia.
J. J. Benjamin, Soerabaia.
F. A. van den Berg, Batavia.
E. M. van den Berg van Heinenoord, Bondowoso.
W. A. Berkholst, Poetoes Sibau (W. afd. v. Borneo).
L. G. Bertsch, Jogjakarta.
O. P. Besseling, Solok.
Mr. H. C. Beijerman, Palembang.
G. J. F. Biegman, Fort de Kock.
Billiton-maatschappij (Hoofdadministrateur) Tandj.-Pandan.
Mr. W. Birnie, Soerabaia.
W. C. Blanken, Soerabaia.
C. P. J. Blok, Pekalongan.

Mr. A. F. van Blommestein, Batavia.
Ch. E. Bodemeijer, Batang.
W. Boetje, Batavia.
W. F. L. Boissevain, Madioen.
Th. L. Boogaardt, Batavia.
Mr. V. A. van den Bossche, Pamekasan.
D. F. van Braam Morris, Batavia.
D. F. A. Brautigam, Kikim (Palembang).
D. Breedvelt Boer, Ringat (Riouw).
J. A. van der Breggen, Magolang.
J. A. G. Brugman, Makassar.
A. E. J. Bruinsma, Batavia.
P. M. L. de Bruijn Prince, Batavia.
H. J. G. van der Burch, Palembang.
A. A. Burgdorffer, Djambi.
C. R. Buss, Batavia.
J. E. Bijlo, Batavia.
J. W. Campagne, Smitau.
C. Canne, Jogjakarta.
H. Carpentier Alting, Bondowoso.
H. M. la Chapelle, Batavia.
H. Chauvigny de Blot, Pamekasan.
F. D. Cochius, Batavia.
Mr. J. W. T. Cohen Stuart, Batavia.
W. J. Coenen, Fort van der Capellen.
W. G. A. C. Christan, Soerabaia.
Secretaris Societeit Concordia, Batavia.
E. Constant, Kediri.
V. C. Coster van Voorhout, Soerabaia.
J. R. Couperus, Jogjakarta.
F. M. Dekker, Natal (Tapanoeli).
Mr. C. Th. van Deventer, 's Gravenhage.
J. A. E. van Deventer, Pasoeroean.
J. Dinger, Batavia.
Mr. N. Dirkzwager, Garoet.
L. E. Dom, Batavia.

H. C. Douwes Dekker, Palembang.
T. J. H. van Driessche, Kendangan.
J. Ph. van Driest, Moeara Doea.
J. Dunnewold, Cheribon.
F. van der Dussen, Magelang.
I. Z. van Dijck, Batavia.
R. H. Ebbink, Malang.
J. Einthoven, Batavia.
P. S. J. Eman, Goenoeng Sitoli.
A. J. N. Engelenberg, Tominibocht.
W. J. Enger, Tjebongan (Jogjakarta).
Mr. J. J. C. Enschedé, Soerabaja.
J. Eschbach, Bali.
E. A. C. F. von Essen, Batavia.
J. Faes, Buitenzorg.
Th. B. A. Faubel, Soerabaia.
J. J. Feijtes, Tegal.
C. J. Feith, Cheribon.
J. C. L. Fonteijn, Tandjong Balei.
D. D. Fraser, Batavia.
D. Fregeres, Batavia.
G. G. L. von Freijburg, Besoeki.
J. J. Frölich, Batavia.
J. L. van Gennep, Kraksaän.
Mr. A. van Gennep, Soerabaja.
L. J. Ginjoolen, Batavia.
S. G. Ginsel, Karimondjawa.
G. L. Gonggrijp, Japara.
K. E. C. Groen, Batavia.
D. Haagmans, Medan.
J. Haga, Batavia.
J. E. Hagen, Bangkalan.
C. H. Hall, Kalianda.
T. M. Harthoorn, Sidoardjo.
F. A. Heckler, Koepang.
Mr. C. W. Baron van Heeckeren, Samarang.

W. D. Helderman, Seroeweh.
Mr. A. C. J. Helfrich, Batavia.
R. L. A. Hellwig, Koepang (Timor).
H. F. Hesselaar, Moeara Tewe.
J. B. van Heutsz, Koeta-Radja.
P. J. F. van Heutsz, Ngawi (Madioen).
J. L. B. Heijligers, Madjalengka.
H. G. Heijting, Batavia.
J. W. van Hille, W. Nieuw-Guinea.
J. H. Hissink, Soeroelangoen.
J. F. Hoedt, Padang-Lawas.
L. F. Hoeke, Koeala Kapoeas.
H. C. van den Honert, Medan.
Mr. P. R. Hoorweg, Batavia.
D. A. Hooijer, Batavia.
J. J. van Huffel, Koetei.
J. G. van Ingen, Batavia.
J. P. Jannette Walen, Batavia.
H. J. G. Janssen van Raaij, Batavia.
E. F. Jochim, Batavia.
A. A. de Jongh, Batavia.
D. de Jongh, Batavia.
H. Th. Kal, Tjitjoeroeq.
Z. H. Kamerling, Padang.
W. A. de Kanter, Tj. Pinang (Riouw).
H. Kerbert, Batavia.
E. J. Kerkhoven, Sinagar.
J. H. Klomp, Batavia.
W. P. A. Kloprogge, Kadjeu (Pekalongan).
A. J. Knaap, Moeara Enim.
Mr. L. A. C. Kolff, Batavia.
Mr. A. J. A. Kollmann, Batavia.
D. C. J. Kool, Semarang.
Mr. J. W. Kool, Makassar.
J. Kreemer Jr., Fort de Kock.
C. A. Kroesen, Makasser.

J. A. Kroesen, Merauke (Z. Nieuw Guinea).
H. C. Kronouer, Batavia.
W. F. J. Kroon, Bandar.
Mr. D. C. J. H. Kropveld, Soerabaja.
G. L. H. Kruijsboom, Sitoebondo.
J. F. G. Külsen, Batavia.
H. Kuijp, Soemenap.
Mr. S. J. Lagerweij, Batavia.
L. J. Lambach, Batavia.
L. C. A. F. Lange, Soerabaja.
Mr. N. M. Lebret, Kedawoeng (Pasoeroean).
J. A. van der Lee, Serang.
P. L. Ch. Lesueur, Painan.
J. H. Liefrinck, Pamekasan.
E. J. van Lier, Amboina.
Lim Liang Boe, Batavia.
W. van der Linde, Trenggalek.
K. Lorch, Kota Agoeng (Lampongs).
Mr. J. Luijke Roskott, Kediri.
E. S. Luijpen, Batavia.
H. K. Manupassa, Indrapoera.
Ph. J. van Marle, Singaradja.
J. M. Masset, Loeboe Sikaping.
R. A. Maurenbrecher, Bandoeng.
Mr. R. Tj. Mees, Batavia.
Mr. Th. H. de Meester, Batavia.
A. P. Melchior, Batavia.
H. P. Mensinga, Batavia.
J. J. Meijer, Banjoemas.
J. W. Mesman, Cheribon.
W. C. van der Meulen, Pontianak.
J. H. F. ter Meulen, Magelang.
P. J. M. Meijboom, Menggala.
W. J. M. Michielsen, Batavia.
A. F. Miesegaes, Soerabaja.
G. H. Mohr, Batavia.

J. F. A. C. van Moll, Cheribon.
Mr. D. Mounier, Poeroet (Pasoeroean).
H. C. A. Muller, Soekaboemi.
H. E. Muller, Bindjai.
L. W. H. de Munnick, Singkarah.
C. A. de Munnick, Ploemboen (Cheribon).
Mr. C. B. Nederburgh, Buitenzorg.
Mr. I. A. Nederburgh, Batavia.
O. Netscher, Semarang.
F. Neumann, Batavia.
A. J. Ch. de Neve, Pontianak.
Mr. C. H. Nieuwenhuijs, Batavia.
H. D. A. Obertop, Banjoewangi.
F. L. O'Brien, Kota Baroe (Pad. Bovenl.).
J. H. B. Oomen, Krawang.
L. A. van Oosterzee, Manokwari (N. Nieuw-Guinea).
G. A. F. J. Oosthout, Bandoeng.
G. J. Oudemans, Buitenzorg.
Mr. A. Paets tot Gansoijen, Soerabaja.
C. L. J. Palmer van den Broek, Moeara Laboeh (Pad. Bovenlanden).
Dr. W. Pauw, Batavia.
Mr. J. F. Phitzinger, Batavia.
J. A. J. C. Pieters, Kota Bahroe (Z. en O. afd. van Borneo).
C. M. Pleijte, Batavia.
Mr. Th. B. Pleijte, Samarang.
Jhr. A. A. A. Ploos van Amstel, Batavia.
W. H. P. du Pon, Palembang.
F. J. H. Privé, Boemiajoe.
J. F. H. van Raadshoven, Benkoelen.
R. M. E. Raaff, Jogjakarta.
H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Singkara.
W. J. Rahder, Paja Koemboeh.
A. Razoux Kuhr, Batavia.
D. F. W. van Rees, Batavia.
J. Reijsenbach, Batavia.

J. F. P. Richter, Pandeglang.
P. de Roo de la Faille, Buitenzorg.
H. K. F. Roos, Ternate.
M. B. Rost van Tonningen, Batavia.
Mr. Th. A. Ruijs, Batavia.
I. A. van Rijn van Alkemade, Palembang.
P. J. van Santen, Soerabaja.
H. Th. de Santy, Ponorogo.
Raden Adipati Sasra di Ningrat, Soerakarta.
Raden Toemenggoeng Sasra Negara, Jogjakarta.
S. A. Schaafsma, Batavia.
S. H. Schaank, Sambas (W. afd. v. Borneo).
G. Schaap, Medan.
M. C. Schadée, Toeal (Amboina).
B. Schagen van Soelen, Jogjakarta.
Mr. W. F. Schimmel, Soerabaia.
J. H. Schmiedell, Batavia.
L. Th. Schneider, Soerakarta.
E. W. Scholten, Batavia.
Mr. J. Schoutendorp, Batavia.
J. G. H. F. Schuller tot Peursum, Benkoelen.
J. F. H. Schultz, Benkoelen.
G. M. Schuurman, Medan.
Mr. H. Schuijten, Semarang.
H. J. E. F. Schwartz, Singaradja.
A. K. L. M. Seubert, Semarang.
J. B. G. van Slingerlandt, Koetoardjo.
H. Somermeijer, Gajan (Soemenep).
P. A. M. Spaan, Toeban.
H. E. Steinmetz, Pekalongan.
H. F. van Stipriaan Luiscius, Batavia.
Th. J. van Stockum, Palembang.
J. A. Stoop, Dordrecht.
A. P. Stoorvogel, Soerabaia.
F. L. K. Storm van 's Gravesande, Padang Pandjang.
G. Stortenbeker, Boentok (Z. en O. afd. van Borneo).

A. F. van Suchtelen, Batavia.
A. Suermondt, Batavia.
P. F. Sijthoff, Semarang.
A. P. Tadema, Batavia.
J. W. Tamson, Padang.
E. G. Taylor, Batavia.
C. L. Thieme, Kroë.
Mr. Th. Thomas, Batavia.
P. W. Tiedeman, Batavia.
M. J. Tiele, Medan.
K. Tinneveld, Klaten.
Tio Tik Ho, Batavia.
Prof. Dr. M. Treub, Buitenzorg.
C. L. Udo de Haes, Mataram (Lombok).
A. C. Veenhuijzen, Poöpo (Menado).
N. H. Veenstra, Batoe-radja (Palembang).
C. van de Velde, Rengat (Riouw).
A. F. Velders, Parigi (Preanger).
C. G. G. Vermeer, Palembang.
J. F. H. de Vignon Vandevelde, Batavia.
W. de Vogel, Soerakarta.
J. van Vollenhoven, Medan.
Mr. J. R. Voûte, Batavia.
H. R. de Vries, Batavia.
T. A. de Vries Reilingh, Batavia.
H. P. Wagner, Sampit.
A. H. J. G. Walbeehm, Soebah (Pekalongan).
J. M. Wassink, Kebajoran, Mr. Cornelis.
J. L. H. Wattendorff, Wonosobo.
E. A. T. Weber, Padang.
W. H. Wegener, Batavia.
C. W. J. Wenneker, Batavia.
A. van Wetering, Amboina.
Karel Weijnschenk, Jogjakarta.
G. L. Weijnschenk, Jogjakarta.
A. J. G. A. Wiemans, Batavia.

J. F. E. Willemsz, Batavia.
Mr. E. H. Winkelman, Batavia.
M. van Winsen, Bandoeng.
W. P. D. de Wolff van Westerrode, Batavia.
H. van der Wolk, Muntok.
G. G. Wren, Batavia.
Jhr. O. van der Wijck, Batavia.
P. Wijers, Grissee.
E. A. Zeilinga, Batavia.
S. W. Zeverijn, Batavia.

N.C